

Koninklijke Landmacht

Landoperaties

Doctrines Publicatie

3.2

Doctrine; de basis voor militaire inzet

Doctrine Publicatie 3.2

Landoperaties

Administratieve informatie

Dit document is de Doctrine Publicatie 3.2: Landoperaties. De publicatie is tot stand gekomen onder verantwoordelijkheid van de Doctrine Commissie Koninklijke Landmacht en vastgesteld door de Commandant der Strijdkrachten op 6 Februari 2014.

Deze publicatie is een uitgave van het Land Warfare Centre te Amersfoort en vervangt de LDP I (Landoptreden), LDP II (Gevechtsoperaties) en de LDP III (Vredesoperaties). Met het uitkomen van de DP 3.2 zijn de LDP I t/m III dan ook vervallen.

De DP 3.2 beschrijft de militaire activiteiten die worden behandeld in de LDP II deel B/C en LDP III deel B zonder deze in de diepte uit te werken. De uitwerking van methoden en procedures wordt in andere doctrinepublicaties ondergebracht.

De DP 3.2 vervangt grotendeels de LDP IV (Nationale Operaties). De procedurele aspecten van militaire bijstand en steunverlening die werden behandeld in de LDP IV, zijn niet opgenomen in de DP 3.2, en worden in een andere doctrinepublicatie ondergebracht.

Correspondentie over de DP 3.2 Landoperaties kan worden gericht aan:

Land Warfare Centre
Afdeling Land Warfare

Bernhardkazerne

Postbus 90004 MPC 55A

3509 AA Utrecht

Of:

LandWarfareCentre@mindef.nl

Overname van delen van de Doctrine Publicatie 3.2 Landoperaties is toegestaan, mits met bronvermelding.

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	i
Overzicht figuren.....	iii
Voorwoord.....	v
Hoofdstuk 1 Introductie	1-1
Sectie 1 Inleiding	1-2
Sectie 2 Doelstelling en doelgroep.....	1-4
Sectie 3 Engelstalige kernbegrippen	1-6
Sectie 4 Doctrinestructuur	1-7
Sectie 5 De vier fundamenteën onder de doctrinestructuur	1-11
Sectie 6 Militair vermogen en grondbeginselen van militair optreden	1-13
Sectie 7 Leeswijzer.....	1-20
Hoofdstuk 2 Conflicten en militair vermogen in de landomgeving	2-1
Sectie 1 Conflicten in de landomgeving	2-2
Sectie 2 Militair vermogen in de landomgeving	2-9
Sectie 3 Niveaus van militair optreden	2-14
Hoofdstuk 3 De Joint Operatie	3-1
Sectie 1 Inleiding	3-2
Sectie 2 Campagnethema's	3-3
Sectie 3 Bijdrage van de landcomponent.....	3-5
Sectie 4 Grond - lucht integratie	3-11
Sectie 5 Grond - maritieme integratie.....	3-14
Sectie 6 Overige militaire componenten	3-17
Sectie 7 Comprehensive approach.....	3-18
Hoofdstuk 4 Richten van Combat Power.....	4-1
Sectie 1 Inleiding	4-2
Sectie 2 Denken in effecten	4-4
Sectie 3 Manoeuvrist approach	4-9
Sectie 4 Opdrachtgerichte commandovoering	4-17
Hoofdstuk 5 In stand houden van landoperaties.....	5-1
Sectie 1 Fundamentele aspecten	5-2
Sectie 2 Planning van instandhouding	5-10
Hoofdstuk 6 Orkestreren van operaties.....	6-1
Sectie 1 Inleiding	6-2
Sectie 2 Operations process.....	6-3

Sectie 3	Planning	6-6
Sectie 4	Het tactisch ontwerp	6-10
Sectie 5	Planningshulpmiddelen	6-14
Sectie 6	Denkmodellen	6-18
Sectie 7	Operational Areas Framework.....	6-21
Sectie 8	Functional Framework	6-28
Sectie 9	Effects Framework	6-36
Sectie 10	Integratie van resultaten	6-37
Sectie 11	Van campaignplan tot OPORD	6-41
Bijlage 6A	Samenhang endstates en objectives	6-43
Hoofdstuk 7	De tactische operatie.....	7-471
Sectie 1	Inleiding	7-2
Sectie 2	Campagnethema's	7-3
Sectie 3	Tactical Activities	7-5
Sectie 4	Manoeuvrevormen	7-13
Sectie 5	De tactische operatie in samenhang	7-19
Sectie 6	De offensieve operatie	7-21
Sectie 7	De defensieve operatie	7-28
Sectie 8	De stabiliserende operatie.....	7-36
Index.....		I

Overzicht figuren

Figuur 1-1: Doctrinestructuur.	1-10
Figuur 1-2: Componenten van militair vermogen.	1-14
Figuur 2-1: Verbeteren van effectiviteit door betere samenwerking.	2-12
Figuur 2-2: Samenhang en toegenomen interactie tussen de niveaus van militair optreden.	2-16
Figuur 4-1: Gebruik van capaciteiten voor het creëren van gewenste effecten.	4-6
Figuur 4-2: Schematische weergave van het gebruik van activiteiten op de wil en capaciteiten.	4-11
Figuur 4-3: Schematische weergave van de <i>manoeuvrist approach</i>	4-15
Figuur 4-4: Samenhang in uitvoering.	4-16
Figuur 6-1: Model van het <i>operations process</i>	6-4
Figuur 6-2: <i>Targeting</i> als verbinding tussen inlichtingen en operaties.	6-5
Figuur 6-3: Conceptuele en gedetailleerde planning weergegeven als twee uitersten op het continuüm.	6-7
Figuur 6-4: Thematische <i>lines of operation</i> weergegeven met hun <i>decisive conditions</i>	6-12
Figuur 6-5: Planningshorizon als afgeleide van de doelstelling van de planningsinspanning.	6-15
Figuur 6-6: Illustratieve weergave van de <i>operational areas</i>	6-21
Figuur 6-7: <i>contiguous - linear AOO</i>	6-23
Figuur 6-8: <i>contiguous - non-linear AOO</i>	6-24
Figuur 6-9: <i>non-contiguous - linear AOO</i>	6-25
Figuur 6-10: <i>non-contiguous - non-linear AOO</i>	6-25
Figuur 6-11: De drie aspecten van de commandant en zijn autoriteit.	6-29
Figuur 6-12: Drie samenhangende <i>frameworks</i>	6-37
Figuur 6-13: Samenhang tussen tactisch ontwerp en tactische besluitvorming.	6-41
Figuur 6-14: Samenhang <i>end states, objectives</i> en militaire activiteiten in planning, voorbereiding en uitvoering.	6-44
Figuur 7-1: <i>Tactical activities</i> in de landomgeving gegroepeerd in vier categorieën.	7-6
Figuur 7-2: <i>Frontal attack</i>	7-14

Figuur 7-3: <i>Penetration</i>	7-15
Figuur 7-4: <i>Envelopment</i>	7-15
Figuur 7-5: <i>Turning movement</i>	7-16
Figuur 7-6: <i>Mobile defence</i>	7-17
Figuur 7-7: <i>Area defence</i>	7-17
Figuur 7-8: Vergelijking mobiele en gebiedsverdediging	7-18
Figuur 7-9: Mogelijke combinaties van <i>tactical activities</i> in operaties en operaties in <i>campaigns</i>	7-20
Figuur 7-10: Civiel-militaire verhoudingen in een operatiegebied	7-38

Voorwoord

De Doctrine Publicatie (DP) 3.2 Landoperaties is de overkoepelende doctrine publicatie voor de Koninklijke Landmacht en borgt het conceptuele gedachtegoed over het optreden in het landdomein. De DP 3.2 is echter niet alleen van toepassing voor de Koninklijke Landmacht, maar ook voor de andere krijgsmachtdelen wanneer zij optreden in, of ten behoeve van, het landdomein. Joint optreden is daarom verankerd in het document.

De DP 3.2 is in meerdere opzichten vernieuwend. Het document is van huis uit ontwikkeld met NAVO doctrineterminologie en doctrinestructuur en kan dan ook gebruikt worden naast functionele en thematische NAVO-publicaties. De Landmacht Doctrinepublicaties (LDP) I t/m IV komen hiermee te vervallen.

Meer dan de LDP-serie legt de DP 3.2 nadruk op de conceptuele kant van het landoptreden door begrip en inzicht te kweken in het gebruik van militair vermogen binnen hedendaagse conflicten, waarbij wordt samengewerkt met internationale partners en (niet-)gouvernementele organisaties. De geleerde lessen van ons optreden over de afgelopen decennia zijn hierin verwoord. De *manoeuvrist approach* en opdrachtgerichte commandovoering staan hierbij centraal. Deze begrippen zijn niet nieuw, maar wel aangepast en leggen nu meer nadruk op begrip, realiseren van invloed en de samenhang met onze partners. De DP 3.2 geeft daarmee richting aan de manier van denken (*how to think*) en niet aan de manier van handelen (*how to act*).

Ik acht het dan ook van groot belang dat het gedachtegoed van de DP 3.2 deel uitmaakt van de intellectuele bagage van officieren en senior onderofficieren die te maken krijgen met het optreden in het landdomein: daar waar mensen conflicten beginnen en deze ook oplossen. We moeten beter worden in het bestuderen van het militaire machtsmiddel en zorgen voor meer samenhang en consistentie in de wijze waarop wij optreden. Wij moeten kunnen vertrouwen op het initiatief en zelfstandigheid van onze militairen. Hier zie ik daarom ook een sleutelrol weggelegd voor brigade- en bataljonscommandanten bij het verankeren van het gedachtegoed uit de DP 3.2. Ik verwacht van hen dat zij hierin een actieve voortrekkersrol spelen.

Optreden met en tussen mensen: de kracht van de Koninklijke Landmacht.

De Commandant Landstrijdkrachten

M.C. de Kruif

Luitenant-generaal

Hoofdstuk 1   Introductie

Sectie 1 Inleiding

Algemeen

- 1101 Voor u ligt de Doctrine Publicatie Landoperaties (DP 3.2). In dit document zijn ervaringen en inzichten opgedaan uit operaties van de afgelopen decennia verwerkt en geïntegreerd met inzichten, waarden en fundamenteën die zo kenmerkend zijn voor het optreden in de landomgeving. Naast deze ervaringen zijn ook inzichten, ontleend aan trends en ontwikkelingen van conflicten, verwerkt en opgenomen in deze publicatie. Echter niet alleen de wereld om ons heen verandert, ook de krijgsmacht is aan veranderingen onderhevig. Zo wordt internationale samenwerking tussen militaire en niet militaire organisaties steeds intensiever en vindt dit ook op een steeds lager niveau in de organisatie plaats. Het gebruik en beheersen van de Engelse taal en het gebruik van NAVO-doctrine binnen de Nederlandse krijgsmacht wordt steeds belangrijker. Al deze ontwikkelingen hebben invloed op de wijze waarop onze krijgsmacht optreedt in de landomgeving.
- 1102 De landomgeving is een bijzondere en unieke omgeving. Dit maakt het ontwikkelen van doctrine voor de landomgeving uitdagend. Enerzijds moet doctrine de militaire organisatie de mogelijkheid geven om als organisatie te kunnen handelen en anderzijds moet het eenheden of zelfs individuen het raamwerk verschaffen om om te gaan met hun eigen unieke omgeving, bedreigingen, kansen en mogelijkheden.
- 1103 Deze bijzondere aspecten komen tot uiting in opleiding en training van het personeel, uitrusting, organisatie en mentale vorming. Denkvermogen is het middel om al deze kwaliteiten en capaciteiten die beschikbaar zijn in de organisatie, tot een geheel samen te brengen. Doctrine is hierbij essentieel. Omdat de wereld en menselijke inzichten continue veranderen is doctrine ook altijd aan veranderingen onderhevig.
- 1104 De doctrinaire uitgangspunten voor de Nederlandse krijgsmacht zijn verwoord in de Nederlandse Defensie Doctrine (NDD 2013). Er zijn drie domeinpublicaties van deze NDD afgeleid. Doctrine over het optreden in de landomgeving staat beschreven in de Doctrine Publicatie Landoperaties (DPLO, DP3.2). Doctrine over het optreden in de luchtomgeving staat beschreven in de *Air Power Doctrine (APD)*. Doctrine over het optreden in de maritieme omgeving staat in de Grondslagen van het Maritieme Optreden (GMO). Dit hoofdstuk introduceert de publicatie landoperaties en gebruikt daarvoor de voor de landomgeving relevante doctrinecontext (inhoud en structuur) uit de NDD.

Opzet hoofdstuk

- 1105 Ontwikkelingen om ons heen hebben geleid tot aanpassingen van de doctrine. Dit geldt zowel voor de inhoud als de structuur. Hieronder volgt een korte weergave van de opbouw van dit hoofdstuk:
- **Sectie 2 (Doelgroep en doelstelling)** beschrijft de doelgroep waarvoor deze publicatie bedoeld is.
  - **Sectie 3 (Engelstalige kernbegrippen)**. Gebruik en beheersing van de Engelse taal zijn cruciaal om te kunnen functioneren in een internationale omgeving. Hieronder valt ook het beheersen van NAVO-doctrinetaal. Gebruik en begrip van NAVO-terminologie, in combinatie met het beheersen van de Engelse taal, zijn dan ook voorwaardelijk voor het kunnen lezen en begrijpen van doctrinepublicaties.
  - **Sectie 4 (Doctrine structuur)**. De toegenomen internationale samenwerking versterkt de noodzaak om veel meer gebruik te maken van internationale, voornamelijk NAVO, publicaties binnen de Nederlandse krijgsmacht. De opzet en samenhang van Nederlandse doctrinepublicaties is dan ook aangepast aan de NAVO systematiek.

Hierdoor is het mogelijk NAVO publicaties direct in de Nederlandse doctrinesystematiek op te nemen.

- **Sectie 5 (De vier fundamenteën onder doctrine).** Elke publicatie binnen de doctrinestructuur heeft zijn eigen doelgroep en doelstelling, maar dat betekent niet dat publicaties los van elkaar staan. Binnen de krijgsmacht in het algemeen en de Koninklijke Landmacht in het bijzonder liggen een viertal fundamenteën onder alle publicaties in deze doctrinestructuur. Alle publicaties hebben hierdoor een gemeenschappelijk uitgangspunt. Sectie 5 gaat dieper in op de vier fundamenteën.
- **Sectie 6 (Militair vermogen en grondbeginselen van militair optreden).** Na de meer op structuur gebaseerde onderwerpen, behandelt deze sectie de doctrinaire basis voor opzet, inrichting en inzet van de krijgsmacht: het Militaire Vermogen en de grondbeginselen voor militair optreden.
- **Sectie 7 (Leeswijzer).** Deze sectie geeft de opzet en uitwerking van de overige hoofdstukken van de Doctrine Publicatie Landoperaties (DP 3.2) weer.

Sectie 2 Doelstelling en doelgroep

Doelstelling

- 1201 De Doctrinepublicatie Landoperaties (DP 3.2) vormt de primaire bron voor hogere tactische doctrine voor de landomgeving en is de overkoepelende doctrinepublicatie voor de Koninklijke Landmacht. Deze publicatie biedt de lezer een overzicht en een raamwerk voor het verkrijgen van begrip over het optreden in de landomgeving. De DP 3.2 vervangt de huidige Land Doctrine Publicatie 1 (LDP I).
- 1202 De DP 3.2 brengt ook een verandering en een vereenvoudiging met zich mee voor de opzet en de uitwerking van doctrine binnen de Nederlandse landmacht. De indeling in filosofie en principes enerzijds en methoden en procedures anderzijds zorgt voor het vervallen van het gebruik van leidraden voor algemene doctrinepublicaties. Met het uitkomen van deze doctrinepublicatie komen de LDP II t/m IV dus te vervallen.

Doelgroep

- 1203 De DP 3.2 is primair bedoeld voor commandanten en staven op net niveau brigade/Taskforce (TF), eenheid en subeenheid¹. Daarnaast ondersteunt de publicatie onderwijsdoeleinden, bijvoorbeeld binnen de NLDA en het OTCO. Alle officieren en senior onderofficieren van de Koninklijke Landmacht dienen voldoende kennis van doctrine te bezitten om deze toe te passen en uit te leggen. Ook voor eenheden van de Koninklijke Marine en de Koninklijke Luchtmacht in het algemeen, en eenheden van het Korps Mariniers en het Defensie Helikopter Commando in het bijzonder, verschaft deze doctrinepublicatie inzicht in operaties in de landomgeving. Verder kunnen vertegenwoordigers van civiele instanties die met de Koninklijke Landmacht samenwerken, gebruik maken van deze doctrine.

Gebruik DP 3.2

- 1204 **Algemeen.** De LDP II, III en IV maakten onderscheid tussen soorten operaties, respectievelijk gevechtsoperaties, vredesoperaties en nationale operaties. De Nationale Defensie Doctrine (NDD) en de DP 3.2 maken dit onderscheid niet. De DP 3.2 is toepasbaar voor alle soorten inzet in de landomgeving waarbij de Nederlandse krijgsmacht betrokken is, zowel op nationaal grondgebied² als daarbuiten. Deze publicatie richt zich op het identificeren van *tactical activities* (militaire activiteiten³) en op de benaderingswijzen die hieraan ten grondslag liggen.
- 1205 **Gezag over inzet.** Inzet van de krijgsmacht vindt altijd plaats onder het gezag van de Nederlandse regering. De mate waarin deze publicatie gebruikt kan worden is deels afhankelijk van de wijze waarop het gezag wordt uitgeoefend. Gebaseerd op het Nederlandse staatsrecht kan dat namelijk op twee primair verschillende vormen wijzen. Ten eerste inzet waarbij de Minister van Defensie namens de regering het gezag uitoefent en de CDS eindverantwoordelijke is voor de planning en de inzet van de krijgsmacht. Dit kan zowel bij inzet op nationaal grondgebied als bij inzet buiten nationaal grondgebied. Ten tweede inzet waarbij andere ministeries, zoals het ministerie van Binnenlandse Zaken of van Veiligheid en Justitie, namens de regering het gezag uitoefenen. In deze tweede situatie is de CDS verantwoordelijk voor het leveren en de instandhouding van de militaire

¹ In hoofdstuk 3 wordt deze organisatie-indeling beschreven.

² Daar waar in de DP3.2 "nationaal grondgebied" wordt genoemd, wordt naast Nederland ook de caribische landen Aruba, Curacao en Sint Maarten, en de drie delen Caribisch Nederland Saba, Sint Eustatius en Bonaire bedoeld. Zie NDD 2013 paragraaf 1.5.1.

³ In hoofdstuk 7 worden de *tactical activities* in samenhang met manoeuvrevormen en tactische operatie verder uitgewerkt.

capaciteit, maar heeft hij geen eindverantwoordelijkheid, voor zowel de planning noch de inzet van de krijgsmacht. Het gaat hierbij vaak om militaire bijstand en steunverlening.

- 1206 **Operaties buiten nationaal grondgebied** worden expeditionaire operaties genoemd. Deze vinden volledig binnen de militaire commandovoeringslijn plaats. Nationale en internationale bevelsverhoudingen worden gedelegeerd en/of toegewezen om de uitvoering van operaties mogelijk te maken. Onder expeditionaire operaties vallen ook operaties die voorheen in de LDP IV onder de noemer nationale operaties werden beschreven. Voorbeelden hiervan zijn humanitaire noodhulp in het buitenland en *Non-combattant Evacuation Operations*. Expeditionaire operaties kunnen plaatsvinden binnen het gehele geweldsspectrum. Daarnaast geeft de militaire commandovoeringslijn de benodigde ruimte om de DP 3.2 inhoudelijk, zowel beschrijvend als voorschrijvend, volledig toe te passen.
- 1207 Bij **Operaties op nationaal grondgebied** dienen de commandant en zijn staf rekening te houden met de specifieke gezagsverhoudingen met en tussen nationale instanties/autoriteiten die gelden bij de inzet van defensiemiddelen. Deze gezagsverhoudingen kunnen invloed hebben op de toepasbaarheid van de DP 3.2. Deze operaties kunnen onder militair gezag worden uitgevoerd, zowel onder normale omstandigheden (bijvoorbeeld taken als bewaken en beveiligen, en *Host Nation Support (HNS)*), als onder buitengewone omstandigheden. In het laatste geval handelt de overheid vanuit specifieke bevoegdheden die zijn vastgesteld in het staatsnoodrecht. In beide gevallen geeft de militaire commandovoeringslijn de ruimte om de DP 3.2 toe te passen.
- 1208 Operaties op nationaal grondgebied kunnen ook onder civiel gezag vallen. Hiertoe behoren activiteiten die vallen onder militaire bijstand en steunverlening, ook binnen koninkrijksverband aan de landen Aruba, Curaçao en Sint Maarten. Bij operaties die onder civiel gezag vallen, dienen de commandant belast met de uitvoering en zijn staf rekening te houden met civiele gezagsstructuren en afwijkende procedures.
- 1209 In veel gevallen zal het besluitvormingsproces van het civiele gezag leiden tot het beantwoorden van de vraag welke activiteiten waarom noodzakelijk zijn. Deze activiteiten worden vervolgens opgedragen aan een militaire eenheid onder leiding van een commandant militaire middelen die door de Commandant der Strijdkrachten (CDS) ter beschikking is gesteld aan het civiele gezag.
- 1210 De commandant militaire middelen kan het gedachtegoed zoals verwoord in de DP 3.2 toepassen binnen zijn militaire organisatie. Hij zal echter bij het adviseren van civiele autoriteiten hun besluitvormingsproces en werkmethoden moeten doorgronden om zijn advies op de meest geschikte wijze onder de aandacht te brengen. Dit laatste vergt een continue voorbereiding van militaire commandanten en staven die mogelijk betrokken raken bij militaire bijstand en steunverlening. Deze voorbereiding dient niet alleen een theoretisch, maar zeker ook een praktisch karakter (oefening) te hebben.

Sectie 3 Engelstalige kernbegrippen

- 1301 **Inleiding.** Expeditionaire landoperaties vinden vrijwel uitsluitend in multinationaal verband plaats, waarbij Engels de voertaal is en brondocumenten ook veelal in de Engelse taal zijn gesteld. Beide argumenten onderstrepen het belang van (kennis van) Engelstalige kernbegrippen. Binnen de Koninklijke Landmacht is het voortaan mogelijk dat kennisproducten en doctrinepublicaties alleen in de Engelse taal verschijnen.
- 1302 Met Engelstalige kernbegrippen zijn in beginsel NAVO-begrippen bedoeld, gebaseerd op de Britse schrijfwijze en grammatica. NAVO-begrippen (*AAP-06, (Allied Administrative Publication) NATO Glossary of Terms and Definitions*) en NAVO-afkortingen (*AAP-15 NATO Glossary of Abbreviations used in NATO Publications*) vormen de meest complete gemeenschappelijke basis voor iedere operatie. Dat geldt zowel in NAVO-verband als in niet-NAVO-verband. Daar waar een begrip in de Engelse taal niet voorkomt in de *Concise Oxford Dictionary* en ook een goedgekeurd NAVO-begrip ontbreekt in de AAP-06, gebruiken we secundaire Engelstalige bronnen. Daar waar in de DP 3.2 de beschrijving van NAVO-begrippen afwijkt van de NAVO-uitleg, is een verklaring hiervoor toegevoegd.
- 1303 Doctrinepublicaties vervullen een belangrijke functie in het aanreiken van de correcte operationele kernbegrippen. Daarom worden in de Nederlandstalige doctrinepublicaties de kernbegrippen meestal tweetalig (Nederlands en Engels) weergegeven.
- 1304 **Nuanceverschil vertaling.** Doctrine moet leiden tot eenheid van opvatting en effectieve communicatie. Voorwaarde daarbij is een eenduidig begrip van operationele termen, gebaseerd op de koppeling van een begrip aan een betekenis. Het tweetalig gebruik van operationele kernbegrippen leidt tot een uitbreiding van de koppeling begrip versus betekenis tot een driehoeksrelatie Nederlandstalig begrip versus Engelstalig begrip versus betekenis.
- 1305 Het aanbieden van tweetalige begrippen beoogt het vergroten van het vermogen om zowel in de eigen als in de Engelse taal effectief te communiceren. In de praktijk komt het echter regelmatig voor dat er geen eenduidig, equivalent synoniem voorhanden is. In deze gevallen leidt geforceerde tweetaligheid tot minder in plaats van meer duidelijkheid. Voorbeelden hiervan zijn:
- *security* = veiligheid, een feitelijk iets. Bijvoorbeeld "het is veilig". *Safety* = veiligheid: heeft een afwijkende betekenis in de vorm van iets gevoelsmatigs. Bijvoorbeeld "Ik voel me veilig".
  - nuanceverschillen tussen de opdrachten *guard en cover* (in beide gevallen is de Nederlandse vertaling: beveiligen).
- 1306 Dit hierboven genoemde probleem is niet eenvoudig op te lossen, maar wel te omzeilen door terug te gaan naar de enkelvoudige koppeling tussen begrip en betekenis. Gelet op de inzet in multinationaal verband wordt in deze DP 3.2 dan ook pragmatisch gekozen voor exclusief gebruik van Engelstalige begrippen met de bijpassende uitleg van de betekenis in de Nederlandse taal.

Sectie 4 Doctrinestructuur

- 1401 **De rol van doctrine** is het weergeven van een combinatie van de overtuigingen en principes van de krijgsmacht. Doctrine ondersteunt opleiding, training en inzet en draagt zorg voor eenheid van opvatting op basis van kennis en kunde. Doctrine voorziet in een framework, maar is geen blauwdruk voor operaties. Doctrine vormt immers een transparante, eenduidige weergave van een grote verscheidenheid aan ideeën en opinies. Flexibel toepassen van doctrine is daarom noodzakelijk en doctrine mag zeker geen dogma worden. Doctrine verschaft een basis en geeft zo zelfvertrouwen voor de omgang met toekomstige uitdagingen. Doctrine is een uitdrukking van militair denken die zorgt voor eenheid van opvatting. Elke situatie in een landomgeving dient op zijn eigen aspecten te worden beoordeeld alvorens een categorisering volgens bestaande ideeën toe te passen. Zonder doctrinaire basis zal deze beoordeling echter vaak subjectief zijn, en daardoor kunnen de daarop volgende handelingen ontoereikend zijn.
- 1402 **Behoeftte aan doctrine.** Militaire doctrine voorziet in de basis voor opleiding en training en onderbouwt zowel de planning als de uitvoering van alle militaire handelingen. Doctrine stimuleert hoe te denken, niet wat te denken. Doctrine ondersteunt bij het doorgronden van de oorzaken van chaos en bij het omgaan met de continue veranderingen in een omgeving. Omdat de aard van conflicten onveranderd blijft, maar de karakteristieken wijzigen, zijn richtlijnen noodzakelijk om de constante factoren in conflicten te identificeren. Deze richtlijnen helpen om te gaan met een wisselende omgeving en de interpretatie daarvan, maar ook met voortschrijdende technologische ontwikkelingen, misvattingen, tegenslagen en veranderingen in beleid.
- 1403 **Relatie van doctrine met beleid, concepten en capaciteiten.** Om te verduidelijken hoe doctrine bijdraagt aan het omzetten van ideeën naar resultaten, is een helder onderscheid noodzakelijk tussen beleid, concepten, doctrine en capaciteiten. Hiervoor zijn de termen *ends*, *ways* en *means* (doelstellingen, methoden, middelen) bruikbaar.
- **Ends** zijn doelstellingen, ontleend aan beleid. Ze geven richting aan wat wel, maar ook wat niet te doen. Doctrine en concepten zijn referenties om besluitvorming over *ends* te ondersteunen.
  - **Ways** beschrijven hoe doelstellingen te bereiken of hoe beleid zowel nu als in de toekomst te implementeren. Doctrine en concepten helpen om ideeën en richting te ontwikkelen voor het identificeren van de *ways*.
  - **Means** voorzien in de capaciteiten en middelen die noodzakelijk zijn om de beleidsdoelstellingen te realiseren. Doctrine ondersteunt vooral de korte- en middellangetermijnontwikkeling van capaciteiten. Concepten doen dit voor de middellange- en lange termijn.
- 1404 **Inrichting en soorten doctrine.** Deze publicatie is onderdeel van een structuur van *joint* doctrine. Andere doctrinepublicaties bouwen voort op deze publicatie. Binnen doctrine zijn twee soorten doctrines te onderkennen. Allereerst doctrine die de *philosophy* (filosofie) en *principles* (principes) behandelt, een raamwerk biedt (richting geeft) om het militaire machtsmiddel te begrijpen en de basis legt voor inzet van militaire capaciteit. De tweede soort doctrine beschrijft de *practices* (methoden) en *procedures* (procedures) voor inzet van de militaire capaciteit. Deze methoden geven aan hoe militaire handelingen uit te voeren. Procedures verbinden deze methoden. Deze beschrijft hoe taken uit te voeren. De

praktijkbenaming voor deze doctrinesoort is de term *Tactical and Technical Procedures (TTPs)*⁴.

1405 Deze twee soorten doctrine zijn niet gekoppeld aan organisatieniveaus. Een voorbeeld om dit te verduidelijken: een commandovoeringsfilosofie is zowel van toepassing op een plaatsvervangend groepscommandant, als op een brigade- of divisiecommandant. Ook procedures voor besluitvorming komen zowel voor bij planning op *campaign level* als in de aanvoering van kleine eenheden. Doctrines over methoden en procedures kunnen relatief snel veranderen op basis van *bottom-up* ervaringen. De methoden en procedures moeten echter wel consistent blijven met de overkoepelende filosofie en principes. Aanpassing van deze laatste vereist weloverwogen besluitvorming in een (vaak) *top-down* proces.

1406 **Joint en multinationale doctrine.** De Nederlandse doctrine is ingedeeld in de volgende soorten documenten: overkoepelende, dragende, functioneel (1 t/m 9 of specifieke onderwerpen), domein (land, lucht, maritiem) en thematisch voor specifieke operaties zoals *Peace Support Operations (PSO)*. De algemene opzet van de Nederlandse doctrinestructuur komt overeen met de NAVO doctrine-structuur⁵.

- **NAVO-doctrine.** Het NAVO-standaardisatieproces omvat het ontwikkelen, ratificeren én bekend stellen/verspreiden van *Standardisation Agreements (STANAGs)* en *Allied Publications (APs)*. Deze documenten voorzien in overeengekomen standaarden ten aanzien van operaties, tactieken, technieken en procedures, inclusief terminologie. Geratificeerde NAVO-doctrine is voorschrijvend voor de *NATO Command Structure* en *NATO Force Structure*, maar niet voor nationale structuren⁶. Binnen de Nederlandse krijgsmacht is het streven om alle NAVO APs die relevant zijn voor het optreden van de Nederlandse Krijgsmacht, direct onvertaald toe te passen als een nationaal doctriedocument. Hiertoe zal de CDS voor de krijgsmacht als geheel en C-LAS voor de Koninklijke Landmacht deze NAVO documenten na ratificatie autoriseren voor implementatie. Het NAVO document wordt hiertoe voorzien van een nationale naam en een nummer. Zo nodig wordt het document voorzien van aanvullende tekst of specifieke richtlijnen. Alleen daar waar de specifieke Nederlandse aspecten een belangrijke rol spelen, worden de NAVO APs geïmplementeerd via geheel separate Nederlandse doctrinepublicaties.
- **Overige buitenlandse publicaties.** Publicaties van organisaties als FINABEL⁶, maar ook van landen zoals Duitsland, het Verenigd Koninkrijk of de Verenigde Staten kunnen gebruikt worden als nationale doctrinepublicatie. In dat geval volgen deze publicaties dezelfde procedure als NAVO-publicaties waarbij de CDS/C-LAS het gebruik binnen de Nederlandse Krijgsmacht/Koninklijke Landmacht autoriseert.
- **Nederlandse joint overkoepelende doctrine.** Het nationale overkoepelende doctriedocument is de Nederlandse Defensie Doctrine (NDD). Dit document vormt de basis van de doctrinestructuur en formuleert de filosofie achter de inzet van het militaire machtsmiddel en de benaderingswijze voor daadwerkelijke inzet. In de NDD wordt de samenhang geschetst tussen het Nederlandse veiligheidsbeleid en het militaire. Verder benadrukt de NDD het belang van een *comprehensive approach* (geïntegreerde benadering) voor het creëren van veiligheid en stabiliteit met gebruik van alle

⁴ In Engelstalige doctrine wordt deze twee doctrines vaak geduid met *higher en lower level* doctrine. Deze terminologie geeft echter verwarring omdat men dit koppelt aan hogere en lagere organisatie niveaus. Doctrinair heeft *higher (lower) level* doctrine geen relatie met hogere (lagere) organisatieniveaus. Daarom worden deze Engelstalige begrippen niet in deze publicatie gebruikt. Een tweede potentiële verwarring is de associatie met *levels of warfare*. De twee soorten doctrine kennen wel een relatie met de *levels of warfare* (niveaus van militair optreden) maar ook dit heeft geen directe relatie met hogere of lagere organisatie niveaus (zie hoofdstuk 2).

⁵ Binnen de NAVO wordt voor dit onderscheid de term *capstone* en *keystone* gebruikt om waar nodig een hiërarchie tussen documenten aan te brengen. In de NDD wordt voor *capstone* de term overkoepelende doctrine gehanteerd. Voor *keystone* bestaat geen formele Nederlandse term; deze wordt in de DP 3.2 dragende doctrine genoemd

⁶ Finabel is een Europees werkverband waar studies worden uitgevoerd. Finabel (Frankrijk Italië Nederland België en Luxemburg) bestaat uit een drielanden structuur: *COS (Chief of Staf) PME (Principel Military Experts)*, overleg op generaal niveau en een aantal studiegroepen.

machtsmiddelen. Daarnaast diept de NDD het gebruik van of het dreigen met geweld verder uit.

- **Nederlandse *joint* dragende doctrine.** Binnen de Nederlandse *joint* doctrinestructuur bestaan op dit moment geen *joint* dragende doctrine publicaties. In de opzet van de NDD (overkoepelend) zijn wel aspecten opgenomen die in NAVO *keystone* (dragend) publicaties zijn ondergebracht⁷.

1407 Vanuit de basis van de NDD gebruikt de Nederlandse krijgsmacht een drietal, elkaar gedeeltelijk overlappende, categorieën van *joint* doctrinepublicaties. Dit zijn: functionele, thematische en domein doctrine. Deze drie categorieën worden hieronder kort beschreven:

- **Functionele doctrine.** Functionele doctrine belicht een specifiek aspect binnen operaties. Functionele doctrine wordt vaak gekoppeld aan de J1 – J9 functie, maar kan ook een ander specifiek aspect zijn. Voorbeelden zijn de JDP 2 (Inlichtingen) en de JDP 5 (Commandovoering). Een belangrijke nieuwe functionele publicatie is de *NAVO AJP-5 campaignplanning*⁸. Dit document beschrijft het proces en fundamenteën van crisismanagement voor Defensie ter ondersteuning van een *comprehensive approach* in een strategische en *campaign* context. De diverse functionele doctrinepublicaties beschrijven de *joint* benadering en zijn toegespitst op het operationele niveau. Voor veel van deze functionele publicaties is de publicatie uit de NAVO-doctrinestructuur gebruikt.
- **Thematische doctrine.** Thematische doctrine beschrijft de doctrinaire aspecten van het doel of de opzet van een operatie. Thematische doctrine operationaliseert functionele doctrine binnen een specifieke context of een speciale omstandigheid. Voorbeelden hiervan zijn de NAVO AJP 3.4.1 *Peace Support Operations (PSO)*, 3.4.4 *Counter Insurgency (COIN)*⁹ en de CDS-aanwijzing voor *Non-combatant Evacuation Operations (NEO)*.
- **Domeindoctrine.** Domeindoctrine plaatst functionele en thematische aspecten in specifieke omstandigheden (land, lucht, maritiem, ruimte, cyber). Hierin wordt de doctrine beschreven binnen de specifieke context van de omgeving of omstandigheden waarbinnen operaties zich afspelen. Dit onderscheidt domeindoctrines van doctrines van defensieonderdelen. Echter, een defensieonderdeel kan gedomineerd worden door een specifiek domein, waardoor deze domeindoctrine tevens te gebruiken is als overkoepelende doctrine binnen de eigen organisatie¹⁰.

1408 **Landmacht doctrinepublicaties.** Vanuit de overkoepelende landmachtdoctrine wordt een grote diversiteit aan doctrinepublicaties ontwikkeld voor gebruik binnen de Koninklijke Landmacht. Deze publicaties zetten uiteen hoe de filosofie en principes in de praktijk te gebruiken zijn. Vaak zijn deze publicaties direct gerelateerd aan bestaande organisaties en systemen. Deze publicaties omvatten handleidingen, handboeken, tactische doctrine-aanwijzingen, *aide-memoires*, instructiekaarten en *Standard Operating Procedures (SOPs)*.¹¹

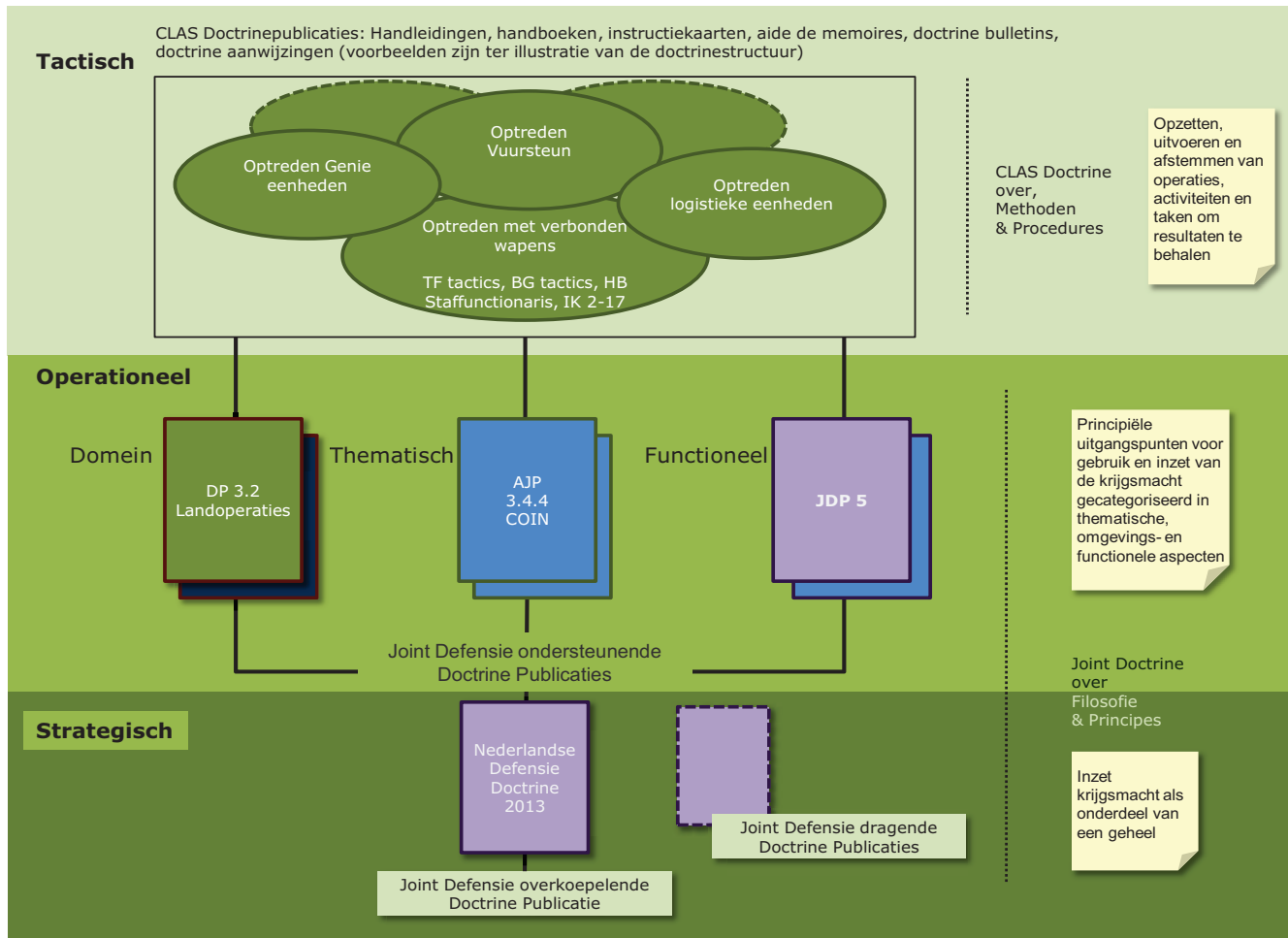
⁷ Voorbeeld is het gebruik van *Joint functions* uit de NAVO *AJP 03 Operations*.

⁸ Zie CDS aanwijzing Doctrineontwikkeling A-1400.

⁹ De *AJP 3.4.4 COIN* is door de CDS geautoriseerd als nationale thematische doctrine publicatie (JDP 3.4.4).

¹⁰ Deze DP 3.2 Landoperaties is een domeinpublicatie van de CDS. Voor de Landmacht is dit document tevens een overkoepelende publicatie. De DP 3.2.2 C2 deel A COV en de DP 3.2.2.C2 deel B CSLo zijn binnen de Koninklijke Landmacht hieraan ondersteunende dragende publicaties.

¹¹ Zodra de gewijzigde CDS-aanwijzing A-1400 gereed is, wordt de tekst in paragraaf 1406, 1407, 1408 en in Figuur 1-1 aangepast en in lijn gebracht.

Figuur 1-1: Doctrinestructuur.

Sectie 5 De vier fundamenteën onder de doctrinestructuur

1501 Onder alle doctrinepublicaties liggen vier fundamenteën. Dat zijn: integriteit van de doelstelling, dreigen met en gebruiken van geweld, aard en karakteristieken van conflicten en tenslotte de duurzame filosofie en principes. Deze fundamenteën verschaffen een gemeenschappelijke basis aan alle publicaties, maar verbinden ook binnen de publicaties. De eerste twee fundamenteën vinden hun oorsprong in de Nederlandse rechtsstaat en parlementaire democratie. De laatste twee fundamenteën hebben een directe relatie met conflicten in de landomgeving en opzet van doctrine.

Integriteit van de doelstelling

1502 In Nederland heeft de staat het formele en legitieme monopolie op het (collectief) gebruik van (dodelijk) geweld, en kan daartoe de 'zwaarmacht' oftewel de Krijgsmacht (en politie) inzetten. De militaire doelstellingen, bij dergelijke inzet, moeten direct zijn afgeleid van de nationale politieke doelstellingen. Zowel op het hoogste als op het laagste niveau van operaties dient het mogelijke gebruik van geweld uiteindelijk altijd het nastreven van nationale doelstellingen. Het bestaansrecht van de Krijgsmacht is immers het vertegenwoordigen van het nationale belang onder omstandigheden en in situaties waar niemand anders dit kan. Daardoor hebben alle leden van de Krijgsmacht de verantwoordelijkheid om te handelen in het landsbelang. Anderzijds heeft de staat de verantwoordelijkheid om te voorzien in de doelstellingen, methoden en middelen om het nationale belang te kunnen vertegenwoordigen, indien nodig met het gebruik van geweld.

Gebruik van en dreigen met geweld

1503 Het primaire bestaansrecht van de Nederlandse Krijgsmacht is verankerd in artikel 97 van de grondwet¹². De Krijgsmacht mag onder bepaalde omstandigheden en in bepaalde situaties geweld gebruiken of dreigen met geweld. De krijgsmacht is met andere woorden in voorkomend geval de uitvoerder van het geweldsmonopolie van de staat. Dit is de toepassing van dodelijk geweld in een militaire context. Hierop zal een krijgsmacht zich dan ook primair voorbereiden. Collectief gebruik van geweld is echter geen doel op zich, maar bedoeld om beoogde eindsituaties te bereiken. Als eindsituaties gerealiseerd kunnen worden door andere vormen van interventie, heeft dit de voorkeur boven het gebruik van geweld. De Krijgsmacht kan bijvoorbeeld ook dreigen met geweld of de perceptie van opponenten beïnvloeden. De gekozen inzet dient te geschieden in samenwerking met andere machtsmiddelen, waaronder diplomatieke en economische middelen. Om geloofwaardigheid over geweldgebruik te behouden zal deze wel gepaard moeten gaan met de bereidheid en het vermogen om de militaire capaciteit in te zetten.

Aard en karakteristieken van conflicten

1504 De aard en karakteristieken van conflicten ontwikkelen zich continu, en veranderen ten gevolge van de ervaringen van mensen, innovaties en de dynamiek van het conflict zelf. In zijn aard is elk gewapend conflict gevaarlijk, gewelddadig, complex, soms irrationeel en vaak chaotisch. De karakteristieken veranderen echter vaak snel, waardoor de indruk kan ontstaan dat alles in een conflict nieuw is, behalve de aard. De gevolgen van deze tweeslachtigheid zijn voor landeenheden diepgaand. Landeenheden moeten snel en adequaat kunnen reageren om met de karakteristieken van conflicten om te gaan zonder dat zij de realiteit van de aard van een conflict negeren. Deze complexe situatie komt vaak voor in de landomgeving. Doctrine helpt bij het zoeken van een weg tussen de

¹² Ten behoeve van de verdediging en ter bescherming van de belangen van het Koninkrijk, evenals ten behoeve van de handhaving en de bevordering van de internationale rechtsorde, is er een Krijgsmacht.

dilemma's. Enerzijds door te voorzien in doctrine vanuit een filosofie, ondersteund door principes die hun oorsprong vinden in de aard van conflicten. Anderzijds door vanuit deze filosofie methoden en procedures te ontwikkelen, aangepast aan en gebaseerd op de specifieke of verwachte karakteristieken van conflicten. Een duurzame doctrine is essentieel voor het vasthouden van begrip en doelstelling in een conflict, waarvan de karakteristieken continu kunnen veranderen.

Duurzame filosofie en principes

- 1505 Duurzame filosofie en principes in doctrine kunnen zeker ook wijzigen in de loop der tijd, maar dergelijke aanpassingen moeten pas plaatsvinden na zorgvuldige afwegingen. De filosofie moet kneedbaar en alomvattend zijn, zodat deze onder zo veel mogelijk omstandigheden bruikbaar is. Bestaande doctrine, vaak gebaseerd op gezond verstand, moet dienen als eerste referentie. Begrippen met een duidelijke bedoeling moeten niet altijd te letterlijk worden opgevat. Een voorbeeld zijn de grondbeginselen van oorlogsvoering. Deze grondbeginselen zijn bruikbaar in alle vormen van conflict en niet alleen onder oorlogsomstandigheden.
- 1506 De Koninklijke Landmacht hanteert twee op filosofie en principes gebaseerde methoden: het (kunnen) toepassen van de *manoeuvrist approach* voor operaties en het (kunnen) toepassen van opdrachtgerichte commandovoering. De uitvoering hiervan staat bij de Koninklijke Landmacht op een kwalitatief hoog niveau.
- 1507 De ***manoeuvrist approach*** biedt een benadering voor het behalen van succes door het dreigen met of het gebruik van militaire macht met zowel gewelddadige als niet-gewelddadige methoden teneinde invloed te verkrijgen en doelstellingen te behalen. De *manoeuvrist approach* legt de nadruk op het richten van eigen kracht op de zwakten van anderen ten einde de cohesie tussen de samenstellende delen van militair vermogen te verbreken en onderschrijft het belang van wil bij ons zelf, onze bondgenoten en onze opponent.
- 1508 **Opdrachtgerichte commandovoering** is een filosofie van commandovoering die uitgaat van een centrale *intent* en een decentrale uitvoering. Een stijl die primair het "wat en waarom" benadrukt en in mindere mate het "hoe".
- 1509 Deze twee kernkwaliteiten passen goed bij de huidige complexe en subtiele operationele omgeving. Goede inzet van deze kernkwaliteiten is alleen mogelijk door goed opgeleide en getrainde eenheden die toegerust zijn voor hun taak en die in staat zijn om te vechten. Zij moeten beschikken over voldoende conceptuele, morele en fysieke kwaliteiten van militair vermogen om op geloofwaardige wijze met geweld te dreigen, geweld toe te passen, en onder gevechtssomstandigheden succesvol te zijn.

Sectie 6 Militair vermogen en grondbeginselen van militair optreden

Inleiding

- 1601 Het militaire machtsmiddel onderscheidt zich van andere machtsmiddelen door het vermogen om een opponent met geweld fysiek uit te schakelen en door het vermogen om wereldwijd, met beperkte lokale ondersteuning en met voldoende zelfbescherming op te treden. Dit onderscheid houdt impliciet in dat het militair vermogen ultimo bedoeld is voor inzet in operaties waarbij een opponent fysiek wordt aangegrepen. Het militair vermogen is echter ook inzetbaar voor andersoortige beïnvloeding van de omgeving, ook op niet-fysieke wijze.
- 1602 Militair vermogen (*fighting power*) vormt doctrinair gezien de basis van de militaire capaciteit die de staat binnen een crisis of conflict kan inzetten. Het is vervolgens aan de commandant en zijn staf om militair vermogen effectief te genereren en zodanig in te zetten, in coördinatie met andere machtsmiddelen, dat dit vermogen bijdraagt aan het beperken of beëindigen van een crisis of een conflict. Deze doctrinepublicatie ondersteunt de commandant en zijn staf op diverse niveaus met het transformeren van militair vermogen in concrete, militaire handelingen.
- 1603 Afwijkend van het algemene uitgangspunt om NAVO-doctrinetermen te gebruiken wordt in de DP 3.2 voor het NAVO-begrip "*fighting power*" de Nederlandse term "militair vermogen" gebruikt. Deze term geeft de context van het begrip beter weer en geeft tevens het verschil aan met de NAVO-term "*combat power*" (gevechtskracht) die wel als Engelstalig begrip in de DP 3.2 wordt gebruikt.

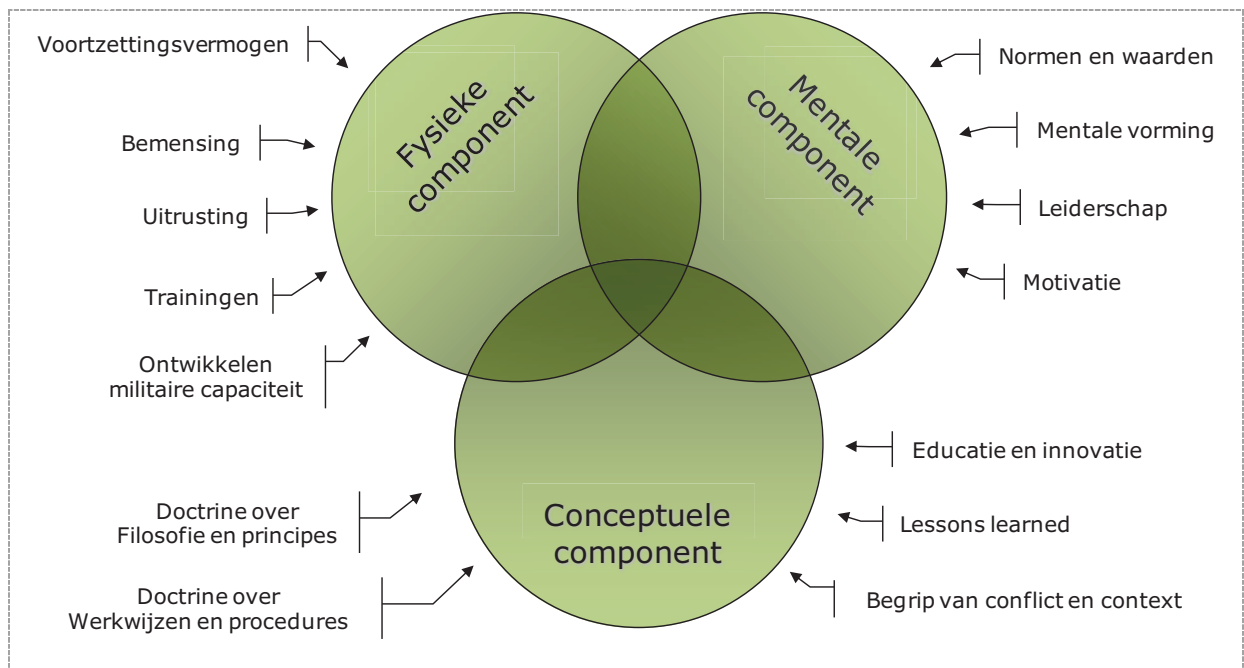
Militair vermogen en *Combat Power* (gevechtskracht)

- 1604 Deze doctrinepublicatie gebruikt de volgende betekenis van de begrippen militair vermogen (*fighting power*)¹³ en *combat power* (gevechtskracht)¹⁴.
- **Fighting Power** is defined as the ability to fight, consisting of three essential, inter-related components: a physical component, a moral component and an intellectual component. Fighting power is determined by assessment of operational capability. It is the ability to apply operational capabilities and to achieve success. The application of operational capabilities is not limited to fighting, but includes the execution of all activities required for operational success.
  - **Combat Power** is the total means of destructive, constructive, and information capabilities that a military unit/formation can apply at a given time. Forces generate combat power by converting potential into effective action.
- 1605 Militair vermogen heeft de potentie om *combat power* zowel te genereren als te richten. *Combat power* komt grotendeels voort uit de fysieke component van militair vermogen en wordt versterkt door de conceptuele en mentale component. In hoofdstuk 4 wordt hier dieper op ingegaan
- 1606 Militair vermogen bestaat uit de conceptuele (*intellectual*) component, de fysieke (*physical*) component en de mentale (*moral*) component (zie Figuur 1-2). Deze drie componenten overlappen en beïnvloeden elkaar. Militair vermogen is voorwaardelijk voor het effectief optreden van een militaire eenheid. Deze eenheid moet in staat zijn om bij inzet onder

¹³ De gebruikte omschrijving van *Fighting Power* volgt de lijn die in de *AJP 3.2 Allied Joint Doctrine for Land Operations* is ingezet.

¹⁴ De gebruikte omschrijving van *Combat Power* wijkt af van de omschrijving in de *AAP-6 NATO Glossary of Terms and Definitions* en is gebaseerd op de ruimere omschrijving zoals die gebruikt wordt in de *Field Manual 3-0 van de United States Army*. Deze bredere benadering sluit ook beter aan bij de functie van militair optreden slagkracht (zie hoofdstuk 6).

moeilijke omstandigheden (waaronder geweld, chaos, ellende, lawaai, angst, verwarring, onzekerheid, stress en verveling) zijn wil op te leggen aan de omgeving en/of de opponent. Dit vergt bekwaamheid in het begrijpen en het gebruiken van deze omstandigheden en het harmoniseren van de drie componenten van militair vermogen onder moeilijke omstandigheden.

Figuur 1-2: Componenten van militair vermogen.

1607 Om de juiste invulling te geven aan de samenstellende delen van militair vermogen voor een specifieke crisis is grondig begrip van de volgende drie punten noodzakelijk:

- de aard van het probleem (onderkenning dat het ene probleem eenvoudiger te structureren is, en gematigder is dan het andere probleem);
- de elementen van de omgeving, bijvoorbeeld topografie, klimaat, bevolkingsdichtheid, economische ontwikkeling, etniciteit en cultuur;
- het uitgangspunt dat het militaire machtsmiddel alleen wordt toegepast in samenhang met overige machtsmiddelen (waaronder diplomatieke en, economisch-financiële machtsmiddelen).

1608 Generieke voorbereiding op het uitvoeren van operaties (*force preparation*) en de aanvullende specifieke voorbereiding voorafgaand aan de daadwerkelijke inzet (*force generation*) genereren militair vermogen. De ontwikkeling van militair vermogen heeft betrekking op de wijze waarop personeel, materieel en de organisatie worden opgebouwd en in stand gehouden om taken onder alle omstandigheden te kunnen uitvoeren.

1609 De componenten van militair vermogen worden in de volgende alinea's en in hoofdstuk 2 verder uitgewerkt.

1610 De **conceptuele component** bestaat grotendeels uit de onderstaande subcomponenten.

- **Begrip van conflict en context.** Begrip van conflict en context speelt een sleutelrol binnen de conceptuele component. Begrip maakt het mogelijk om de aard en karakteristieken van een conflict te bepalen. Doctrine moet dus zijn gebaseerd op het begrijpen van complexe, chaotische en potentieel verwarrende conflicten en de context waarbinnen deze zich afspelen.

- Doctrine over **filosofie & principes** bevat de fundamenten voor het benaderen/hanteren van conflicten en het uitvoeren van activiteiten door militaire eenheden. Samen met studie, opleiding en vorming, levert doctrine het raamwerk voor het doorgronden van het militaire machtsmiddel.
- Doctrine over **methoden & procedures** beschrijft de praktische toepassing van het militaire machtsmiddel. Deze doctrine beschrijft de wijze waarop militaire eenheden activiteiten uitvoeren en hoe deze uitvoeringen onderling te verbinden. Deze doctrine beschrijft dus de uitvoering van militaire taken in de vorm van tactieken, technieken en procedures.
- **Educatie, innovatie en Lessons Learned.** Educatie en innovatie zijn belangrijke elementen van de conceptuele component. Educatie en innovatie ontwikkelen begrip en inzicht, in conflicten en de context waarbinnen deze zich afspelen. Educatie en innovatie vormen de voedingsbodem voor nieuwe ideeën die onder meer kunnen leiden tot de ontwikkeling van nieuwe doctrine of veranderingen binnen de organisatie. *Lessons learned* dragen bij aan het relevant houden van doctrine.

1611 De **fysieke component** bestaat grotendeels uit de volgende subcomponenten:

- **Bemensing** vormt de ruggengraat van de krijgsmacht. Het vermogen om competente mensen te werven en te behouden is essentieel voor het genereren van militair vermogen.
- **Uitrusting** omvat het ontwerpen, het bouwen en het leveren van militaire platformen, systemen en wapens die nodig zijn om individuele militairen en eenheden uit te rusten voor hun taak. De blijvende betaalbaarheid van nieuwe capaciteiten is een van de meest kritieke factoren bij het vinden van een balans tussen technologische risico's, prestaties, aantallen en tijdige beschikbaarheid.
- **Training.** Mankracht, uitrusting en de wijze waarop deze zijn georganiseerd, worden door training omgezet tot eenheden die operationeel gereed zijn. Training vormt een essentieel deel van militair vermogen. De opbouw van militair vermogen is gebaseerd op een gestructureerde en goed ingerichte training voor de verschillende niveaus vanaf het individu tot samengestelde eenheden van verbonden wapens. Het trainingsproces wordt verdeeld in individuele training en onderdeelstraining. Naast training om individuen en eenheden op een bepaald gereedstellingsniveau te brengen worden individuen en eenheden ook gericht getraind als voorbereiding op een inzet. Inhoud en duur van deze training is afhankelijk van de aard en karakteristieken van de inzet.
- **Voortzettingsvermogen** behelst meer dan het aanhouden van voorraden die nodig zijn voor de logistieke ondersteuning die nodig is om uitzendingen en operaties mogelijk te maken. Het vermogen om personeel, hun trainingsbehoeften, hun huisvestingsbehoeften en overige materiële en immateriële behoeften binnen het traject van *force preparation* tot *force generation* te ondersteunen maakt ook deel uit van het voortzettingsvermogen.
- **Ontwikkelen van militaire capaciteit.** De conflicten en continue veranderingen in de wereld vergen een adequate aanpak om over de juiste militaire capaciteiten te blijven beschikken. Het ontwikkelen van militaire capaciteit bestrijkt een groot aantal gebieden, zoals techniek en trainingmethoden, en grijpt daarbij in op alle componenten van militair vermogen.

1612 De **mentale component** bestaat grotendeels uit de volgende subcomponenten:

- **Normen en waarden** vormen voor de militair de basis om op te treden vanuit een gemeenschappelijk beeld van goed en kwaad. Deze normen en waarden zijn grotendeels geworteld in de Nederlandse maatschappij, de internationale opvattingen over rechten en plichten van de mens en de levenswijze binnen de Nederlandse krijgsmacht. Onder deze normen en waarden vallen onder meer ethiek, legitimiteit en verantwoordelijkheidsbesef.

- **Leiderschap** is het bewuste gedrag van een persoon die de positie van leider heeft in een eenheid. Deze persoon richt daarmee de activiteiten van de eenheid en haar leden op het realiseren van een bepaald doel. Leiderschap heeft vooral betrekking op de meer persoonlijke aspecten van een militair, waarbij het er om gaat de ondergeschikten te beïnvloeden om gedrag en prestaties in de gewenste richting te sturen.
- **Motivatie** is de wil om een opdracht uit te voeren en succesvol te voltooien, voor de Krijgsmacht dus ultimo ook om een „gevecht“ aan te gaan en te winnen. Motivatie is het product van een groot aantal factoren zoals training, effectief leiderschap, discipline, moreel, respect, beloning en een duidelijk besef van wat er aan de hand is en wat er moet gebeuren. Op het tactisch niveau zal kameraadschap („*Esprit de Corps*“) een grote rol spelen, maar ook een duidelijk begrip omtrent het doel van de missie en het besef dat dit begrip wordt gedeeld met het thuisfront.
- **Mentale vorming.** Een landoperatie kan alleen succesvol zijn indien het personeel beschikt over de onvoorwaardelijke wil om operaties tot een goed einde te brengen en bereid is daar offers voor te brengen. Mentale vorming is daarom essentieel om invulling te geven aan de mentale component. Mentale vorming is opgebouwd uit de drie hoofdbestanddelen: gevechtsbereidheid, gehardheid en teamlid.

Grondbeginselen van militair optreden

- 1613 Succes in een militaire operatie komt onder andere voort uit een juiste interpretatie en toepassing van de grondbeginselen van militair optreden. De commandant en zijn staf moeten de grondbeginselen toepassen bij het ontwerpen van een operatieconcept en het maken van een operatieplan. De grondbeginselen hebben zich historisch ontwikkeld onder invloed van de aard van het landoptreden en gelden voor alle operaties.
- 1614 De 13 grondbeginselen¹⁵ van militair optreden (*principles of operations*) die binnen de Nederlandse krijgsmacht worden gebruikt zijn regels van fundamentele aard waaraan een operatieconcept en een operatieplan worden getoetst. De grondbeginselen zijn van toepassing op de inzet van militaire middelen op strategisch, operationeel en tactisch niveau:
- *maintenance of morale* (behoud van moreel);
  - *freedom of movement* (bewegingsvrijheid);
  - *concentration of force* (concentratie);
  - *selection and maintenance of the aim* (doelgerichtheid);
  - *economy of effort* (economisch gebruik van middelen);
  - *unity of effort* (eenheid van inspanning);
  - *simplicity* (eenvoud);
  - *flexibility* (flexibiliteit);
  - *initiative* (initiatief);
  - *legitimacy* (legitimiteit);
  - *security* (veiligheid);
  - *surprise* (verrassing);
  - *sustainability* (voortzettingsvermogen).
- 1615 De grondbeginselen moeten steeds in onderlinge samenhang worden gezien. Het kan soms onmogelijk zijn om aan het ene beginsel geheel te voldoen en tegelijkertijd een ander beginsel in acht te nemen. Toepassing van de grondbeginselen gaat daarom noodzakelijkerwijs gepaard met een afweging van het belang van elk afzonderlijk beginsel in een specifieke situatie. Bij deze afweging houdt de commandant altijd en overal rekening met het *intent* (oogmerk) van de hogere commandant(en), de opdracht en de doelstelling, de wijze van optreden van andere partijen, en de factoren tijd en ruimte.
- 1616 **Behoud van moreel** (*maintenance of morale*). Het moreel van het personeel is een belangrijke factor voor het militaire vermogen en daarmee het welslagen van een militaire operatie. De commandant speelt hierbij een belangrijke rol. Succesvol optreden leidt tot de ontwikkeling van zelfvertrouwen. Dit zelfvertrouwen levert in veel situaties een onmisbare bijdrage aan het behoud van moreel onder moeilijke omstandigheden. Langdurige inzet, ver van huis, in een complexe en mogelijk onveilige omgeving waarin ook de politiek een

¹⁵ De NAVO hanteert de grondbeginselen (*fundamental principles*) zoals verwoord in de *AJP 01 Allied Joint Doctrine*. Deze zijn van toepassing op elke operatie. Voor meer specifieke *campaign themes* zoals *peace support* of *security* zijn aanvullende grondbeginselen (*additional considerations*) mede van toepassing. De *fundamental principles* en de *additional considerations* zijn niet altijd één op één te vertalen in een Nederlands grondbeginsel van militair optreden. Hier is dan ook de Nederlandse invulling van de grondbeginselen uitgewerkt.

belangrijke rol speelt, kan een bijzondere uitwerking hebben op het moreel. Ook het feit dat de media bijna voortdurend over de schouder meekijken, heeft zijn uitwerking op het personeel.

- 1617 **Bewegingsvrijheid** (*freedom of movement*). Om flexibel en doelgericht te kunnen handelen en daar waar nodig het initiatief te kunnen nemen, is vrijheid van handelen essentieel. Hiermee wordt niet alleen de fysieke vrijheid van handelen bedoeld die beschikbaar is door controle over gebieden en infrastructuur. Ook en vaak juist de vrijheid om zelf, onafhankelijk van anderen, keuzes te maken is tijdens de uitvoeringsfase de sleutel tot succes.
- 1618 **Concentratie** (*concentration of force*). Het is noodzakelijk om op het juiste tijdstip en op de juiste plaats een zwaartepunt te vormen, om een overwicht te verkrijgen op de opponent teneinde het gestelde doel te bereiken. Concentratie van eenheden betekent een doelbewuste keuze voor de inzet van schaarse capaciteiten. Concentratie betekent overigens ook dat men een relatieve lage concentratie van eenheden op een andere plaats of een ander moment accepteert. Toepassing van dit grondbeginsel in de praktijk vergt flexibiliteit van een commandant en zijn staf.
- 1619 **Doelgerichtheid** (*selection and maintenance of the aim*). Militair optreden moet zijn gericht op een doel dat ondubbelzinnig is omschreven en ook bereikbaar is. Als een militaire eenheid een heldere doelstelling mist of het zicht verliest op wat moet worden bereikt, leidt dit er vaak toe dat het militaire optreden niet succesvol is. Hogere niveaus kunnen het doel verwoorden in een richtlijn of directief, met daarin de gewenste eindsituatie. Op het tactische niveau leiden commandanten hun doelstelling af uit het *intent* van de hogere commandant. Dit *intent* staat expliciet vermeld in de aan hen verstrekte opdracht. Het *intent* heeft een centrale plaats in de planning, voorbereiding en uitvoering van operaties in een landomgeving en maakt doelgericht handelen op alle niveaus mogelijk.
- 1620 **Economisch gebruik van middelen** (*economy of effort*). De commandant dient een verantwoord minimum aan middelen in te zetten. Dit betekent dat hij zijn middelen steeds inzet naar soort en hoeveelheid, oftewel in de juiste verhoudingen tot het gestelde doel. Het is een uitdaging voor de commandant om vast te stellen wat het juiste middel is op de juiste plaats en tijd om succes te behalen. Alleen dan kan hij vaststellen waar en wanneer hij het zich kan permitteren om minder middelen in te zetten en gecalculerde risico's te nemen, om zodoende ergens anders concentratie te creëren.
- 1621 **Eenheid van inspanning** (*unity of effort*). Een commandant dient al zijn middelen en activiteiten op elkaar af te stemmen om zo de beschikbare militaire capaciteit effectief in te zetten en zijn doel te bereiken. Het moderne militaire optreden stelt hoge eisen aan het samenspel van de functies van militair optreden, vooral omdat veel verschillende effectenbrengers op hetzelfde doel inwerken. Eenheid van inspanning is een randvoorwaarde voor succes. Gezamenlijke doctrine, op elkaar afgestemde procedures, eenhoofdige leiding en synchronisatie ondersteunen eenheid van inspanning tussen militaire eenheden. Op het mentale vlak zijn teamgeest, goede wil, begrip voor ieders capaciteiten en beperkingen, en een heldere afbakening van verantwoordelijkheden onmisbaar. Tenslotte is afstemming met alle andere (niet-militaire) actoren die een rol spelen bij de beheersing van een crisis of conflict van essentieel belang.
- 1622 **Eenvoud** (*simplicity*). De snelle opeenvolging van gebeurtenissen, de complexiteit van het militaire optreden en de tegenwoordig altijd aanwezige vloedgolf aan informatie, maken chaos, stress en frictie onvermijdelijk. Ondubbelzinnige, duidelijke en in de praktijk bewezen procedures, eenvoudige plannen en duidelijke opdrachten verhogen de kans op succes tijdens de uitvoering van een operatie.
- 1623 **Flexibiliteit** (*flexibility*). Een commandant moet over het aanpassingsvermogen beschikken om zijn plannen bij te stellen. De daadwerkelijke situatie in het inzetgebied kan anders zijn dan vooraf gedacht. Situaties kunnen snel veranderen, waardoor aanpassing noodzakelijk kan zijn. Soms dienen zich onverwacht kansen aan die benut kunnen worden.

Flexibiliteit heeft een conceptuele component (in de manier van denken over operaties), een mentale component (het inlevings- en aanpassingsvermogen van de commandant en zijn staf) en een fysieke component (keuze uit beschikbare capaciteiten inclusief ondersteunende commandovoeringsystemen). Voorwaarde voor flexibiliteit is een juiste mentale instelling en een organisatie die getraind is in het snel inspelen op veranderende omstandigheden. Een commandant moet gebruik maken van zijn eigen mentale flexibiliteit en de flexibiliteit van zijn formatie of eenheid om de chaos, die vaak optreedt bij een crisis of conflict, in zijn eigen voordeel te benutten.

1624 **Initiatief** (*initiative*). Commandanten moeten steeds proberen vrijheid van handelen te krijgen en te behouden. Dit kan door het initiatief (over) te nemen, oftewel door eerder en sneller te handelen in plaats van te reageren op acties van andere partijen. Alleen dan is het verkrijgen van voorsprong mogelijk en kunnen situaties in het eigen voordeel worden omgezet. Hiervoor is een leiderschapsstijl nodig die het nemen van initiatief aanmoedigt en het nemen van bewuste risico's toelaat.

1625 **Legitimiteit** (*legitimacy*) heeft een juridische en een ethische kant. Juridische legitimiteit vereist ten eerste een rechtsbasis voor de inzet van militair vermogen (rechtsgrondslag) en ten tweede de naleving van de vigerende regels tijdens de inzet (rechtsregimes). Juridische legitimiteit is een absoluut grondbeginsel en kan niet ten gunste van andere grondbeginselen worden afgewogen. Bij de keuze voor inzetmiddelen in een bepaalde operatie zal de commandant altijd rekening moeten houden met algemeen geldende normen uit het internationaal humanitair (oorlogs)recht. Juridische legitimiteit draagt bij aan de ethische legitimiteit.

Ethische legitimiteit is een belangrijke voorwaarde voor een succesvolle voortzetting en afronding van militaire operaties. Het heeft, door de gekozen manier van uitvoering, invloed op het behoud van acceptatie en draagvlak bij de lokale bevolking, de eigen bevolking en de publieke opinie. Bij de keuze voor inzetmiddelen in een bepaalde operatie zal de commandant altijd rekening moeten houden met algemeen geldende normen uit het internationaal (humanitair oorlogs)recht.

1626 **Veiligheid** (*security*). Inzet van militairen vindt plaats in een risicovolle omgeving. Zonder maatregelen kan dat leiden tot onacceptabele verliezen, waardoor de gestelde doelen niet meer haalbaar zijn en het draagvlak afbrokkelt. Daarom is een zekere mate van veiligheid essentieel. Veiligheid van eigen eenheden is echter geen doel op zich; de uitvoering van de opdracht blijft centraal staan. Veiligheid voor effectbrengers is gelegen in snelheid, onvoorspelbaarheid en fysieke bescherming van eigen middelen. Dit geldt ook voor middelen die de commandovoering ondersteunen en voor operationele informatie.

1627 **Verrassing** (*surprise*) bereikt een eenheid door op een niet voorziene plaats, tijd en/of wijze op te treden. Verrassend optreden kan de uitvoering van een (gevechts)actie in eigen voordeel beslissen. Bovendien kan het de numerieke nadelen van een fysieke minderheid compenseren. Verrassing heeft ten doel de opponent uit het evenwicht te brengen, waardoor het initiatief in eigen handen blijft of komt.

1628 **Voortzettingsvermogen** (*sustainability*). De ingezette militaire eenheid moet in staat zijn een eenmaal begonnen operatie voort te zetten totdat het gewenste effect is bereikt. Om het voortzettingsvermogen van een operatie te waarborgen, moeten alle benodigde voorwaarden zijn geregeld. Een in alle opzichten functionerend logistiek systeem, de beschikbaarheid en inzetbaarheid van materieel, voldoende getrainde en gevulde eenheden en gehardheid maken daar deel van uit. Ook politieke wil en betrokkenheid zijn echter onontbeerlijk.

Sectie 7 Leeswijzer

1701 Deze doctrinepublicatie bestaat uit 7 hoofdstukken. Na dit introductiehoofdstuk is het document opgebouwd uit de volgende hoofdstukken:

- **Hoofdstuk 2 (Conflicten en gebruik van militair vermogen in de landomgeving).** Dit hoofdstuk werkt de aard en karakteristieken van conflicten uit en beschrijft vervolgens hoe dit van invloed is op het militaire vermogen bij inzet in de landomgeving. Na de uitwerking volgt een uiteenzetting over de niveaus van militair optreden.
- **Hoofdstuk 3 (De joint operatie).** Dit hoofdstuk behandelt de *joint* operatie in de landomgeving en licht de rol en organisatie van de landcomponent hierbinnen uit. Hierna volgt een uiteenzetting over de wijze waarop de lucht- en maritieme componenten geïntegreerd kunnen worden binnen operaties in de landomgeving. Daarna geeft het hoofdstuk een toelichting op de ondersteuning door andere militaire componenten. Vervolgens wordt de *comprehensive approach* uitgewerkt. Ten slotte wordt kort de multinationale dimensie van operaties in de landomgeving besproken.
- **Hoofdstuk 4 (Richten van Combat Power).** Na een uiteenzetting over het denken in effecten, worden de twee kernkwaliteiten voor het optreden in de landomgeving uitgewerkt: de *manoeuvrist approach* en opdrachtgerichte commandovoering.
- **Hoofdstuk 5 (Instandhouden van operaties).** Dit hoofdstuk beschrijft de fundamenteën voor het instandhouden van de diverse aspecten van militair vermogen en de planningsuitgangspunten voor de instandhouding van operaties.
- **Hoofdstuk 6 (Orkestreren van operaties).** Dit hoofdstuk behandelt het opzetten en organiseren van militaire operaties en activiteiten in de landomgeving met gebruik van doctrinaire denkmodellen en -raamwerken.
- **Hoofdstuk 7 (De tactische operatie)** legt de basis voor het uitvoeren van samenhangende tactische operaties waarin diverse *tactical activities* tot één geheel zijn samengevoegd. Het behandelt als eerste de *tactical activities* en manoeuvrevormen waaruit de tactische operatie is opgebouwd. Vervolgens gaat het in op de drie soorten tactische operaties: de offensieve, defensieve en stabiliserende tactische operatie.

Hoofdstuk 2   Conflicten en militair vermogen in de landomgeving

Na de algemene introductie over militair vermogen in het vorige hoofdstuk, plaatst dit hoofdstuk het militair vermogen in de landomgeving. Allereerst geeft het een kader over de aard en karakteristieken van conflicten en welke bijzondere rol de landomgeving daarbij speelt. Daarna volgt een bespiegeling van deze aard en karakteristieken aan het militair vermogen en de consequenties die dit heeft voor het gebruik van militair vermogen in de landomgeving. Ten slotte behandelt het hoofdstuk de *levels of warfare* die voortkomen uit de aard en karakteristieken van conflicten en het gebruik van militair vermogen hierin.

Sectie 1 Conflicten in de landomgeving

Algemeen

2101 **Aard en karakteristieken.** Aard en karakteristieken zijn verschillende types kenmerken. Aard is inherent en blijft bestaan, karakteristieken ontwikkelen zich. Toepassing van dit onderscheid op conflicten biedt fundamentele inzichten voor het optreden in de landomgeving. Beoordelen van zowel de aard als de karakteristieken van conflicten en de gevolgen ervan op de landomgeving, geeft twee voordelen. Ten eerste neemt het begrip over conflicten toe, waardoor de kans op succes in operaties stijgt. Ten tweede is een betere beoordeling over de noodzakelijke capaciteiten en kwaliteiten van landeenheden mogelijk wanneer er meer begrip is over conflicten. Beoordelingen die enkel zijn gebaseerd op de aard van conflicten, kunnen leiden tot planning en uitvoering van operaties die onvoldoende zijn afgestemd op de bijzonderheden van de specifieke operationele omgeving. Anderzijds kan een ontwerp dat enkel is gebaseerd op de specifieke karakteristieken van een conflict, initieel leiden tot succes. Dat succes zal echter gaandeweg afnemen. Een evenwichtige benadering van een conflict, vanuit het besef dat de aard vaststaand is en de karakteristieken van een conflict zich ontwikkelen, is daarom noodzakelijk.

Aard van conflicten

2102 Aan de basis van oorlog en conflicten ligt de politieke besluitvorming die het gebruik van geweld legitimeert. Maar wat kan beginnen als een instrument van de politiek (de bewuste keuze tot het aangaan van een gewapend conflict), kan veranderen in omstandigheden die minder controleerbaar of voorspelbaar zijn. Strijd en onderlinge tegenstellingen binnen een conflict vormen mede de basis voor toekomstige politiek en deze geven weer vorm aan het conflict zelf. Conflicten zijn, conceptueel gezien, als een voortdurende strijd voor het verkrijgen van macht, kansen en controle. Hoewel er altijd een mate van controleerbaarheid gezocht wordt om een specifiek conflict effectief aan te grijpen, zal deze aard niet veranderen. Conflicten zullen altijd een fysieke strijd blijven, met een mix van kansen, risico en politiek en het menselijk gedrag aan de basis. Deze strijd uit zich in onderstaande vier aspecten:

2103 **Fricctie.** Fricctie is de kracht die optreden verstoort, eenvoudige dingen moeilijk maakt en moeilijke dingen schijnbaar onmogelijk maakt. Fricctie doet zich voor op het mentale en het fysieke vlak. Soms is het van buitenaf opgelegd door een opponent of de omgeving, maar ook eigen optreden, bijvoorbeeld een niet goed doordacht (operatie)plan, kan fricctie veroorzaken.

2104 **Chaos en onzekerheid.** Ondanks grote hoeveelheden inlichtingen en informatie in een conflict blijft er altijd een mate van ondoorzichtigheid in een operatie. Dit leidt mogelijk tot onzekerheid en chaos, ook wel "*fog of war*" genoemd. Chaos is de som van wanorde en verwarring met onvoorspelbaarheid en een gevoel van willekeur tot gevolg. Ondanks de chaos is het zaak om beslissingen te nemen; zelfs op basis van onvolledige, onjuiste en/of tegenstrijdige informatie. Een opponent kan chaos gebruiken, maar chaos kan ook juist kansen bieden om zelf uit te buiten. Chaos is daarmee een verschijnsel om te gebruiken en niet om te ondergaan. Tijdige en effectieve besluitvorming, flexibele plannen, vertrouwen in ondergeschikten, het hebben en houden van initiatief en vrijheid van handelen zijn sleutels tot het benutten van kansen en beperken van onzekerheid.

2105 **Geweld en gevaar.** Het dreigen met of het gebruiken van geweld is de meest extreme methode, waarmee een partij in een conflict ten koste van anderen probeert succesvol te zijn. Geweld leidt tot menselijk lijden en kan leiden tot bloedvergieten en vernietiging. Het brengt verrassing, stress, gevaar en angst. Gevaar kan doodsangst tot gevolg hebben en beperkt het doen en laten van personeel. Moed is de kracht om angst te overwinnen. Moed komt niet alleen van binnenuit, maar ook uit externe bronnen zoals een gezamenlijk geloof

in het doel, morele cohesie van een groep, gedeelde identiteit en sterk leiderschap. Militairen moeten mentaal sterk zijn om te kunnen omgaan met geweld en angst. Het belangrijkste middel tegen gevaar is te vinden in militair vermogen en vooral in de mentale component.

- 2106 **Stress.** De aanwezigheid van geweld is voortdurend van invloed op het individu. Gevaar, angst, uitputting, eenzaamheid en verveling, afgewisseld met intense acties en ontbering veroorzaken stress. Dit ondermijnt de mentale component en is zo van invloed op de wilskracht van militairen. Daarom is vastberadenheid van commandanten en soldaten om hun missie te vervullen, ondanks de omstandigheden, één van de belangrijkste pijlers van de gevechtseffectiviteit van een landcomponent. Goede discipline, cohesie binnen eenheden en de steun van collega's en commandanten die hetzelfde (hebben) ondergaan en elkaar kennen, helpen het individu om te gaan met stress van de strijd.
- 2107 **Consequenties voor de landomgeving.** Terrein, klimaat en ook menselijk gedrag en de gevolgen van militaire inzet, vormen de landomgeving. Veel tijdloze aspecten van het militair optreden in de landomgeving hebben een directe wisselwerking met de aard van conflicten.
- **Terrein.** De landomgeving kenmerkt zich door verschillende soorten terrein: open grasland, landbouwgrond, bossen, bergen, woestijnen, jungles, rivieren, moerassen, agglomeraties en kustgebieden. Elk terrein creëert zijn eigen mogelijkheden en beperkingen, en die stellen verschillende eisen aan mens en materieel. Beide moeten kunnen werken in de diverse terreinomstandigheden. Terrein belemmert of vertraagt communicatie en beweging, maar tegelijkertijd voorziet het ook in de bescherming ervan. Technologie helpt om de nadelige gevolgen van het terrein te overwinnen. Militairen kunnen het terrein aanpassen door stukken weg te halen of juist aan te brengen. Uiteindelijk is vaak persoonlijke inspanning nodig in deze fysieke omgeving, waarbij militairen het terrein zien, voelen, ruiken horen en alle ongemakken ervaren. Terrein is van dichtbij vaak anders dan het op afstand lijkt. Technologische ondersteuning is daardoor niet altijd eenvoudig of zelfs mogelijk. De militair moet dan terugvallen op basiseigenschappen om te overleven als onderdeel van het terrein, vertrouwend op *low-tech* aspecten zoals instinct, camouflage en kracht.
  - **Klimaat.** Klimaat verandert, degradeert en/of verbetert het terrein, soms zelfs permanent. Het heeft invloed op de waarneming, de begaanbaarheid, maar ook op de (fysieke) communicatie. De mens is fysiek en psychologisch zeer gevoelig voor de effecten van het klimaat. Klimaat kan isoleren, verzwakken en doden, maar ondersteunt ook het leven en biedt kansen. Gekoppeld aan het klimaat is ook de aanwezigheid van licht. Optreden in het donker is vaak heel anders dan bij daglicht. De invloed van klimaat, zich uitend in weersomstandigheden heeft soms grote gevolgen voor het fysieke deel van de operationele omgeving. Voorbeelden zijn overstromingen, verzakte wegen en geblokkeerde routes. Deze gevolgen kunnen meestal niet alleen met technologie beperkt worden. Menselijke inspanning en wil zullen hiervoor noodzakelijk zijn.

- **Menselijke dynamiek.** De basismotivatie voor mensen bestaat uit overleven, eigenbelang en eigen waarden. Onder dreiging van gevaar zullen zij onvermijdelijk vluchten, verstijven of vechten. Hun gedrag is van nature competitief en niet altijd rationeel. Menselijk gedrag leidt dan ook tot zowel bedoelde als onbedoelde gevolgen. Mensen zijn altijd op zoek naar het controleren, uitbuiten en beschermen van hun omgeving. Zij verplaatsen zich naar de noodzakelijke grondstoffen voor overleving of welvaart. Mensen zijn van nature innovatief, zoekende naar verklaringen en oplossingen. Ze zijn geneigd om alles ter discussie te stellen en worden gedreven door de drang naar macht en economische vooruitgang. Deze eigenschappen kunnen uiteindelijk leiden tot gewelddadige conflicten. Deze conflicten maken nauwelijks onderscheid tussen mensen die vluchten, verstijven of vechten. Ze zijn allen betrokken bij conflicten. Conflicten leiden tot verliezen, schade en slachtoffers. Omdat mensen leven in de landomgeving is het ook daar waar het merendeel van de conflicten zich afspeelt.
- **Gevolgen van militaire handelingen.** Ook de gevolgen van militair handelen zelf vormen conflicten, zoals hieronder beschreven.
  - Landeenheden zijn meestal fysiek groot en zijn opgebouwd uit individuen die als team moeten handelen, maar daar niet altijd in slagen. Ze zijn samengesteld uit mensen die zich manifesteren als individu, of als een groep van individuen, of als een team, om effecten te creëren of een doel te bereiken. Elk individu is te beschouwen als manoeuvre-element met individuele instincten, percepties en competenties. Landeenheden maken gebruik van structuren en *drills*, eenvoudigweg om ervoor te zorgen dat eenheden opereren met een gezamenlijke basisdoelstelling en, indien nodig, bewegen in dezelfde richting. Er moet echter een balans zijn tussen het voorschrijven in de vorm van structuren en *drills* aan de ene kant en het vertrouwen op ervaring, die de mogelijkheid biedt tot creativiteit en improvisatie, aan de andere kant. Dit is noodzakelijk omdat militair handelen op het land niet tot in detail georkestreerd kan worden.
  - Militair handelen in de landomgeving is vaak fysiek nabij. Dood en levensgevaar zijn in potentie altijd aanwezig. Stank, lawaai en spanning worden persoonlijk ervaren en vaak nooit meer vergeten. Landeenheden beschermen zich door te bewegen of door juist niet te bewegen, zichzelf te verbergen, anderen te misleiden of door aan te vallen. Ze gebruiken slagkracht (zie hoofdstuk 7) voor de aanval of verdediging, zowel direct als indirect, zowel psychologisch als fysiek. Gewelddadige en niet-gewelddadige methoden worden aangewend voor het verslaan van een opponent en het breken van zijn wil en/of zijn cohesie met zijn groep. Tegelijkertijd moeten ze de eigen wil en de cohesie binnen de eigen groep beschermen. Landeenheden opereren vaak tussen de bevolking, die vaak slechts omstander is in het conflict. De vele interacties met de bevolking kunnen een doorslaggevend effect hebben op de uitkomst van een conflict.
  - Landeenheden treden op in een aan hen toegewezen gebied. Zij gebruiken en verbruiken daarbij materieel. Voor de herbevoorrading van materieel zijn zij vaak afhankelijk van opvoer door logistieke eenheden. De hiervoor benodigde verplaatsingen creëren de nodige fysiek belastingen in het terrein. Ten dele worden die ondervangen door gebruik te maken van stringente *Lines of Communication (LOC)*. Desondanks hebben zij een onmiskenbare footprint op hun omgeving, enerzijds door de genoemde bewegingen, anderzijds ook door verbruik van lokale middelen. Dat laatste moet zeer weloverwogen gebeuren om te voorkomen dat militairen de belangen van de bevolking schaden.
  - Het militaire machtsmiddel opereert in principe niet onafhankelijk van andere machtsmiddelen in de landomgeving. De meeste succesvolle *campaigns* uit de geschiedenis zijn in de basis altijd gezamenlijk ingericht en georganiseerd. Later, met het uitbreiden van conflicten op zee en in de lucht, zijn *campaigns* gezamenlijk en ook *joint* ingericht en georganiseerd. Deze gezamenlijke benadering komt voort

uit de aard en karakteristieken van het conflict waarbij elke partij een gunstige positie nastreeft ten opzichte van een andere partij. De commandant van landeenheden moet dan ook altijd het vermogen bezitten om *comprehensive* en *joint* effecten te onderkennen in tijd en ruimte en daar naar te handelen.

- Conflicten in de landomgeving duren over het algemeen langer dan men verwacht. Conflicten in de landomgeving zijn meestal ook minder geïsoleerd dan gehoopt, verwacht of in eerste aanleg ingeschat. Onvoorziene en onbedoelde gevolgen van het militaire optreden kunnen een conflict beïnvloeden. Dit hoeft niet erg te zijn als de gevolgen een conflict helpen oplossen.

Karakteristieken van conflicten

2108 De karakteristieken van conflicten wijzigen. De menselijke dynamiek, ervaringen, innovaties en de dynamiek van het conflict zelf veroorzaken dit. De karakteristieken van de huidige conflicten kunnen het best beschreven worden in de termen: opeenhoping, onoverzichtelijkheid, wedijver, verbondenheid en verplichtingen. Deze karakteristieken geven belangrijke context aan de doctrine voor de landomgeving en de aard van hedendaagse conflicten. Hieronder worden deze karakteristieken uitgewerkt.

- **Opeenhoping.** Landeenheden zoeken altijd vrijheid om te manoeuvreren. De vraag of bepaalde doelstellingen realiseerbaar zijn, niet de vraag waar makkelijk valt op te treden, bepaalt welke effecten waar uit te oefenen. Eenheden zullen vaak opereren in verstedelijkte gebieden¹⁶ waar het merendeel van de bevolking leeft en de economische bedrijvigheid het grootst is. Een operatiegebied is daarom vaak dichtbevolkt met soms een minder bedeelde bevolking die leeft onder armoedige omstandigheden. De maritieme omgeving zit plaatselijk relatief vol met drukbevaren zeeroutes, knelpunten, havens, kanalen en waterwegen. Het luchtruim raakt ook steeds voller, waarbij technologische vooruitgang voor steeds meer luchtgebruikers zorgt, waaronder ook onbemande systemen. Het toenemende gebruik van *space-based* systemen, de toename van lanceermethoden, en commercieel gebruik van satellieten zorgt ook voor steeds meer gebruik van de ruimte. Ook het elektromagnetische spectrum en *cyberspace* kennen steeds meer gebruikers. Doordat veel van deze aspecten met elkaar verbonden zijn, zal opeenhoping zich zowel tussen als in deze fysieke en virtuele omgeving voordoen.
- **Onoverzichtelijkheid.** Een gebrek aan orde maakt het moeilijk of soms zelfs onmogelijk om onderscheid te maken tussen individuen, onderwerpen of gebeurtenissen. Vooral in een omgeving met veel opeenhoping. Deze wanorde voorziet in mogelijkheden om zich te verbergen en verwart de diverse sensoren en de publieke opinie. Hedendaagse opposenten proberen vaak in deze omgeving op te gaan. Als zij ook nog deel uitmaken van de lokale bevolking, zullen zij hun lokale kennis maximaal benutten. De eisen die door de politiek gesteld worden aan legitimiteit en het streven om *collateral damage* te vermijden, maakt het moeilijk deze hedendaagse opposent te herkennen, te begrijpen, te volgen en aan te grijpen. Opponenten maken mogelijk uitgebreid gebruik van illegale faciliteiten, hospitalen, scholen en religieuze locaties in de vaak dichtbevolkte verstedelijkte gebieden. Ook in *cyberspace* bestaat de mogelijkheid wanorde te creëren door verborgen te blijven en tegelijkertijd op afstand doelen aan te grijpen. Dit biedt zelfs kleine groepen de mogelijkheid voor het creëren van strategische effecten tegen sterkere tegenstanders.

¹⁶ In elkaar overgaande oorden met daaraan gerelateerde infrastructuur, waarin de kenmerken van het optreden in oorden zich versterken.

- **Wedijver.** Hedendaagse opponenten voeren strijd in alle delen van de operationele omgeving, enerzijds om onze eigen vrijheid van handelen te beperken en anderzijds om zelf invloed uit te oefenen. Verspreiding van technologie en innovatief gebruik van bestaande technologie door opponenten versterkt de dreiging. Opponenten bezetten belangrijke terreindelen voor zowel politieke als militaire doeleinden. In de maritieme omgeving bedreigen de verspreiding van mijnen, anti-scheepsraketsystemen, snelle aanvalsbotten en onderzeeërs de toegang vanuit zee. Ook het luchtruim wordt voortdurend betwist, in het bijzonder het lagere luchtruim en het luchtruim rond militaire bases. In toenemende mate is ook onze *network-based* capaciteit doelwit, door het blokkeren van toegang en het verstoren van het gebruik van capaciteiten. Opponenten kunnen onze toegang tot het operatiegebied beperken met directe methoden zoals raketaanvallen of het bemijnen van naderingsroutes. Ook indirecte methoden zoals het beïnvloeden van de publieke opinie en de politieke wil zijn mogelijk. Opponenten zoeken methoden over de volle breedte om hun invloed uit te oefenen en zelfs ons eigen grondgebied of dat van onze bondgenoten te bedreigen. Activiteiten in *cyberspace* zullen in toenemende mate zowel zelfstandig als in samenhang met andere fysieke activiteiten plaatsvinden. Landen en groeperingen zullen steeds vaker proberen in het bezit te komen van chemische, nucleaire, biologische en radiologische capaciteiten. Het succesvol verkrijgen van deze capaciteiten heeft invloed op de totale machtsbalans en is bedreigend voor de veiligheid en stabiliteit.
- **Verbondenheid.** In algemene zin concentreren internationale activiteiten zich rondom onderling verbonden knooppunten. Deze knooppunten variëren van kritische infrastructuur zoals zee- en luchthavens en satellietgrondstations tot strategische locaties waaronder overheidsinstallaties. Deze knooppunten zijn het centrum van activiteiten die beveiliging nodig hebben en ook mogelijkheden bieden om van daaruit vervolgactiviteiten te ontplooiën. Ook locaties waar de strategische belangen van onze opponenten zijn samengebracht, zoals drugsproductie, nucleaire faciliteiten of etnische concentraties zijn knooppunten. Deze knooppunten kunnen samenvallen met de knooppunten waar wij gebruik van maken. Netwerken zoals logistieke bevoorradingsroutes, zee- en luchtcorridors en computernetwerken verbinden deze knooppunten met elkaar. Deze netwerken kunnen verstoord worden en moeten daarom een zekere mate van weerbaarheid en flexibiliteit hebben. Toegang tot een theater of operatiegebied, zowel fysiek als virtueel, zal waarschijnlijk via knooppunten lopen, maar toegang tot deze knooppunten zal daarom niet altijd vanzelfsprekend zijn. In de virtuele omgeving zullen alle partijen in een conflict proberen om van dezelfde knooppunten gebruik te maken. Beschermen van eigen of bevriende netwerken is dan ook zeker geen willekeur.
- **Verplichtingen.** In de huidige operationele omgeving leggen democratische, juridische en sociale normen grote verplichtingen op aan het uitvoeren van operaties. Een steeds minder zichtbaar onderscheid tussen strijders en niet-strijders vereist uitgebreide voorbereidingen om de juiste doelen aan te grijpen en beperkt tegelijkertijd de mogelijkheden voor de uitvoering. Daarnaast leggen de toegenomen individuele rechten en de mogelijkheden om te procederen tegen een staat of haar individuele (militaire) vertegenwoordigers een grote verantwoordelijkheid neer bij commandanten. Zij moeten voortdurend bepalen hoe om te gaan met (het nemen van) risico's. Hierbij hoort ook de omgang met de alom aanwezige media die de operationele veiligheid in gevaar kunnen brengen. Dit zijn slechts voorbeelden van de diverse verplichtingen in de huidige operationele omgeving. Deze verplichtingen hebben de karakteristieken van conflicten aanzienlijk veranderd. Daarbij komt nog dat niet elke partij in een conflict elke verplichting even zwaar voelt.

2109 **Consequenties voor het optreden in de landomgeving.** De veranderende karakteristieken van conflicten beïnvloeden het optreden in de landomgeving als volgt:

- **Dreiging.** Dreigingen ontstaan vaak gelijktijdig. Door de dynamiek van de operationele omgeving zijn dreigingen vaak niet netjes te categoriseren. Traditionele, 'veilige' achtergebieden zijn er niet meer, ook niet onze thuisbasis. Oorlogvoering is niet meer het alleenrecht van staten. De actoren in de *battlespace* variëren in *failed states* en *failing states*, van irreguliere groeperingen en netwerken tot belangenvertegenwoordigers en bedrijven. Het hybride karakter van conflicten creëert een intense frictie met onze toegenomen verplichtingen. De opponenten gebruiken middelen die steeds diverser zijn; van optreden met verbonden wapens en guerrillatactieken tot chemische, nucleaire en biologische aanvallen en het uitbuiten van de wereldwijde informatietechnologie. Het blijft van belang om deze dreigingen in de juiste verhouding en context te zien. Soms vormen de dreigingen slechts risico's in een operatie. Echter, de dreigingen kunnen ook serieus zijn voor de gehele missie. Het is belangrijk om de dreigingen altijd te onderkennen. Categoriseren van dreigingen in termen van waarschijnlijkheid en mogelijk effect kan helpen. Als dreigingen niet op deze manier gepresenteerd kunnen worden, kan dit leiden tot bovenmatige risicobeheersing met overbodige maatregelen en onnodig binden van capaciteiten tot gevolg¹⁷.
- **Tijd en ruimte.** Moderne communicatietechnieken veranderen niet alleen de manier waarop, maar ook waarmee, mensen met elkaar communiceren. In combinatie met de toegenomen fysieke opeenhoping in een operatiegebied beperken moderne communicatietechnieken, zowel fysiek als psychologisch, de vrijheid van handelen in de landomgeving. Ruimte voor fouten is steeds beperkter. Tactische fouten hebben altijd al invloed gehad op strategisch niveau. De kans dat dit nu gebeurt, is door moderne communicatietechnieken echter exceptioneel gestegen (het *CNN-effect*).
- **Joint en multinationalaal optreden.** Operaties in de landomgeving zijn niet mogelijk zonder samenwerking met andere organisaties. Lucht, ruimte en/of *cyberspace* zal altijd direct van invloed zijn. De maritieme omgeving kan zowel direct als indirect effect hebben. De fysieke scheidingen van de operatiegebieden op het land zijn steeds moeilijker definieerbaar en in stand te houden. Grenzen zijn poreus, instabiliteit is regionaal en dreigingen steeds vaker mondiaal. De meeste operaties worden uitgevoerd door multinationale coalities in nauwe samenhang met diverse Gouvernementele Organisaties (GOs), Internationale Organisaties (IOs) en Non-Gouvernementele Organisaties (NGOs).
- **Technologie.** Verspreiding van technologie, waardoor deze steeds makkelijker beschikbaar komt, bemoeilijkt de mogelijkheid dat één partij in een conflict technologische dominantie bereikt over de andere. Bovendien zal technologie ook nooit de fysieke eisen die conflicten in de landomgeving vereisen, vervangen. Laag-technologische oplossingen voor hoog-technologische uitdagingen blijven essentieel voor het optreden in de landomgeving. Dit geldt zowel voor het compenseren van de afgenomen technologische voorsprong, als ook voor inherente frictie bij het optreden in de landomgeving.
- **Eenduidige communicatie.** Coherente communicatie is door de alom aanwezige toeschouwers en uitgebreide media belangstelling een steeds belangrijker aspect van het optreden in de landomgeving.

¹⁷ Bijvoorbeeld de *IED*-dreiging in Afghanistan en Irak. Deze was bekend, echter de impact op de vrijheid van handelen was initieel onvoldoende ingeschat. Daarnaast bleken de *IED*-aanslagen in combinatie met het gebruik van moderne media een grote impact te hebben op de publieke opinie. Deze combinatie was een geheel nieuwe bedreiging voor de missie waarin niet was voorzien, en waarvoor aanvankelijk dan ook geen maatregelen getroffen waren.

- **Fysieke factoren.** De fysieke factoren, waaronder temperatuurwisselingen, klimaatwisselingen, verstedelijking en afnemende natuurlijke hulpbronnen, stellen steeds hogere eisen aan personeel, materieel en optreden. Ondanks alle onderzoeken naar niet-letale methoden en nauwkeurige oplossingen neemt de letaliteit van wapensystemen nog steeds toe, net als de omvang van de gevarenzone die zij creëren. Over het algemeen is de militair in huidige conflicten, waar vaak wordt opgetreden tussen de bevolking, zichtbaarder dan in het verleden. Zelfs in de huidige vaak onoverzichtelijke omgeving wordt het voor de conventionele soldaat dan ook moeilijker zich te camoufleren.
- **In stand houden van operaties.** De hedendaagse *battlespace* heeft vele niet-lineaire aspecten in zich. Bevoorradingsroutes en communicatielijnen zijn daardoor kwetsbaarder. De instandhouding van operaties in de landomgeving is dan ook zeer complex. Aspecten zoals vraag, bestemming, duur en afstand geven aan dat alleen landeenheden van aanzienlijke omvang, en met voldoende voortzettingsvermogen en logistieke expertise, succesvol in de landomgeving kunnen optreden. Een nadeel is echter dat door deze omvang *de deployment, sustainment en redeployment* van militaire capaciteit over grote afstanden gecompliceerd zijn.

Sectie 2 Militair vermogen in de landomgeving

Algemeen

2201 Vanuit de aard en karakteristieken van conflicten en de consequenties hiervan voor de landomgeving kan beschreven worden hoe landeenheden militair vermogen het meest effectief kunnen inzetten. Juist ingezet militair vermogen zorgt er voor dat de krijgsmacht zowel fysiek als mentaal uitstijgt boven een opponent. De staat heeft een monopolie op geweld en mag, middels inzet van de krijgsmacht, met geweld dreigen of het daadwerkelijk toepassen. Het algemene principe is om zo weinig mogelijk geweld te gebruiken. De consequenties van fysieke schade kunnen immers een eventueel voordeel zowel politiek als militair ondergraven. Commandanten moeten drie, onderling tegenstrijdige, vereisten met elkaar combineren: militaire slachtoffers minimaliseren door te opereren met maximale *force protection*; in contact komen met de lokale bevolking voor het stimuleren van begrip en vertrouwen; en een gevoel van persoonlijk risico en onzekerheid in het hoofd van een opponent brengen. Het is beter om gedrag te beïnvloeden met dwang dan met daadwerkelijk gebruik van geweld. Dat vereist een subtiele combinatie van dreigen en stimuleren om de controle te behouden zonder verlies van initiatief of publieke ondersteuning. Het demonstreren van geweld zonder dit daadwerkelijk toe te passen, kan een sterk afschrikwekkend effect hebben. Het werkt echter alleen als dit potentiële geweld erkend en begrepen wordt door de opponent.

De aard van militair vermogen

2202 De aard van conflicten in de landomgeving bepaalt mede hoe geweld gebruikt wordt en hoe landeenheden van huis uit hiermee om moeten gaan. Zij moeten dan ook tot de volgende zaken in staat zijn:

- **Begrijpen dat mensen de capaciteit zijn.** Bij landeenheden vormen de mensen de voornaamste capaciteit. Luchteenheden en maritieme eenheden bemannen over het algemeen hun wapens en systemen ('bemenste wapens'); landeenheden rusten hun personeel uit ('bewapende mensen'). Bij lucht- en maritieme eenheden is de primaire doelstelling voor het personeel doorgaans om de wapens en systemen in een gunstige positie te verkrijgen vanwaar zij hun effect kunnen uitoefenen. Bij landeenheden is de primaire doelstelling om uitrusting te ontplooiën zodat het personeel in positie komt om effecten te realiseren/te brengen. Dit onderscheid tussen landeenheden en lucht- en maritieme eenheden heeft fundamentele gevolgen voor de sfeer, het leiderschap en de manier waarop zij hun middelen gebruiken. Mensen zijn de capaciteit van landeenheden en het militair vermogen hangt dus ook af van mensen: hun motivatie, getraindheid, tevredenheid en aantal.
- **Werken en denken vanuit filosofie en principes niet vanuit dogma.** In de landomgeving moet een dogmatische benadering beperkt blijven tot *skills and drills* en basisstructuren. Dat creëert ruimte voor vrijheid van handelen gebaseerd op filosofie en principes. De nadruk ligt op het begrijpen van het oogmerk, de situatie, de bedreigingen en de eigen mogelijkheden in plaats van het volgen van een procedure. Dit begrip maakt het vervolgens mogelijk om de eigen sterkte te plaatsen tegen andermans zwakte. Deze benadering behoeft een commandovoeringsfilosofie die is gebouwd rondom een centraal oogmerk en decentrale uitvoering: opdrachtgerichte commandovoering. Opdrachtgerichte commandovoering vereist doctrine en kernkwaliteiten die toepasbaar zijn in meerdere omstandigheden. Ook vereist deze commandovoeringsfilosofie voorstellingsvermogen en flexibel denken om de kwaliteiten en doctrine aan te laten sluiten op de aanwezige situatie.
- **Overwinnen van complexiteit.** De complexiteit van de landomgeving zorgt ervoor dat het uitvoeren van activiteiten geen garantie biedt voor het behalen van de beoogde effecten. Verder blijkt elke keer opnieuw dat het inzetten van militair vermogen in de

landomgeving tijd en veel fijnafstemming vereist. Dit heeft invloed op de commandant, het stafwerk en de methoden voor het uitvoeren van operaties en gevechtshandelingen. Het leidt tot een specifieke behoefte aan hoofdkwartieren die in staat zijn deze complexiteit te bevatten. Omgaan met complexiteit vereist dat mensen deskundig zijn in het begrijpen van de omgeving met alle nuances die zich hierin voordoen. Verder moeten zij in staat zijn dit begrip te visualiseren en te vertalen in eenvoudige plannen. Tegelijkertijd moeten zij aanvoelen wanneer de situatie verandert. Enkel voortdurende individuele opleiding, een flexibele organisatie en intensieve trainingen kunnen deze vaardigheden bijbrengen.

- **Nemen van risico.** Risico's zijn neutraal van karakter. Zij bieden kansen maar ook bedreigingen. Omgaan met risico's vereist daarom een zelfverzekerde instelling en vraagt om commandanten en uitvoerders die in staat zijn deze risico's in te schatten, uit te buiten en te beperken, besluiten te nemen en deze helder te communiceren.
- **Pragmatisch handelen.** De onvoorspelbaarheid van conflicten in de landomgeving betekent dat een aanpak die in theorie zou moeten werken, dit in de praktijk niet altijd doet. Flexibiliteit, ervaring en gezond verstand moeten dan samenkomen voor het realiseren van een pragmatische aanpak die leidt tot de gewenste resultaten. Landeenheden zullen zich nooit volledig bewust kunnen zijn van hun omgeving of beschikking hebben over onaantastbare technologische dominantie. Zij moeten zich daarom comfortabel voelen bij dubbelzinnigheid en expert zijn in improvisatie.
- **Begrip voor asymmetrie.** Operaties in de landomgeving zijn per definitie asymmetrisch omdat opponenten altijd verschillend zijn. De verschillen tussen opponenten uiten zich in hun fysieke verschijningsvorm zoals organisatie, uitrusting, tactieken en aantallen, of in meer abstracte termen zoals hun oogmerk, waarden en cultuur. De asymmetrie kan bewust aangescherpt worden door actoren ten behoeve van het verkrijgen van een voordelige positie, het versterken van eigen kracht en het aangrijpen van de zwakheden van hun opponenten. Het begrijpen van deze asymmetrie mislukt vaak door een te vereenvoudigde categorisering van het conflict. De kernvraag is dan ook niet of een conflict asymmetrisch is, maar hoe en op welke manier het conflict asymmetrisch is.
- **Manoeuvreren, toeslaan en beschermen.** Er bestaat altijd een noodzaak voor het verplaatsen over de grond met enige vorm van bescherming en materiële ondersteuning om een positie te bereiken waarvandaan kan worden toegeslagen. In een optimale situatie leidt het innemen van een dergelijke positie al tot significante beïnvloeding van de opponent. Indien dat niet zo is, of de doelstelling om ingrijpender optreden vraagt, kan vanaf deze locatie gebruik worden gemaakt van enige vorm van slagkracht, teneinde een doorslaggevend effect te bereiken. Vaak zal hiervoor het bezetten, beheersen en beschermen van specifieke terreindelen noodzakelijk zijn. Bewegen in een omgeving met een capabele opponent en met een hoge dreiging zonder organieke bescherming en geïntegreerde vuurkracht leidt vrijwel zeker tot een nederlaag. Deze capaciteiten kunnen niet zomaar kort voor een confrontatie bij elkaar gevoegd worden. Het manoeuvreren met verbonden wapens vereist grote expertise, integratie en oefening.
- **Nemen van initiatief.** Initiatief creëert de mogelijkheid om de loop der gebeurtenissen te sturen en is een belangrijke voorwaarde voor succes in elk conflict. In de landomgeving zijn kansen om het initiatief te nemen vluchtig en vaak moeilijk te onderkennen. Zonder dat zij zichzelf in een kwetsbare positie brengen, moeten landeenheden daarom in staat zijn deze momenten te onderkennen en te gebruiken voordat een opponent de kans grijpt. Of dit lukt, is in hoge mate afhankelijk van begrip, fysieke en mentale bewegelijkheid en robuustheid.
- **Behoud van cohesie.** Zoals in hoofdstuk 1 is behandeld zijn landeenheden zonder cohesie grotendeels ineffectief. Cohesie is het verbindende element tussen de mentale, fysieke en conceptuele component waar een krijgsmacht zijn militair vermogen aan

ontleent. Het verbreken van die cohesie zal dan ook een primair doelwit zijn van een opponent.

- **Stressbestendigheid.** Op het individuele niveau verstoort schok/stress de persoonlijke balans en veroorzaakt hevige verstoring van het denkvermogen, de emotie en het fysieke aanpassingsvermogen. Het vermindert participatie en het veroorzaakt paniek en irrationele reacties in groepen mensen. Op organisatorisch niveau tast het direct de mentale en indirect de fysieke component van militair vermogen aan. Schok/stress is een logische consequentie van een conflict, waar een eenheid of organisatie zich zowel individueel als collectief overheen moet kunnen zetten of tenminste mee om moet kunnen gaan. De organisatie die dit als beste kan, heeft een aanzienlijk voordeel. Weerbaarheid tegen schok/stress vereist discipline, cohesie maar bovenal realistische training.

Karakteristieken van het gebruik van militair vermogen

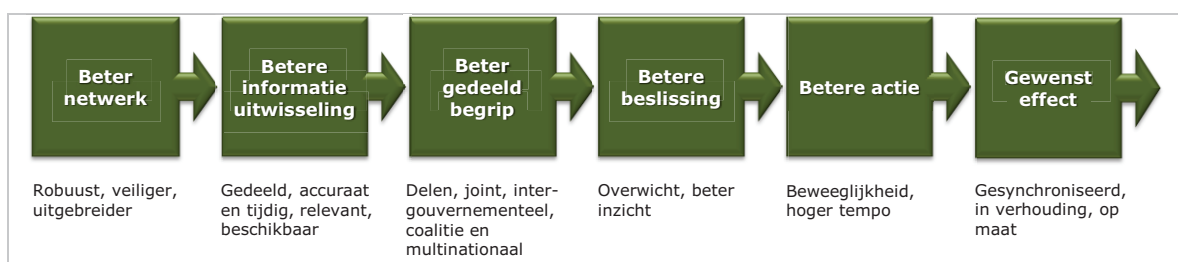
2203 Vanuit de karakteristieken van het opereren in de landomgeving kunnen aanvullende richtlijnen ontwikkeld worden voor het gebruik van militair vermogen. Om in staat te zijn geweld te gebruiken of ermee te dreigen, moeten landeenheden de volgende kwaliteiten bezitten:

- **Homogeniteit.** Landeenheden ontlenen veel van hun bewegelijkheid aan homogeniteit. Hoe groter de mate van specialisatie en variëteit, hoe minder de algehele bruikbaarheid. Geen enkel specialisme kan gehandhaafd blijven in onbeperkte aantallen. Homogeniteit kan verkregen worden via de diverse aspecten van militair vermogen, waaronder door training die aanpassingsvermogen als basis gebruikt. Daarbij worden vaardigheden zo veel mogelijk als inherente vaardigheden beschouwd en niet als specialismen. Ook het zodanig opzetten van organisaties dat zij niet voor elke nieuw aspect versterkt moeten worden, brengt homogeniteit. Hetzelfde geldt voor het gebruik van materieel met zo weinig mogelijk varianten.
- **Samengesteld optreden.** De kwaliteit om geweld toe te kunnen passen vereist integratie, coördinatie en synchronisatie van de verschillende militaire capaciteiten in een samenhangende organisatie. Dit heet samengesteld optreden, hetgeen de eigen kracht maximaliseert en eigen kwetsbaarheden minimaliseert. De kwaliteit om met samengestelde eenheden te kunnen opereren ligt aan de basis van militair vermogen. Om het gevecht te winnen moet onze bemensing, uitrusting, training en wijze van optreden zodanig ingericht zijn dat alle ons ter beschikking staande capaciteiten effectief samenkomen en elkaar versterken. De militaire organisatie is opgebouwd uit diverse bouwstenen met verschillende capaciteiten en omvang. De meest eenvoudige vorm van militair optreden combineert alert denken met vuur en beweging. In een meer gecompliceerde vorm komen diverse capaciteiten samen, om zo een variëteit aan letale en/of niet letale effectenbrengers te combineren teneinde een fysiek en/of een psychologisch voordeel te kunnen behalen op een opponent of andere doelgroep.¹⁸
- **Expeditionaire kwaliteit.** Een expeditionaire *mindset* moet aan de basis liggen van zowel het individuele als het collectieve beroepsethos. De bereidheid en de getraindheid om te vechten evenals persoonlijke veerkracht versterken deze instelling. Daarnaast ondersteunt het vermogen om eenheden strategisch en snel te ontplooiën en deze vervolgens in stand te houden, ondersteund door adequate voorzieningen, de expeditionaire *mindset*. Expeditionair is niet hetzelfde als snelle inzet. Een expeditionaire benadering heeft altijd een element in zich van continue gereedheid tot inzet, teneinde te kunnen anticiperen en reageren op conflicten en deze ook te kunnen begrijpen en voorkomen.

¹⁸ Samengesteld optreden wordt ook wel benoemd als *Combined Arms* of optreden met verbonden wapens.

- **Begrijpen.** Eenheden moeten in staat zijn de karakteristieken van het conflict waarin zij zich bevinden, te begrijpen. Voorstellingsvermogen is hierbij belangrijk. Dit voedt zowel ontwikkeling als uitbuiting van indirecte benaderingen. De landeenheden hebben militairen nodig die een heel traject kunnen doordenken en in staat zijn te plannen voor tweede- en derde-ordegevolgen van het handelen en die kunnen anticiperen op de consequenties. Hiervoor is een organisatiecultuur van leren en vorming nodig. Onderdeel van deze organisatiecultuur zijn ook het hebben van vertrouwen, het geven van heldere richtlijnen en het onderhouden van professionele competenties, bijeengebracht door herhaalde oefeningen en het aangaan van uitdagingen. Tijdens operaties moeten hoofdkwartieren deze kwaliteiten bijeenbrengen. Deze moeten daartoe zodanig gestructureerd, uitgerust en bemenst zijn dat zij de volledige breedte van de eenheid kunnen ondersteunen. Ook moeten ze het vermogen bezitten om controle uit te oefenen bij gebeurtenissen op de grond, en ze moeten om kunnen gaan met de druk van overheden en/of hogere hoofdkwartieren.
- **Netwerkend optreden.** De omstandigheden waaronder militairen opereren kennen een veelheid van actoren en opponenten, die verschillende methoden hanteren. Meer dan voorheen moet samengewerkt worden met uiteenlopende organisaties of instellingen, vaak buiten de militaire hiërarchie, voor het verkrijgen van een goede informatie- en inlichtingenpositie en voor het gezamenlijk realiseren van doelstellingen. De landorganisatie moet het vermogen hebben om met deze diversiteit aan actoren samen te werken. Dit wordt weergegeven in figuur 2-1.

Figuur 2-1: Verbeteren van effectiviteit door betere samenwerking.

- De ontwikkeling van een zogenaamde *Network Enabled Capability (NEC)*¹⁹ is van wezenlijk belang om de benodigde interoperabiliteit met bondgenoten te verzekeren en om de inzet van modules van eenheden en middelen uit de diverse krijgsmachtdelen mogelijk te maken. NEC is erop gericht militair voordeel te behalen tijdens operaties door informatiedeling en samenwerking, ondersteund door techniek.
- **Aanpassingsvermogen (adaptivity).** Elk conflict is uniek en vraagt een eigen benaderingswijze. Landeenheden moeten zich hieraan kunnen aanpassen. Aanpassingsvermogen geeft de mogelijkheid om een eventuele impasse te doorbreken of tegenslag te overwinnen. Aanpassingsvermogen is dan ook nodig om effectief te blijven onder onvoorziene omstandigheden en de organisatie en/of aanpak aan te passen bij tegenslag. Tevens geeft dit het vermogen om tijdig en op gepaste wijze te reageren op veranderingen in de omgeving en tijdig de noodzaak tot strategiewijziging te onderkennen en door te voeren²⁰.

¹⁹ Bi-SC Definition NEC: Ability to deliver precise and decisive military effects with unparalleled speed and accuracy through linking sensors, decision makers and weapon systems. It relies upon the ability to collect, fuse and analyze relevant information in near real time to allow rapid decision making and the rapid delivery of the most desired effect.

²⁰ Een voorbeeld hiervan is de wijze waarop de IED-dreiging is aangepakt in Afghanistan. In het C-IED concept zijn bestaande organisatie en werkwijzen (genie en inlichtingen) gecombineerd met innovatieve organisatievormen, civiele opsporingsmethoden en forensisch onderzoek.

- **Improvisatievermogen.** Landeenheden moeten de voorwaarden scheppen voor hun personeel zodat zij de overhand kunnen krijgen en houden over een grote variëteit aan capabele opponenten. Hiervoor zijn mensen nodig die een professionele houding hebben, fysiek fit en mentaal weerbaar zijn, en vertrouwen hebben in zichzelf en de organisatie. Maar nog belangrijker is het om te realiseren dat het cliché waar is dat geen enkel plan het eerste vuurcontact met de vijand overleeft. Een groot deel van de uitrusting is ontworpen voor de vorige generatie van oorlog en doctrine kan op details verouderd zijn op het moment van publicatie. De partij in een conflict die zich het snelst weet aan te passen en effectief improviseert zal veelal zegevieren. Improvisatie is de sleutel tot het verkrijgen en houden van initiatief, en voorziet in de noodzakelijke (mentale en fysieke) bewegelijkheid ten opzichte van de opponent. De drie componenten van *fighting power* vormen de basis van succes, maar improvisatievermogen geeft de doorslag.
- **Beslissend.** Landeenheden hebben slechts een beperkte bruikbaarheid als zij niet in staat zijn een beslissing te forceren. Zij moeten situaties en gebeurtenissen kunnen vormen en handhaven. Maar de echte waarde is hun kwaliteit om beslissend te handelen, indien nodig met geweld, en om een aldus bereikte situatie ook weer voor langere tijd te bestendigen. Het toepassen van geweld is gekoppeld aan het vinden en identificeren van dreigingen, het kunnen binden van deze dreiging om vrijheid van handelen te ontnemen en uiteindelijk het slaan of het neutraliseren. Uitbuiten van gunstige omstandigheden maakt hier een integraal deel van uit. In hedendaagse conflicten is een absolute overwinning niet altijd bereikbaar. Succes vereist vaak een subtielere benadering van de te behalen doelstelling. Landeenheden zijn uniek positioneerd om te wisselen van de beoogde inzet of deze aan te passen.
- **Legitimiteit.** Morele cohesie in een effectieve landorganisatie is voor een deel gebaseerd op legitimiteit. Er zal altijd een reden of verklaring nodig zijn om rechtstreeks betrokken te raken bij een conflict maar ook voor de in dat conflict gebruikte methoden. Landeenheden krijgen tijdens een conflict met een steeds breder en ingewikkelder scala aan actoren en situaties te maken. Het is daarom noodzakelijk om bewust met legitimiteit om te gaan en geen enkel aspect in een conflict als vanzelfsprekend aan te nemen.

Sectie 3 Niveaus van militair optreden

Algemeen

- 2301 Er zijn drie niveaus van militair optreden (*levels of warfare*). Deze driedeling helpt een helder onderscheid te maken tussen de doelstellingen van de politiek, de krijgsmacht en de feitelijke missie die wordt uitgevoerd.
- 2302 De drie niveaus van militair optreden zijn: strategisch, operationeel en tactisch. De niveaus zijn niet gebonden aan commando- of organisatieniveaus. Elke niveau vormt een schakel in het militair optreden. De activiteiten en producten die binnen elk niveau worden uitgevoerd, vormen een essentieel onderdeel van de totale militaire operatie. De toenemende complexiteit van militaire operaties onderstreept het belang van de rol van de drie niveaus van militair optreden. Een gebrekkige invulling van de militaire operatie op één van de niveaus heeft onontkoombaar gevolgen voor de andere niveaus.

Strategisch niveau

- 2303 Het strategisch niveau is het niveau waarop een land of een groep van landen nationale of multinationale veiligheidsdoelstellingen bepaalt en nationale, met inbegrip van militaire, machtsmiddelen inzet om deze te verwezenlijken. Het weerspiegelt het nationale, politieke doel en de wil om dit te vervullen. Vanuit militair oogpunt bestaat dit niveau uit twee elementen:
- Het politiek-strategisch niveau dat verantwoordelijk is voor de gecoördineerde, systematische ontwikkeling en aanwending van alle machtsmiddelen (*grand strategy*) van een staat, een bondgenootschap of een coalitie. De *grand strategy* definieert de politiek gewenste eindsituatie. Het opstellen ervan is daarom de exclusieve verantwoordelijkheid van de regering danwel de regeringen van lidstaten van een verbond.
  - Het militair-strategisch niveau dat verantwoordelijk is voor de gecoördineerde, systematische ontwikkeling en aanwending van de militaire machtsmiddelen van een staat, bondgenootschap of coalitie om de militaire elementen van de doelstellingen van de *grand strategy* te bereiken. Het militair-strategisch niveau is nauw betrokken bij de *grand strategy*. In overleg met relevante actoren van andere ministeries formuleert de militair-strategische autoriteit in haar strategische richtlijnen (*strategic guidance/directive*) een algemeen *mission statement* op basis van de militair-strategische doelstellingen. Vervolgens wijst dit niveau middelen toe en stelt eventueel beperkingen vast voor de inzet ervan, zonder zich in detail met de uitvoering te bemoeien.

Operationeel niveau

- 2304 Het operationeel niveau is belast met de planning, voorbereiding en uitvoering van *joint en/of multinational campaigns* om de militaire doelstellingen te bereiken die de militair-strategische commandant in zijn strategisch directief heeft vastgesteld. Op die manier verschaft het operationeel niveau de koppeling, bijvoorbeeld door het vaststellen van operationele doelstellingen tussen de militair-strategische doelstellingen en de tactische inzet van eenheden. De *Joint (Task) Force Commander (JFC/JTFC)* zal als commandant op het operationeel niveau zijn *campaign* binnen de *Joint Operaties Area (JOA)* ontwerpen, plannen, voorbereiden, uitvoeren en afronden.

Tactisch niveau

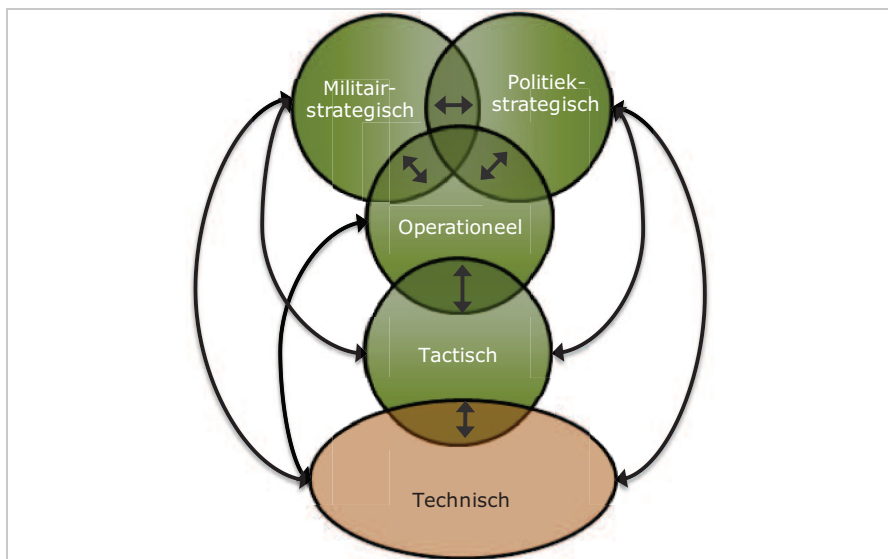
- 2305 Op tactisch niveau worden tactische operaties en *tactical activities* gepland, voorbereid en uitgevoerd om daadwerkelijke resultaten te behalen en daarmee de operationele doelstelling te bereiken. Op tactisch niveau worden troepen ingezet voor het uitvoeren van *tactical activities* en *tasks*.
- 2306 **Verbanden tussen de niveaus.** Geen enkel niveau van optreden dient geïsoleerd te worden bekeken. Operaties en activiteiten geven in het algemeen vorm aan de uitkomst op operationeel niveau, maar ze worden slechts relevant in het grotere kader van het *campaign plan*. De *campaign* krijgt op zijn beurt alleen betekenis in de strategische context. Successen op het tactisch niveau vertalen zich niet automatisch in een strategisch succes. Dit omdat mogelijk diverse tactische successen pas samen leiden tot succes op operationeel niveau en diverse successen op operationeel niveau pas leiden tot succes op militair-strategisch niveau. (zie ook paragraaf 2308 e.v.)

Technisch niveau

- 2307 Het technisch niveau is het niveau van het bedienen van systemen en uitrustingsstukken en het uitvoeren van *skills and drills*. Het vormt de kern van de *tactical activities* en realiseert de slagkracht. Het technisch niveau zelf is daarmee de laatste schakel in het uiteindelijk realiseren van effecten. Doordat het meer op bediening en vaardigheid is gericht behoort het technisch niveau niet tot de niveaus van militair optreden. Beheersing van dit niveau is echter wel een *conditio sine qua non* voor het behalen van succes.

Samenhang en toegenomen interactie tussen de verschillende niveaus van optreden.

- 2308 Militaire eenheden hebben meestal te maken met meerdere niveaus. De militaire eenheid die activiteiten ontplooit op het tactische niveau, heeft direct te maken met het technische niveau. Anderzijds kan dezelfde eenheid ook op het operationele niveau actief zijn om goed invulling te kunnen geven aan de activiteiten op tactisch en technisch niveau. Er is immers geen directe koppeling tussen organisatieniveaus en niveaus van militair optreden.
- 2309 De interactie tussen de diverse niveaus neemt in hedendaagse missie toe in omvang en tempo. Dit betekent ook dat op alle niveaus sneller handelen geboden is om te voorkomen dat men achterloopt op nieuwe ontwikkelingen en het initiatief kwijtraakt. Door deze toegenomen interactie tussen de niveaus van militair optreden hebben commandanten nagenoeg voortdurend te maken met meerdere niveaus van *levels of warfare* (zie figuur 2-2).
- 2310 Door goed begrip te hebben van de situatie op andere niveaus kunnen commandanten snel inspelen op nieuwe ontwikkelingen of een bijdrage leveren aan het adequaat reageren op de ontvangen informatie.

Figuur 2-2: Samenhang en toegenomen interactie tussen de niveaus van militair optreden.

Hoofdstuk 3 De Joint Operatie

Dit hoofdstuk weerspiegelt de ervaringen uit militaire operaties en de toegenomen samenwerking en integratie van de diverse militaire componenten binnen een *joint* operatie in de landomgeving. Vervolgens komen ook de ervaringen van toegenomen samenwerking en integratie met andere organisaties aan bod in een uiteenzetting over de bijzondere aspecten van een *comprehensive approach*, gezien in het licht van huidige en toekomstige operaties.

Sectie 1 Inleiding

Algemeen

3101 Een *joint* benadering voor het inrichten en uitvoeren van operaties is een uitgangspunt voor de inzet van de Nederlandse krijgsmacht. De *joint* benadering van de land-, lucht- en maritieme component beoogt de specifieke eigenschappen en kwaliteiten van de verschillende componenten samen te voegen ten behoeve van een hogere effectiviteit. In hedendaagse operaties vereist een *joint* benadering meer dan alleen deelname. De capaciteiten van de lucht- en maritieme component moeten onderdeel zijn van de planning van operaties in de landomgeving. Daarnaast vereisen hedendaagse operaties steeds meer integratie met bondgenoten en met andere dan militaire organisaties. Dit leidt tot een *comprehensive approach* die in essentie een bredere/vergaande *joint* benadering is²¹.

Opzet hoofdstuk

3102 In dit hoofdstuk worden de volgende onderwerpen behandeld:

- *Campaign themes* (campagnethema's)
- de bijdrage van de landcomponent;
- lucht-grond integratie;
- maritieme-grond integratie;
- overige militaire componenten;
- *comprehensive approach*.

---

²¹ De term *joint* wordt zowel gebruikt om de samenstelling van een organisatie te benoemen (*joint* samenstelling) als ook het niveau waarop een organisatie actief is (*joint level*). In dit document wordt de term *joint* alleen gebruikt om de samenstelling van een organisatie te duiden. De *joint*, samengestelde organisatie kan op alle *levels of warfare* voorkomen.

Sectie 2 Campagnethema's

- 3201 **Inleiding.** Militaire campagnes worden gecategoriseerd in een viertal *campaign themes* (campagnethema's). In deze doctrine worden *campaign themes* alleen gebruikt om het begrip te ondersteunen. In de praktijk zullen deze categorieën niet zelfstandig voorkomen. Het zijn dus geen strak afgebakende categorieën. In hedendaagse conflicten zal militaire capaciteit op veel verschillende manieren ingezet worden, vaak gelijktijdig en vlak bij elkaar. Het is daarom beter om te spreken over een mozaïek van verschillende soorten inzet en minder van een *spectrum of conflict*.
- 3202 De NAVO onderscheiden we een viertal *campaign themes*²²:
- Combat
  - Security
  - Peace Support Operations (PSO)
  - Peace Time Military Engagement (PME)
- Een inhoudelijke toelichting op elk van deze thema's is te vinden in hoofdstuk 7 (De Tactische Operatie), waar de samenhang tussen *campaign themes*, tactische operaties en *tactical activities* aan bod komt²³.
- 3203 De zich ontwikkelende karakteristieken van conflicten en vooral de complexiteit en dynamiek van de operationele omgeving vragen om een goed begrip van de *campaign themes*. Traditioneel staan ze vaak opgelijnd ten opzichte van een balk die het conflictspectrum weergeeft met uiterst links *Peace* and uiterst rechts *General War*. Parallel aan die balk staan dan van links naar rechts *PME*, *PSO*, *Security* en *Combat*. Voor een deel overlappen de campagnethema's elkaar. Uit een dergelijke weergave kan –ondanks begeleidende toelichting– de misvatting ontstaan dat het hoge geweldspectrum zich alleen kan voordoen in *Combat*. Uit de beschrijving van de operationele omgeving en de moderne conflicten is al gebleken dat elk conflict op elk moment op diverse locaties de verschillende niveaus van geweldsintensiteit met zich mee kan brengen. Daarmee is dus de noodzaak aanwezig om binnen elke campagne adequaat om te kunnen gaan met alle niveaus van geweld.
- 3204 Op het operationeel niveau ontwerpen, plannen en voeren commandanten en hun staf *campaigns* (ook wel *campaigning* genoemd) en houden deze in stand. Het operationele niveau koppelt strategie en tactiek aan elkaar middels het vaststellen van operationele doelstellingen, ook wel *operational/campaign objectives* genoemd. Het operationeel niveau orkestreert tactische operaties in plaats, tijd en ruimte om deze *campaign objectives* te behalen. Het behalen daarvan leidt vervolgens tot het bereiken van de militair-strategische doelstellingen. Dit kan gescheiden organisaties gelden, maar ook binnen een enkel organisatieniveau plaatsvinden.
- 3205 In hedendaagse benaderingen maken de militair-strategische doelstellingen integraal deel uit van de politiek-strategische doelstellingen, aangezien het militaire middel één van de machtsmiddelen van de staat (of van een verbond van staten) is. Belangrijke aspecten bij de keuze voor een campagnethema zijn:
- **Gezocht strategisch effect.** Het gewenste resultaat op politiek-strategisch niveau is uiteraard van directe invloed. In extremis: het verslaan van een vijandelijke natie zal een ander campagnethema vergen dan het scheiden van conflicterende partijen als externe entiteit.

²² AJP-3 (B) *Allied Joint Doctrine for the Conduct of Operations*.

²³ Bij sommige *campaigns* kunnen zelfs verschillende *campaign themes* naast elkaar bestaan.

- **Politiek-aanvaardbaar risico.** Het risiconiveau dat de regering aanvaardbaar acht is een graadmeter voor het belang dat de politiek hecht aan een campagne. In de regel is dit proportioneel ten opzichte van de bedreiging van het eigen land, nationale belangen of gezamenlijke belangen van bondgenootschappen. De politieke bereidheid is sterk beïnvloedbaar door de publieke opinie die op haar beurt weer sterk afhankelijk is van de perceptie van bedreiging, risico, belang en/of morele noodzaak bij de bevolking.
- **Verwachte kenmerken van de strijd.** De schaal, intensiteit en frequentie van de verwachte strijd zijn bepalende kenmerken en hebben daarmee invloed op de keuze voor het *campaign theme*.
- **Verwacht type opponenten.** De instelling, kwaliteit en kwantiteit van de opponent is uiteraard medebepalend bij de keuze voor een *campaign theme*. De adaptiviteit van opponenten is daarbij een belangrijke factor, aangezien die bepalend is voor wisselingen in de karakteristieken van het conflict.

3206 Zo gezien is het logisch dat de keuze voor een *campaign theme* voor een belangrijk deel politiek gestuurd is, uiteraard onder medeneming van de vakinhoudelijke beoordelingen en aanbevelingen van het militair-strategisch niveau. Een *campaign theme* zal dan ook vrijwel altijd vastgelegd worden in het strategisch directief (*Strategic Directives*) dat een operationele commandant (*Joint Task Force Commander*) ontvangt.

3207 De vaststelling is dus dat op diverse locaties (en/of volgtijdelijk op een specifieke locatie) alle soorten *tactical activities* op diverse geweldsniveaus benodigd kunnen zijn binnen de tactische operaties van een campagne. Daarmee behoeft het weinig toelichting dat het zaak is voor commandanten en hun staf om voortdurend te blijven inschatten of de wijzigende noodzaak tot bepaalde *tactical activities* voortkomt uit campagnevoortgang of dat de omstandigheden dusdanig veranderen dat er een daadwerkelijke aanpassing van het *campaign theme* nodig is. In het eerste geval kan er sprake zijn van een fase-overgang binnen de campagne. In het tweede geval kan het andere consequenties hebben. Bij een verandering van *campaign theme* is het bijvoorbeeld de vraag of een ontstane coalitie gehandhaafd kan blijven. Wellicht zijn er herziene nationale en internationale mandaten benodigd of is een wijziging in *force-package* noodzakelijk.

Sectie 3 Bijdrage van de landcomponent

Rol van landeenheden

- 3301 **Inleiding.** De rol van eenheden bij het optreden in een landomgeving is breder dan alleen het genereren van gevechtskracht ter ondersteuning van nationale of multinationale missies. De rol is het uitoefenen van invloed ter ondersteuning van de doelstellingen om de gewenste situatie te creëren. Het vormgeven van deze rol vindt plaats in diverse soorten missies, vooral daar waar anderen gezien de omstandigheden niet kunnen optreden.
- 3302 Militaire operaties vinden altijd plaats binnen het gehele conflictspectrum. Dit spectrum beschrijft in algemene zin de omgeving waarin operaties plaatsvinden. Het belangrijkste onderscheid binnen het spectrum wordt gevormd door het geweldsniveau. Het geweldsniveau loopt van vreedzame samenwerking tot grootschalig geweld. Om de militaire rol te kunnen invullen, moet de landcomponent kunnen optreden op alle geweldsniveaus, oftewel *full spectrum operations* kunnen uitvoeren.
- 3303 **Rol en taken.** De basis van de Krijgsmacht is het dreigen met dan wel toepassen van geweld onder moeilijke omstandigheden. De getraindheid van het personeel en de diversiteit aan materieel maken dat de capaciteit van de landcomponent voor meerdere taken inzetbaar is. Eenheden moeten dit onder wisselende geweldsniveaus en omstandigheden kunnen uitvoeren. De inzet kan variëren van grootschalige geweldsinzet en het dreigen met/of het toepassen van geweld om een veilige omgeving te creëren tot, (weder-)opbouwactiviteiten of een combinatie van gevechts- en opbouwactiviteiten als de omstandigheden hierom vragen.
- 3304 **Inzet.** Binnen het landoptreden is ook op lagere niveaus een verwevenheid van middelen te zien. Door de complexiteit van de operatie en de diversiteit aan taken, versterkt door het autonome optreden van kleine eenheden als gevolg van de ontoegankelijkheid en uitgestrektheid van operatiegebieden, worden schaarse capaciteiten die traditioneel op hoger niveau in de organisatie waren ingebed, al op lagere niveaus geïntegreerd. Deze geïntegreerde inzet geldt ook voor *joint enablers*, zoals luchtsteun en luchttransport. Bij het uitvoeren van de landoperatie worden de lagere niveaus geconfronteerd met een diversiteit aan taken. Het lagere niveau moet de aandacht verdelen over het uitschakelen van de opponent, het behouden van de verkregen veilige situatie en het ondersteunen van de civiele omgeving.
- 3305 Als de situatie erg instabiel is, kan het voorkomen dat alleen militairen toegang hebben tot een bepaald gebied. In dat geval kunnen militairen genoodzaakt zijn om zelf in de domeinen bestuur en sociaaleconomische ontwikkeling te beginnen met herstel- en opbouwactiviteiten. In de periode waarin geen andere organisaties aanwezig zijn, zullen vechten en opbouwen hand in hand gaan. De balans zal echter steeds verschillen. Er zal altijd enige vorm van opbouw plaatsvinden, terwijl er uiteindelijk niet altijd gevochten hoeft te worden.

Organisatie van landeenheden

- 3306 **Algemeen.** Militair optreden in de landomgeving vereist het vermogen om geweld toe te kunnen passen en vraagt om een zodanige coördinatie, synchronisatie en integratie van de verschillende militaire capaciteiten dat de eigen kracht optimaal is en de eigen kwetsbaarheden juist minimaal zijn. De kwaliteit om met samengestelde eenheden te kunnen opereren ligt aan de basis van het vermogen om te kunnen vechten.
- 3307 De militaire organisatie is opgebouwd uit diverse bouwstenen met verschillende capaciteiten en omvang die hiërarchisch zijn gegroepeerd. Het integreren van deze bouwstenen maakt effectief optreden in de landomgeving mogelijk. Met elk niveau worden andere kwaliteiten toegevoegd, zoals geavanceerde wapensystemen en meer capaciteit voor *command & control*, informatiemanagement en analyse.

- 3308 Een landeenheid maakt meestal deel uit van een grotere organisatie, veelal een taakeenheid genoemd. Een taakeenheid vereist zorgvuldige organisatie worden (*task forcing*) om effectief en efficiënt op te kunnen treden. Landeenheden kunnen worden ingedeeld en gestructureerd naar hiërarchie, functie of type. Deze sectie behandelt deze verschillende indelingen.
- 3309 **Hiërarchische indeling.** Landeenheden zijn doctrinair gezien, hiërarchisch in te delen in formaties, eenheden, subeenheden en sub-subeenheden. Deze indeling is gebaseerd op omvang en samenstelling van capaciteiten. De gebruikelijke indeling van hoog naar laag is: *corps*, divisie, brigade, bataljon/afdeling, compagnie/ eskadron/ batterij, peloton, sectie, groep en individu.
- Een **formatie** (*formation*) is een groepering van verschillende gevechtseenheden, samen met een specifiek commando-element en specifieke commandovoeringondersteunings-, gevechtssteun- en gevechtslogistieke eenheden. Bepaalde formatieniveaus zijn nodig om met de hedendaagse complexe omgeving om te kunnen gaan. Het commando-element moet voldoende uitgerust zijn om aan de eisen van hedendaagse *joint*, *inter-agency* en *multinational* operaties te kunnen voldoen, tenzij de formatie zich bevindt binnen een hoger formatieniveau dat deze taken uitvoert. Voorbeelden zijn een divisie of een brigade.
  - Een **eenheid** (*unit*) is de kleinste groepering die in staat is om over een langere periode operaties uit te voeren met organieke middelen. Een eenheid bevat organieke commandovoeringondersteunings-, gevechtssteun-, en gevechtslogistieke elementen. De eenheden bestaan meestal uit 400 tot 1000 personen. Voorbeelden zijn een bataljon of afdeling.
  - Een **subeenheid** (*sub-unit*) is een onderdeel van een eenheid met een omvang van ongeveer 60 tot 150 personen. Het is het kleinste manoeuvre-element met geïntegreerde gevechtskracht en gevechtslogistiek en omvat een aantal pelotons (sub-subeenheden). Voorbeelden zijn een compagnie, een eskadron of een batterij.
  - De **sub-subeenheid** (*below sub-unit*)(peloton) vormt het laagste niveau binnen de hiërarchische indeling. Pelotons worden opgebouwd uit secties, groepen en voertuig-bemanningen.
- 3310 **Modulaire indeling voor inzet.** Geen twee operaties zijn identiek. De samenstelling van een eenheid voor het uitvoeren van offensieve, defensieve, stabiliserende en voorwaardenscheppende activiteiten verschilt per inzet. De landcomponent is één van de componenten die kan worden belast met het leveren van aanvullende capaciteiten voor de te samenstellen operationele eenheid. De bijdrage van de landcomponent aan de operationele eenheid is maatwerk voor een specifieke missie of taak en voor de operationele omgeving. Landeenheden zijn modulair samengesteld voor een optimale uitvoering van een operatie.
- **Taakorganisatie.** Het groeperen van eenheden voor specifieke operaties of fasen binnen een operatie gebeurt in taakorganisaties. Binnen de taakorganisatie worden de capaciteiten gegroepeerd in organisaties van verbonden wapens. Een modulaire opbouw van eenheden is noodzakelijk om taakorganisaties te kunnen samenstellen.
  - **Battlegroup (BG) en taskforce (TF).** Een *battlegroup* is een samengestelde gevechtseenheid van eenheidsgrootte die in staat is om in (inter)nationaal en hoger verband alle *tactical activities* uit te voeren. Een *taskforce* is een taakorganisatie van formatiegrootte, samengesteld uit meerdere elementen, die in (inter)nationaal verband en in de regel, onder leiding van een formatiestaf, tactische operaties plant, voorbereidt en uitvoert voor een specifieke opdracht²⁴. De organisatie van zowel de *battlegroup* als de *taskforce* is samengesteld uit gevechtseenheden met een commando-element, commandovoeringsondersteunings-, gevechtssteun en gevechtslogistieke eenheden.

²⁴ In de Nederlandse context wordt met een *Taskforce* een organisatie van brigade-grootte bedoeld.

- **Principe van vier.** Taakorganisatie is sterk bepalend voor de capaciteit van elke organisatie die in de landomgeving optreedt. Als algemene richtlijn geldt dat een taakorganisatie in staat moet zijn vier complementaire en gelijktijdige taken uit te voeren: een capaciteit voor het vinden en binden van de opponent en voor begripsopbouw; een manoeuvre capaciteit voor het slaan; een capaciteit voor het uitbuiten; en ten slotte een niet ingezette capaciteit om als reserve te dienen.
- 3311 **Functionele elementen en typen eenheden.** De samenstelling van een taakorganisatie is zodanig dat een coherente en gebalanceerde eenheid ontstaat die effectief en efficiënt kan optreden. Landstrijdkrachten bestaan uit verschillende functionele elementen en typen eenheden. De omvang en specifieke samenstelling van ieder functioneel element of type eenheid kan verschillen per opdracht.
- 3312 **Functionele indeling.** Een taakorganisatie bestaat uit een mix van *combat*, *combat support*, *combat service support* en *command support elements*. Alle elementen moeten gevechtshandelingen kunnen verrichten.
- **Combat Elements** (gevechtselementen) zijn elementen die de opponent direct aangrijpen.
  - **Combat Support Elements** (gevechtssteunelementen) leveren met hun operationele capaciteiten steun aan het optreden van de gevechtseenheden. Hieronder vallen onder andere artillerie-, luchtdoelartillerie- en verkenningseenheden, genie-eenheden met (contra-)mobiliteit en beschermingstaken, bijvoorbeeld *ISTAR*.
  - **Combat Service Support Elements** (gevechtslogistieke elementen). Logistieke eenheden leveren logistieke ondersteuning aan eenheden. Hieronder valt bevoorrading, transport, onderhoud en herstel, maar ook administratieve en medische ondersteuning. Ook algemene geniesteun, zoals onderhoud/herstel van infrastructuur en nutsvoorzieningen, maakt deel uit van *Combat Service Support Elements*.
  - **Command Support Elements** (commandovoeringondersteuningselementen). Staven en stafelementen ondersteunen een commandant in de uitvoering van zijn commando. *Command Support Elements* omvatten verschillende soorten stafelementen, communicatie-, inlichtingen- en informatiesystemen. Ook overige elementen, uitgerust om te beschermen, te ondersteunen en de commandant en zijn hoofdkwartier te verplaatsen vallen hieronder.
- 3313 De functionele indeling van eenheden is mede afhankelijk van het concept waarbinnen wordt opgetreden. Zo vallen transporthelikopters bij *air assault* optreden onder *combat support*, omdat zij integraal deel uitmaken van de uitvoering van het grondoptreden. Bij *air mobile* optreden vallen transporthelikopters onder *combat service support* omdat zij geen deel uitmaken van de uitvoering van het grondoptreden.
- 3314 **Type indeling.** De NAVO kent naast de functionele indeling ook een onderverdeling naar type. Landeenheden bestaan uit *ground manoeuvre*, *air manoeuvre*, *amphibious manoeuvre*, *reconnaissance* en *special operations* eenheden. De samenstelling van taakorganisaties is afhankelijk van de toebedeelde taken en verwachte dreigingen.
- **Ground Manoeuvre** eenheden. Er zijn ruwweg drie subtypen te onderscheiden: *armoured* (gepantserde), *mechanised* (gemechaniseerde) en *light* (*lichte*) eenheden. Deze indeling komt voornamelijk voort uit het onderscheid aan capaciteiten die de eenheden hebben op het gebied van vuurkracht, bescherming en mobiliteit. In de regel zijn samengestelde eenheden uit meerdere subtypen opgebouwd. Deze indeling is voornamelijk te gebruiken om verschillende organisatiedelen en trainingen te groeperen.
    - *Armoured* (gepantserde) eenheden bestaan voornamelijk uit gepantserde gevechtsvoertuigen. Het hoofdwapensysteem van gepantserde eenheden is het boordwapen (kanon). Hiermee schakelen zij vijandelijke pantservoertuigen uit en zijn in staat om eigen gemechaniseerde eenheden en eenheden te voet van de noodzakelijke steun te voorzien om het doel te kunnen bereiken. *Armoured*

eenheden zijn zo ingericht dat zij zowel geconcentreerde vuurkracht kunnen leveren als snel kunnen manoeuvreren, waarbij gelijktijdig een hoge mate van (zelf)bescherming blijft bestaan. Zij vormen in de regel de meest effectieve weerstand tegen vijandelijke *armoured* eenheden en zijn in het bijzonder effectief in het veroveren van terrein dat wordt bezet door een vastberaden en goed voorbereide opponent. Complex en onoverzichtelijk terrein hinder het gebruik van *armoured* eenheden indien zij niet in de directe nabijheid worden ondersteund door infanterie. Voorbeeld van een *armoured* eenheid is een tankbataljon.

- *Mechanised* (gemechaniseerde) eenheden bestaan voornamelijk uit gepantserde gevechtsvoertuigen met een infanteriecomponent. Deze voertuigen beschikken in het algemeen over minder vuurkracht en bescherming dan *armoured* eenheden. Het hoofdwapensysteem bestaat uit de infanteriecomponent ondersteund door het boordwapen. Omdat *Mechanised* eenheden bereden, uitgestegen, te voet en gescheiden (gevechtsvoertuigen bereden en infanteriecomponent te voet) kunnen optreden, kennen ze bijzonder veel inzetmogelijkheden. Zij behoren vaak tot de eerste eenheden die na de *initial entry forces* in een operatiegebied arriveren. Voorbeeld van een *mechanised* eenheid is een gemechaniseerd infanteriebataljon.
- *Light* (lichte) eenheden kunnen met hun organieke middelen (bewapening, munitie, uitrusting, verbinding- en transportmiddelen) snel per lucht- of zeetransport worden ingezet. Daarnaast kunnen zij zich gemotoriseerd, middels *Armoured Personnel Carriers (APCs)*²⁵ of ongepantserd, verplaatsen. Binnen de NAVO zijn de eenheden veelal goed getraind in het kunnen opereren onder (klimatologische en geografische) extreme omstandigheden²⁶. Zij behoren vaak tot de eerste eenheden die als de *initial entry forces* in een operatiegebied arriveren. Daarentegen zijn zij veel kwetsbaarder dan *armoured* en *mechanised* eenheden en ontberen ze de vuurkracht, manoeuvreerbaarheid en het voortzettingsvermogen van deze eenheden. Mariniers- en luchtmobiele infanteriebataljons vallen bijvoorbeeld in deze categorie.
- **Air Manoeuvre** eenheden. Het begrip *air manoeuvre* omvat alle vormen van geïntegreerd optreden door grond- en luchteenheden. *Air manoeuvre* eenheden maken maximaal gebruik van de mobiliteit van vliegtuigen en helikopters om met een korte reactietijd en in de diepte te kunnen opereren. Binnen dit begrip worden de volgende soorten inzet onderscheiden:
  - *Air Assault*, waarbij specifiek opgeleide, getrainde en uitgeruste gevechts-, gevechtssteun- en gevechtslogistieke eenheden geïntegreerd optreden met helikoptereenheden in, en vanuit de lucht en op de grond.
  - *Air Mechanised*, waarbij gevechtshelikopters zelfstandig de opdracht uitvoeren.
  - *Airmobile*, waarbij transport van gevechts-, gevechtssteun- en gevechtslogistieke eenheden met helikopters plaatsvindt, teneinde grondinzet mogelijk te maken.
  - *Airborne*, waarbij specifiek opgeleide, getrainde en uitgeruste gevechts-, gevechtssteun- en gevechtslogistieke eenheden worden geparachuteerd of ingevlogen.
- **Amphibious Manoeuvre** eenheden worden ingezet in kust- en waterrijke gebieden. Door gebruik te maken van schepen is een hoge mate van (strategische) mobiliteit en voortzettingsvermogen te koppelen aan scheepsgebonden vuursteun en *force protection*. Amfibische eenheden zijn inzetbaar in diverse rollen, variërend van *initial entry force* tot *extraction force*. Binnen de landoperatie zijn amfibische eenheden zeer bruikbaar voor tactische mobiliteit. In waterrijke gebieden kunnen amfibische eenheden een bijdrage leveren aan *riverine operations*.

²⁵ Een APC is een (licht) gepantserd voertuig, ingericht ten behoeve van het vervoer van personeel, en waarvan het boordwapen initieel bedoeld is voor nabijbeveiliging.

²⁶ Zie de Leidraad militair optreden onder extreme omstandigheden (LD MOX).

- **Reconnaissance** eenheden zijn primair bestemd voor het verzamelen van informatie over de opponenten, de bevolking en de omgeving. Informatieverzameling kan zowel in de directe omgeving van de eigen troepen als op grotere afstand plaatsvinden. Dat stelt eisen aan de wijze van samenstelling en opereren van *reconnaissance* eenheden. Zeker bij optreden op grotere afstand van de eigen troepen, moet de eenheid robuust en flexibel zijn samengesteld en in staat zijn om andere capaciteiten, zoals vuursteun, te integreren in hun optreden.
- **Special Operations** eenheden zijn bedoeld voor waarnemings- en verkenningsopdrachten en voor het aanvallen van vijandelijke doelen door middel van hinderlagen, overvallen en/of sabotage in vijandelijk gebied. Ook het ontzetten van gegijzelde burgers en/of militairen, de terreurbestrijding in crisisgebieden, de eindgeleiding van lasergestuurde munitie en het uitvoeren van evacuaties behoren tot het takenpakket.

Bijdrage van de landcomponent aan een joint operatie

3315 Indien landeenheden het primaire middel zijn waarmee een land of coalitie zijn of haar wil oplegt, zijn zij doorslaggevend in een *campaign*. Landeenheden bieden de volgende, vaak duurzame, maar niet per definitie exclusieve bijdrage aan *joint* operaties:

- **Landeenheden zijn in de regel noodzakelijk om andere landcomponenten te verslaan.** Hoewel lucht-, maritieme en speciale eenheden veel schade kunnen aanrichten, zal een opponent vaak methoden ontwikkelen om deze te weerstaan. Uiteindelijk zal veelal een directe confrontatie door eigen landeenheden, of het dreigen ermee, noodzakelijk zijn om een opponent te verslaan.
- **Landeenheden kunnen terrein bezetten en beveiligen.** Op afstand uitgebrachte slagkracht, zelfs op grote schaal, heeft zelden geleid tot het verwijderen van vastberaden opponenten uit een gebied. Het gebied kan voor opponenten van strategisch, operationeel of tactisch belang zijn. Fysiek bezetten van dit gebied door grondeenheden is vaak de methode om op lange termijn de veiligheid in dit gebied te realiseren. Dit geldt zeker voor verstedelijkt gebied.
- **Landeenheden hebben de meeste invloed op de civiele bevolking.** Menselijke interactie is de meest zekere methode voor het uitoefenen van positieve invloed, die cruciaal is voor de stabiliteit op lange termijn. Goed getrainde en opgeleide militairen spelen hierbij een belangrijke rol.
- **Landeenheden kunnen humanitaire hulp en noodhulp leveren.** Landeenheden zijn in staat om zelfstandig hulp te bieden, ook in moeilijk bereikbare gebieden. Landeenheden beschikken immers over robuuste (mobiele) middelen voor transport, communicatie, brandbestrijding, energieopwekking en medische hulp en beschikken over capaciteit voor het maken van drinkwater. De aanwezigheid van landeenheden in gebieden die humanitaire hulp en/of noodhulp nodig hebben ondersteunt de stabiliteit in zo'n gebied.
- **Landeenheden kunnen het optreden van andere organisaties vereenvoudigen.** Stabiliteit op lange termijn is sterk afhankelijk van de inzet van GOs, IOs en NGOs die diverse werkzaamheden uitvoeren op het gebied van wederopbouw en noodhulp. Deze organisaties kunnen beter functioneren in een omgeving waar landeenheden een zekere mate van veiligheid hebben gebracht.
- **Landeenheden zijn een sterke uiting van politieke betrokkenheid.** De inzet van landeenheden is potentieel kostbaar, op financieel gebied, maar vooral qua mensenlevens, en brengt een aanzienlijk politiek risico met zich mee. De inzet van een landcomponent creëert daarmee veel invloed bij coalitiepartners.

- **Landeenheden dragen veel bij aan het afschrikwekkend vermogen van de samengestelde strijdmacht.** Het afschrikkende vermogen van landeenheden komt voort uit de hierboven genoemde bijdragen die, in combinatie met de bereidheid om geweld in te zetten, een aanzienlijke capaciteit genereren.

Sectie 4 Grond - lucht integratie

Algemeen

3401 Voor het effectief uitvoeren van operaties in de landomgeving is integratie met de luchtcomponent cruciaal. Deze integratie heeft raakvlakken met vrijwel alle aspecten van het optreden in de landomgeving. Het verkrijgen, handhaven en uitbuiten van controle over het luchtdomein is voor de meeste operaties in de landomgeving voorwaardelijk voor succes. De integratie van activiteiten in de lucht en op de grond vereist allereerst een begrip van *Air Power*.

Air Power

3402 *Air power* is het vermogen om met gebruik van het luchtruim politieke en militaire doelstellingen te helpen realiseren. Binnen het optreden in de landomgeving spelen de volgende vier rollen van *airpower* een rol:

- controle van het luchtruim;
- *attack*;
- luchtmobiliteit;
- ondersteuning bij inlichtingen en *situational awareness*.

Controle luchtruim

3403 Controle van het luchtruim is een belangrijke, en over het algemeen randvoorwaardelijke rol van *air power*. Het levert een bijdrage aan de vrijheid van manoeuvre voor het fysieke deel van de operationele omgeving. Controle van het luchtruim helpt commandanten in de landomgeving om het initiatief te nemen en te behouden. In algemene zin wordt controle van het luchtruim verkregen door het uitvoeren van *counter air* (CA) operaties, gericht op het vernietigen, ontwrichten of reduceren van de *capabilities* van een opponent. Het vaststellen van de mate van luchtoverwicht (*control of the air*) is een complexe aangelegenheid en kan afhankelijk van het plan, de beschikbare middelen en het dreigingsbeeld anders zijn. Voor de planning en inzet van militaire operaties zijn drie niveaus van luchtoverwicht instrumentaal:

- ***Favourable air situation*** betreft een beperkt luchtoverwicht van eigen strijdkrachten, waarbij de vijandelijke luchtmacht onvoldoende in staat zijn afbreuk te doen aan eigen land-, zee- of luchtoperaties.
- ***Air superiority*** is een plaatselijk en/of tijdelijk luchtoverwicht op de tegenstander, bijvoorbeeld boven een gedeelte van het gevechtveld, boven een vlootverband of tijdens het uitvoeren van een aanvalsmiszie.
- ***Air supremacy*** betreft een luchtoverwicht van eigen strijdkrachten, waarbij de luchtmacht van de tegenstander gedurende een langere periode niet in staat zijn afbreuk te doen aan eigen land-, zee- of luchtoperaties.

3404 ***Counter Air* (CA)**²⁷ betreft luchtoperaties die erop gericht zijn maximale bewegingsvrijheid voor het manoeuvreren te creëren, terwijl eigen *centres of gravity*, organisatie en militaire middelen gevrijwaard blijven van vijandig militair aangrijpen. CA operaties maken deel uit van het *air operations plan* van de *Air Component Commander* (ACC). Het *air operations plan* is een integraal deel van het *campaign plan* van de *Joint Force Commander* (JFC). CA-operaties zijn verdeeld in *offensive counter air* (OCA) en *defensive counter air* (DCA).

²⁷ zie AJP-3.3.1 *Allied Joint Publication for Counter-Air Operations*

- 3405 **Offensive Counter Air (OCA)** bestaat uit offensieve operaties die tot doel hebben de vijandelijke lucht- en/of raketdreiging te vernietigen, te ontregelen of te minimaliseren. Het bewerkstelligen van de doelstelling maakt dat het luchtwapen vervolgens voor een aanzienlijk deel beschikbaar is om doelstellingen van de *Land Component Commander (LCC)* te realiseren.
- 3406 **Defensive Counter Air (DCA)** bestaat uit defensieve operaties, veelal uitgevoerd boven eigen gebied, die er op gericht zijn vijandelijke luchtwapens en/of raketsystemen op te sporen, te identificeren, te onderscheppen en te vernietigen. Uiteraard gebeurt dat bij voorkeur voordat deze het eigen gebied penetreren. *DCA* is onderverdeeld in *active* en *passive air defence*.
- 3407 **Air Defence** (luchtverdediging) omvat alle maatregelen gericht op het teniet doen of beperken van de effectiviteit van vijandelijke luchtacties. Luchtverdediging kan plaatsvinden vanaf de grond, de zee of met behulp van vliegende platformen. De luchtdreiging stelt hoge eisen aan de luchtverdediging. Een mix aan sensorsystemen moet luchtdoelen kunnen opsporen. Een mix aan wapensystemen, die gezamenlijk alle (soorten) luchtdoelen in alle hoogtebanden afdekken, moet luchtdoelen vervolgens bestrijden. Het opsporen van luchtdoelen vereist een goede coördinatie binnen en tussen luchtverdedigingsystemen en interoperabiliteit van en tussen deze systemen op het gebied van informatievoorziening (CIS), sensoren (luchtbeeldopbouw- en verspreiding) en vuurkracht.

Attack

- 3408 Optreden vanuit de lucht tegen elementen in de landomgeving genereert en behoudt controle over de landomgeving, enerzijds door het aangrijpen van de opponent of belangrijke infrastructuur, anderzijds door het psychologische effect van een *show of force* of het creëren van een reële dreiging. Luchtaanvallen ondersteunen daarmee in sterke mate het vormen van de strategische omgeving met *Strategic Attack (SA)* en *Strike Coordination and Reconnaissance (SCAR)*²⁸. Ze zijn verder geschikt voor het ondersteunen van operaties of voor steun aan tactische gevechtssituaties. De twee soorten *attack* die onder grond-lucht integratie vallen zijn: *air interdiction (AI)* en *close air support (CAS)*.
- **Air Interdiction (AI)** is de *air power* inzet met als doel het vernietigen, ontregelen, minimaliseren, en/of vertragen van de opponent en de daaraan gekoppelde ondersteunende infrastructuur, voordat deze effectief tegen eigen troepen kan optreden. *Air interdiction* vindt normaal gesproken op een dermate grote afstand ten opzichte van de eigen troepen plaats, dat gedetailleerde afstemming van de te vliegen missies met eigen grondtroepen niet noodzakelijk is. Speciale eenheden van de eigen grondtroepen kunnen wel zorgdragen voor de eindgeleiding van de aanvallen. (onder andere de *Joint Terminal Attack Controller/Forward Air Controller (JTAC/FAC)*).
  - **Close Air Support (CAS)** betreft steun vanuit de lucht tegen vijandelijke doelen die zich in de onmiddellijke nabijheid van eigen grondstrijdkrachten bevinden. Deze luchtoperaties vereisen een zeer nauwkeurige integratie en coördinatie om fratricide te voorkomen en de gewenste effecten af te stemmen met gevechts- en vuursteuneenheden. Hierbij is het gebruik van sensoren, markeersystemen en communicatiesystemen essentieel voor succesvolle inzet. *CAS* voorziet de grondgebonden eenheden van offensieve en defensieve slagkracht die dag en nacht inzetbaar is. De mogelijkheid om een breed scala aan letale en niet-letale effecten te creëren en daarnaast de hoge mate van mobiliteit van de wapenplatformen maken *CAS* een sterke *force-multiplier* bij het uitvoeren van landoperaties.

---

²⁸ Zie *AJP 3.3* en *APD*.

Luchtmobiliteit

3409 Luchtmobiliteit ondersteunt ontplooiing, manoeuvre en instandhouding. Luchtmobiliteit faciliteert de, mondiale, regionale en lokale, snelle ontplooiing van personeel en materieel (militair en civiel). Intra- (in het theater) en inter (tussen theaters)-*theatre* luchtmobiliteit is vaak de enige methode om gewond personeel snel bij een medische faciliteit te krijgen of om troepen af te lossen.

Ondersteuning bij inlichtingen en Situational Awareness

3410 *Information, Surveillance & Reconnaissance (ISR)* vanuit de lucht, draagt bij aan een beeld over de gehele breedte van het elektromagnetische spectrum. *Air power* voorziet in sensoren die de commandant de mogelijkheid biedt om in de diepte informatie in te winnen over de opponent, bevolking en het terrein. Deze informatie is ook toe te passen voor het beschermen van de eigen capaciteit. Langdurige *ISR* met onbemande vliegtuigen kan verschillen in het terrein, troepenverplaatsingen of een '*pattern of life*' zichtbaar maken.

Grond-lucht coördinatie

3411 Vanwege de complexe en chaotische aard van conflicten in de landomgeving is het noodzakelijk om zones waar luchtsteun is gepland rondom landeenheden te visualiseren. Rondom landeenheden zijn drie zones. Het bereik van direct vurende wapensystemen bepaalt de dichtstbijzijnde zone. In deze zone vindt het directe gevechtscontact plaats. De tweede zone is het gebied waar landeenheden kunnen observeren en vuur met lange dracht kunnen inzetten. Grondgebonden verkenningseenheden zijn actief in dit gebied. De derde en meest verwijderde zone is het gebied waar landeenheden zich alleen na gedetailleerde specifieke voorbereiding kortstondig kunnen manifesteren of effecten kunnen creëren. *Air manoeuvre*, de inzet van speciale eenheden of raketten zijn voorbeelden van activiteiten in deze zone. Interactie tussen lucht- en grondgebonden eenheden vindt in al deze zones plaats. Als minimum vereiste moet tactische grond- luchtsamenwerking geïntegreerd zijn in de binnenste zone, gecoördineerd in de middelste zone en gedeconflicteerd in de buitenste zone²⁹.

3412 ***Air-Land Integration (ALI)*** is een concept dat sterke *joint* samenwerking in de voorbereiding en bij de daadwerkelijke inzet toepast. Dit vergt grondige kennis van elkaars, voor dit doel relevante, doctrine en capaciteiten. Om dit te bewerkstelligen is het noodzakelijk dat commandanten en hun staven tot in detail coördineren en over en weer *liaison* uitbrengen. Integratie brengt de onderdelen samen in een sterker geheel. Dit geheel ontstaat wanneer de effecten van de grond- en luchtactiviteiten vanaf het begin zijn gepland om elkaar te versterken.

3413 ***Fire Support***. Het incorporeren en synchroniseren van precisie- en/of onderdrukingsvuur, geleverd door de land- en/of luchtcomponent met inzet op tactisch niveau, is essentieel voor het creëren van *ALI*. Zowel *control* als optimaal gebruik van deze capaciteit door speciale stafelementen en *JTACs/FACs* zijn daarvoor belangrijk. Binnen de context van *fire support* valt uiteraard ook de integratie met maritieme platformen, die ook in staat zijn om met hun systemen en communicatiemiddelen te integreren met de land- en luchtcomponent. Het is hierbij voor de veiligheid essentieel dat goede afspraken worden gemaakt over gebruik van het luchtruim.

---

²⁹ De methode waarmee deze integratie, coördinatie en deconflicteer wordt uitgevoerd, is *air space management (ASM)*. Dit is onderdeel van *battlespace management* (zie hoofdstuk 6, sectie 6).

Sectie 5 Grond - maritieme integratie

Algemeen

- 3501 De ondersteuning door maritieme capaciteiten vindt veelal vooral in de initiële- en opbouwfase van een landoperatie plaats. Het grootste deel van de wereldzeeën is een „openbare ruimte“ (*"Mare Liberum"*). Dat biedt vrije manoeuvreerruimte op het operationele en tactische niveau voor het initiëren en ondersteunen van landoperaties. Ook biedt dit de mogelijkheid om vijandelijke posities via de zee te omtrekken. Tegelijkertijd kunnen landeenheden bijdragen aan het maritieme optreden door eigen steunpunten op land te beschermen en vijandelijke landeenheden die het maritieme optreden bedreigen aan te grijpen.
- 3502 De bijdrage van de zeestrijdkrachten aan het joint optreden zal meestal in multinationaal taakverband plaatsvinden onder leiding van een *Maritime Component Commander (MCC)*.

Taken en opdrachten

- 3503 Binnen *joint campaign* is het de taak van de zeestrijdkrachten om te zorgen voor veiligheid op zee en voor veiligheid vanuit zee. Afhankelijk van het gekozen *campaign theme* voeren zeestrijdkrachten daartoe gevechtsoperaties (*maritime combat operations*) of maritieme veiligheidsoperaties (*maritime security operations*) uit. Ook kunnen zij maritieme assistentie verlenen aan diplomatieke of civiele autoriteiten.

Bijdrage aan het landoptreden

- 3504 Maritiem optreden in het kader van **veiligheid op zee** heeft een indirecte relatie met het landoptreden. Belangrijke taken zijn het garanderen van een veilige doorvaart voor de scheepvaart, de bescherming van visserij en van de winning van delfstoffen en ook het beveiligen en verdedigen van het zeetransport van (land)troepen, materiaal en voorraden. Daarnaast handhaven zeestrijdkrachten maritieme blokkades en embargo's die tot doel hebben de situatie op land te beïnvloeden en treden zij op tegen de smokkel van wapens, drugs en mensen. Tot slot kunnen zeestrijdkrachten de maritieme flank van het landoptreden beschermen en verdedigen, bijvoorbeeld tegen een amfibische aanval van een opponent.
- 3505 Maritiem optreden in het kader van **veiligheid vanuit zee** heeft doorgaans een directe relatie met het landoptreden. Op het operationele niveau van optreden kunnen zeestrijdkrachten landeenheden van een tegenstander binden. De dreigende aanwezigheid van maritieme offensieve capaciteiten, in het bijzonder amfibische eenheden, dwingt een tegenstander op land om een (omvangrijke) verdediging beschikbaar te houden. Dit binden schept elders in het operatiegebied gunstige(re) omstandigheden voor het eigen landoptreden.
- 3506 Zeestrijdkrachten kunnen op de volgende manieren een directe bijdrage leveren aan een landoperatie:
- Het verschaffen van toegang voor landstrijdkrachten door middel van een **amfibische aanval**. Een dergelijke toegang kan bedoeld zijn als eerste opening voor het landoptreden (*initial entry*), maar kan ook een nieuw front in een bestaande landoperatie te creëren.
  - Het ondernemen van actie tegen specifieke doelen op land:
    - **Maritime Strike Operations** door de inzet van vliegtuigen, kruisvluchtwapens, raketten of scheepsgeschut. Dit is vergelijkbaar met *Air Interdiction* door luchtstrijdkrachten.

- **Maritime Special Operations** door de inzet van *maritime special operations forces (MARSOF)*-eenheden voor het uitvoeren van *Direct Action (DA)* of *Special Reconnaissance (SR)*.
- De **amfibische overval (raid)**. Dit is een snelle inval of korte bezetting van een object of gebied met een kortdurende opdracht, gevolgd door een geplande terugtrekking.
- Het uitvoeren van een **amfibische terugtrekking (withdrawal)**. Dit kan gaan om geplande extractie van eigen eenheden, een *personnel recovery* van geïsoleerd geraakte eigen troepen of om een evacuatie van burgerbevolking (*Non-combatant Evacuation Operation, (NEO)*).
- Het leveren van **scheepsvuursteun (Naval Gunfire Support, NGS)** aan landeenheden. Spotters (*Fire Support Teams, (FSTs)*) die vanaf het land of vanuit een helikopter werken, verzorgen de doelopsporing en vuurleiding.
- Het uitvoeren/ondersteunen van (een deel van) de **luchtverdediging (Air Defence)** van de landoperatie, inclusief de verdediging tegen ballistische raketten.
- Het uitvoeren van **riverine operations**. De *riverine* omgeving is een kust- of deltagebied of een gebied verder landinwaarts, bestaande uit zowel land als water, met een beperkt aantal *Land Lines of Communication (LLOC)*. Rivieren en meren zorgen daarbij voor natuurlijke transport- en communicatieroutes. Maritieme amfibische eenheden zijn overigens niet de enige eenheden die *riverine operations* kunnen uitvoeren.
- Het verzorgen van de **commandovoering**. Het is mogelijk om de operationele en tactische commandovoering vanaf een maritiem platform uit te voeren. Een *MCC* of een commandant van een amfibische taakgroep (*Commander Amphibious Task Force, C-ATF*) is in staat om vanuit zee een joint en/of *combined* operatie van verschillende componenten van zee-, land- en luchtstrijdkrachten aan te sturen tot op brigadeniveau.
- Het leveren van **informatie & inlichtingen**. Voor het verzamelen van informatie zijn de sensorsystemen van schepen, onderzeeboten en maritieme helikopters uiterst bruikbaar. Indien de *MCC* maritieme patrouillevliegtoelagen met daartoe geschikte systemen ter beschikking heeft kunnen deze boven land *Imagery Intelligence (IMINT)* vergaren en/of optreden als *airborne relay station* voor spraak en dataverbindingen. Vanaf schepen en onderzeeboten kunnen *MARSOF*-eenheden aan land gaan voor het uitvoeren van verkenningen. Daarnaast kunnen vanaf schepen ook *Unmanned Aerial Systems (UAS)* worden ingezet.
- Het verzorgen van **logistieke steun en medische verzorging**. . Bevoorrading, medische ondersteuning en onderhoud van voertuigen, helikopters en ander materieel kan op of vanuit zee gebeuren. Schepen kunnen grote voorraden brandstof meenemen en zijn in staat vers drinkwater te genereren.
- Het verlenen van **humanitaire hulp en noodhulp**. Zeestrijdkrachten zijn in staat om zelfstandig hulp te verlenen in kustgebieden, zeker als die gebieden op andere wijzen moeilijk bereikbaar zijn. Marineschepen beschikken immers over eigen capaciteit voor het maken van drinkwater en zijn uitgerust met (mobiele) middelen voor transport, communicatie, brandbestrijding, energieopwekking en medische hulp. Vooral amfibische schepen en marinierseenheden kunnen hierbij van groot nut zijn.

Bijdrage van landstrijdkrachten aan het maritieme optreden

- 3507 Landeenheden kunnen op de volgende manieren bijdragen aan het maritieme deel van een joint operatie:
- door het beschermen en verdedigen van de eenheden en installaties die nodig zijn om het eigen maritieme optreden te ondersteunen, zoals havens, vliegvelden en verbindingscentra;

- door het nemen van actie tegen eenheden en objecten waarmee een tegenstander het maritieme optreden kan bedreigen of die het maritieme optreden van die tegenstander ondersteunen, zoals havens, vliegvelden, kustbatterijen of mobiele lanceerinstallaties.

Sectie 6 Overige militaire componenten

Logistieke component

3601 Bij vrijwel alle operaties is een logistieke component ingedeeld die de logistieke ondersteuning coördineert tussen de diverse componenten van de *joint* organisatie in het operatiegebied en de ondersteuning vanuit Nederland. De logistieke component is altijd taakgeorganiseerd en afgestemd op de behoeften van de operatie. Vaak zal deze component ingebed functioneren in een multinationale structuur. De kern kan zijn geformeerd rondom een bestaande eenheid, maar zal vrijwel altijd *joint* zijn samengesteld.

Speciale eenheden

- 3602 Speciale eenheden zijn geselecteerd, getraind, uitgerust en georganiseerd voor het uitvoeren van specifieke, speciale operaties, gericht op het behalen van strategische of operationele doelstellingen. Speciale eenheden opereren zelfstandig of ter ondersteuning van reguliere eenheden, maar kunnen op hun beurt ook weer ondersteuning krijgen van reguliere eenheden.
- 3603 Taken van speciale eenheden zijn onder andere: *special reconnaissance* (inclusief informatie verspreiden en doelverwerving), *direct action* (inclusief aansturen van luchtsteun, artillerie en maritieme vuursteun), doelaanwijzing voor precisiewapens en *raids*, samenwerking met lokale bevolking, VIP-bescherming, *Personnel Recovery (PR)*, bevrijding van gijzelaars en *military assistance*.
- 3604 Speciale eenheden brengen primair fysieke effecten, maar kunnen door het creëren van verrassing en onzekerheid ook effecten op het psychologische vlak teweeg brengen. De invloed van speciale eenheden op de mentale component is vaak onevenredig groot in verhouding tot de omvang van de ingezette eenheden. Alleen al de aanwezigheid van speciale eenheden kan een merkbaar negatieve invloed hebben op het moreel van een opponent. Ook kan de aanwezigheid van speciale eenheden zorgen voor het binden van de opponent in uitgebreide gebiedsbeveiliging. Anderzijds kan de ondersteuning van bevriende lokale groeperingen door speciale eenheden het moreel en de invloed zichtbaar verhogen.
- 3605 Speciale eenheden zijn in de regel alleen bedoeld voor taken die doorslaggevend kunnen zijn. Dit om hun potentieel maximaal uit te buiten en hun kwetsbaarheden te minimaliseren. Het hoogste niveau dat geschikt is voor de operatie moet hen daarom aansturen, en wel met aanwijzingen die maximale vrijheid van handelen bieden voor het uitvoeren van hun opdracht. Zorgvuldige coördinatie tussen speciale operaties en reguliere operaties is echter wel geboden. Verrassing is een cruciaal element bij speciale operaties. Om nauwkeurige *targeting* mogelijk te maken moeten zij dan ook toegang hebben tot alle vormen van inlichtingen voor het uitvoeren van hun operaties. Het compromitteren van de veiligheid kan leiden tot ernstige consequenties. Hierdoor vereisen speciale operaties strakke veiligheidsmaatregelen. Voorlichting over operaties zal inzet van speciale eenheden noch bevestigen noch ontkennen.
- 3606 Inzet van speciale eenheden moet in lijn zijn met het *campaign plan* en directe ondersteuning van de strategische en operationele doelstellingen dienen.

Sectie 7 Comprehensive approach

Inleiding

- 3701 Bij het voorkomen, beheersen en/of oplossen van conflicten zetten landen alle machtsmiddelen van staat (*Diplomacy, Information, Military and Economy (DIME)*) actief in. Zo kunnen uiteenlopende aspecten van het conflict worden aangegrepen, waardoor de kans op bestendigheid van de aanpak toeneemt. Het hedendaagse *operational environment* is echter zeer complex en kenmerkt zich door de aanwezigheid en activiteit van een breed scala aan actoren in de vorm van GOs, IOs, NGOs, agentschappen en zelfs ondernemingen uit de private sector. Naast een gebalanceerde inzet van de machtsmiddelen van staat is het daarom nodig om in het denken over, plannen voor en uitvoeren van de aanpak van een conflict, een geïntegreerde benadering te hanteren. De NAVO term voor een dergelijke benadering is "*comprehensive approach*"³⁰. Dit staat voor een conceptuele benaderingswijze³¹, waarbij zo compleet als mogelijk de doelstellingen, inbreng, beperkingen en mogelijkheden van bovengenoemde actoren worden meegenomen in de opvolgende overwegingen. Let wel, het is dus mogelijk om een *comprehensive approach* te hanteren, zonder daadwerkelijk met andere actoren samen te werken. Het verdient echter uiteraard de voorkeur om in de aanloop, planning, voorbereiding en uitvoering wel tot coördinatie en liefst coöperatie over te gaan. Deze samenwerking tussen militairen en civiele (overheids-)organisaties wordt *Interagency* (-optreden) genoemd.
- 3702 Hoe complexer een conflict, hoe groter de noodzaak tot een *comprehensive approach* die zich dan vervolgens ook uit in intensief overleg en samenwerking tussen de verschillende actoren (inbegrepen militaire actoren). Hoe groter die intensiteit van coördinatie en coöperatie, hoe belangrijker het is om de diverse organisatieculturen te doorgronden, elkaars 'taal' en werkwijze te begrijpen en de diverse doelstellingen transparant te krijgen. Alleen zo kunnen de diverse 'werelden' bij elkaar komen en kan er naar *unity of effort* en zelfs (evt. plaatselijk en tijdelijk) *unity of purpose* worden toegewerkt. Aangezien de bevolking zich doorgaans in de landomgeving bevindt, zijn daar ook de meeste organisaties aanwezig. Daardoor zal interactie vooral bij landoperaties voorkomen. Op (inter-)nationaal strategisch niveau zijn vaak wel formele structuren voor dergelijke interactie gedefinieerd. Op operationeel en tactisch niveau zijn die structuren minder robuust en zullen vaak leunen op wederzijds begrip. Dit noodzakelijke wederzijds begrip moet al in vredesomstandigheden, bijvoorbeeld door deelname tijdens elkaars trainingen en opleidingen of door uitwisselingsfuncties, worden nagestreefd.
- 3703 De Nederlandse Krijgsmacht zal in de regel niet zelfstandig, maar in coalitieverband optreden bij operaties in het buitenland. De landen waarmee wordt samengewerkt doen op hun beurt ook weer zaken met lokale, nationale of internationale partners. Dit betekent dat vrijwel alle operaties waaraan de Nederlandse Krijgsmacht deelneemt *joint, multinational* en *interagency* zijn. Commandant, staf en eenheden zitten dus in een netwerk dat omhoog uitstrekt tot het strategisch niveau, omlaag tot het tactisch niveau, en lateraal naar een scala aan (para-)militaire en civiele groeperingen en organisaties. Dit document duidt het geheel aan diverse organisaties waarmee daadwerkelijk wordt samengewerkt aan met *JIMP*-structuur (*Joint, Interagency, Multinational and Public*).
- 3704 Kortom, geïntegreerd optreden betreft een militaire capaciteit: optreden door een eenheid die uit verschillende militaire capaciteiten is samengesteld (*joint, multinational*), onder éénhoofdige leiding. Bij de *comprehensive approach* gaat het om de samenwerking met andere, civiele organisaties en hun capaciteiten om een gezamenlijke eindsituatie te bereiken. Deze samenwerking kan variëren van deconflicte via coördinatie tot coöperatie. De commandant en zijn staf dienen zich bij het ontwikkelen van militaire activiteiten in

³⁰ AJP-3(B) *Allied Doctrine for Operations, Chapter 1 Principles, Section II A comprehensive Approach*.

³¹ AJP 3.2 SD 2 OCT 2013: "... philosophy ... closely related and compatible with concepts such as 'unified' and 'integrated' approaches".

samenhang met civiele activiteiten bewust te zijn van het verschil tussen geïntegreerd optreden en de *comprehensive approach*.

Interagency aspecten

- 3705 **Interagency** duidt op de daadwerkelijke samenwerking tussen militairen en civiele (overheids)organisaties. De militairen worden tijdens een inzet nagenoeg altijd geconfronteerd met (lokale) overheden en een breed scala van GOs, IOs en NGOs. Elk van deze organisaties heeft eigen redenen voor aanwezigheid, eigen doelstellingen en belangen. Militairen moeten daar rekening mee houden en zich voorbereiden op het optreden en het samenwerken met deze overheden en organisaties.
- 3706 Bij het oplossen van een crisis of conflict is het wenselijk om vanuit het oogpunt van doelmatigheid en doeltreffendheid de inspanning van alle instanties, militair en niet-militair zodanig te coördineren, dat zij op zijn minst allemaal streven naar het definiëren van gemeenschappelijke doelstellingen en dat zij idealiter eenzelfde *desired end state* voor ogen hebben.
- 3707 **Geïntegreerde en gezamenlijke planning.** Grote uitdagingen voor een effectief *interagency* optreden zijn de verschillende planningsprocessen van de betrokken organisaties, de mate van bereidheid om informatie te delen en de vaak verschillende voorbereidingstijden voor inzet. Commandanten kunnen er dan ook niet zomaar van uit gaan dat militaire processen en werkwijzen zijn te begrijpen en/of te accepteren door andere organisaties. Het combineren van militaire en andere methoden is een mogelijkheid. Een gezamenlijke of geïntegreerde planning kan bestaande knelpunten omzeilen of vermijden en zo bijdragen aan *unity of effort*.³²

Multinationale aspecten

- 3708 **Multinationaal optreden** (*multinational*) is de realiteit van vandaag. Hoewel de redenen voor multinationaal optreden kunnen variëren, is multinationaliteit nodig, omdat vrijwel geen enkel land in staat is om met alleen eigen middelen langdurig op te treden. Bovendien zorgt multinationaliteit voor het benodigde politiek-maatschappelijke draagvlak. De nationale belangen van de deelnemende landen bepalen de soort en omvang van de bijdrage, die de landen bereid zijn te leveren, en daardoor de sterkte en effectiviteit van de strijdmacht. Overigens zal de multinationale samenwerking niet altijd tot een verhoging van de militaire effectiviteit leiden. In veel gevallen vergt het een extra inspanning om in multinationaal optreden de coördinatie van de ingezette militaire eenheden te bewerkstelligen. Onderdeel van multinationaal optreden omvat ook de samenwerking met lokale veiligheidsorganisaties.
- 3709 De bijdrage die landen leveren, dient niet alleen de daadwerkelijke operationele capaciteit van de geleverde troepen, maar levert ook politiek-militaire voordelen. Deze voordelen kunnen zijn: het delen van risico, het demonstreren van de bereidheid in te grijpen, het positief beïnvloeden van nationale en internationale beeldvorming en het creëren van draagvlak. De militaire voordelen zijn dat samenwerking zowel kwantitatief (meer troepen) als kwalitatief (schaarse, specifieke capaciteiten) bijdraagt aan de strijdmacht. Samenwerking betekent mogelijk ook toegang tot belangrijke informatie en inlichtingen en maakt een efficiënt gebruik van schaarse middelen mogelijk.

³² In de afgelopen jaren is veel ervaring opgedaan met diverse vormen van gezamenlijke planning, zowel in Nederland als bij onze partners. Zo is er voor de *Police Training Mission (PTM)* in Kunduz een volledig geïntegreerd plan ontwikkeld. In Nederland bestaat echter geen vaste interdepartementale planningsmethode. In het Verenigd Koninkrijk bestaat een interdepartementaal planningsteam van medewerkers van defensie en andere ministeries. De basis planningsmethode die zij hiervoor gebruiken is gebaseerd op het militaire *campaignplanning*, zoals verwoord in de *AJP-5 Allied Joint Doctrine for Operational Planning*, en sluit direct aan op het tactisch ontwerp zoals behandeld in hoofdstuk 6 van deze publicatie.

- 3710 Om de samenwerking tot een succes te maken, moet aan een aantal voorwaarden zijn voldaan. Naast inzicht in de middelen, mogelijkheden en doctrine van de ander, draagt vooral ook wederzijds respect voor verschillen in ideeën, cultuur, religie en gebruiken bij aan succes. Regelmatig krijgen commandanten te maken met politiek vastgestelde beperkingen op de wijze van inzet van eenheden. Internationaal worden deze beperkingen aangeduid met de term *national caveats*. Ook op het gebied van *Rules of Engagement (ROE)*³³ en de interpretatie daarvan kunnen belangrijke verschillen bestaan tussen de deelnemende landen.
- 3711 **Standaardisatie en Interoperabiliteit.** Bij het samenstellen van een internationale troepenmacht lopen commandanten onherroepelijk aan tegen uitdagingen op het gebied van standaardisatie en interoperabiliteit. Standaardisatie zorgt er vooraf al voor dat de internationale eenheden met elkaar kunnen samenwerken door te werken met op elkaar afgestemde procedures, begrippen, materieel en informatietechnologie. Hierdoor kunnen eenheden elkaar logistiek ondersteunen en kan operationeel worden samengewerkt. Niet alle deelnemende landen beschikken echter over hetzelfde materieel en ook nationale procedures verschillen. Dan moet interoperabiliteit op een andere wijze worden bereikt e/o vergroot. Bij multinationalaal optreden moeten commandanten erop toezien dat de internationale eenheden zich op de hoogte stellen van elkaars procedures en bij voorkeur kiezen voor één methode. Als dit niet mogelijk is, kan ervoor gekozen worden om de eenheden te deconflicteren door elke eenheid een ander gebied toe te wijzen.
- 3712 Op tactisch niveau zal nauwe samenwerking met eenheden uit andere landen vaker voorkomen. Nauwgezette afstemming en training van *Tactical and Technical Procedures (TTPs)* zullen aan Operaties vooraf moeten gaan, om eenheid van opvatting en effectieve commandovoering te verkrijgen en fratricide te voorkomen. Niet- interoperabele communicatiemiddelen en uitrusting komen vaak voor. De communicatie zal dan doorgaans via andere middelen moeten lopen, dan wel de onder bevel gestelde eenheid moet hetzelfde communicatiesysteem krijgen verstrekt. Omdat samenwerking met civiele organisaties of burgers steeds vaker voorkomt op lager tactisch niveau, zijn ook afspraken met hen noodzakelijk, zeker indien civiele organisaties of burgers meegaan tijdens een militaire operatie.
- 3713 **Culturele- en taalverschillen.** Door de diversiteit aan nationaliteiten bij *multinational* en *interagency* optreden werken Nederlandse militairen samen met militairen of burgers uit andere culturen, die er een andere manier van denken en werken en/of andere opvattingen op nahouden. Zonder onderling begrip kan dit leiden tot misverstanden en conflicten, die de samenwerking mogelijk schaden. De voertaal tijdens internationaal optreden is over het algemeen Engels. In de praktijk is de kwaliteit van het spreken, lezen, schrijven en begrijpen van Engels voor de diverse nationaliteiten verschillend. Dit leidt tot het risico van verkeerd begrepen of uitgevoerde van orders en tot het niet goed verwerken of doorgeven van belangrijke informatie.
- 3714 **Nationale beperkingen, voorbehouden (*caveats*) en toelichtingen (*amplifications*) bij ROE.** In een missie gelden de *Rules of Engagement (ROE)*. Deze zijn voor alle deelnemende (lid)staten van toepassing. *ROEs* mogen niet strijdig zijn met het (inter)nationale recht. Omdat iedere staat op details het internationale recht verschillend kan interpreteren, komt het voor dat lidstaten richtlijnen geven voor het toepassen van *ROEs*. Deze zogenaamde *amplifications* (toelichtingen) geven een toelichting op de interpretatie van een lidstaat en een nadere invulling over het gebruik van een bepaalde ROE. Een lidstaat kan een vastgestelde ROE alleen beperken maar nooit verruimen.
- 3715 In de praktijk heten deze beperkingen ten gevolge van (nationale) interpretatie van de ROE ook wel *caveats* (voorbehouden). Deze moeten bekend zijn bij de internationale commandant, *omdat ze mogelijk* operationele beperkingen opleveren. Bij de planning zal

---

³³ ROE zijn regels of richtlijnen aan commandanten voor het gebruik van geweld en voor het militair optreden in het algemeen. Zie de NDD 2013 paragraaf 3.6.

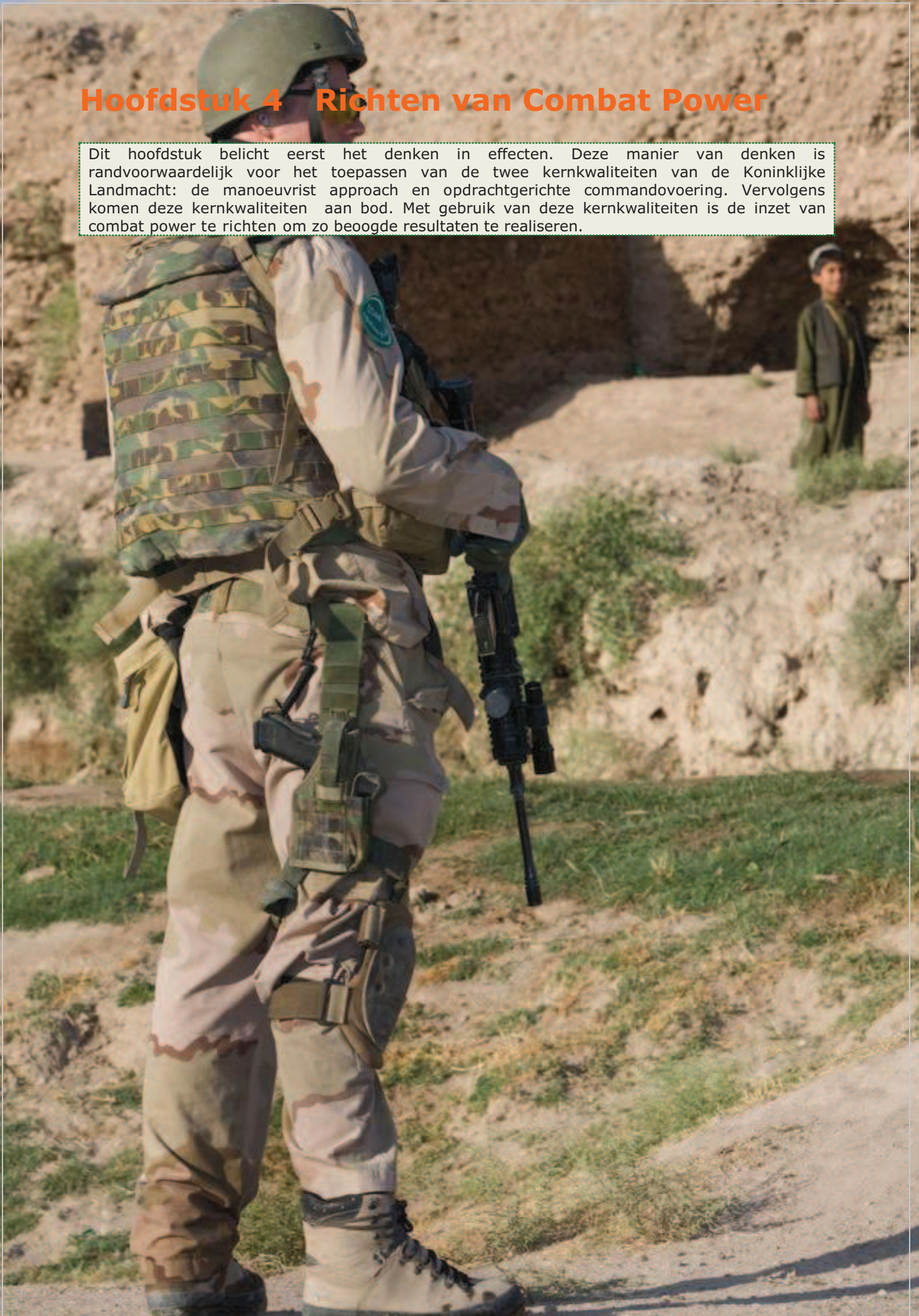
de missiecommandant er rekening mee moeten houden dat hij niet alle hem ter beschikking staande middelen overal voor kan inzetten.

- 3716 Het delen (*share*) van informatie en inlichtingen is niet alleen belangrijk om hetzelfde begrip van de omgeving te hebben, maar is ook belangrijk voor eenheden in het kader van een bepaalde operatie. In een internationale omgeving, zelfs binnen NAVO, is het delen van informatie en inlichtingen geen vanzelfsprekendheid. Zaken als bronbescherming, *Operational Security (OPSEC)* en vertrouwen spelen hierbij een rol. Het is van belang goede afspraken te maken over het delen van informatie en inlichtingen.

Hoofdstuk 4 Richten van Combat Power

Dit hoofdstuk belicht eerst het denken in effecten. Deze manier van denken is randvoorwaardelijk voor het toepassen van de twee kernkwaliteiten van de Koninklijke Landmacht: de manoeuvrist approach en opdrachtgerichte commandovoering. Vervolgens komen deze kernkwaliteiten aan bod. Met gebruik van deze kernkwaliteiten is de inzet van combat power te richten om zo beoogde resultaten te realiseren.

Sectie 1 Inleiding

Algemeen

- 4101 **Combat power** (gevechtskracht, zie ook de definitie in paragraaf 1604) ontstaat door het effectief samenbrengen van militaire capaciteiten. Het gebruik van *combat power* kan effecten realiseren op vele aspecten en bij diverse actoren (van medestander tot opponent) in de *operational environment*. *Combat power* is inzetbaar voor zowel vernietigen als opbouwen. Om *combat power* in alle fasen van een conflict in te zetten is een breed denkkader vereist. Voor het bereiken van blijvende resultaten is echter wel inzet van *combat power* in samenhang met activiteiten van andere organisaties nodig.
- 4102 Een goed begrip van de *operational environment* is de basis voor een succesvolle inzet. Diverse individuen, groepen en elementen spelen hun eigen rol en hebben mogelijk invloed op de operatie of *campaign*. Militaire plannen moeten dan ook rekening houden met deze actoren en factoren en de rol die zij spelen in de operationele omgeving.
- 4103 Op tactisch niveau in de landomgeving worden *tactical activities* uitgevoerd om effecten te realiseren. Commandanten moeten daarom continu de prestaties en de effectiviteit van hun activiteiten in de landomgeving beoordelen.
- 4104 Commandanten moeten activiteiten zo ontwerpen en plannen dat deze, in samenhang met activiteiten van andere organisaties, het gedrag van significante actoren beïnvloeden. Het beoogde gedrag van een actor vormt daarmee de basis voor het uitvoeren van activiteiten.

Basisprincipes voor het richten van combat power

- 4105 Om succesvol te zijn in het optreden bij conflicten in de landomgeving zijn een viertal basisprincipes van toepassing.
- **Kennisbasis.** Om een goed begrip te krijgen van de *operational environment* is het belangrijk om informatie en inlichtingen te verzamelen over alle aspecten die binnen deze omgeving een rol spelen: politiek, militair, economisch, sociaal, infrastructuur en informatie (PMESII)³⁴. Informatie over al deze aspecten vormt een kennisbasis. Zich bewust zijn van deze aspecten (*situational awareness*) is echter onvoldoende en slechts een uitgangspunt om te komen tot begrip van de omgeving (*understand*, zie paragraaf 4306). Deze kennisbasis vereist een continue analyse en beoordeling van de wijze waarop de verschillende actoren (re)ageren.
  - **Brede benadering.** Alle aspecten binnen de omgeving worden in overweging genomen en aangegrepen voor zover zij invloed hebben op het behalen van de doelstellingen van de operatie. Ook niet-militaire aspecten worden hierin meegenomen³⁵. Het militaire apparaat kan in de beginfase de leiding hebben, maar bij voortgang in de *campaign* kan de verantwoordelijkheid over de niet-militaire aspecten overgegaan op andere organisaties.
  - **Langetermijn *campaign plan* gericht op *end state* en *objectives*.** Elke operatie of activiteit binnen een *campaign plan* moet zijn ontwikkeld op basis van een langetermijnvisie en zijn gericht op de *operational objectives* (operationele doelstellingen) en gewenste endstate (eindsituatie)³⁶. Binnen de *campaign* worden

³⁴ De operationele omgeving wordt vaak aangeduid als een systeem van systemen, geduid met het acroniem PMESII. Al deze aspecten zijn aanwezig, hebben een onderlinge samenhang en beïnvloeden elkaar. Het wordt algemeen geaccepteerd dat er te veel variabelen zijn, waardoor een wetenschappelijk onderbouwde systeembenadering (met betrouwbare voorspellingen) niet mogelijk is. De omgeving wordt daarom ook als complex aangegeven.

³⁵ Bij gebruik van planning gebaseerd op *Campaign Planning (AJP-5 Allied Joint Doctrine For Operational Planning)* of een tactisch ontwerp (Hoofdstuk 6Sectie 4) wordt dit zichtbaar gemaakt met een serie *lines/grouping of operation (LOO/GOO)*.

³⁶ In *campaign planning* of een tactisch ontwerp wordt dit *desired endstate* en *operational objectives* genoemd. Zie *AJP-5 Allied Joint Doctrine For Operational Planning* en zie het tactisch ontwerp in Hoofdstuk 6Sectie 4.

supporting effects geïdentificeerd, die nodig zijn voor het realiseren van de beoogde *objectives*. Besluitvorming over de benodigde activiteiten vindt plaats met de verschillende, betrokken organisaties. Implementatie van het *campaign plan* gebeurt door het uitgeven van operatieplannen en aanvullende opdrachten. Aanpassingen zijn mogelijk, op basis van continue analyse en beoordeling van de uitvoering en de voortgang.

- **Continue beoordeling en analyse.** *Measures of Effectiveness (MOE)* zijn het best te beschrijven als criteria die worden gebruikt voor het evalueren van specifieke veranderingen in een systeem. Op basis van de *MOEs* is vast te stellen of en hoe de uitgevoerde activiteiten aan de (gewenste) veranderingen hebben bijgedragen. Ze zijn onderdeel van de beoordeling of de juiste activiteiten op de juiste zijn ondernomen. Daarnaast draagt een continue beoordeling en analyse ook bij aan het steeds beter begrijpen (*understand*) van de operationele omgeving.

4106 Effectieve inzet van *combat power* op tactisch niveau vereist een samenhang van verschillende aspecten in zowel het denken over als het uitvoeren van activiteiten. Het gaat om keuzes maken. Voor geselecteerde doelgroepen wordt bepaald welk gewenst gedrag bereikt dient te worden en vervolgens welke activiteiten hiervoor nodig zijn. Vanuit de *manoeuvrist approach* worden deze activiteiten in onderlinge samenhang gepland en uitgevoerd. Bereikte resultaten worden voortdurend gespiegeld aan de beoogde effecten.

Sectie 2 Denken in effecten

Algemeen

- 4201 Denken in effecten richt zich op de resultaten van een missie. Planning van de benodigde activiteiten om effecten te realiseren vindt daarna plaats. Om de gewenste effecten in de *operational environment* goed te formuleren, moet deze omgeving integraal worden beschouwd. De invloed van elk aspect in en op deze omgeving moet worden meegenomen. Het uitgangspunt is hierbij, dat de aspecten in deze omgeving onderling afhankelijk, onvoorspelbaar, complex en adaptief kunnen zijn.
- 4202 Het denken in effecten biedt de mogelijkheid om bestaande concepten en methoden, zoals *manoeuvrist approach* en opdrachtgerichte commandovoering, ondersteund door ervaring en intuïtie van de commandant, te verbinden met het uitvoeren van operaties. Daarnaast zorgt het denken in effecten ervoor dat individuen op alle niveaus begrip krijgen van de operationele omgeving, zich bewust worden van de bedoelde en onbedoelde gevolgen van activiteiten en de noodzakelijke richtlijnen ontvangen om zinvol bij te dragen aan de gewenste doelstellingen.

Effecten

- 4203 **Algemeen.** Om succesvol te zijn in een complexe omgeving, moeten commandanten zich realiseren dat hun activiteiten effecten realiseren die zij niet in isolement kunnen beschouwen. Het inzetten van geweld tegen een opponent vereist bijvoorbeeld het vermogen om dit doel te lokaliseren en gericht te treffen. Tegelijkertijd moet echter voorkomen worden dat onbedoelde consequenties, zoals *collateral damage*, een *averechts* effect hebben. Het realiseren van effecten in een complexe omgeving maakt het zoals gezegd noodzakelijk om de *operational environment* te begrijpen, zodat inzicht ontstaat over de wijze waarop effecten kunnen worden gerealiseerd.
- 4204 Een **effect** is het resultaat van een activiteit of een serie van activiteiten, uitgevoerd door militaire of niet-militaire actoren. Een effect kan zowel een fysiek als een psychologisch resultaat zijn. Effecten zijn op de volgende wijze te categoriseren.
- **Directe en indirecte effecten.** Directe effecten zijn veranderingen die rechtstreeks volgen uit het uitvoeren van een bepaalde activiteit (bijvoorbeeld resultaten van de inzet van wapensystemen, een geïnformeerde bevolking na het uitdelen van pamfletten etc.). Directe effecten doen zich voor binnen de door de activiteit beïnvloede groep. Indirecte effecten daarentegen zijn veranderingen die niet rechtstreeks zijn toe te schrijven aan bepaalde activiteiten. Het zijn gevolgen van activiteiten op een andere plaats en/of met een ander effect dan waar de activiteit initieel voor was bedoeld. Indirecte effecten zijn daardoor soms moeilijk herkenbaar.
  - **Bedoelde en onbedoelde effecten.** Bedoelde effecten zijn gepland en gewenst en ondersteunen de doelstellingen van een operatie. Deze effecten kunnen zowel direct als indirect zijn. Onbedoelde effecten zijn daarentegen onvoorzien en kunnen ook direct of indirect zijn. Onbedoelde effecten zijn hoogstwaarschijnlijk ongewenst en kunnen het behalen van de doelstellingen van een operatie ondermijnen.
- 4205 **Onvoorspelbaarheid van effecten.** Soms worden effecten gecreëerd door onvoorzien gebeurtenissen buiten de controle van een commandant. Vaak ontstaan deze door de onvoorspelbare dynamiek van de operationele omgeving. Een commandant moet daar terdege rekening mee houden. Via het denken in effecten zal de commandant zijn weg moeten vinden om de gevolgen van onvermijdelijke, onvoorzien en mogelijk ongewenste effecten te herkennen, erop te reageren en de gevolgen ervan te minimaliseren.
- 4206 **Activiteiten realiseren effecten.** Nadat de gewenste effecten zijn geïdentificeerd en vastgesteld, worden activiteiten opgedragen om effecten daadwerkelijk te realiseren. Dit

gebeurt door het opstellen van operatieplannen (OPLANs) en het verstrekken van de bijbehorende operatieorders (OPORDs).

Strategisch niveau

4207 Het strategisch niveau stelt de strategische doelstellingen vast die de militaire inzet moet realiseren. Daarnaast stelt zij grenzen waarbinnen het militair handelen plaats moet vinden of moet worden beëindigd en stelt zij de benodigde middelen ter beschikking. Tenslotte brengt het strategisch niveau de samenhang aan tussen de militaire en niet-militaire aspecten van de operatie, die noodzakelijk is voor het behalen van succes. Het strategische niveau is dus randvoorwaardelijk voor het denken in effecten.

Operationeel niveau

4208 Om ervoor te zorgen dat het militaire apparaat in harmonie werkt met andere machtsmiddelen past het operationele niveau het denken in effecten toe binnen het planningsproces. Alle operaties ondersteunen het behalen van de *operational objectives* en de *end state* via de effecten die zij realiseren. Deze samenhang wordt in een OPLAN weergegeven.

4209 In het *operational design* geeft de commandant (gesteund door zijn staf) de *operational environment* weer en geeft hij aan wat gerealiseerd moet worden gerealiseerd ter ondersteuning van de *strategic end state*. In het *operational design*³⁷ zal de commandant ook een *comprehensive approach* zichtbaar maken en integreren, zoals dit idealiter begonnen is op het strategische niveau. Op basis van zijn *design* identificeert de commandant zijn *operational end state* en de noodzakelijke *operational objectives*³⁷ (doelstellingen) om deze *operational end state* te realiseren.

4210 Na het vaststellen van de *operational objectives*, bijvoorbeeld een zelfstandig functionerend veiligheidsorgaan, moeten de ondersteunende *decisive conditions*³¹ voor elk *operational objective* volgen. Zodra deze *decisive conditions* zijn geïdentificeerd, kunnen de activiteiten (en de effecten die zij realiseren) worden geïdentificeerd en toegewezen aan de tactische commandant met OPLANs en OPORDs³⁸.

4211 Het denken in effecten stopt niet op het operationele niveau. Het helpt ook een tactische commandant om zijn *intent* en *end state* goed te formuleren en het richt zijn eenheid bij het uitvoeren van opdrachten. De eenheid zal hierdoor beter begrijpen waarom ze een opgedragen activiteit moeten uitvoeren en waar deze toe moet leiden.

4212 De mate van risico die een commandant mag, moet of wil nemen, bepaalt tot op zekere hoogte de aard en de vorm van de activiteiten die hij onderneemt om effecten te realiseren. Hierbij moet niet alleen het onbedoeld effect voor zijn eigen organisatie meegenomen worden, maar ook het risico voor andere organisaties en hun personeel in het operatiegebied. Het rangschikken en synchroniseren van activiteiten en hun effecten is dan ook cruciaal voor het behalen van de *operational objectives*.

Effecten gericht op het beïnvloeden van gedrag

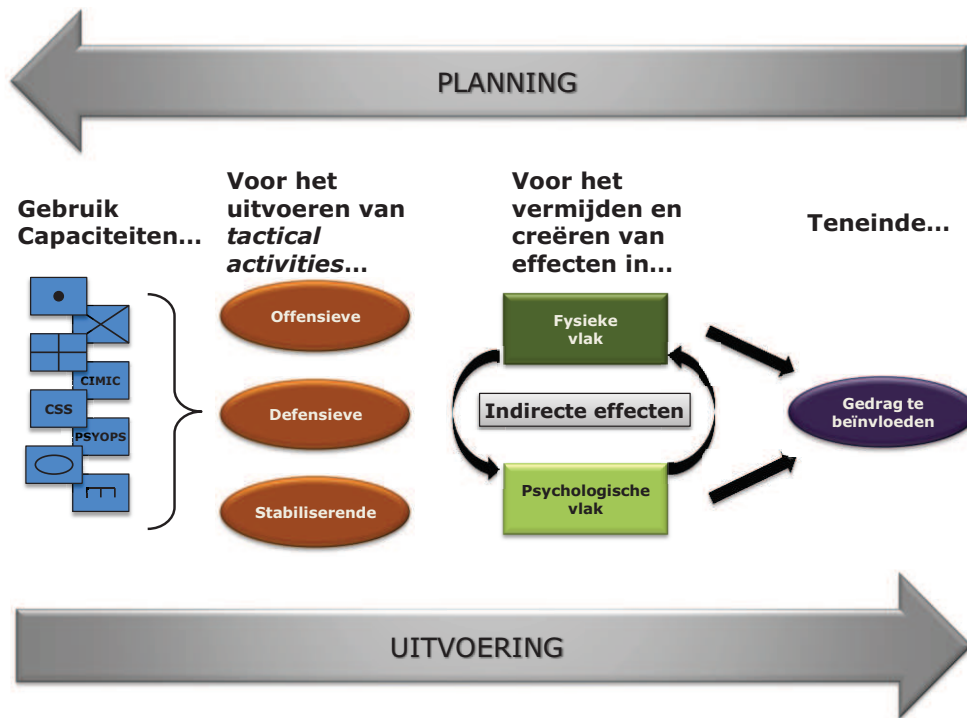
4213 Het vermogen om het gedrag van actoren in een *operational environment* te beïnvloeden is de sleutel tot succes. Om het gedrag van actoren te beïnvloeden, kan de capaciteit (fysieke vlak) van een partij worden aangegrepen of juist versterkt. Ook kan de mentale component

³⁷ Voor een volledige uiteenzetting en gebruikte terminologie van *campaign planning* wordt verwezen naar de *AJP-5 Allied Joint Doctrine For Operational Planning*.

³⁸ Tactische planning en uitvoering moet aansluiten op *campaign planning*. Voor complexe omstandigheden kan reguliere tactische besluitvorming hiertoe ontoereikend zijn. Op tactisch niveau kan dan gewerkt worden met een tactisch ontwerp, dat nauw aansluit op *campaign planning*. Voor het tactisch ontwerp zie Hoofdstuk 6Sectie 4.

en het denken van een partij worden beïnvloed (psychologische vlak). Activiteiten hebben vaak effect op zowel het fysieke vlak als op het psychologische vlak. Veelal treedt er een wisselwerking op. Zo zal bijvoorbeeld het fysiek aangrijpen van een opponent ook gevolgen hebben in het psychologisch vlak. Deze wisselwerking is weergegeven in onderstaande figuur.

Figuur 4-1: Gebruik van capaciteiten voor het creëren van gewenste effecten³⁹.

Fysieke vlak

4214 Het fysieke vlak omvat alle fysieke objecten en handelingen in de operationele omgeving. Hieronder vallen bijvoorbeeld militaire eenheden, het elektromagnetisch spectrum, bevolking, gewapende groeperingen, *key leaders*, logistieke voorraden en infrastructuur. Ook onderwerpen als weer, terrein, flora en fauna vallen hieronder.

4215 Activiteiten die gericht zijn op effecten op het fysieke vlak, zijn tastbaar en meetbaar. Het fysieke vlak en de activiteiten gericht op effecten op het fysieke vlak hebben de volgende kenmerken:

- ze creëren effecten op capaciteiten en beïnvloeden daarmee het fysieke vermogen;
- het is over het algemeen mogelijk ze relatief betrouwbaar te observeren, meten, begrijpen en beoordelen voor een bepaalde periode;
- ze kunnen indirecte gevolgen hebben op het psychologische vlak. Door het ontzeggen van capaciteit aan een opponent kan deze bijvoorbeeld het gevoel krijgen

³⁹ In Figuur 4-1 zijn drie van de vier categorieën *tactical activities* weergegeven. Voorwaardenscheppende activiteiten zijn hier geen onderdeel van omdat zij geen externe effecten beogen, maar andere activiteiten mogelijk maken of met elkaar verbinden (zie hoofdstuk 7).

dat zijn OPSEC niet op orde is, waardoor hij daar (overdreven) veel *effort* in zal steken. Door het aangrijpen van de capaciteiten van een doelgroep zal uiteindelijk hun gedrag veranderen. Dit betekent meestal echter niet dat hun overtuiging veranderd is.

4216 **Activiteiten met een primair fysiek effect** kunnen als gevolg van *collateral damage* aan civiele eigendommen of infrastructuur een negatieve invloed genereren.

Psychologische vlak

4217 Het psychologische vlak bestaat uit de mentale en cognitieve componenten. Het psychologische vlak vertegenwoordigt de mentale staat die het gedrag van individuen bepaalt en verandert. Ook onderwerpen als geloof, indoctrinatie, *esprit de corps*, etniciteit, religieuze bevoegenheid, eigenbelang, altruïsme en emotionele beweogenheid als patriottisme vallen onder het psychologische vlak.

4218 Het psychologische vlak en activiteiten gericht op het realiseren van effecten op het psychologische vlak hebben de volgende kenmerken.

- Effecten op het psychologisch vlak vereisen inzicht in de cultuur, gewoontes, motieven en gebruiken die invloed hebben op de manier van reageren van een doelgroep.
- Doelgroepen op het psychologische vlak zijn meer dan alleen opponenten. Zij bestaan uit opponenten, hun commandanten, lokale leiders, en andere systemen en groepen binnen de operationele omgeving.
- Ze vallen binnen dezelfde targetingcyclus (zie paragraaf 6209 en verder) die wordt gebruikt voor activiteiten die gericht zijn op effecten op het fysieke vlak. Beide activiteiten moeten in deze cyclus gelijktijdig doorlopen worden om zeker te stellen dat zij samenhangend en complementair zijn.
- Ze zijn over het algemeen moeilijker uit te voeren en vereisen meer inspanning op het gebied van opleiding en training. Hiervoor zijn goed militair leiderschap, hoog moreel van de eenheden, en een gevoel van verbondenheid en bewustzijn over het doel en nut van hun inzet van primair belang. Naast specifiek stafadvies zullen commandanten ook regelmatig hun intuïtie gebruiken om effecten van de activiteiten op het psychologische vlak in te schatten.
- Ze kunnen indirecte gevolgen hebben op het fysieke vlak. Bijvoorbeeld: pamfletten met demotiverende teksten, bedoeld om de mentale component te ondermijnen, kunnen opponenten dusdanig beïnvloeden dat personeel het strijdtoneel verlaat waardoor de *combat power* afneemt.

4219 **Activiteiten met een primair psychologisch effect**⁴⁰ kunnen een grote invloed hebben in verhouding tot de benodigde capaciteit en het risico. Het is hierbij essentieel om snel te kunnen reageren op omstandigheden in combinatie met snelle communicatie. Voor dit doel staat een breed scala aan middelen en methoden ter beschikking.

- Informatie-activiteiten, uitgesplitst in:
  - **Computer Network Operations.** Hieronder vallen zowel het beschermen en het aangrijpen van informatie en systemen, als ook het gebruik maken van netwerken.
  - **Psychologische operaties/activiteiten (PSYOPS)** maken gebruik van het gecontroleerd verstrekken van gerichte informatie om perceptie, begrip en wil van een doelgroep te beïnvloeden. Psyops zijn afhankelijk van haar geloofwaardigheid, onjuiste informatie werkt hierbij contraproductief en kan tevens de legitimiteit van de operatie ondermijnen.

⁴⁰ Het merendeel van deze activiteiten vielen voorheen onder het begrip beïnvloedingsactiviteiten (*influence activities*). Door de indirecte effecten van activiteiten op diverse aspecten wordt de term beïnvloedingsactiviteiten in combinatie met fysieke activiteiten niet meer gebruikt.

- **Civil-Military Cooperation (CIMIC)** wordt gerealiseerd via communicatie en interactie met de civiele omgeving, onder andere door steun aan de opbouw van overheidsorganen, sociale infrastructuur, lokaal bestuur of door steun aan sociale ontwikkelingen, dat alles ter ondersteuning van de militaire doelstellingen.
- **Misleiding** kan gebruikt worden om de perceptie van commandanten of eenheden van de opponent te beïnvloeden over de daadwerkelijke *intent* of dreiging van het eigen optreden.
- **Key Leader Engagement (KLE)** verschaft de mogelijkheid invloedrijke actoren continu te beïnvloeden/gericht te benaderen.
- **Public Affairs (PA)** is het geheel aan activiteiten waarmee informatie via de diverse soorten media beschikbaar wordt gesteld aan het (lokale, regionale en mondiale) publiek. Het voornaamste doel is dat informatie beschikbaar komt en dat het begrip van de situatie toeneemt. *PA* is dus niet het zelfde als *PSYOPS*.
- **Operations Security (OPSEC)** is de discipline die informatie over eigen plannen en operaties beschermt tegen inbreuk of openbaarheid.

Sectie 3 Manoeuvrist approach

Inleiding

- 4301 Na het denken in effecten in de vorige sectie, komt nu de *manoeuvrist approach* (niet te verwarren met *manoeuvre warfare*³⁵) aan bod. Hoewel er tussen beide concepten zeker verbanden te onderkennen zijn, hebben ze elk hun unieke denkmethode. De *manoeuvrist approach* is de primaire kernkwaliteit van de Koninklijke Landmacht voor het uitvoeren van operaties. Het concept geeft vorm aan de wijze waarop een operatie wordt gepland en uitgevoerd. De *manoeuvrist approach* verbindt zo de diverse activiteiten met de omgeving en de doelstellingen van de *campaign*.
- 4302 Deze sectie beschrijft eerst de basisprincipes van de toepassing van de *manoeuvrist approach*. Vervolgens komt de toepassing van de *manoeuvrist approach* aan bod. De uitleg over de toepassing valt uiteen in zes delen:
- begrijpen van de situatie;
  - invloed en beïnvloeden van gedrag;
  - verkrijgen en behouden van initiatief;
  - breken van cohesie en wil;
  - beschermen en bevorderen van eigen cohesie en wil;
  - versterken van de *manoeuvrist approach*.

Basisprincipes van de manoeuvrist approach

- 4303 De *manoeuvrist approach* is de benaderingswijze van operaties die beoogt een opponent te verslaan door het breken van zijn morele en fysieke cohesie – zijn vermogen om te vechten als een effectief en samenhangend geheel – in plaats van hem stapsgewijs fysiek uit te schakelen⁴¹. Deze benaderingswijze legt naast het aangrijpen van de fysieke component extra nadruk op het begrijpen en aangrijpen van de conceptuele⁴² en mentale component van militair vermogen van een opponent. Deze benadering is niet alleen toepasbaar op een opponent, maar ook op andere doelgroepen binnen een complexe omgeving. Het beïnvloeden van perceptie en het breken of beschermen van cohesie en wil zijn hierbij essentieel
- 4304 De *manoeuvrist approach* maakt bij het dreigen met, of het gebruik van, macht gebruik van een combinatie van gewelddadige en niet-gewelddadige methoden. De benadering concentreert zich op het nemen van initiatief en de inzet van eigen kwaliteiten tegen de zwakheden en kwetsbaarheden van een opponent. Niet minder belangrijk is het om deze aspecten aan eigen zijde tegelijkertijd te beschermen. De *manoeuvrist approach* vereist een specifieke *mindset*, praktische kennis en opdrachtgerichte commandovoering.
- **Mentale instelling.** De *manoeuvrist approach* vereist een mentale instelling. Het is gebaseerd op het begrijpen van het menselijke gedrag teneinde zwakheden en beïnvloedingsmogelijkheden te identificeren en het gedrag te manipuleren. Het toepassen van de *manoeuvrist approach* is afhankelijk van het aanpassingsvermogen van organisaties en de bereidheid tot decentraliseren. Ook is het afhankelijk van het vermogen om dreigingen te identificeren en hiervoor passende oplossingen te ontwikkelen en ook om risico's te durven nemen en militair vermogen van een opponent te ondermijnen teneinde tactische en operationele doelstellingen te behalen. In deze benadering is het te behalen effect belangrijker dan de manier waarop dit wordt gerealiseerd. De *manoeuvrist approach* is primair het mentaal

⁴¹ Definitie uit de *AAP-39 Glossary of Land Military Terms and Definitions*.

⁴² Zie paragraaf 1610.

manoeuvreren, naast het fysiek manoeuvreren. Het is daarom ook niet gelijk aan *manoeuvre warfare*, die voornamelijk betrekking heeft op de fysieke activiteiten en daarmee een deel van de uitvoering van de *manoeuvrist approach* is.

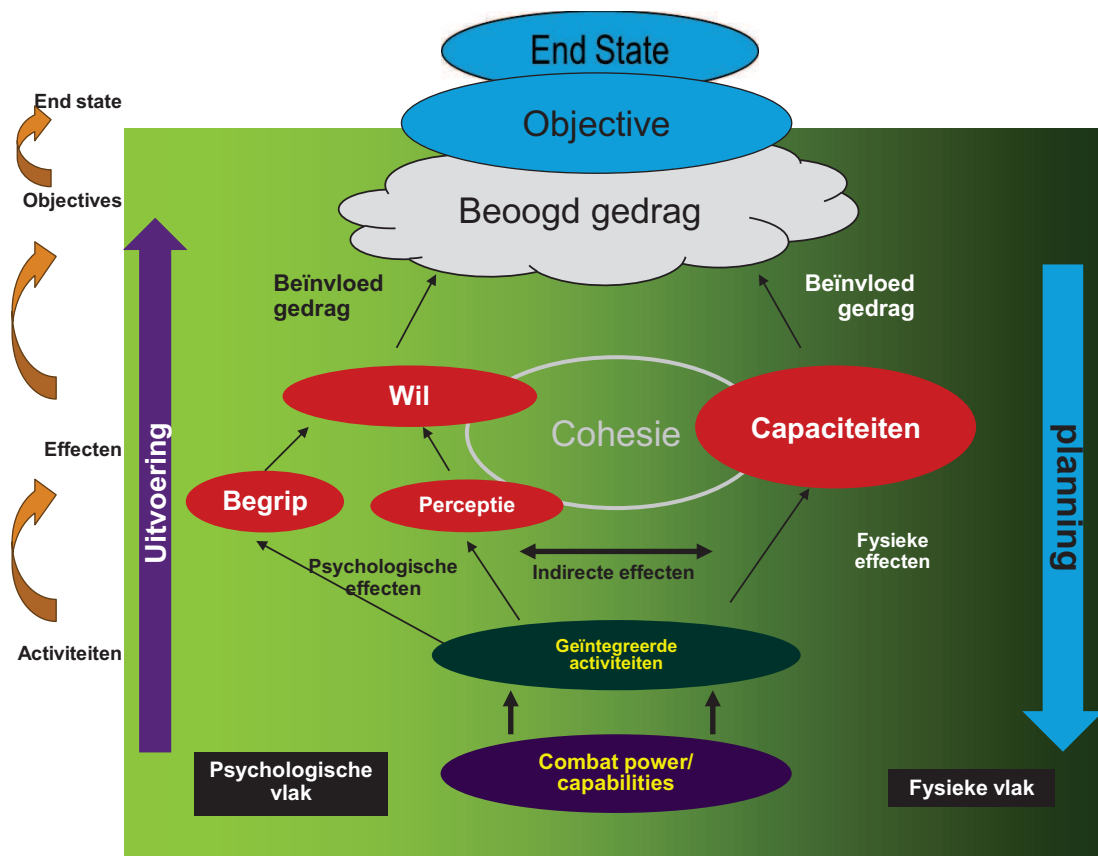
- **Praktische kennis.** De *manoeuvrist approach* vereist een brede basis aan praktische, professionele kennis, voortkomend uit individuele opleiding en gezamenlijke training. Een kennisbasis geeft vertrouwen en levert de vrijheid op voor originele, innovatieve en onverwachte ideeën en handelingen, gecombineerd met de wil om succesvol te zijn en het vermogen om initiatief te nemen en te houden. Extra nadruk ligt op vindingrijkheid in het gebruik van de aanwezige middelen en capaciteiten. Het vereist zowel geduld, concentratie en uithoudingsvermogen als durf en daadkracht.
- **Commandovoeringsfilosofie.** De *manoeuvrist approach* is bij uitstek mogelijk in combinatie met een commandovoeringsfilosofie die een centraal oogmerk en een decentrale uitvoering kent en die vrijheid van handelen en initiatief stimuleert. Opdrachtgerichte commandovoering versterkt de *manoeuvrist approach* door primair het wat en waarom te delen en begrijpen en door de wijze waarop iets moet gebeuren niet of nauwelijks voor te schrijven. Opdrachtgerichte commandovoering is de tweede kernkwaliteit van de Koninklijke Landmacht en komt aan bod in de volgende sectie van dit hoofdstuk.

Toepassen van de manoeuvrist approach

- 4305 De toepassing van de *manoeuvrist approach* is in vijf onderwerpen uitgesplitst (zie figuur 4-3), aangevuld met methoden om deze te versterken.
- 4306 **Begrijpen van de situatie.** Het toepassen van de *manoeuvrist approach* in de praktijk vereist begrip van de situatie. Door het verzamelen en verwerken van inlichtingen & informatie, en door het gebruik van ervaring en intuïtie maken het mogelijk begrip te krijgen van de bevolking, de cultuur en de omgeving. Ook wordt het mogelijk begrip te krijgen van de samenhang tussen activiteiten, effecten en resultaten. Begrip is meer dan alleen een oordeel hebben over de situatie. Begrip behelst een accurate interpretatie van de specifieke omstandigheden en inzicht in de waarschijnlijke reactie van (groepen van) actoren op deze specifieke omstandigheden. Begrip is noodzakelijk voor effectieve besluitvorming.
- 4307 Begrip krijgen over een situatie in de landomgeving kent twee samenhangende benaderingen. Ten eerste vereist begrip inzicht in de aard van conflicten in het algemeen en de karakteristieken van huidige conflicten in het bijzonder. Ten tweede vereist begrip inzicht in de feitelijke situatie, inclusief de mensen en groeperingen die hierbij betrokken zijn en de specifieke kenmerken en eigenschappen van de omgeving. Het is belangrijk om individueel begrip te verbreden naar een collectief gedragen begrip. Hierbij spelen drie aspecten een rol:
- **Gebruik van informatie & inlichtingen en intuïtie.** Het begrijpen van een situatie is gebaseerd op toegang tot informatie, die omgezet wordt in inlichtingen, die door bijvoorbeeld intuïtieve benutting bruikbaar zijn.
  - **Begrijpen van mensen en omstandigheden.** Operaties dienen bijvoorbeeld te leiden tot het controleren van terrein of het verslaan van een opponent maar ook het winnen van steun van een bevolking om een gebied te stabiliseren. Het is belangrijk om zowel het fysieke terrein als de menselijke factor in kaart te brengen.
  - **Begrijpen van effecten, resultaten en succes.** De *manoeuvrist approach* is afhankelijk van commandanten en ondercommandanten die begrijpen hoe effecten en resultaten al dan niet leiden tot succes. Zij moeten gevoel hebben voor de relatie tussen effecten en resultaten maar vooral ook voor de relatie tussen diverse effecten.
- 4308 **Invloed en beïnvloeden gedrag.** Om invloed te kunnen realiseren is het noodzakelijk om woorden en daden van de diverse doelgroepen vanuit hun culturele, historische, religieuze en traditionele perceptie te begrepen en juist te interpreteren. Het zeker stellen van

invloed is een bijzondere vaardigheid. Invloed is bereikt als de perceptie en het gedrag van een doelgroep zijn veranderd door direct of indirect gebruik van de capaciteiten van een machtsmiddel. Mensen en groeperingen die invloed willen hebben voor andere doelstellingen zullen onze invloed aanvechten. Invloed enkel beschouwen als faciliterend is ook een misvatting. Voor veel opposanten is invloed hebben hun bestaansrecht. Het realiseren van invloed moet centraal staan bij alle activiteiten van begrijpen via planning tot en met uitvoering.

- 4309 **Organiseren van invloed.** Om effect te hebben op de perceptie, de wil, de capaciteiten en de cohesie van de doelgroep(en), is georganiseerde en afgestemde invloed nodig. Het organiseren en inrichten van invloed is onlosmakelijk verbonden met de *manoeuvrist approach*. Deze beschouwt de situatie integraal en combineert al in de planning fysieke en psychologische effecten. Het doel is om op de juiste plaats en tijd invloed te verkrijgen om het realiseren van doelstellingen te ondersteunen. De verschillende soorten handelingen die moeten worden georganiseerd en afgestemd zijn: activiteiten met een primair fysiek effect, activiteiten met een primair psychologisch effect, de positionering (manoeuvreren) van capaciteiten in tijd en ruimte én *presence, posture & profile (PPP)*.
- **Positionering** van capaciteiten, middelen en activiteiten in tijd en ruimte is belangrijk om een goede uitgangspositie te verkrijgen en te behouden. Een ander woord hiervoor is manoeuvreren (zie figuur 4-2).

Figuur 4-2: Schematische weergave van het gebruik van activiteiten op de wil en capaciteiten.

- **Presence, Posture and Profile (PPP)** van eenheden in contact met de lokale bevolking geeft een niet te onderschatten boodschap af. Deze interactie met de lokale bevolking geeft een beeld aan, maar ook van, de lokale bevolking die steun voor de missie kan ondermijnen of versterken. PPP kan gedurende de missieduur veranderen, bijvoorbeeld

van een vastberaden houding naar een toegankelijke houding om informatie te verzamelen.

- 4310 **Verkrijgen en behouden van initiatief.** Initiatief stelt in staat om de loop der gebeurtenissen te dicteren door te handelen voordat een opponent dit doet, bijvoorbeeld door het realiseren van een gunstige uitgangspositie. Om het initiatief te bereiken of te behouden zal een commandant op basis van beoordelingen effectiever en efficiënter moeten anticiperen dan zijn opponent en vervolgens moeten selecteren, communiceren en handelen op basis van zijn keuzes. Het hebben en behouden van initiatief is daarmee cruciaal en vormt het fundament van de *manoeuvrist approach*. Zonder initiatief zullen operaties zelden slagen. Het behalen van succes of zelfs het vermijden van mislukkingen zijn niet mogelijk zonder het vermogen om de loop der gebeurtenissen te dicteren; zeker als een opponent dit vermogen wel heeft.
- 4311 **Breken van cohesie en wil.** Het aangrijpen van wil en cohesie van een opponent op zowel het psychologische als het fysieke vlak is de kern van de *manoeuvrist approach*. Naast deze offensieve benadering bestaat ook de defensieve benadering waarin juist bescherming van eigen wil en cohesie voorop staat. De defensieve benadering komt in paragraaf 4315 aan bod.
- 4312 **Cohesie** is datgene wat de afzonderlijke delen tot een geheel maakt. Het ligt aan de basis van effectieve eenheden. Cohesie zorgt ervoor dat de samenstellende delen van het militair vermogen van eenheden synergie kennen. Daardoor zijn de componenten niet alleen zo sterk mogelijk, maar zelfs in staat om het aangrijpen van een van de componenten mee op te vangen. Hierdoor blijven fysieke en morele kracht om door te gaan met de missie behouden. Cohesie is dus absoluut onmisbaar voor wilsbehoud.
- 4313 **Wil** is de vasthoudendheid om door te gaan onder druk. Het kent twee aspecten: oogmerk en inzet. Beide kunnen worden beïnvloed door ze te ondermijnen of aan te vallen. Het nastreven van het oogmerk door een opponent, kan worden bemoeilijkt indien hij zich realiseert dat zijn doel niet langer haalbaar is. Beïnvloeding kan zijn inzet neutraliseren. Zijn inzet kan echter juist worden versterkt door een verkeerd gekozen vorm van beïnvloeding.
- 4314 **Methoden voor het breken van cohesie en wil.** Het breken van cohesie en wil vereist begrip van de cultuur en motivatie van een opponent. Het aangrijpen beoogt daar waar mogelijk gelijktijdige effecten te creëren. De sleutel is het kiezen van de juiste, flexibele benadering, die voorkomt dat beoogde doelgroepen effectief kunnen reageren. De meest krachtige methode om cohesie en wil te breken, is het teweegbrengen van een combinatie van verrassing, *disruption* (ontwrichten), *dislocation* (verbreken), *pre-emption* (ontkrachten), shock, *destruction* (vernietiging) en uitbuiten.
- **Verrassing** wordt bewerkstelligd door confrontatie met het onverwachte. Het is een significante bijdrage aan militair succes op alle niveaus. Verrassing kan bijvoorbeeld voortkomen uit onverwachte timing, locatie, richting of methode. Het kan onderdeel zijn van het originele plan of ontstaan uit gecreëerde kansen. De belangrijkste factoren die verrassing creëren, zijn: misleiding, inlichtingen en veiligheid, snelheid en originaliteit.
  - **Disruption** ontwricht de mogelijkheden van een opponent om zijn sterke kwaliteiten tot uiting te laten komen. Het is een doelbewust handelen, gebaseerd op gedegen inlichtingen. De doelstelling van *disruption* is het vernietigen van de samenhang van de *combat power* van de opponent. Een opponent kan daardoor zijn beschikbare capaciteiten, kwaliteiten en voorzieningen niet meer bundelen in effectieve *combat power*. Het identificeren en vooral lokaliseren van deze kritieke capaciteiten is echter niet eenvoudig. Commandocentra, luchtverdediging, massavernietigingswapens en cruciale logistieke en industriële installaties kunnen hier allen onderdeel van zijn.
  - **Dislocation** verbreekt de cohesie door het selectief uitschakelen van die capaciteiten die cruciaal zijn voor de inzet en samenhang van de *combat power* van de opponent. De doelstelling gaat verder dan *disruption* en beoogt zijn plan te verijdelen door zijn sterke kwaliteiten irrelevant te maken en confrontatie op zijn voorwaarden te

vermijden. *Dislocation* wordt vaak ondersteund met activiteiten die de opponent afleiden en zijn aandacht binden. Een voorbeeld om dit te verduidelijken: het diep doordringen in de operationele diepte van een opponent (zelfs door kleine eenheden) kunnen dislocatie veroorzaken doordat bijvoorbeeld reserves, *LOC* en C2-netwerken aangegrepen worden.

- Op het psychologische vlak is (een bijdrage aan) *dislocation* mogelijk door bijvoorbeeld misleiding te gebruiken om een opponent te verleiden tot een onjuiste ontplooiing van zijn capaciteit, slecht gebruik van zijn reserves of tot onvolledige voorbereiding van zijn operaties. Ook kunnen de propagandamogelijkheden van een opponent worden weggenomen. Eigen activiteiten die de belangrijkste grieven (*core grievances*) in het conflict aangrijpen kunnen zijn psychologische grip op de bevolking ontwrichten, doordat de motivatie van de bevolking om de opponent te steunen, wordt weggenomen.
- **Pre-emption** heeft als doel om te voorkomen dat een opponent zijn doelstelling haalt of zijn invloed uitoefent. Het voorkomt een plan van een opponent vaak door een (soms kortstondige) kans te grijpen voordat een opponent dit doet, en ontzegt hem daarmee een gunstige uitgangspositie. Het verstoort zijn plan en maakt zijn wijze van optreden irrelevant. Het creëert verwarring en ondermijnt zijn vertrouwen. Uiteindelijk voorkomt het dat een opponent het initiatief krijgt of behoudt. Vooral verrassing, maar ook goede inlichtingen en het vermogen om een opponent te begrijpen en op zijn handelingen te anticiperen, zijn de voornaamste elementen van *pre-emption*. Succes ligt besloten in de snelheid waarmee een situatie kan worden uitgebuit.
- *Pre-emption* vereist altijd scherp besef van tijd en de bereidheid om gecalculerde risico's te nemen en daarmee het behalen van grote successen mogelijk te maken. Goede en tijdige inlichtingen over de huidige situatie van de opponent kunnen de risico's beperken. Commandanten moeten, om *Pre-emption* te stimuleren, hun ondercommandanten binnen het *intent* voldoende vrijheid van handelen geven om (fysieke en psychologische) kansen te grijpen daar waar zij die zien.
- **Shock** wordt veroorzaakt door een plotselinge geconcentreerde inzet van geweld. Het verstoort de persoonlijke balans, belemmert het nadenken, verstoort het emotionele en fysieke aanpassingsvermogen, verlamt, verschrikt en beangstigt. Het wordt bijvoorbeeld gerealiseerd door een hoge vuurconcentratie of een hoog manoeuvreertempo.
- **Destruction** op zich zal niet zomaar leiden tot verlies van cohesie als dit onvoldoende gesteund of gefocust plaatsvindt. Het vernietigen van, zorgvuldig geselecteerde, specifieke capaciteiten of eenheden versterkt het effect van verrassing en shock.
- **Uitbuiten**. Het breken van wil en cohesie is vaak lokaal en tijdelijk. Een opponent zal zich altijd proberen te herstellen en deels het initiatief weer naar zich toetrekken. Daarom zal het lokaal breken van cohesie en wil snel moeten worden uitgebuit om het effect te verbreden en uit te breiden. Het uitbuiten kan zowel gepland als opportunistisch zijn. Het uitbuiten vereist initiatief en begrip van de situatie. De beschikbaarheid van verkenningcapaciteit en van een mobiele en flexibele reserve zijn essentieel.

4315 **Beschermen en bevorderen van eigen cohesie en wil.** De *manoeuvrist approach* benadrukt het belang van het beschermen van de eigen wil en cohesie, terwijl tegelijkertijd die van een opponent wordt gebroken of gereduceerd. Militair vermogen dat zowel ontworpen is om te beschermen als om offensief te gebruiken kan dit het best realiseren. Vaak zijn de cohesie en de wil van de bevolking (zowel lokaal als de eigen achterban) essentieel. Partijen die er belang bij hebben om van hun kant onze cohesie en wil te ondermijnen zullen deze met offensieve methoden bedreigen. Bescherming is dan ook niet voor niets een veel behandeld aspect in doctrine. Het komt daarom zowel bij functies van militair optreden als bij het inzetten van verdedigende activiteiten aan bod (zie hoofdstuk 6).

4316 Operaties vinden veelal plaats in een complexe omgeving waarin langetermijnsteun van de lokale bevolking essentieel is voor een succesvolle *campaign*. Niet alleen het beschermen, maar ook het bevorderen en het vergroten van de cohesie en wil van de

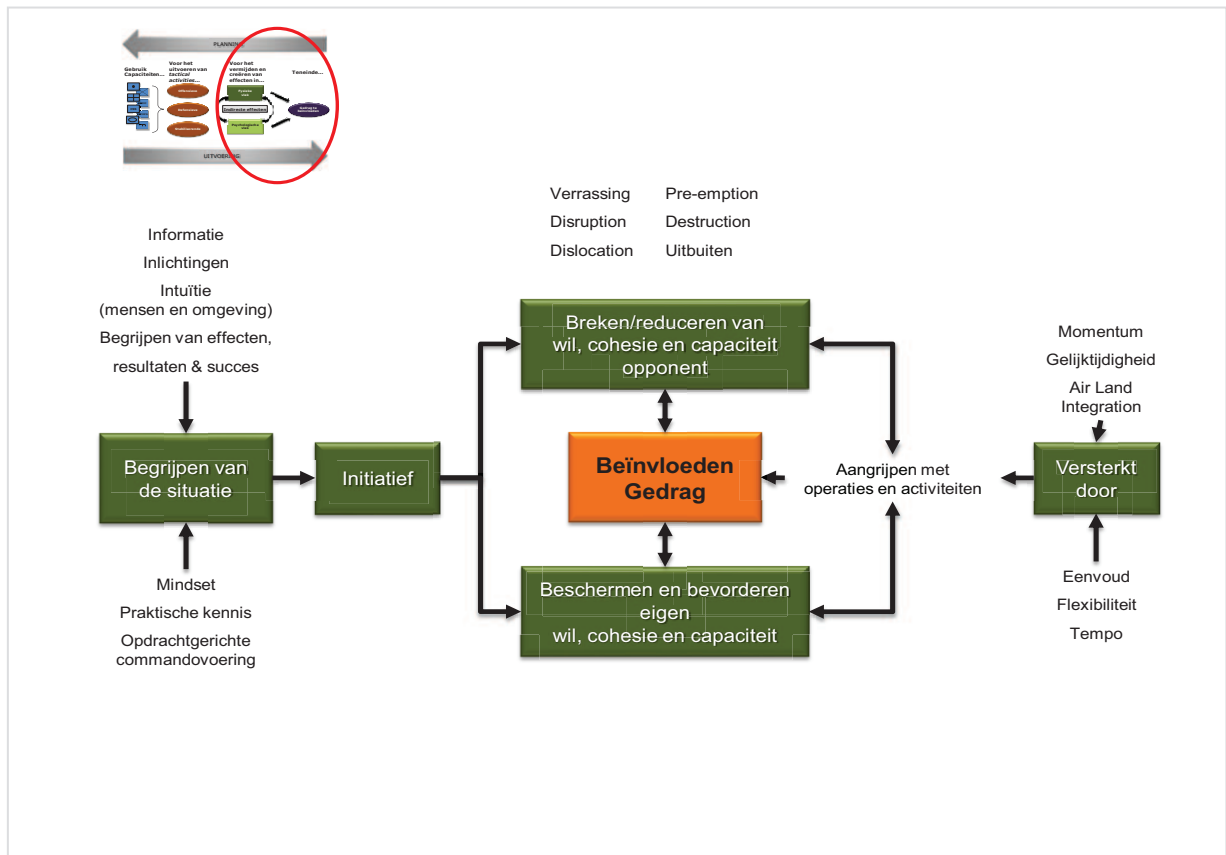
bevolking is hiervoor noodzakelijk, en zal de inzet van militaire capaciteit vereisen. Deze inzet zal vaak onder het politieke primaat vallen en zal zich primair richten op zowel de bevolking en hun lokale bestuur, als hogere autoriteiten en capaciteiten. Tegelijkertijd moeten de dreigingen worden geïsoleerd.

4317 **Versterken van de *manoeuvrist approach*.** Eenvoud, flexibiliteit, tempo, momentum, gelijktijdigheid en ondersteuning door *Air Land Integration* (luchtcomponent), kunnen de *manoeuvrist approach* versterken.

- **Eenvoud.** Alle plannen kennen een balans tussen eenvoud en complexiteit. Eenvoudige plannen genereren minder frictie en maken de essentie beter duidelijk, ook onder moeilijke omstandigheden. Met complexe plannen kan meer fout gaan. Echter, eenvoud mag niet leiden tot onvoldoende uitgewerkte plannen, die geen richting en coördinatie aanbrenge bij de uitvoering ervan.
- **Flexibiliteit.** Flexibiliteit is van belang op elk niveau. Op individueel niveau is het primair een mentale houding die voortkomt uit opleidingen. Flexibiliteit van organisaties uit zich in aanpassingsvermogen om snel tussen verschillende activiteiten te kunnen wisselen. Deze kwaliteit komt voort uit training, procedures en *drills*, ondersteund met effectieve besluitvorming en goed stafwerk.
- **Tempo.** Tempo is de verhouding tussen het eigen ritme van handelen en het ritme van de opponent/doelgroep. Een hoger tempo van besluitvorming en uitvoering brengt initiatief of helpt om het initiatief te behouden. Tempo moet echter niet worden verward met hoge fysieke snelheid. Het inbouwen van een pauze om begrip te verkrijgen of te vergroten kan uiteindelijk leiden tot een hoger tempo⁴³.
- **Momentum.** Als initiatief beschouwd wordt als het dicteren van de omstandigheden, dan is momentum de kwaliteit om het dicteren vast te houden. Momentum vormt hiermee de brug tussen het verkrijgen van initiatief en het behalen van succes. In operaties waar de wil en de cohesie van de bevolking belangrijk zijn, zal de bevolking momentum ervaren als een onomkeerbaar proces. Momentum legt de basis voor hun vertrouwen in de *campaign*.
- **Gelijktijdigheid.** Gelijktijdigheid beoogt een opponent te overladen door hem op meerdere plaatsen te bedreigen of aan te grijpen, waardoor hij zich niet kan concentreren op een enkele dreiging noch prioriteiten kan aanbrenge. Het gelijktijdig aangrijpen van meerdere commandoniveaus heeft een cumulatief effect op de cohesie van de opponent. Een *comprehensive approach* over meerdere *lines of operation* kan ook gelijktijdigheid realiseren.
- ***Air Land Integration*.** Integratie van de lucht- en landcomponent is een belangrijke *force multiplier* bij het toepassen van de *manoeuvrist approach*. *Air Land Integration* speelt een belangrijke rol in het vormen van de *battlespace*, het aangrijpen van de cohesie en wil van een opponent, het beschermen van de eigen organisatie, en de cohesie en wil van de bevolking. *Air Land Integration* kan ook bijdragen aan het uitbuiten van succes.

---

⁴³ Tempo wordt verder uitgewerkt in hoofdstuk 6, vanaf paragraaf 61011.

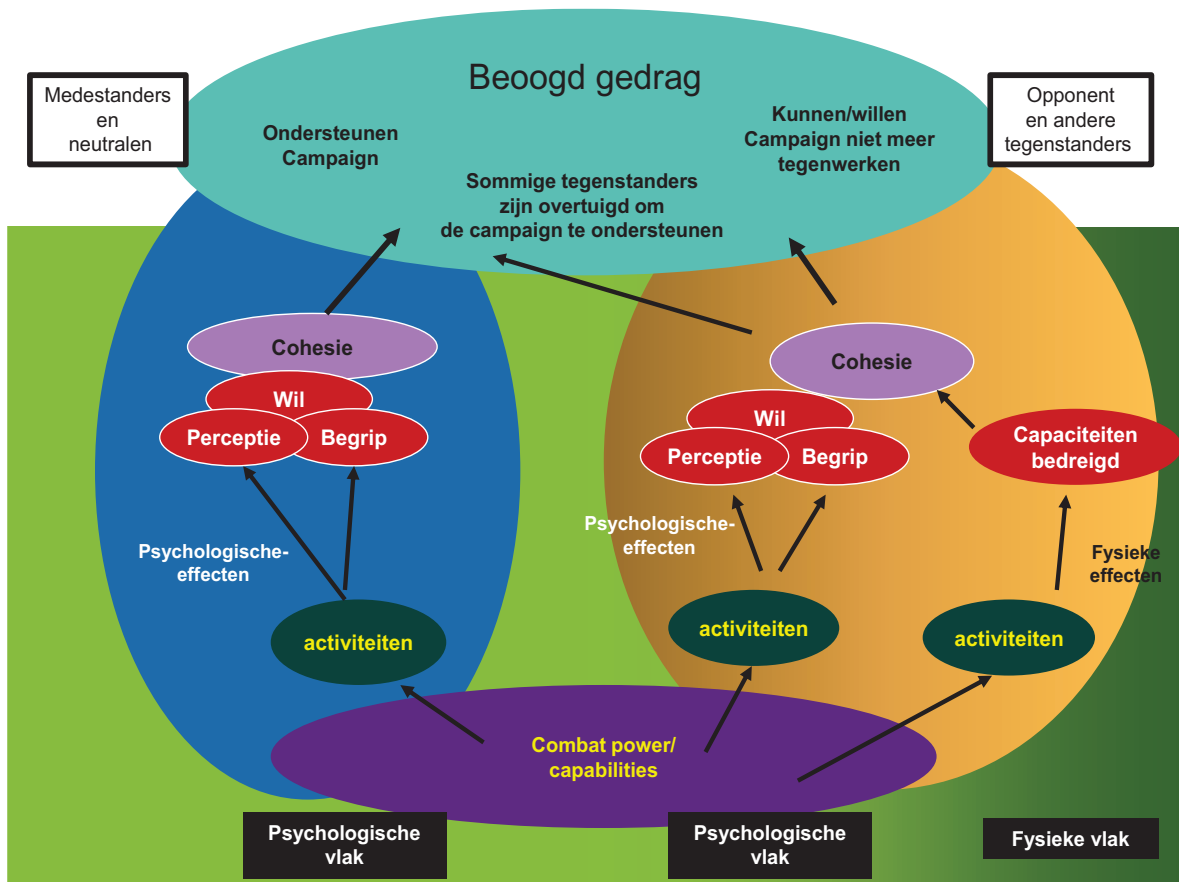
Figuur 4-3: Schematische weergave van de *manoeuvrist approach*.

4318 Het concept *manoeuvrist approach*, zoals hierboven beschreven en weergegeven in Figuur 4-3, leidt tot het uitvoeren van een samenhang aan activiteiten gericht op één of meerdere doelgroepen met als uiteindelijk beoogd resultaat: het verkrijgen van invloed teneinde eigen doelstellingen te realiseren. Het gedachtegoed dat op operationeel niveau wordt verwoord is dan door middel van de *manoeuvrist approach* op tactisch niveau geïntegreerd. Dit leidt tot een samenhangend geheel van in tijd en ruimte gesynchroniseerde activiteiten met hun beoogde effecten op (eigen) wil, cohesie en capaciteit⁴⁴.

De samenhang in uitvoering

4319 Een *manoeuvrist approach*, gericht op effecten op het psychologische en fysieke vlak, door combinaties van activiteiten op het fysieke en het psychologische vlak, is de enige effectieve manier voor het realiseren van duurzame resultaten. Activiteiten zijn er ook op gericht om propaganda- en media-activiteiten van een opponent tegen te werken en deze in diskrediet te brengen. Tegelijkertijd zijn de activiteiten erop gericht om aan de legitimiteit van en het vertrouwen in de eigen *campaign* te bouwen. Uiteindelijk zal een opponent zo worden geïsoleerd dat hij niet meer effectief kan optreden in de *operational environment* en dat hij zijn invloed op de diverse doelgroepen kwijt is.

⁴⁴ Deze opzet integreert zowel de conceptuele aspecten als ook activiteiten uit de aandachtsgebieden van de *joint function information operations*, activiteiten volgend uit de *joint function manoeuvre & fires* en de activiteiten voortvloeiend uit de *joint functions CIMIC* in *manoeuvrist approach*. Deze onderwerpen zijn daarmee een integraal onderdeel van het nadenken over en het uitvoeren van het geïntegreerde optreden met een mix aan activiteiten. Tevens zijn ze onderdeel van geïntegreerde besluitvorming. Deze hedendaagse *manoeuvrist approach* weerspiegelt de huidige karakteristieken van conflicten in een eenduidig filosofische en principiële denkmethode.

Figuur 4-4: Samenhang in uitvoering.

Sectie 4 Opdrachtgerichte commandovoering

Algemeen

- 4401 Het kunnen toepassen van opdrachtgerichte commandovoering is de tweede kernkwaliteit van de Koninklijke Landmacht en een cruciaal element van de *manoeuvrist approach*. Een uitgesproken *intent* en *unity of effort*, gecombineerd met het denken in effecten bij planning, dragen ertoe bij dat activiteiten op het tactische niveau de *operational objectives* ondersteunen.
- 4402 Het is van doorslaggevend belang dat bij het toepassen van opdrachtgerichte commandovoering de ondercommandanten de *operational objectives* en de principes van het *campaign theme* begrijpen. Hierdoor zal de planning, de voorbereiding en de uitvoering van hun activiteiten passen binnen de context van de operatie/missie.

Filosofie van opdrachtgerichte commandovoering

- 4403 Opdrachtgerichte commandovoering is de filosofie van commandovoering die *unity of effort*, verplichting (en autoriteit) om te handelen en initiatief bij ondercommandanten stimuleert.
- 4404 Opdrachtgerichte commandovoering richt zich op decentrale uitvoering en is bedoeld voor complexe, dynamische conflictsituaties die zo kenmerkend zijn voor de landomgeving. In deze situatie maken snelle en tijdige besluitvorming op alle commandoniveaus het mogelijk verrassing, shock en hoog operationeel tempo tegen een opponent te bereiken.
- 4405 Opdrachtgerichte commandovoering ondersteunt de *manoeuvrist approach* en het denken in effecten met vijf uitgangspunten:
- helder communiceren van het *intent*;
  - noodzaak tot het begrijpen van het *intent* van een hogere commandant;
  - verantwoordelijkheid bij ondercommandanten om invulling te geven aan dit *intent*;
  - toebedelen van voldoende middelen en bevoegdheden aan een ondercommandant om zijn opdracht uit te voeren;
  - tijdige besluitvorming.
- 4406 Omdat opdrachtgerichte commandovoering stimuleert dat ondercommandanten initiatief nemen, moeten zij begrijpen wat de *operational objectives* zijn en welke invloed, positief of negatief, hun activiteiten hebben op het realiseren ervan. Het heeft weinig zin als commandanten op korte termijn tactisch succes behalen als dit succes de legitimiteit van de gehele *campaign* en het behalen van de *operational objectives* en de *end state* ondermijnt.

Principes van opdrachtgerichte commandovoering

- 4407 Opdrachtgerichte Commandovoering (OGC) heeft 6 principes. De filosofie van OGC stimuleert een robuust commandovoeringssysteem, waarin evenwicht wordt gezocht tussen eenheid van inspanning en vrijheid van handelen op alle niveaus. Het vereist de opbouw van wederzijds vertrouwen en begrip tussen commandanten en hun ondercommandanten. Commanderen vereist tijdige en effectieve besluitvorming, gebaseerd op initiatief en creativiteit. Dit moet leiden tot het realiseren van doelstellingen en duidelijke en specifieke *main effort*.
- 4408 **Unity of effort (eenheid van inspanning)** is essentieel voor het realiseren van optimale synergie tussen de verschillende elementen binnen de organisatie. Om dit te realiseren moet een commandant, op basis van zijn begrip van de situatie, zijn prioriteit bepalen en

de verdeling van middelen hiermee in overeenstemming brengen. Daarnaast moet een commandant ervoor zorgen dat ook het intent van zijn hogere commandant duidelijk is bij zijn ondercommandanten.

- 4409 Eenheid van opvatting (*unity of thought*) is een belangrijke voorwaarde voor *unity of effort*. Eenheid van opvatting wordt gevormd door het gebruik van gezamenlijke doctrine en tactieken, eenduidige terminologie en een hoog niveau van gezamenlijke training. Eenheid van doelstelling (*unity of purpose*) komt voort uit een helder geformuleerde intent, duidelijke opdracht opdracht en het aangeven van de prioriteit of *main effort*. Eenheid van opvatting en eenheid van doelstelling leiden samen tot *unity of effort*.
- 4410 **Een main effort** (zwaartepunt) brengt evenwicht aan tussen *unity of effort* en *freedom of action* (vrijheid van handelen). Een *main effort* vereist een concentratie van middelen en eenheden waarmee een commandant beoogt een beslissende oplossing door te voeren. *Unity of effort* wordt versterkt door het selecteren en vasthouden van de doelstelling en concentratie van inzet. Beide worden bewerkstelligd met het aanwijzen van een *main effort*. De *main effort* moet dan ook ondersteuning en voldoende militair vermogen aantrekken. De *main effort* is relevant voor alle ondercommandanten, ook voor degene buiten de *main effort* omdat zij deze moeten steunen of capaciteit eraan kwijtraken.
- 4411 **Vrijheid van handelen.** Binnen de *manoeuvrist approach* heerst het besef dat operaties vaak chaotisch zijn en resultaten onvoorspelbaar. Het stimuleert vrijheid van handelen op alle niveaus. Ondercommandanten hebben uitdrukkelijk de bevoegdheid, en zelfs de verplichting, om te reageren op onvoorziene omstandigheden, binnen de kaders van het *intent*. Te veel coördinatie en controle-drang van commandanten moet daarom worden vermeden. Commandanten dienen er rekening mee te houden dat vooraf ontwikkelde (te) gedetailleerde plannen waarschijnlijk niet werken zoals ze bedoeld waren. Vooral synchronisatie (het coördineren van activiteiten op specifieke momenten) zal waarschijnlijk niet succesvol zijn, tenzij de bevoegdheid hiervoor is gedelegeerd naar het niveau dat praktisch gezien hiertoe het beste in staat is.
- 4412 **Vertrouwen** als een van de elementen van morele cohesie, is randvoorwaardelijk voor commandovoering op alle niveaus. Dit betreft zowel vertrouwen in het plan van de hogere commandant als vertrouwen van commandanten in hun ondercommandanten dat die het *intent* juist interpreteren en volharden in het nastreven ervan. Vertrouwen moet in principe worden gegeven, uitgaande van de aanname dat het wordt verdiend. Vertrouwen kan echter nooit worden opgeëist. Een persoonlijke vertrouwensband kan alleen over langere perioden ontstaan, gebaseerd op ervaring en niet op reputatie. De geest van OGC gaat uit van vertrouwen tussen commandanten, ondercommandanten en nevensgeschikten. Dat kan zich verder ontwikkelen door gezamenlijke ervaringen. De vertrouwensband behelst ook het accepteren van fouten die voortkomen uit goede bedoelingen en/of de bereidheid om risico's te nemen.
- 4413 **Wederzijds begrip.** Nauw verbonden aan vertrouwen is wederzijds begrip. Begrijpen van het intent achter opdrachten is een belangrijk aspect van zowel OGC als de *manoeuvrist approach*. Dit gaat ver boven het simpelweg nauwgezet uitvoeren van de opgedragen taak. Wederzijds begrip voortvloeiend uit eenheid van opvatting en eenheid van doelstelling (zie paragraaf 4409), is noodzakelijk voor zowel het juist formuleren, als het juist interpreteren van opdrachten.
- 4414 **Tijdige en effectieve besluitvorming.** Succesvolle uitvoering van de *manoeuvrist approach* vereist vastberadenheid om een gunstige positie (letterlijk en/of overdrachtelijk, fysiek en/of mentaal) te verkrijgen t.o.v. een opponent. Om dat te bereiken is tijdige en effectieve besluitvorming, in verhouding tot de besluitvorming van de opponent, onontbeerlijk. Teneinde een hoger tempo te realiseren dan een opponent, moeten besluiten vaak worden genomen op basis van onvolledige informatie. Accepteren van overwogen risico's is daaraan inherent.

Opdrachtgerichte commandovoering en *Adaptive Campaigning*

4415 *Adaptive campaigning* doet niets af aan de traditionele benadering van opdrachtgerichte commandovoering. *Adaptive campaigning* stelt hoge eisen aan de relatie commandant – ondercommandant op basis van een gegeven *intent*, maar ook aan het vermogen van een commandant om zijn eigen beeld continu aan te passen aan de ontwikkelingen en nieuwe inzichten in de *operational environment*. Vervolgens moet hij zijn zicht op en inzicht in de te realiseren *objectives* verwoorden in een aangepast *intent*. De vier principes van opdrachtgerichte commandovoering zijn onverminderd van toepassing, maar wijzigingen in het *intent* en het zeker stellen van de communicatie hierover vereisen extra inspanning, opdat het gewijzigde *intent* wordt begrepen door ondercommandanten. De staf moet dit maximaal faciliteren en communiceren⁴⁵.

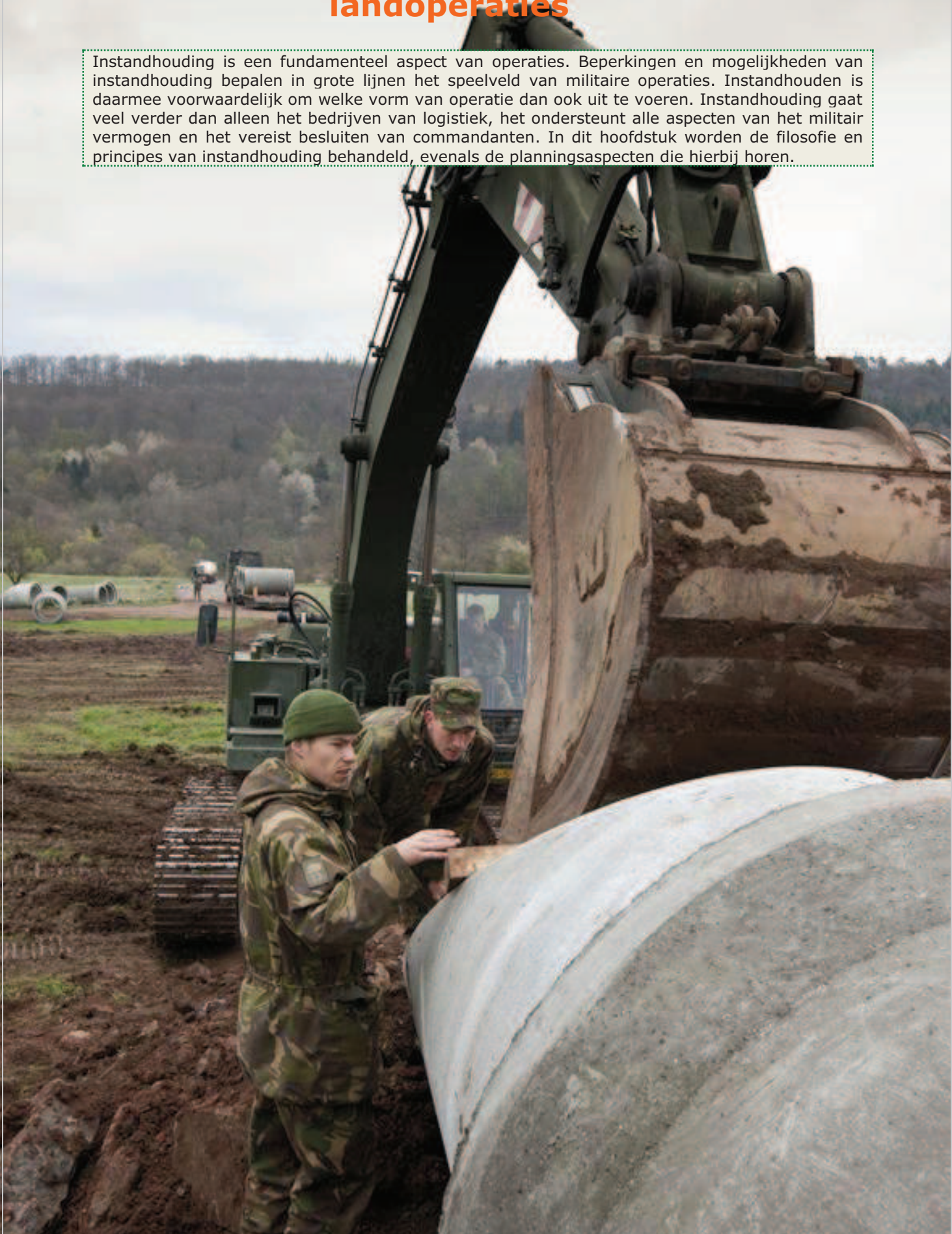
---

⁴⁵ *Adaptive campaigning* is een aanduiding van het ontwerpen van militaire operaties, waarbij gewijzigde omstandigheden en de resultaten van activiteiten zo nodig tot op het hoogste niveau verwerkt worden in een aangepaste opzet van de operatie. Het voegt geen nieuwe methoden toe; het benadrukt alleen dat in een complexe omgeving veel alerter en bewuster elk handelen en elk resultaat beoordeeld en verwerkt moet worden in het beeld over de omgeving. Vaak zal een beter beeld van de omgeving pas ontstaan nadat activiteiten zijn uitgevoerd en beoordeeld.

Hoofdstuk 5 In stand houden van landoperaties

Instandhouding is een fundamenteel aspect van operaties. Beperkingen en mogelijkheden van instandhouding bepalen in grote lijnen het speelveld van militaire operaties. Instandhouden is daarmee voorwaardelijk om welke vorm van operatie dan ook uit te voeren. Instandhouding gaat veel verder dan alleen het bedienen van logistiek, het ondersteunt alle aspecten van het militair vermogen en het vereist besluiten van commandanten. In dit hoofdstuk worden de filosofie en principes van instandhouding behandeld, evenals de planningsaspecten die hierbij horen.

Sectie 1 Fundamentele aspecten

Algemeen

5101 In de militaire geschiedenis is gebleken dat succesvolle commandanten een goed begrip en gevoel hadden voor het in stand houden van operaties en de vrijheid en de beperking die dit biedt. De omgeving waarin de krijgsmacht optreedt, brengt vele uitdagingen met zich mee die veel vragen van het vermogen om operaties in stand te houden. Operaties vinden in toenemende mate gedurende langere tijd plaats onder fysiek zware omstandigheden en buiten het eigen grondgebied. De uitgezonden eenheid is vaak speciaal voor de operatie samengesteld en bestaat meestal uit elementen van de verschillende krijgsmachtdelen. Het gebied waarin de *joint* eenheid optreedt is groot. De dreiging in dat gebied is diffuus en valt waarschijnlijk niet aan een specifieke locatie te koppelen. De gevechtszone en het gebied van waaruit de ondersteuning plaatsvindt, lopen door elkaar heen. Het materieel dat gebruikt wordt door de eenheid, is vaak van een technisch hoog niveau en vraagt veel onderhoud. Het verbruik is veelal hoog en de benodigde bevoorrading voor vervanging of aanvulling vindt plaats onder moeilijke omstandigheden en is niet altijd gegarandeerd of vraagt om bijzondere maatregelen. De eigen bevolking verwacht dat de best mogelijke ondersteuning en de beste faciliteiten ter beschikking worden gesteld aan de eenheid, en dat de levens van het personeel niet verloren gaan door gebrek aan materieel of onvoldoende bescherming. De commandant dient met al deze en andere factoren die van invloed zijn op het in stand houden van landoperaties rekening te houden tijdens de planning, voorbereiding en uitvoering van zijn operatie.

Filosofie van instandhouding

5102 In deze sectie worden de vijf centrale aspecten voor het in stand houden van operaties beschreven. De sectie voorziet in een algemene richting voor het benaderen van instandhouding door de militaire organisatie als geheel, zowel collectief als individueel. Naast de filosofie wordt ook de gebruikte terminologie en het duurzame karakter van instandhouding uiteengezet. De sectie wordt afgesloten met een functionele groepering voor het instandhouden van operaties.

- **Instandhouding is een centraal aspect in militair vermogen.** Instandhouding zit in de kern van militair vermogen en ligt aan de basis van de drie componenten (conceptueel, fysiek en mentaal). Instandhouding vormt en wordt tegelijkertijd gevormd door concepten en doctrine. De instandhouding draagt bij aan de cohesie en motivatie van de organisatie en bepaalt mede het fysiek haalbare. Dit belang van instandhouding heeft een aantal consequenties. Instandhouding moet gedreven worden door doctrine en mag niet beperkt blijven tot functionele publicaties. Ook moet instandhouding een regulier aspect zijn van alle leden van de organisatie en niet beperkt blijven tot specialisten. Verder moeten consequenties voor instandhouding van elk plan duidelijk zijn voor de commandant. Tenslotte moet de instandhouder zich realiseren dat hij een ultieme verantwoordelijkheid heeft om met zijn handelingen de mentale component van militair vermogen te versterken en deze niet te ondermijnen.
- **Instandhouding is een middel om het doel te bereiken.** Het goed organiseren van het in stand houden van operaties is een belangrijke randvoorwaarde om het doel te halen. De commandant gebruikt het geheel van zijn logistieke middelen om zijn plan uit te kunnen voeren. Beperkingen aan het instandhoudingsvermogen beïnvloeden een gevechtsoperatie direct, zowel in de planning als in de uitvoering. De commandant moet er daarom voor zorgen dat zijn plan gebaseerd is op realistische verwachtingen en uitgangspunten.

- **Instandhouding is afhankelijk van verantwoordelijkheid.**
  - **Bewustwording.** Iedereen moet kennis hebben van hoe het in stand houden georganiseerd is, zowel qua inrichting als qua logistiek, om aan beide op positieve wijze te kunnen bijdragen. Dit betekent: inzicht hebben in de doctrine; een flexibele en pragmatische houding bezitten; anticiperen op behoeftes; het duidelijk kunnen verwoorden van wensen; en voldoende kennis hebben van organisatie en materieel om het materieel verantwoordelijk en efficiënt te kunnen gebruiken.
  - **Inspanning.** Aandacht voor details en de zorg voor personeel en materieel spelen een belangrijke rol als het gaat om het in stand houden van landoperaties. Het vraagt een houding die verspilling tegengaat, maar ook goede zorg voor uitrusting, infrastructuur en materieel, onderhouden met de zorg die het verdient. Deze houding draagt in belangrijke mate bij aan het behoud van *combat power*.
- **Bewegelijke inzet is afhankelijk van bewegelijke logistiek.** De karakteristieken van hedendaagse conflicten doet de stereotype tegenstelling tussen de gevechtssoldaat en de soldaat werkzaam binnen ondersteunende eenheden vervagen. Zo is ook het verschil tussen gevechts- en gevechtssteuneenheden minder expliciet dan voorheen. De vaste klantenbinding met beide typen eenheden is tegenwoordig, door de op de opdracht aangepaste samenstelling van eenheden tijdens operaties, niet langer meer te handhaven. De logistieke organisatie moet vooral een adaptieve organisatie zijn, die door een modulaire inrichting in staat is elke samengestelde eenheid te ondersteunen. Optreden tussen de bevolking is een kenmerk van het huidige optreden. Een potentiële opponent past zich hieraan aan en is soms moeilijk te onderscheiden van de bevolking. In hoofdstuk 6 wordt aangegeven dat de aard van de dreigingen en de manier waarop een opponent optreedt, een aaneengesloten of lineaire wijze van optreden niet altijd mogelijk maakt. De bevoorradingsketen dient daarom aangepast te zijn aan het type *AOO (Area of Operations)*, zie paragraaf 6713). Logistieke beweging dient zijdelings en lineair plaats te kunnen vinden en zowel naar voren als naar achteren. Door gebruik te maken van knooppunten, schakels en keuzemogelijkheden dienen materieel en personeel verplaatst te kunnen worden naar de plaats waar ze benodigd zijn. Dit vraagt een organisatie die niet alleen afgestemd is op het type *AOO* maar ook op de operatie en de omstandigheden, waaronder de operatie wordt uitgevoerd. Een minimale bureaucratie, het energiek nastreven van oplossingen, vlotte verbindingssystemen en logistieke informatiesystemen, gekwalificeerd personeel en effectieve methoden om middelen te volgen, zijn andere belangrijke randvoorwaarden waaraan de organisatie moet voldoen. Het aanpassingsvermogen van de eenheid is een lege huls, zolang het niet gebaseerd is op een ondersteuning die in staat is om zich aan te passen aan de specifieke omstandigheden waaronder wordt opgetreden. Wederzijds begrip tussen de te steunen eenheden en de ondersteunende eenheden is essentieel. Geïntegreerd trainen is dan ook vereist.
- **Instandhouding is kwetsbaar.** De commandant moet er bij het plannen en uitvoeren van zijn operaties rekening mee houden dat eenheden die primair het instandhoudingsvermogen van de eenheid leveren, kwetsbaar zijn. Dit type eenheid bestaat voornamelijk uit personeel dat functionele capaciteiten levert, en in hoge mate gespecialiseerd is in een aantal essentiële vakgebieden. Het personeel is schaars en hun specialistische vaardigheden zijn zelden uitwisselbaar, waardoor regelmatige tewerkstelling buiten het eigen vakgebied vermeden moet worden. Het verstoren of het tenietdoen van instandhoudingscapaciteit heeft een relatief groot effect op operaties. Dit is zeker zo in gebieden waar de voorzieningen minimaal en de afstanden groot zijn. Een commandant moet daarom maatregelen nemen om de instandhoudingscapaciteit te beschermen en te behouden. Als dit niet door de ondersteunende eenheid zelf gedaan kan worden, moet eventueel een eenheid worden vrijgemaakt, die deze taak overneemt of ondersteunt. De commandant moet een voortdurende afweging maken tussen de capaciteit, benodigd voor het uitvoeren van de opdracht, en het beschermen van zijn instandhoudingsvermogen. Dit laat onverlet dat de in te zetten eenheden die primair zorg dragen voor de instandhouding in staat moeten zijn om te overleven op het

gevechtsveld en zichzelf plaatselijk en tijdelijk moeten kunnen beschermen tegen verschillende vormen van een vaak diffuse en hybride dreiging.

Terminologie

5103 In de volgende paragrafen wordt de brede betekenis van de terminologie voor instandhouding behandeld.

- **Voortzettingsvermogen** (*sustainability*) is een grondbeginsel van militair optreden. Daarnaast maakt het ook deel uit van de fysieke component van militair vermogen in de landomgeving, zoals omschreven in hoofdstuk 2. Voortzettingsvermogen is het vermogen van een krijgsmacht om de gevechtskracht tijdens de uitvoering van een operatie tot het behalen van de doelstelling op niveau te houden. Voortzettingsvermogen binnen de NAVO heeft betrekking op logistiek (materieel en personeelslogistiek) en andere vormen van ondersteuning. Voortzettingsvermogen wordt geleverd door het naast hogere, nationale niveau van de operationele eenheid in het operatiegebied, en omvat alle middelen en maatregelen om een eenheid in staat te stellen om langer operationeel op te treden dan de periode van logistieke zelfstandigheid, waarvoor de eenheid is uitgerust.
- **In stand houden van landoperaties** (*sustainment*) wordt mogelijk gemaakt door de organisatie en processen op het gebied van materiële en personele logistiek. Deze sub-functies van gevechtslogistiek worden in paragraaf 5105 en verder nader toegelicht.
- **Instandhoudingsvermogen** is het totaal van de logistieke middelen dat een troepenmacht in het operatiegebied nodig heeft. Instandhoudingsvermogen wordt geleverd door organieke gevechtslogistieke eenheden aangevuld met andere ondersteunende eenheden en middelen, die voor de duur van de operatie worden toegevoegd aan de eenheid. Het is essentieel dat de commandant en zijn staf de planning van het in stand houden volledig integreert in het besluitvormingsproces.
- **Logistiek** is het geheel van activiteiten, dat gericht is op het beschikbaar stellen van, het beheer van, de zorg voor, het op peil brengen dan wel houden van, en het op- en afvoeren van het personeel en de materiële middelen van eenheden, teneinde deze in staat te stellen hun taak uit te voeren.
- **Combat Service Support** is de term die vaak wordt gebruikt om het in stand houden van operaties mee aan te duiden. In de praktijk is het de logistieke en administratieve ondersteuning door functionele eenheden aan ingezette of uitgezonden (gevechts)eenheden.

Principes van instandhouding

5104 Zoals hierboven aangegeven, wordt instandhoudingsvermogen geleverd door gevechtslogistieke eenheden, aangevuld met andere ondersteunende eenheden en middelen. Algemeen geldende principes voor het in stand houden van landoperaties komen overeen met de grondbeginselen van de logistiek. Deze principes zijn: een op inzet gebaseerde inrichting, continuïteit, integratie, samenwerking, zelfstandigheid en voortzettingsvermogen, flexibiliteit, eenvoud en economisch gebruik van de middelen. Deze grondbeginselen dienen beschouwd te worden in samenhang met de grondbeginselen van militair optreden. Zij zijn van toepassing op de gehele eenheid en gelden niet alleen voor specialisten.

- **Inrichting gebaseerd op inzet.** Bij de inrichting van het logistieke systeem ligt de prioriteit bij de ondersteuning van de operationeel ingezette eenheden. Ondersteunende eenheden vervullen de rol van *force multiplier*. Om deze rol waar te kunnen maken, moeten zij geïntegreerd kunnen optreden binnen de gekozen structuur. Een belangrijke voorwaarde hiervoor is een duidelijke en niet voor tweeërlei uitleg vatbare commandoketen. De inzet en aansturing van logistieke eenheden moet in nauwe samenhang met het operationeel optreden gezien worden. De tactische situatie is

bepalend voor de (on)mogelijkheden van de logistieke ondersteuning. Uiteraard moet daarbij rekening worden gehouden met eisen op het gebied van mobiliteit, flexibiliteit en spreiding. Omdat er een breed scala aan inzetmogelijkheden bestaat, is een modulaire (op)bouw van logistieke eenheden noodzakelijk. Door de inzet van modules in steeds weer wisselende groeperingen is er voor iedere militaire operatie een andere inrichting mogelijk.

- **Continuïteit.** Onder alle omstandigheden zal in logistieke ondersteuning moeten worden voorzien. Als er geen sprake is van continuïteit, kan de instandhouding van de vereiste gevechtskracht in gevaar komen. In voorkomend geval zullen dan op voorhand maatregelen moeten worden getroffen om dit tegen te gaan dan wel te compenseren. Dit kan gerealiseerd worden door het tijdig verplaatsen van logistieke elementen. Een goed inzicht in het (toekomstig) optreden van de te ondersteunen eenheden is daarbij onmisbaar. Ook het vergroten van de eigen voorraden en het vergroten van de logistieke zelfstandigheid van eenheden kunnen een oplossing zijn voor schommelingen in vraag en aanbod. Logistieke zelfstandigheid van een ingezette eenheid bestaat overigens niet alleen uit voorraden maar ook uit logistieke capaciteiten op het gebied van de materieeldienst en de militaire gezondheidszorg.
- **Integratie.** Om een opdracht doeltreffend te kunnen uitvoeren, moet de commandant van een eenheid kunnen beschikken over operationele en logistieke concepten. Beide concepten beïnvloeden elkaar en zijn mede bepalend voor de mate waarin de commandant erin slaagt zijn opdracht met succes te volbrengen. In feite is het zelfs zo dat de 'lengte van de logistieke polsstok' grenzen stelt aan een uit te voeren operatie. Mede daarom is het noodzakelijk dat de operationele commandant op de cruciale momenten de volledige beschikking krijgt over logistieke middelen. Het succes van de logistieke ondersteuning van een operatie is in sterke mate afhankelijk van de kwaliteit van de uit te voeren analyse (onder verantwoordelijkheid van de commandant) ten aanzien van de noodzakelijke logistieke ondersteuning. Een verkeerde inschatting leidt tot een plan dat gedurende de uitvoering bijna niet meer is te wijzigen. Commandanten moeten behoeften tijdig aangeven omdat de doorlooptijden van het logistieke systeem relatief lang zijn en pas op termijn succes sorteren. Dit dwingt tot vooruitkijken en initiatief. Logistieke planners moeten op hun beurt beschikken over anticiperend vermogen en pro-actief in plaats van reactief handelen.
- **Samenwerking.** Het delen van logistieke en organisatorische verantwoordelijkheden vraagt om samenwerking en middelen en om effectieve communicatie van alle elementen in een eenheid. Samenwerking maakt gedeeld, multinationalaal, economisch gebruik van middelen mogelijk. Het economisch gebruik kan vergroot worden door de capaciteit van het gastland te benutten en door overeenkomsten af te sluiten met de industrie.
- **Zelfstandigheid en voortzettingsvermogen.** De zelfstandigheid (*self sufficiency*) van een eenheid komt tot uitdrukking in de hoeveelheid en aard van de middelen (voorraden en capaciteiten) die aan deze eenheid worden gegeven om gedurende een vereiste tijdsduur een operationele taak zelfstandig te kunnen uitvoeren. Deze middelen kunnen een negatieve invloed hebben op de beweeglijkheid en daarmee de flexibiliteit van de eenheid. Het voortzettingsvermogen (middelen en maatregelen die nodig zijn om een eenheid langer dan de periode van logistieke zelfstandigheid in staat te stellen operationeel te kunnen blijven optreden) wordt gecreëerd en gefaciliteerd door het hoger niveau van de eenheid.
- **Flexibiliteit** geeft de commandant de mogelijkheid om snel en creatief te reageren op het onverwachte en om effectief te blijven onder zware omstandigheden. Er dient een evenwicht geschapen te worden tussen het creëren van duidelijke en consequente logistieke en operationele systemen en structuren enerzijds en de behoefte aan flexibiliteit anderzijds.
- **Eenvoud.** De complexiteit van ondersteuningsoperaties vereist een robuust plan dat op alle niveaus begrepen wordt en dat in staat is om met frictie om te gaan. Eenvoud

maakt het voor planners, systemen en organisaties gemakkelijker om goed te reageren op het onverwachte.

- **Economisch gebruik van middelen.** Het halen van het beoogde doel is een voorwaarde waaraan iedere activiteit moet voldoen. De uitvoering moet effectief zijn. Efficiëntie gaat om het verschaffen van maximale ondersteuning met een minimale logistieke inspanning en met optimaal gebruik van eindige voorraden, het bevoorradingsnetwerk en aanvoerwegen. Logistieke en administratieve efficiëntie bepalen uiteindelijk de meest geschikte structuren en middelen om een operatie te ondersteunen, indien nodig gebruik makend van alternatieve, civiele steunovereenkomsten.

Functionele groepering

5105 Van oudsher wordt gevechtslogistiek onderverdeeld in de subfuncties materieellogistiek en personeellogistiek. De organisatie en processen op het gebied van materiële en personele logistiek maken het in stand houden van operaties mogelijk. Veel van de aan het in stand houden gerelateerde activiteiten worden verricht door gevechtslogistieke eenheden belast met onder andere bevoorrading, transport, onderhoud en herstel, maar ook door administratieve en medische ondersteuning. Geniesteun (*military engineering*⁴⁶) met de focus op infrastructurele ondersteuning draagt ook rechtstreeks bij aan het in stand houden van operaties.

5106 **Materieellogistiek** is gericht op de materiële instandhouding van eenheden en de verzorging van het personeel met materiële middelen. Materieellogistiek onderscheidt de volgende processen: materiële instandhouding met de subfuncties: bevoorrading en onderhoud, verplaatsingen (verkeer, vervoer en verplaatsingsondersteuning), infrastructurele ondersteuning en logistieke diensten.

- **Bevoorrading** is erop gericht om alle benodigde goederen en al het benodigde materieel op de juiste plaats en tijd aan de eenheden ter beschikking te stellen. Voorraadhouding en voorraadbeheer, distributie en afvoer van goederen en materieel zijn hierbij de voornaamste activiteiten. In principe dient de commandant uit te gaan van een vooraf vastgestelde logistieke zelfstandigheid. Hij heeft hierbij slechts de goederen tot zijn beschikking die hij nodig heeft voor de uitvoering van de opgedragen taak. Afhankelijk van de opdracht en of de operationele omstandigheden kan de bevoorradingsorganisatie in overleg met de commandant afwijken van dit concept. De commandant moet bij het opstellen van zijn plannen rekening houden met het ontstaan van een mogelijke piekbehoefte, die op het gebied van de bevoorrading vaak optreedt bij aanvang van een nieuwe missie en tijdens de afronding van een lopende missie. Er is dan extra capaciteit nodig in de bevoorradingsketen om deze piekbehoefte op te kunnen vangen.
- **Onderhoud.** Het doel van onderhoud is om zeker te stellen dat de benodigde hoeveelheden materieel beschikbaar blijven voor de eenheid. Dit wordt bereikt door het actief beheren van materieel en onderdelen en door onderhoud. Tijdens operaties is het uitgangspunt dat herstel zo dicht mogelijk bij de plaats van uitval wordt gedaan.
- **Verplaatsingen** is een allesomvattend begrip waarmee het geheel van activiteiten en handelingen om eenheden, uitrustingsstukken en/of personeel van locatie te doen wijzigen wordt bedoeld. Verplaatsingen bestaan uit de elementen verkeer, vervoer en verplaatsingsondersteuning. In de AOO is de commandant gebiedsverantwoordelijke en derhalve moet hij integraal maatregelen nemen om alle tactische en logistieke verplaatsingen te garanderen en te faciliteren.
- **Infrastructurele ondersteuning** van eenheden is een integraal deel van *Military Engineering*. Bij langdurige inzet zullen veel eenheden zo snel mogelijk gebruik willen

⁴⁶ Engineer activity, undertaken regardless of Component or Service, to shape the physical operating environment (AAP-06 NATO Glossary of Terms and Abbreviations).

maken van vaste infrastructuur. Dit vereist goed overleg tussen de genie en de gebruiker om alle infrastructurale wensen op elkaar af te stemmen.

- **Lokale en operationele infrastructuur.** Infrastructuur is binnen de NAVO gedefinieerd als kazernes en andere permanente installaties, die vereist zijn voor de ondersteuning van militaire capaciteiten. De commandant moet voor het onderbrengen van zijn eenheid en inrichten van een hoofdkwartier een keuze maken tussen het verwerven van lokale infrastructuur of het zelf bouwen van operationele infrastructuur.
- **Bouwkundige norm en operationele omstandigheden.** De commandant dient de geldende eisen op het gebied van wet- en regelgeving af te wegen tegenover de lokale omstandigheden en de beperkingen op bouwkundig gebied vast te stellen en te communiceren. Uitgangspunt blijft om te voldoen aan de Nederlandse eis zo gauw tijd en omstandigheden dit toelaten.
- **Logistieke diensten.** De centrale doelstelling van logistieke diensten is het onder alle omstandigheden in stand houden van de personele inzetbaarheid die voor de taakuitvoering noodzakelijk is. Logistieke diensten bestaan uit: energievoorziening, (drink)watervoorziening, voedselvoorziening (ook wel operationele catering genoemd) en sanitaire voorzieningen. Daarnaast hebben de logistieke diensten ook betrekking op het bergen, identificeren, conditioneren en repatriëren van stoffelijke resten van overledenen en gesneuvelden⁴⁷ (ook wel gravendienst genoemd), afvalbehandeling, legering, bewassing, restauratieve diensten en financiële dienstverlening.
- Voor de diverse logistieke diensten kunnen verschillende voorzieningenniveaus haalbaar zijn. Factoren die een keuze voor de verschillende niveaus beïnvloeden zijn de mate van beweeglijkheid van het optreden, de mate van spreiding, de duur van de inzet en de beschikbaarheid van de plaatselijk aanwezige civiele nutsvoorzieningen en bijbehorende infrastructuur. Logistieke diensten moeten integraal en in onderlinge samenhang worden bekeken en aangepakt. Kenmerkend is dat een hoger voorzieningenniveau meer eisen aan het instandhoudingsvermogen stelt.

5107 **Personeelslogistiek** is dat deel van de logistiek dat zich richt op het personeel van de krijgsmacht. Het is in het kader van het in stand houden van operaties onderverdeeld in personeelsbeheer, personeelszorg en militaire gezondheidszorg. Personeelslogistiek richt zich op de activiteiten die vereist zijn om een eenheid effectief te managen en houdt zich dus vooral bezig met het op de vereiste sterkte houden van het personeelsbestand en de verzorging van het personeel met overwegend niet-materiële middelen.

- **Personeelsbeheer** is het totaal van activiteiten dat erop gericht is het personeel van de ingezette eenheden zowel kwalitatief als kwantitatief op peil te houden. Het militaire straf- en tuchtrecht valt ook onder personeelsbeheer.
- **Personeelszorg.** Ingezette eenheden hebben net als op de kazerne tijdens operaties ook behoefte aan routinematig administratief beheer. Personeelszorg handhaaft die aan de dienst gerelateerde zaken waar de morele component van militair vermogen op steunt. Personeelszorg omvat het geheel van activiteiten en regelingen dat tot doel heeft de geestelijke en sociale belangen van het personeel te behartigen. Dit gebeurt binnen de vastgestelde beleidsregels, waarbij een afweging van het organisatiebelang en het belang van het personeel plaatsvindt. Personeelszorg bestaat onder meer uit bewegingsvrijheid, verlof, onderscheidingen, waarderingen, ontspanning en ontwikkeling, veldpost, welzijnszorg, geestelijke verzorging, preventieve gezondheidszorg en zorg voor relaties van gesneuvelden. Net zoals alle aspecten van beheer zijn dit niet louter en alleen zaken voor de specialist, maar voor alle leidinggevenden.
- **Militaire gezondheidszorg** maakt integraal deel uit van militaire operaties en beïnvloedt in hoge mate de mentale en fysieke component van het militaire vermogen.

⁴⁷ Het betreft hier de logistieke aspecten en niet de medische aspecten. Indien er sprake is van kleine aantallen tijdens bijvoorbeeld stabiliserende operaties, wordt deze taak uitgevoerd door geneeskundig personeel.

In de planningsfase wordt aan de hand van de tijd-ruimte factoren en beschikbare middelen een effectief geneeskundig plan ontwikkeld welke resulteert in een operationeel gezondheidszorgsysteem. Hierbij is de geneeskundige dekking (*coverage*) bepalend zodat slachtoffers binnen gestelde tijdslimieten de juiste zorg ontvangen. Een operationeel gezondheidszorgsysteem omvat alle geneeskundige zorgelementen inclusief de benodigde geneeskundige transportcapaciteit en *medical command* en control. Het zorgsysteem onderscheidt verschillende niveaus van zorg (*roles*).

- **Tijdslimieten.** Om de kans op overleving, genezing en herstel te optimaliseren worden binnen het operationele gezondheidszorgsysteem geneeskundige tijdslimieten gehanteerd. Deze limieten vormen de basis voor de omvang, samenstelling en inrichting van de geneeskundige organisatie en zijn gebaseerd op civiele normering. Bij de daadwerkelijke uitvoering kan het voorkomen dat, gelet op operationele omstandigheden, civiel gehanteerde tijdslimieten niet haalbaar zijn. Het afwijken van gestelde tijdslimieten kan nadelige consequenties hebben voor een slachtoffer waardoor deze onnodig komt te overlijden, verhoogde kans op invaliditeit heeft of de snelheid van herstel nadelig wordt beïnvloed.
- **Roles.** Het zorgsysteem onderscheidt verschillende niveaus van zorg (*roles*):
  - o **Role 0** is de geneeskundige zorg die een militair zichzelf (zelfhulp) of zijn buddy (kameradenhulp) kan verlenen, inclusief de zorg door niet-geneeskundig personeel met een aanvullende geneeskundige opleiding en training. De *role 0* is de ingang van de geneeskundige afvoerketen
  - o **Role 1** zijn geneeskundige elementen die worden gevormd door *Role 1 Medical Treatment Facilities (MTFs)*, afvoergroepen en gewondenvervoergroepen. Toebedeling van *Role 1* elementen is afhankelijk van opdracht, samenstelling en dispositie van te steunen eenheden. De *Role 1* geneeskundige zorg omvat: eerstelijns gezondheidszorg, gespecialiseerde eerste hulp, levensreddende handelingen, stabilisatie, beademing, triage en afvoer naar een hoger behandelniveau.
  - o **Role 2 Basic (R2B) MTFs** hebben chirurgische capaciteit en zijn in staat levens- en ledemaatreddende ingrepen uit te voeren. Daar waar de vigerende tijdslimieten planmatig onder druk komen te staan kan een *Role 2 Basic* ontplooid worden. De *Role 2 Basic* is bedoeld om zwaar gewonde slachtoffers een grotere overlevingskans te bieden. Door zijn relatief geringe omvang kan de *Role 2 Basic* eenvoudig ingezet worden. Na behandeling moet de gewonde overgebracht worden naar een *Role 2 Enhanced of Role 3*. Er is in een *R2B* geen capaciteit om gewonden langdurig te verplegen.
  - o **Role 2 Enhanced (R2E)** voert *initial surgery* uit om levens-, ledemaat- en oogreddende handelingen uit te voeren, inclusief benodigde ondersteuning. Door zijn aard en omvang heeft een *R2E* een uitgebreide ontplooiingstijd (opbouw-, actieve-, leegwerk- en afbouwperiode). Voor verdere behandeling worden patiënten vanuit een *Role 2 Enhanced* installatie naar een *Role 3* verplaatst of direct naar een *Role 4* geëvacueerd.
  - o **Role 3 (R3)** voert *primary surgery* uit, waarbij de *MTF* beschikt over aanvullende mogelijkheden voor diagnose en behandeling. Gezien de omvang zal de Krijgsmacht alleen in multinationalaal verband een bijdrage leveren aan een *Role 3*.
  - o **Role 4** De *Role 4* ontvangt patiënten vanuit het operatiegebied voor definitieve hospitalisatie en eindbehandeling en geeft dan toegang tot specialistische zorg en revalidatie in het thuisland. Het Centraal Militair Hospitaal (CMH) en het Militair Revalidatie Centrum (MRC) vullen in Nederland de *Role 4* kwaliteit in.

- **Conventies van Genève.** Geneeskundig personeel en geneeskundige installaties hebben een beschermde status krachtens de Verdragen van Genève en het Humanitair Oorlogsrecht. De markering met het Rode Kruis geeft aan dat het een geneeskundige installatie betreft. Het niet markeren van de geneeskundige installatie leidt niet tot het verlies van de beschermde status, maar de herkenbaarheid is dan een probleem. Rekening houdend met zijn *intent* dient/kan de commandant opdracht geven om geneeskundige installaties te markeren, te maskeren of te camoufleren. Wanneer een geneeskundige eenheid of –inrichting toch onverwachts wordt aangevallen, geldt onder alle omstandigheden, dat vanaf dat moment met alle beschikbare middelen moet worden gemarkeerd

Sectie 2 Planning van instandhouding

- 5201 Planning van instandhouding moet breed georiënteerd, opdrachtcentraal en geïntegreerd in reguliere planning plaatsvinden. Vaak is de planning van instandhouding *joint* en multinationalaal, en betreft het meerdere organisaties.
- 5202 De vier belangrijke factoren die de logistieke behoefte voor het in stand houden van landoperaties bepalen zijn: bestemming, afstand, behoefte en duur.
- De **bestemming** (*destination*) wordt bepaald door de opdracht. De operationele omgeving en de omstandigheden op de plaats van bestemming bepalen in hoge mate hoe en waar de commandant zijn eenheid onderbrengt. De bestemming beïnvloedt de wijze van inzet van het materieel, de eisen die aan het personeel gesteld worden en de preventieve maatregelen die genomen moeten worden. De bestemming van de logistieke middelen bepaalt het karakter van de *Lines Of Communication (LOCs)* en het ontwerp van het plan van de logistiek, waarin een uitspraak wordt gedaan over de middelen, de omlooptijden, de snelheid van ontplooiën, de wijze van reageren en de uitvoering van latere plannen.
  - **Afstand** (*distance*). De lengte van de strategische LOCs en de lengte van de LOCs in het operatiegebied met inachtneming van de dreiging, de vervoersmodaliteit en de geografische omstandigheden die de LOCs beïnvloeden, hebben allemaal hun effect op hoe de commandant in het operatiegebied zijn capaciteiten kan inzetten.
  - **Behoeft** (*demand*) aan instandhoudingsvermogen wordt beïnvloed door de samenstelling van de te ondersteunen organisatie, de personele en materiële sterkte en de hoogte van het verbruik. De behoefte komt voort uit de *commanders intent* (oogmerk), de opdracht en de daaruit voortvloeiende activiteiten.
  - **Duur** (*duration*) van de activiteiten in het operatiegebied in combinatie met het verbruik bepalen hoe lang een activiteit kan worden volgehouden.
- 5203 **Reikwijdte** (*Sustainment reach*). De capaciteit die de commandant beschikbaar heeft om het instandhoudingsvermogen te genereren en te handhaven is eindig en bepaalt uiteindelijk hoe de militaire organisatie ondersteund kan worden. Om tot een optimaal ontwerp voor de ondersteuning te komen, vindt er een analyse plaats van de beschikbare middelen, de te ondersteunen eenheden, de in het bevoorradingsconcept uitgewerkte bevoorradingsstrategie, het soort operatie en de factoren van invloed. De uitkomst van deze analyse kan zijn dat het operatieconcept of de organisatie moet worden aangepast.
- 5204 **Risico's**. Eén van de risico's, waar een commandant een uitspraak over moet doen, is of hij de middelen die zijn instandhoudingsvermogen leveren, wil spreiden over meerdere locaties dan wel dat hij deze wil concentreren op één plaats. Concentratie van eenheden die instandhoudingsvermogen leveren, draagt bij aan een efficiëntere ondersteuning en een eenvoudiger commandovoeringsstructuur. Nadeel van concentratie is dat het systeem kwetsbaarder en logger is. Spreiding van de capaciteiten maakt het vanwege kortere omlooptijden en reactietijden mogelijk om effectiever op te treden. Door spreiding van de capaciteiten is het systeem als geheel robuuster. Nadeel van spreiding is dat er een complexe commandovoeringsstructuur nodig is en dat het instandhoudingsvermogen minder efficiënt wordt aangestuurd.
- 5205 De commandant zal zich in zijn planning moeten beraden op het gebruik van lokale infrastructuur voor operationele doeleinden. Beschikbaarheid en bescherming kunnen beperkende factoren zijn. De ligging van een object kan ongunstig zijn of makkelijk aan te grijpen zijn door een opponent. In dat geval is het zelf aanleggen van een militaire installatie mogelijk aantrekkelijker. Belangrijke factoren, waar een commandant rekening mee moet houden, zijn de beschikbaarheid van bouwmaterialen, de verwachte gebruiksduur, de inspanning benodigd voor het bouwen, het in gebruik houden van de infrastructuur en de dreiging. Daarnaast moet de commandant het effect van de locatie op de lokale bevolking in overweging nemen. Als het winnen van het vertrouwen van de bevolking een hoge prioriteit heeft, kan dit de locatiekeuze beïnvloeden. Dit geldt ook als in

de besluitvorming is vastgelegd, dat overdracht van de basis aan de plaatselijke autoriteiten voorzien is tijdens of na beëindiging van de missie. De locatie van het machtscentrum van deze autoriteiten wordt dan mogelijk bepalend voor de locatie van de basis.

- 5206 Lagere voorraadniveaus maken het noodzakelijk om vaker te bevoorraden met als gevolg dat eenheden die hiermee belast zijn vaker worden blootgesteld aan risico's. Zij zijn duidelijk herkenbaar en ze opereren, of zijn ontplooid, langs voor de hand liggende routes en moeten dus worden beschermd tegen detectie en aanvallen. Dit kan worden bereikt door het verbeteren van hun zelfverdedigingscapaciteit, het toepassen van misleiding en camouflage, het opnemen van deze eenheden in het manoeuvreschema of door het toewijzen van andere eenheden als beveiliging.
- 5207 **Ondersteuning door contractanten.** Het gebruik van contractanten tijdens operaties is een mogelijkheid die steeds belangrijker wordt voor het leveren van instandhoudingsvermogen. Het gebruik van contractanten hangt in belangrijke mate af van de fase waarin de operatie verkeert, de duur van de operatie en het geweldsniveau. Zelfs tijdens operaties met een hoog geweldsniveau kunnen contractanten een rol spelen in het operatiegebied en zal vertrouwd moeten worden op hun vaardigheden en beschikbaarheid. Door integratie in de eigen organisatie zullen alle voordelen die voortkomen uit inzet van contractanten, optimaal benut worden. Met hun deelname naast of aanvullend op beperkt beschikbare militaire logistieke middelen zal de instandhoudingscapaciteit toenemen. Naast de voordelen van contractanten kunnen er ook nadelen zijn, zoals beperkingen voortkomend uit het contract. Ook de eisen die aan de bescherming van de contractanten worden gesteld of het feit dat ze zelf zorgen voor hun zelfverdediging kunnen tot beperkte inzetopties leiden. Door het ontbreken van een formele commandovoeringstructuur kan aansturing en coördinatie ook beperkingen opleveren. Als laatste moet duidelijk zijn welke risico's ontstaan als contractanten zich terugtrekken uit operaties en er hierdoor een instandhoudings-vacuüm ontstaat.

Hoofdstuk 6 Orkestreren van operaties

Dit hoofdstuk voorziet in richtlijnen hoe de verschillende capaciteiten in een operatie samengebracht, gecombineerd, geïntegreerd en georganiseerd kunnen worden aan de hand van planningsmethodieken, denkmodellen en doctrinaire *frameworks*.

Sectie 1 Inleiding

Algemeen

6101 In de operationele omgeving worden commandanten op alle niveaus geconfronteerd met complexe, dynamische en verrassende problemen waarvoor geen pasklare oplossingen bestaan. Onder deze omstandigheden zal een commandant voordat hij zijn capaciteit effectief kan inzetten, eerst een zeker begrip moeten opbouwen van de unieke situatie en vanuit zijn eigen visie hierop een aanpak ontwikkelen.

Opzet hoofdstuk

6102 Zoals eerder gesteld in hoofdstuk 2 is bij het omgaan met complexe problemen de traditionele samenhang tussen organisatieniveaus enerzijds, en *levels of warfare* met hun bijbehorende planning, denk- en werkwijze anderzijds vervallen. Een organisatie (BG of TF) kan daardoor te maken krijgen met meerdere *levels of warfare* en met verschillende soorten producten en hun bijbehorende processen om de tactische uitvoering mogelijk te maken. Het proces van de commandant en zijn staf zal de diverse aspecten met elkaar moeten integreren. Diverse aspecten of delen van werkmethoden, stafprocessen en de bijbehorende producten die voorheen alleen werden gebruikt op hogere staven moeten daartoe begrepen, verfijnd of gebruikt worden door eenheden die acteren op tactisch niveau. In dit hoofdstuk worden de diverse methoden voor het orkestreren van een operatie weergegeven. De mate waarin de commandant deze methoden toepast is echter afhankelijk van zijn beschikbare stafcapaciteit (kwalitatief en kwantitatief), de operationele omgeving, de aard van de opdracht en de beschikbare tijd⁴⁸. In dit hoofdstuk worden de onderstaande onderwerpen behandeld:

- *operations process*;
- planning;
- het tactisch ontwerp;
- planningshulpmiddelen;
- denkmodellen;
- integratie van resultaten;
- van *campaignplan* tot OPORD. *Operations process*, planningsmethoden en denkmodellen in samenhang met elkaar.

---

⁴⁸ Voor een uitgebreide beschrijving van plannings- en besluitvormingsprocessen wordt verwezen naar *AJP-5 Allied Joint Doctrine For Operational Planning*, JDP-5 en DP 3.2.2 Commandovoering.

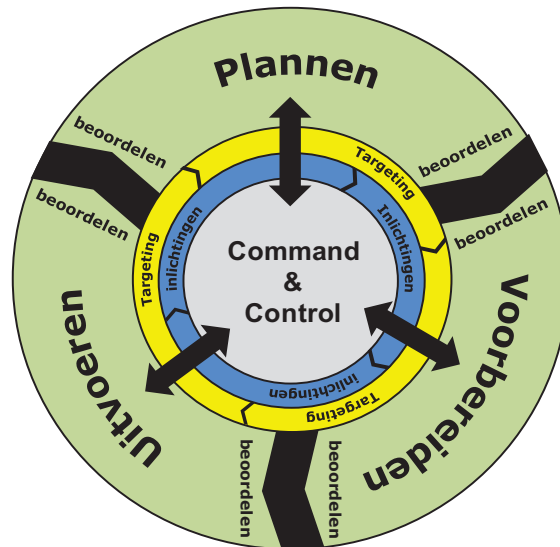
Sectie 2 Operations process

Algemeen

- 6201 Orkestreren van operaties is gericht op het plannen, voorbereiden en uitvoeren van *tactical activities*, inclusief verstrekken van de hiervoor benodigde opdrachten, beoogd om directe effecten te realiseren. Het orkestreren van operaties doorloopt een cyclisch proces waarbij opdrachten en resultaten continu worden gemonitord, beoordeeld en weer worden bijgestuurd. Dit gehele proces staat bekend als het *operations process* (ook wel genoemd *action – decision cycle of battle procedure*).
- 6202 Het *operations process* typeert het gehele militaire proces, waarbij een commandant opdrachten ontvangt, plant, verkent, voorbereidt, opdrachten verstrekt, capaciteiten ontplooit en zijn missie uitvoert. Het *operations process* ligt aan de basis van de diverse besluitvormingsmodellen voor de verschillende niveaus. Het *operations process* varieert van het laag tactische niveau, waar commandanten werken zonder staf, tot hogere tactische niveaus, waar multidisciplinair gepland wordt door een staf ter ondersteuning van de commandant die te maken heeft met een complexe, operationele omgeving.
- 6203 Op laag tactisch niveau is het *operations process* vaak een vaste *drill*, waarbij de tactische commandant aspecten beschouwt en beoordeelt voor zover deze relevant zijn voor een effectieve planning en uitvoering van zijn activiteiten. Hogere staven vereisen integratie en synchronisatie van verschillende capaciteiten en processen binnen de staf. Het *operations process* onderstreept de samenhang tussen de verschillende stafaspecten en het cyclische karakter van planning, voorbereiding, uitvoering en de daaraan gekoppelde besluitvorming.

Model operations process

- 6204 Het model van het *operations process* is een eenvoudig drie-stappenmodel: plannen, voorbereiden, uitvoeren. Gedurende het gehele proces wordt voortdurend de omgeving, de onderlinge samenhang van de aspecten uit de operationele omgeving en de effecten van vorige of lopende operaties beoordeeld. Centraal in het gehele proces staat de commandant, wiens aanwijzingen richting geven aan elk stap. Hij maakt hier gebruik van *targeting* om het *operations process* te verbinden met inlichtingen.
- 6205 Het model plaatst de commandant als de uitvoerende autoriteit in het midden van het *operations process*. De commandant is daarmee de spin in het web van alle commandovoeringsondersteuningsactiviteiten. De commandant stuurt en beïnvloedt elk aspect van het *operations process*. Op laag tactisch niveau voert de commandant de *command & control* vrijwel volledig zelf uit. Op hogere niveaus zal de staf een belangrijk deel van de *control* functie uitoefenen ter ondersteuning van de commandant.
- 6206 Planning, voorbereiding en uitvoering hebben geen duidelijk start of eindpunt. Planning is een continu proces. Tijdens de uitvoering van een operatie zal tevens gepland worden voor een *branch* of *sequel plan* of er wordt gepland voor een volgende operatie. Ook voorbereidingen in de vorm van training en organisatie gaan continu door, ook als er geen operatie uitgevoerd wordt.

Figuur 6-1: Model van het *operations process*

Command & Control

6207 Een commandant oefent *command & control* uit door het plannen van een missie of operatie, door het laten uitvoeren van voorbereidingen en door het aansturen van de uitvoering van een missie of operatie. Hij zal zijn activiteiten continu beoordelen en spiegelen aan de permanent veranderende omgeving om de best mogelijke besluiten te nemen.

6208 Commandanten oefenen *control* uit over hun organisatie om eenheid van inspanning te realiseren. Commandanten maken daarbij gebruik van *control* maatregelen voor het synchroniseren van activiteiten. De volgende *control* maatregelen worden toegepast tijdens het *operations process*:

- *commanders intent*;
- *commanders planning guidance*;
- *commanders critical information requirements*;
- aanwijzen van *main effort*;
- delegeren van bevoegdheden;
- plannen en bevelen.

Targeting

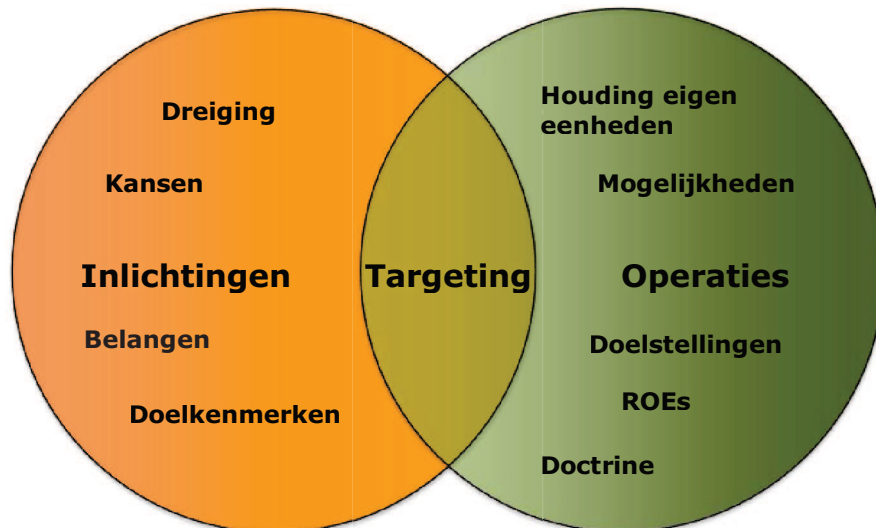
6209 Het bindende proces binnen het *operations process* is *targeting*. *Targeting* is het cyclische proces van het selecteren en prioriteren van doelen en deze koppelen aan passende oplossingen, rekening houdend met de operationele behoefte en eigen mogelijkheden. Een *target* is een gebied, object, persoon, organisatie, gedachtegoed, denkproces, houding of een gedragspatroon, die beïnvloed kan worden door het inzetten van capaciteit. *Targeting* verbindt daarmee het inlichtingenproces met operaties. Invulling van het *targeting process* is voor elk denk- en werkniveau verschillend en afhankelijk van de omvang en de rol van een staf. Effectieve *targeting* is afhankelijk van een goed begrip van de omgeving, de besluitvorming over hoe gedrag het meest effectief beïnvloed kan worden, het selecteren en communiceren van methoden, het nemen van initiatief, en het beoordelen en uitbuiten van resultaten.

6210 *Targeting* is pro-actief van aard en is een belangrijk instrument om essentiële voorwaarden te scheppen voor de beslissende fase van een operatie. Het instrument heeft ten doel:

- vaststellen welke *targets* met prioriteit moeten worden aangegrepen;
- vaststellen welke effectenmeters (*sensors*) met prioriteit moeten worden ingezet;
- vaststellen welke effectenbrengers (*effectors*) en effectenondersteuners (*enablers*) met prioriteit moeten worden ingezet;
- zorgdragen voor coördinatie, integratie en synchronisatie van deze *sensors*, *enablers* en *effectors*;
- volgen en zo nodig bijstellen van het verloop van het inzetplan (van *sensors*, *enablers* en *effectors*).

6211 Binnen *targeting* worden vijf belangrijke principes gehanteerd:

- **Gericht.** Het proces is gericht op het realiseren van de objectives van de commandant;
- **Economisch gebruik van middelen.** Effecten moeten bereikt worden met een optimaal gebruik van middelen;
- **Risicomangement.** *Targeting* wordt uitgevoerd binnen de grenzen van aanvaardbare risico's zoals door de commandant is aangegeven in zijn *intent* of planningsaanwijzing. *Targeting* en de daaruit volgende effecten moeten bereikt worden met een minimaal risico voor andere eenheden, de andere elementen van de *JIMP (Joint Interagency Multinational and Public)*-structuur en de civiele bevolking;
- **Multidisciplinair.** De inspanning van *targeting* is afhankelijk van gecoördineerde activiteiten van alle elementen van de *JIMP*-structuur en de civiele bevolking;
- **Systematisch.** *Targeting* is een rationeel en iteratief proces, dat ernaar streeft *objectives* op een systematische manier te realiseren.

Figuur 6-2: *Targeting* als verbinding tussen inlichtingen en operaties.

6212 Door een goede effectenplanning, effectencoördinatie en effectbeoordeling, vormt *targeting* de verbinding tussen inlichtingen en operaties. *Targeting* ondersteunt de besluitvorming en bevelvoering van de commandant en is consistent met het *intent* van de commandant. *Targeting* wordt door de commandant gericht op het bereiken van de geformuleerde *objectives*. *Targeting* is een commandantenverantwoordelijkheid en eist aldus tijd, energie en aandacht van de commandant.

Sectie 3 Planning

Algemeen

6301 Alle planning is gebaseerd op onvolledige kennis en aannames over de operationele omgeving en de toekomst. Planning zal ook nooit volledig kunnen voorspellen welke effecten een operatie oplevert, hoe opponenten zich gedragen of hoe de lokale bevolking reageert op de eigen organisatie of die van een opponent. Niettemin is het leerproces en het ontwikkelen van begrip, dat ontstaat tijdens een planning, zeer waardevol. Ook als eenheden een operatie niet volgens plan uitvoeren, wat eerder regel is dan uitzondering, zal de planning van de operatie een vergroot begrip van de situatie (*situational understanding*) opleveren en toekomstige besluitvorming versterken en verbeteren. Planning ondersteunt daarmee:

- het verbeteren van begrip en het ontwikkelen van oplossingen voor problemen;
- het anticiperen op gebeurtenissen en het aanpassen aan nieuwe ontwikkelingen;
- het samenstellen van taakorganisaties en het prioriteren van inspanning;
- het sturen, integreren, coördineren en synchroniseren van activiteiten.

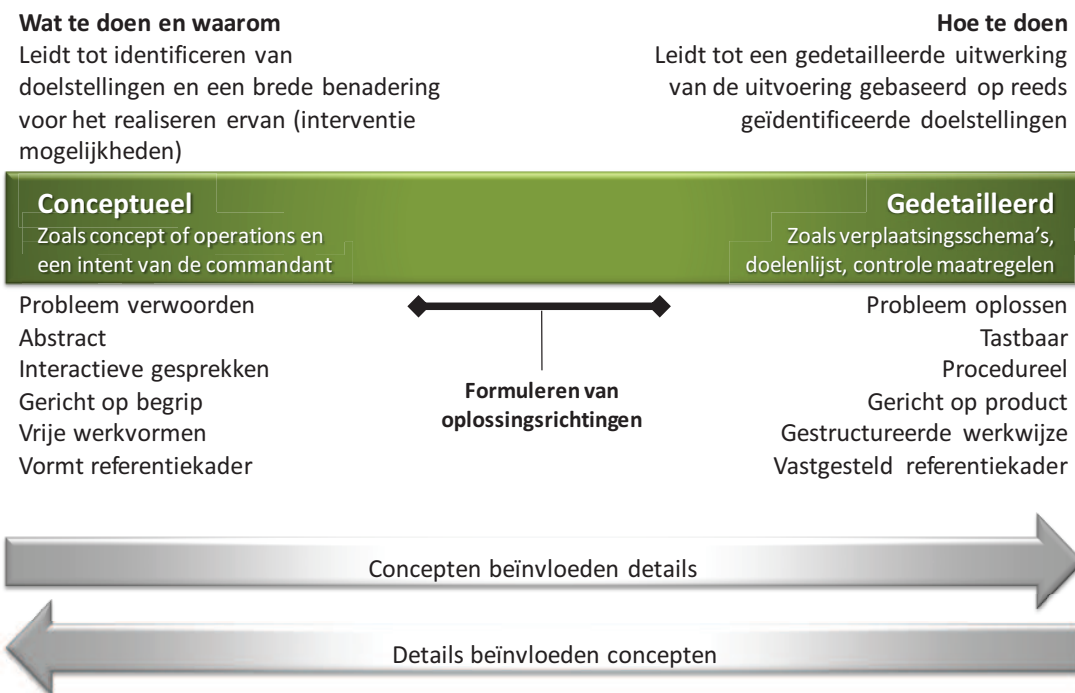
6302 Deze sectie behandelt de planningsconcepten en planningsmethoden, die van toepassing zijn voor een commandant die geconfronteerd wordt met complexe, dynamische en unieke probleemsituaties. De planningsconcepten zijn van toepassing voor alle *campaign themes* en onder alle operationele omstandigheden.

Conceptuele en gedetailleerde planning

6303 Planningsactiviteiten, variërend van conceptuele planning tot gedetailleerde planning, bestrijken een ononderbroken, samenhangend planningscontinuüm. Onderdelen van conceptuele planning zijn het ontwikkelen van een tactisch of operationeel concept voor de gehele operatie, het begrijpen van de operationele omgeving en de aanwezige problemen, het vaststellen van *end states*, het bepalen van de *objectives* en de *sequencing* (rangschikken) van een operatie. De kernelementen van conceptuele planning zijn het begrijpen en het bedenken en visualiseren van wat er gedaan moet worden en waarom. Conceptuele planning is vooral gebaseerd op analyse van de omgeving. Conceptuele planning ligt daarmee in het verlengde van *operational art* en wordt primair gedragen door de commandant. De staf heeft met name een ondersteunende rol.

6304 Aan de andere zijde van het planningscontinuüm staat gedetailleerde planning. Gedetailleerde planning vertaalt de algemene benaderingswijze van een operatie in een compleet en uitvoerbaar plan. Gedetailleerde planning is nauw gerelateerd aan krijgskunde en wordt vooral gedragen door de staf. Bij gedetailleerde planning gaat de aandacht uit naar specifieke aspecten van de uitvoering. Het uitwerken van schema's, de coördinatie en *sustainment* van activiteiten, de synchronisatie en het sturen van de eenheid vallen onder gedetailleerde planning. Bij gedetailleerde planning wordt in tegenstelling tot conceptuele planning dan ook geen *commanders intent* en *concept of operations* uitgewerkt.

6305 De commandant leidt het conceptuele deel van de planning. Hoewel de commandant ook betrokken is bij de gedetailleerde planning, worden specifieke aspecten vaak overgelaten aan de staf. Conceptuele planning vormt de basis voor alle vervolgpianing. Normaal verloopt een planning van algemeen naar specifiek. Zo vormen het *intent* van de commandant en zijn *concept of operations* het raamwerk voor het gehele plan. Vanuit dit raamwerk worden inlichtingenondersteuning, *command & control*, het operatieconcept, de slagkracht, de bescherming en de *sustainment* verder uitgewerkt. Deze uitwerking leidt tot specifieke aspecten voor de uitvoering, waaronder taken voor ondercommandanten. Echter, de dynamiek van planning is geen eenrichtingsverkeer van algemeen naar specifiek. De conceptuele planning moet aangepast worden aan gedetailleerde beperkingen. Zo kan de realiseerbaarheid van een ontplooiing (een gedetailleerde overweging) leiden tot een aanpassing in het "vijf paragrafen-model" (een conceptuele overweging). De samenhang tussen conceptuele en gedetailleerde planning is weergegeven in Figuur 6-3.

Figuur 6-3: Conceptuele en gedetailleerde planning weergegeven als twee uitersten op het continuüm.

6306 De planningsinspanning leidt uiteindelijk tot een plan met samenhangende activiteiten om *objectives* te realiseren en *end states* te bereiken. Een dergelijk plan wordt uitgegeven met een *operation order (OPORD)*. De complexiteit van de operationele omgeving kan ertoe leiden dat de resultaten van de conceptuele planning expliciet gemaakt moet worden, enerzijds als uitgangspunt voor één of meer nog uit te werken plannen, maar anderzijds ook om een referentie op te bouwen voor het beoordelen van waarnemingen en ontwikkelingen in de operationele omgeving. Een expliciete weergave van conceptuele planning heet een tactisch ontwerp (*tactical design*)⁴⁹.

⁴⁹ Een tactisch ontwerp (*tactical design*) weerspiegelt het (actuele) begrip van de operationele omgeving en de benaderingswijze om de problemen aan te pakken. Het is nauw gerelateerd aan een *operational design* en gebruikt overeenkomstige basisterminologie. Dit geeft meer mogelijkheden om op tactisch niveau de opzet van operaties in een complexe omgeving te beschrijven. Daarnaast sluit het aan op *operational level* planningsmethoden. De term "tactisch ontwerp" (*tactical design*) is geen NAVO term, maar is wel in lijn met ontwikkelingen in het Verenigd Koninkrijk (*tactical planning concepts*) en de Verenigde Staten (*design*).

Planningsmethoden

6307 Hedendaagse operaties vereisen een flexibele en adaptieve planningsbenadering. Afhankelijk van de complexiteit van de situatie kunnen commandanten verschillende planningsmethoden gebruiken en combineren om de situatie te begrijpen en besluitvorming mogelijk te maken. Er worden drie methoden onderscheiden:

- tactisch ontwerp;
- tactische besluitvorming⁵⁰;
- troepenaanvoering⁵¹.

Deze drie methoden overlappen elkaar gedeeltelijk in het planningscontinuüm, waarbij het tactische ontwerp aan de conceptuele kant ligt en troepenaanvoering aan de gedetailleerde kant ligt. Het tactische besluitvormingsmodel ligt in het midden en is deels overlappend met het tactisch ontwerp en de troepenaanvoering. Tactische besluitvorming is dan ook de meest gebalanceerde van de drie. Hieronder worden deze methoden kort uiteengezet.

6308 **Een tactisch ontwerp** (zie sectie 4) zorgt voor de noodzakelijke context van een operatie. In een eenvoudige situatie levert een terugkoppeling met en informatie van de hogere commandant vaak deze context. Echter, in een complexe omgeving kan een hogere commandant deze context slechts beperkt bieden. De commandant en zijn staf zullen dan zelf kennis, inzicht en begrip moeten ontwikkelen over de operationele omgeving en deze verwoorden in een tactisch ontwerp.

6309 Commandanten maken een tactisch ontwerp om conceptuele aspecten van de planning zoals het beschrijven, begrijpen en visualiseren van de operationele omgeving te ontwikkelen. Al voor ontvangst van een nieuwe missie kunnen commandanten beginnen met het maken van een tactisch ontwerp teneinde begrip op te bouwen over de omgeving, problemen te kaderen en benaderingswijzen te ontwikkelen. De daadwerkelijke situatie is mede bepalend voor de noodzaak van een tactisch ontwerp. Andere overwegingen zijn tijd en beschikbaarheid van gekwalificeerd personeel.

6310 Het maken van een tactisch ontwerp leunt zwaar op discussie en dialoog over de operationele omgeving. Het maken van een tactisch ontwerp ondersteunt het creëren van een holistisch begrip⁵² van de operationele omgeving en het inkaderen/afbakenen van de problemen. Op basis van een holistisch begrip van de operationele omgeving worden benaderingswijzen ontwikkeld en wordt een initieel tactisch ontwerp opgezet. Het initiële tactisch ontwerp bestaat uit een beschrijving van het probleem, het initiële *intent* van de commandant, een beschrijving van de missie en de planningsaanwijzing van de commandant. Dit initiële tactisch ontwerp dient als basis voor meer gedetailleerde planning, zoals het maken van plannen en orders met behulp van tactische besluitvorming.

6311 **Tactische besluitvorming** combineert conceptuele en gedetailleerde aspecten van planning. Het wordt gebruikt voor het maken van plannen en orders voor zowel grote, langdurige operaties als kortetermijnoperaties binnen het raamwerk van een langetermijnplan. Tactische besluitvorming kan gebaseerd zijn op een tactisch ontwerp of op een plan of aanwijzing van het hogere niveau. Tactische besluitvorming helpt een commandant bij het begrijpen van de operationele omgeving, het identificeren en begrijpen van het probleem en bij het vaststellen van de gewenste uitkomst en het ontwikkelen en kiezen van een *Course of Action (COA)*. Tactische besluitvorming resulteert in een volledig plan voor de uitvoering. Tactische besluitvorming integreert de activiteiten van de commandant, zijn staf, ondercommandanten en andere militaire en niet-militaire actoren.

⁵⁰ Zie DP 3.2.2 Commandovoering, het TBM.

⁵¹ Zie IK 2-17 Troepenaanvoering.

⁵² Holistisch betreft het beschouwen van de operationele omgeving als een geheel. Door alle aspecten van de operationele omgeving te beschouwen is het mogelijk om de samenhang der dingen te zien. Beschouwing van specifieke aspecten van de operationele omgeving is niet voldoende.

6312 **Troepenaanvoering** is een vorm van detailplanning die besluitvorming en bevelvoering ondersteunt op tactisch en technisch niveau. Troepenaanvoering is een flexibele en een eenvoudige methode voor het analyseren, plannen, voorbereiden en (het aanpassen van) uitvoering. Deze detailplanning wordt vooral gebruikt wanneer tijd en capaciteit beperkt zijn.

Samenhang tussen het maken van een tactisch ontwerp en tactische besluitvorming

6313 Afhankelijk van de situatie vindt het maken van een tactisch ontwerp voorafgaand aan, parallel met of na afloop van tactische besluitvorming plaats. Bij complexe situaties, ondoorzichtige en ongestructureerde problemen, en/of voorafgaande aan het ontwikkelen van initiële plannen voor grote, langdurige operaties, is het mogelijk een tactisch ontwerp te ontwikkelen ter ondersteuning van tactische besluitvorming. Hierdoor wordt een beter begrip verkregen van de operationele omgeving en de aard van de problemen en tevens wordt inzicht verkregen in mogelijk benaderingswijzen voor het aansturen van meer gedetailleerde planning.

6314 Bij het ontwikkelen van een tactisch ontwerp parallel aan tactische besluitvorming begint een deel van de staf met het analyseren van de opdracht en de factoren van invloed. Tegelijkertijd ontwikkelt de commandant met een ander deel van de staf een tactisch ontwerp. Kennisproducten, zoals inlichtingenvoorbereiding en doorlopende analyses en beoordelingen, vergroten de informatie over de operationele omgeving en zijn bruikbaar bij het ontwikkelen van een tactisch ontwerp. Dit tactisch ontwerp kan de ontwikkeling van COAs in een later stadium van tactische besluitvorming versterken.

6315 Bij omstandigheden die onmiddellijke actie vereisen of bij gestructureerde problemen kan de commandant de tactische besluitvorming doorlopen en een *OPORD* verstrekken zonder een uitgewerkt tactisch ontwerp. Als tijdens de operatie meer tijd beschikbaar komt of als de voortgang van de operatie meer inzicht en begrip van de operationele omgeving vereist, kan de commandant alsnog een tactisch ontwerp ontwikkelen en zijn beeld over de operationele omgeving verfijnen en vervolgens verbeteringen aanbrengen in zijn initiële plan.

Sectie 4 Het tactisch ontwerp

Algemeen

- 6401 Een tactisch ontwerp beschrijft en visualiseert voor het tactisch niveau de complexe omgeving en de problemen die zich hierin voordoen. Daarnaast biedt een tactisch ontwerp benaderingswijzen voor het oplossen van de problemen in deze complexe omgeving. Een tactisch ontwerp is het resultaat van kritisch en creatief denken. Het ontwikkelen van een tactisch ontwerp is een continu leerproces. Een tactisch ontwerp helpt de commandant bij het sturen van de planning, de voorbereiding, de uitvoering en bij de beoordeling van operaties. Het ontwikkelen van een tactisch ontwerp vereist flexibele en veelzijdige commandanten, die openstaan voor continue leerprocessen en die actieve samenwerking en dialoog nastreven om de besluitvorming te verbeteren.
- 6402 Het maken van een tactisch ontwerp verloopt niet via een gestructureerd proces. Het stelt bestaande overtuigingen ter discussie en biedt nieuwe inzichten om problemen aan te pakken. Plannen worden vaak van hoog naar laag via de commandantenlijn verstrekt. Begrip over een situatie ontstaat echter vaak vanuit lagere niveaus, waar veranderingen het eerst zichtbaar zijn. Door het begrip van een commandant te verbeteren met het ontwikkelen van een tactisch ontwerp, krijgen ook de hogere niveaus een beter begrip van de operationele omgeving en de problemen die daadwerkelijk opgelost moeten worden⁵³.

Conceptuele componenten van het tactisch ontwerp

6403 Een tactisch ontwerp voor de tactische commandant sluit nauw aan op planningsmethoden zoals gebruikt in *campaignplanning* op *operational (joint) level*⁵⁴. Door de *(joint level)* planningsmethoden te ontdoen van de specifieke *campaignlevel* context zijn ze te gebruiken als bouwstenen voor het ontwerpen, visualiseren en verklaren van plannen en operaties op het tactische niveau. Hieronder zijn deze bouwstenen benoemd:

- *objectives*;
- *end state*;
- *decisive conditions and supporting effects*;
- *centre(s) of gravity*;
- *lines/grouping of operation*;
- *sequencing and synchronisation*;
- *phase*;
- *culminating point*;
- *operational reach and pause*;
- *linear and non-linear operations*.

In de volgende paragrafen worden deze elementen verder uitgewerkt.

6404 Een **objective** is een helder gedefinieerd en realiseerbaar doel voor een militaire operatie. Dit kan een terreindoel zijn, of het neutraliseren van een eenheid of capaciteit, die essentieel zijn in het plan van de commandant. *Decisive conditions* en/of *supporting effects* kunnen ook door een commandant aangewezen worden als *objective*.

⁵³ Introduceren van een tactisch ontwerp voor tactische commandanten is het resultaat van *lessons learned* in operaties over de afgelopen 20 jaar. Het biedt een cognitieve tool voor tactische commandanten die geconfronteerd worden met complexe en ondoorzichtige problemen in de operationele omgeving.

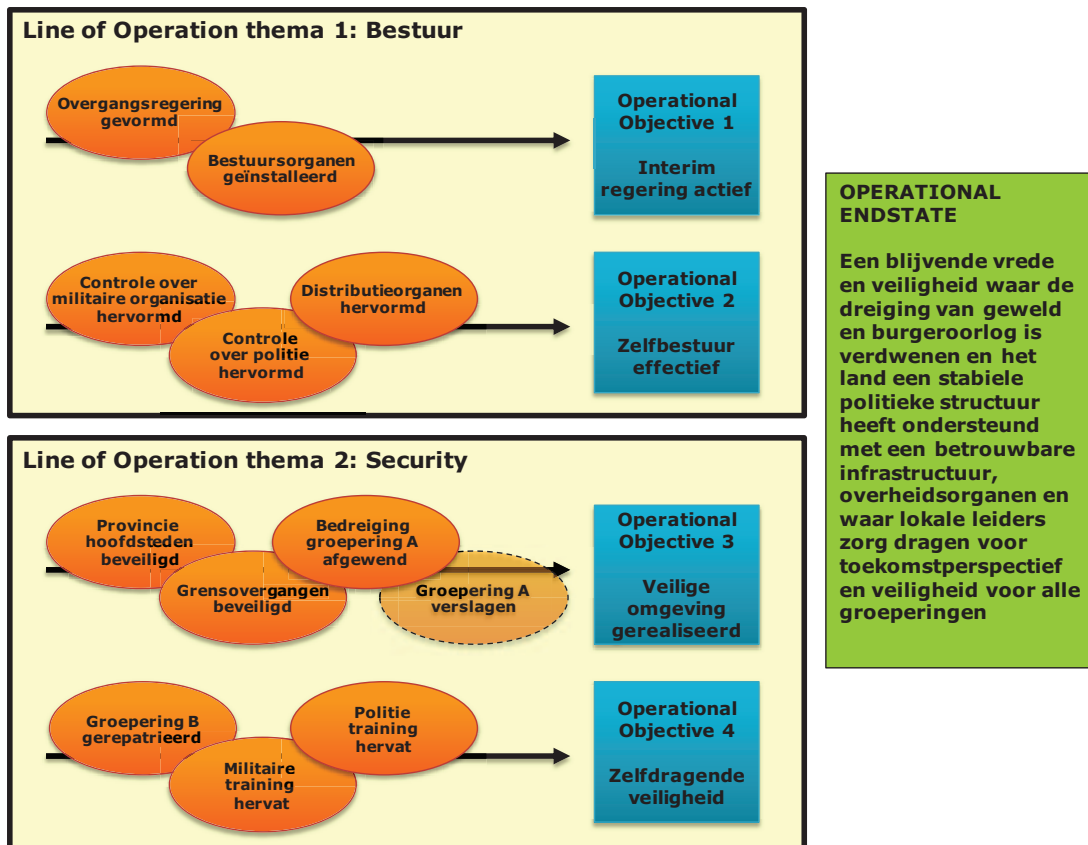
⁵⁴ Voor een volledig inzicht in *operational (joint) level* planning en de bijbehorende terminologie, wordt verwezen naar de *AJP-5 Allied Joint Doctrine For Operational Planning*.

- 6405 *Objectives* bestaan op zowel het fysieke als het psychologische vlak. Objectives kunnen bijvoorbeeld betrekking hebben op het uitschakelen van een vijandelijke eenheid, het overtuigen van een vijandige bevolkingsgroep om de eigen militaire aanwezigheid te accepteren of het beëindigen van lokale steun aan een *insurgency*.
- 6406 Een **end state** is een situatie die bereikt moet zijn aan het einde van een operatie. *End states* bestaan op verschillende niveaus van optreden. De *strategic end state* is de situatie die een hogere autoriteit bereikt wil hebben als alle operaties afgerond zijn (zowel de militaire als andere operaties die ondersteund worden). Een *operational end state* is de gewenste militaire situatie afgeleid van een strategische aanwijzing⁵⁵, waarbij rekening gehouden wordt met de *end states* en *objectives* van andere machtsmiddelen. Een *tactical end state* is de situatie die bereikt moet zijn na afloop van een tactische operatie⁵⁶. *Strategic* en *operational end states* moeten begrepen, maar niet gebruikt worden op het tactische niveau om plannen te ontwikkelen en eenheden aan te sturen.
- 6407 **Decisive conditions en supporting effects.** *Decisive conditions* betreffen een specifieke combinatie van omstandigheden die noodzakelijk zijn om een *objective* te behalen. Zij bestaan in tijd, ruimte of informatie. *Supporting effects* zijn het gevolg van tactische operaties en *tactical activities* en dragen bij aan het realiseren van de *strategic and operational end state*. Realisatie van *supporting effects* is nodig om *decisive conditions* te creëren en/of te behouden. *Decisive conditions* en hun *supporting effects* bestaan op zowel het fysieke als het psychologische vlak.
- 6408 Een **centre of gravity (COG)** is een geïdentificeerde karakteristiek, capaciteit of locatie waaraan een organisatie, militaire eenheid of groepering zijn vrijheid van handelen, fysieke kracht, cohesie of wil om te vechten ontleent. Een COG is daarmee een belangrijke bron van kracht of vermogen, waarmee een actor zijn doel kan bereiken. Door het wegnemen of blokkeren van een COG kan een actor zijn doel niet meer bereiken. COGs van een opponent moeten worden aangegrepen en COGs aan eigen zijde moeten worden beschermd. COGs kunnen in de loop der tijd veranderen en zijn belangrijke hulpmiddelen op het operationele niveau. Op het tactische niveau zijn zij vooral relevant om te begrijpen, maar niet om ermee te werken.
- 6409 Een **line/grouping of operation** geeft het verband en de route weer via *decisive conditions* naar de *objectives* en de uiteindelijke doelstelling van een operatie. Het verband of de route wordt soms ook weergegeven door de COGs en *operational end states*. Deze *lines/grouping* kunnen thematisch, functioneel of omgevingsgebonden zijn (zie Figuur 6-4).

---

⁵⁵ Een strategische aanwijzing is de instructie van een strategische autoriteit waarmee het militaire machtsmiddel voorbereid en ingezet wordt voor het realiseren van of ondersteunen aan een *strategic end state*. Binnen de NAVO wordt deze uitgegeven door SACEUR met een *Strategic Planning Directive*. In Nederland vaak als een *Planning Guidance* van de CDS (zie Leidraad 2 CDS: CDS Operationeel Planningsproces).

⁵⁶ Voor een volledig overzicht van de samenhang tussen *end states* en *objectives*, wordt verwezen naar de bijlage van dit hoofdstuk.

Figuur 6-4: Thematische *lines of operation* weergegeven met hun *decisive conditions*⁵⁷.

- 6410 **Sequencing en Synchronisation.** *Sequencing* is het logisch rangschikken van effecten en activiteiten gebaseerd op hun onderlinge afhankelijkheid. *Synchronisation* brengt tijd- en ruimte-aspecten aan op *sequencing* en bepaalt de haalbaarheid ervan.
- 6411 Een **phase** is een tijdsperiode die gekarakteriseerd wordt door een bepaald soort militaire activiteit, operatie of een bundeling van *decisive conditions*.
- 6412 Op het **culminating point** kan de huidige situatie gehandhaafd blijven, maar niet meer verder ontwikkeld worden in een betere situatie. Pogingen om dit alsnog te doen zonder pauze of versterking riskeren het uitputten van de eigen mogelijkheden en de eigen kwetsbaarheid. Adequaat reageren op nieuwe of onvoorziene ontwikkelingen is niet mogelijk. *Culminating points* kunnen zowel op het fysieke als het psychologische vlak bestaan.
- 6413 **Operational Reach and Pause.** Een goed tactisch ontwerp heeft een balans tussen *operational reach* en *operational pause* en de benaderingswijze voor het realiseren van de beoogde doelstellingen, zonder dat de beschikbare *combat power* te ver wordt opgerekt. Commandanten dienen op basis van de fysieke en de psychologische toestand van de diverse doelgroepen *culminating points* te voorzien, en indien nodig *operational pauses* te plannen. Uiteindelijk zal een commandant de balans moeten vinden tussen het vergroten van de *operational reach*, het vermijden van *culminating points* en het beperken van de noodzakelijke *operational pauses*.
- **Operational reach** is de afstand waarover activiteiten hun effecten kunnen realiseren. Dit geldt zowel op het fysieke als op het psychologische vlak. Het is sterk afhankelijk van de situatie, omdat zowel *combat power*, ondersteuningsmogelijkheden en de geografische omgeving hier invloed op hebben. *Operational reach* kan vergroot worden

⁵⁷ *Decisive conditions* kunnen extra gevisualiseerd worden met hun onderliggende *supporting effects*. Vanuit *supporting effects* kunnen de noodzakelijke activiteiten geïdentificeerd worden. In Figuur 6-4 zijn de onderliggende *supporting effects* weggelaten voor de eenvoud en overzichtelijkheid in het figuur.

door positionering van reserves, bases en ondersteuning, maar ook door een groter bereik van wapensystemen en door verbetering van de *lines of communication (LOC)*. Een beperking in de *operational reach* beperkt de mogelijkheden om de omgeving en de situatie te beïnvloeden.

- Een **operational pause** is een rust/pauze/onderbreking in operaties uit noodzaak of op basis van eigen keuze. Een *operational pause* kan op korte termijn het tempo van een operatie vertragen. Op lange termijn kan deze het tempo juist versnellen. Een *operational pause* wordt gebruikt om culminatie te vermijden, eigen kracht te herstellen, het initiatief te behouden en het momentum te vergroten.

6414 **Linear operations** zijn traditionele operaties tegen een conventionele opponent. Er zijn heldere frontlijnen en de eenheden bewegen in een aaneengesloten operatiegebied. Elke eenheid genereert en ondersteunt in samenhang met neveneenheden *combat power* tegen een opponent. De dichtheid van de eenheden in het operatiegebied leidt vaak tot een aaneengesloten *forward line of own troops (FLOT)*. Dit beschermt en vereenvoudigt de *LOC*.

6415 **Non-linear operations** zijn operaties waarbij eenheden in niet aaneengesloten operatiegebieden optreden. Zelfs als de gebieden aaneengesloten zijn, richten eenheden zich op *objectives* zonder geografische referenties met neveneenheden. Deze situatie is de regel bij *Peace Support Operations* en *Security campaigns* en speelt een rol bij diverse componenten van een tactisch ontwerp.

Sectie 5 Planningshulpmiddelen

Algemeen

6501 Met een tactisch ontwerp legt de commandant de conceptuele basis voor verdere planning. Soms zal het mogelijk zijn om vanuit een tactisch ontwerp een enkele operatie op te zetten, die de gewenste eindsituatie creëert. Vaak zullen echter meerdere tactische operaties noodzakelijk zijn om de gewenste doelstellingen te creëren. Om het plannen van meerdere operaties te faciliteren zijn er een aantal planningsoverwegingen waar een commandant en zijn staf gebruik van kunnen maken.

- planningshorizonnen;
- *contingency planning*;
- volgtijdelijke en gelijktijdige operaties.

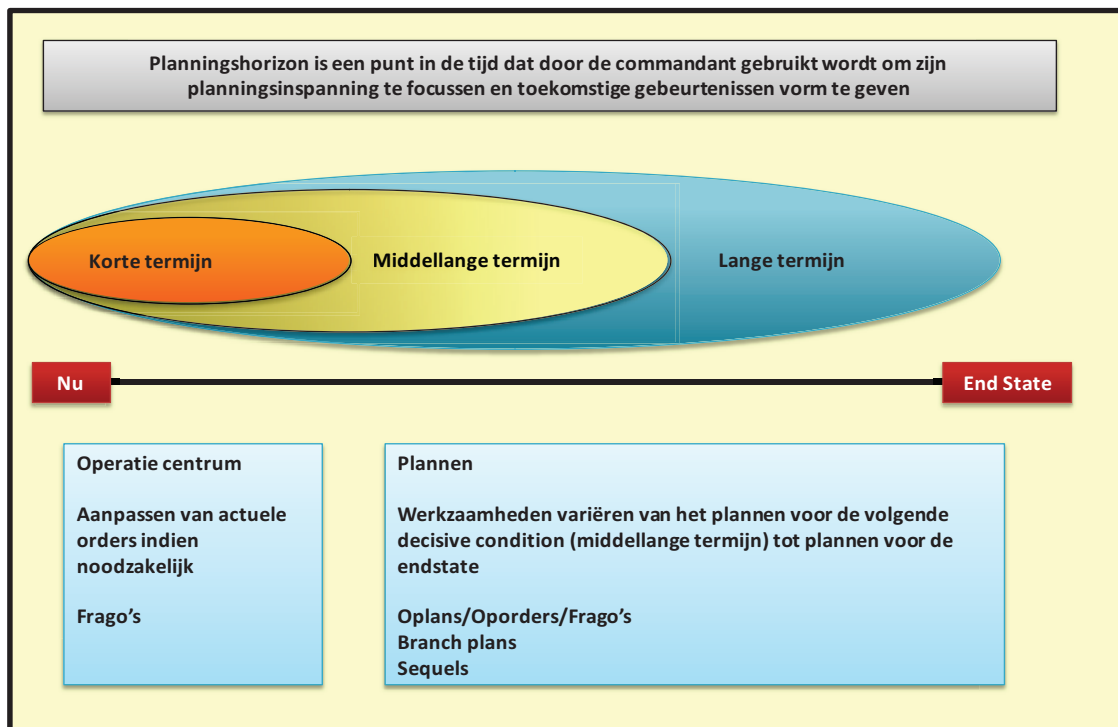
Planningshorizonnen

6502 Hoe ver vooruit gepland moet worden, zonder dat het plan al irrelevant wordt voorafgaand aan de voorbereiding en de uitvoering van de opdracht, is vaak een dilemma. Ver vooruit plannen kan (te) veel stafcapaciteit kosten. Niet ver genoeg vooruit plannen kan ertoe leiden dat het initiatief verloren gaat, de eenheid onvoorbereid is, of dat de planning niet meer aansluit op de dan geldende situatie.

6503 De planningshorizon is de tijdsperiode waarbinnen de activiteiten moeten zijn afgerond en de doelstellingen van het plan moeten zijn behaald. Elk commandoniveau heeft daartoe zijn eigen planningshorizon. Een planningshorizon kan variëren van uren tot maanden en is sterk afhankelijk van de aard van de operatie, de omstandigheden waaronder deze wordt uitgevoerd, en de complexiteit van de omgeving. In de regel hebben hogere niveaus een langere planningshorizon dan lagere niveaus. In huidige operaties komt het vaak voor dat de hiërarchische structuur relatief plat is, waardoor operationele planningsactiviteiten op een laag tactisch niveau worden uitgevoerd.

6504 Voor een *Combat campaign theme* kennen we de 12, 24, 48 en 72 uur tijdlijnen voor respectievelijk de niveaus *Battlegroup (BG)*, *Taskforce (TF)*, *Regional Headquarter (RHQ)* en *Joint Headquarter (JHQ)*. Deze tijdlijnen vinden hun oorsprong in de aanvraagprocedures voor luchtsteun en de hiërarchische structuur die past bij dit *campaign theme*. In een *Security campaign theme* zijn op laag tactisch niveau tijdlijnen van maanden geen uitzondering. Het concept van planningshorizonnen kan een commandant ondersteunen bij het organiseren van zijn stafcapaciteit.

6505 Een bruikbare methode om tijdlijnen voor planning te gebruiken is door ze te associëren met de doelstelling van de planningsinspanning in lange, middellange en korte termijn(plannen) (zie Figuur 6-5).

Figuur 6-5: Planningshorizon als afgeleide van de doelstelling van de planningsinspanning.

- 6506 **Langetermijnplanning** is vooral bedoeld om richting te geven aan de operatie en een ijkpunt te genereren voor het ondersteunen van besluitvorming. Een langetermijnplan kan het raamwerk van een tactisch ontwerp zijn, waarbij gekeken wordt naar de *operational end state*. De afgeleide middellange- en kortetermijnplannen worden weergegeven in *OPLANs* en *OPORDs*.
- 6507 Eenheden op het tactisch niveau hebben een korte tijdlijn voor langetermijnplannen. Eenheden die niet voor de volledige duur van de *campaign* worden ingezet, richten hun langetermijnplanning op een *end state* aan het einde van hun tour. De langetermijnplanning weerspiegelt dan de beoogde voortgang naar de *operational objectives*, die afgeleid zijn van het bovenliggende langetermijnplan (met een langere tijdlijn).
- 6508 In de regel worden voor langetermijnplannen uitgebreide planningsprocessen gebruikt en mogelijk een volledig tactisch ontwerp. Langetermijnplannen zijn meestal niet gericht op (een) specifieke (mix aan) activiteiten, maar geven de context weer, waarbinnen tactische plannen uitgewerkt moeten worden.
- 6509 Een langetermijnplan biedt houvast voor besluitvorming over nieuwe ontwikkelingen en problemen. Door vanuit de context te redeneren kunnen oplossingen ontwikkeld worden voor nieuwe ontwikkelingen en problemen in het operatiegebied. Zonodig worden aanvullende opdrachten als *Fragmentary order (FRAGO)* verstrekt. Indien hiervoor uitgebreide plannen noodzakelijk zijn, zal een volledige *OPORD* ontwikkeld worden.
- 6510 **Middellangetermijnplanning** is gericht op de eerstvolgende *decisive condition* en de bijbehorende *supporting effects*. De periode kan variëren van uren tot dagen of weken. Ook het doorontwikkelen en verfijnen van stafproducten uit de langetermijnplanning zijn onderdeel van de middellangetermijnplanning.
- 6511 Binnen de planningshorizon op de middellange termijn worden ook plannen uitgewerkt voor operaties met een beperkte reikwijdte, maar met een grote omvang en/of een lange duur, die nog niet voorzien waren in het langetermijnplan. Ook *branch plans* van lopende operaties worden uitgewerkt voor de middellange termijn. Vaak zijn dit gescheiden, maar heldere missies met een eigen *mission statement*, tijdspanne en *end state*. Het plannen

van deze operaties vereist tactische besluitvorming voor het ontwikkelen van COAs en bijbehorende *control* mechanismen.

- 6512 **Kortetermijnplanning** is gebaseerd op wijzigingen in de situatie en een beoordeling van de voortgang van de operatie. Kortetermijnplanning past bestaande OPORDs aan en richt zich daarmee op de nabije toekomst, een periode van uren of enkele dagen. De uitkomst van een kortetermijnplan is een *FRAGO*. Afhankelijk van de complexiteit van het probleem en de beschikbare tijd kan de betrokken stafcapaciteit variëren van vertegenwoordigers van alle operationele functionaliteiten tot geselecteerde stafleden en de commandant.
- 6513 Los van de waan van de dag die onvermijdelijk aanwezig is bij korte termijnplanning, moeten alle plannen en activiteiten gericht zijn en blijven op het nastreven van de *objectives* en de *decisive conditions*.
- 6514 Het voornaamste kenmerk van kortetermijnplanning is het plantempo in combinatie met de beperkt beschikbare tijd. De staf kan bepaalde aspecten van operationele planning hanteren mits deze passen in het tijdsframe. Kortetermijnplanning kan noodzakelijk zijn, indien situaties zich voordoen, die buiten de normale besluitvormingscyclus vallen, maar wel onmiddellijke aandacht vereisen. Deze situaties kunnen zowel kansen als bedreigingen bieden, die de commandant moet uitbuiten of tegengaan. Niet reageren op deze situaties door het (te) laat of niet onderkennen ervan kan leiden tot schade aan de eigen eenheid of stagnatie van de voortgang.
- 6515 Bovengenoemde situaties vormen een bijzondere uitdaging voor een commandant. Hij moet situaties die zich buiten de normale besluitvormingscyclus voordoen herkennen. *Situational awareness* en voorspellend vermogen vanuit stafanalyse kunnen de commandant hierbij helpen. Stafcapaciteit moet vaak snel herverdeeld worden om het acute probleem aan te pakken en om de besluiten van de commandant voor het oplossen van het probleem te implementeren.

Contingency planning

- 6516 De wijze waarop een operatie zich ontwikkelt, is nooit te voorspellen. Op basis van een verwacht verloop worden de huidige en vervolgooperaties gepland. Binnen een langetermijnplan moeten mogelijkheden ingebouwd worden om te anticiperen op gunstige ontwikkelingen of tegenslagen en om de vrijheid van handelen voor de commandant te behouden. *Contingency planning* is gebaseerd op situaties die zich kunnen voordoen in een operatie en die afwijken van de verwachting, maar waarop de commandant een bepaalde mate van voorbereiding wil treffen om snel te kunnen reageren. Hiertoe kunnen *contingency plans* ontwikkeld en uitgegeven worden. Als de daadwerkelijke omstandigheden een aanleiding vormen, kunnen *contingency plans* geheel of gedeeltelijk worden overgenomen en uitgegeven in de volgende *OPLANS* en/of *OPORDs*. Een mogelijkheid voor *contingency plans* is het ontwikkelen van *branches* en *sequels*:
- **Branches** zijn *contingency* opties van het huidige plan. *Branches* betreffen aanpassingen van diverse aspecten waarmee de operatie is ingericht. Vaak betreft het een alternatief, als de huidige inrichting niet leidt tot de gewenste effecten of als reactie op een onverwachte tegenslag.
  - **Sequels** zijn vervolgooperaties gebaseerd op mogelijke uitkomsten van de huidige operatie. In een *sequel* zijn de laatste ontwikkelingen meegenomen evenals de voortgang in de *campaign*, mogelijke wijzigingen in het *campaign theme* en de veranderende balans tussen offensieve, defensieve en stabiliserende activiteiten. Beide vormen van plannen (*branch and sequel*) ondersteunen de afzonderlijke operatielijnen binnen het langetermijnplan.

Gelijktijdige en volgtijdelijke operaties

- 6517 *Operational objectives* zijn in het algemeen niet realiseerbaar met een enkele tactische operatie. De commandant zal zijn gehele operatie opzetten in een aantal gerelateerde

fasen om *operational objectives* te realiseren. Hiervoor dient hij een helder begrip te hebben van de samenhang tussen gebeurtenissen in tijd en ruimte en van de benodigde capaciteit en doelstellingen. Zonder dit begrip kan hij niet vaststellen welke gebeurtenissen gelijktijdig en welke volgtijdelijk kunnen/moeten plaatsvinden en in welke volgorde.

- 6518 Gelijktijdige operaties ontplooiën *combat power* tegen één of meer aspecten van de operationele omgeving door het aangrijpen van meerdere *decisive conditions* en hun *supporting effects*. Op het fysieke vlak wordt ruimte en bewegelijkheid maximaal uitgebuit om een opponent te overweldigen. Hierdoor wordt een opponent over de gehele diepte van het gebied geconfronteerd met diverse dreigingen en mogelijke consequenties. Het *command support* systeem van de opponent wordt hiermee overbelast. Dit heeft veel directe, maar ook indirecte gevolgen op het psychologische vlak, omdat het vertrouwen en de morele samenhang van de opponent ondergraven wordt. Operaties moeten dan ook zo gepland worden dat zij elkaar aanvullen op zowel het fysieke als het psychologische vlak.
- 6519 Gelijktijdige operaties stellen hoge eisen aan informatiedominantie en het vermogen om *combat power* grootschalig in te zetten. Belemmeringen in zowel de omvang als de ontplooiingsmogelijkheden beperken de mogelijkheden voor gelijktijdige operaties.
- 6520 Schaarste in de capaciteit dwingt vaak tot het uitvoeren van volgtijdelijke operaties. Voor volgtijdelijke operaties moeten commandanten de activiteiten van hun ondercommandanten synchroniseren in tijd, ruimte en effect om de *end states, objectives* en *decisive conditions* te verbinden met de tactische uitvoering. Zonder dit verband vervallen operaties in onsamenhangende gevechten en activiteiten, die ten koste gaan van het realiseren van *decisive conditions* of *objectives* en van de beschikbare voorraden.

Sectie 6 Denkmodellen

Algemeen

- 6601 Het doelgericht en doelbewust inzetten van *combat power* is één van de belangrijkste kwaliteiten van een militaire commandant. De huidige complexe omgeving stelt een militaire commandant voor grote uitdagingen. De tactische commandant doorloopt het planningsproces, inclusief besluitvorming, om uiteindelijk een juiste mix van activiteiten in te zetten voor het bereiken van effecten bij geselecteerde doelgroepen. Beoogde effecten worden gerealiseerd door het uitvoeren van activiteiten. Het verkrijgen van inzicht in de operationele omgeving is essentieel, zodat de commandant een keus kan maken tegen wie, met wat, voor welk doel, met welke samenhang aan middelen, op welke plaats, wanneer en op welke wijze hij zijn *combat power* wil richten. Het ontwikkelen van antwoorden op al deze vragen is onderdeel van zijn besluitvorming. Om deze te ondersteunen kan in het planningsproces gebruik worden gemaakt van denkmodellen, die de commandant en staf in staat stellen om gedachten te structureren en helder te verwoorden en om besluitvorming inzichtelijker te maken.
- 6602 De denkmodellen zijn gebaseerd op de ontwikkelingen in de operationele omgeving en in lijn met de NAVO doctrine⁵⁸. Sommige denkmodellen zijn nieuw binnen de Nederlandse doctrine, andere zijn bekend en in gebruik, maar op een andere wijze gegroepeerd.

Battlespace

- 6603 De operationele omgeving, waarbinnen operaties worden uitgevoerd en *combat power* wordt ingezet, is complex. De mate van complexiteit kan variëren, maar over het algemeen zal het niet mogelijk zijn deze omgeving volledig te doorgronden en met een hoge mate van zekerheid uitspraken/voorspellingen te doen over de wijze waarop de omgeving kan veranderen en welke eigen handelingen dan in de omgeving noodzakelijk zijn. De operationele omgeving verandert in onze perceptie constant, naarmate wij meer inzicht krijgen in deze omgeving. Het is een illusie om te denken dat de operationele omgeving onveranderlijk is, dat een volledig inzicht verkregen kan worden over de operationele omgeving en dat alleen eigen bewust handelen deze omgeving verandert. Wel moet een commandant ernaar streven de operationele omgeving zodanig inzichtelijk te maken, dat hij bewuste stappen kan maken om activiteiten te identificeren, die effecten, welke ondersteunend zijn aan het behalen van *operational objectives*, realiseren.
- 6604 Voor de besluitvorming over de benodigde operaties en activiteiten zijn antwoorden op de volgende vragen relevant:
- Hoe ziet de operationele omgeving eruit en wat is de onderlinge samenhang van de diverse actoren en systemen binnen deze operationele omgeving?
  - Welke aspecten uit de operationele omgeving moeten aangegrepen worden om de gewenste effecten en veranderingen te realiseren?
  - Welke aspecten van de operationele omgeving kunnen aangegrepen worden met de beschikbare capaciteiten?
  - Welke aspecten uit de operationele omgeving zijn relevant, maar zijn niet aan te grijpen?
  - Welke verandermogelijkheden zijn er in de operationele omgeving?
- 6605 Antwoorden krijgen op deze vragen is een uitdaging, maar noodzakelijk om ook binnen de eigen organisatie een eenduidig beeld te creëren van de operationele omgeving, op basis waarvan verdere besluitvorming mogelijk is. Afhankelijk van de complexiteit van de

---

⁵⁸ ATP-3.2.1 Land Tactics.

omgeving kan voor het creëren van een *battlespace* een uitgebreide analyse of zelfs een tactisch ontwerp nodig zijn.

- 6606 *Battlespace* is het conceptuele beeld van de commandant over de relevante factoren en actoren in de operationele omgeving, die hij moet begrijpen om *combat power* succesvol in te zetten, zijn capaciteiten te beschermen en doelstellingen te realiseren. De *battlespace* omvat alle relevante aspecten van lucht-, zee-, ruimte-, cyber-, en landoperaties, die de commandant in beschouwing moet nemen bij het plannen, voorbereiden en uitvoeren van zijn *tactical activities*. Naarmate de operatie vordert, kan de *battlespace* veranderen door wijzigingen in de aard van de missie, de voortgang richting *operational objectives*, de beschikbare capaciteit, het verbeterde inzicht en begrip en/of door gewijzigde omstandigheden. Hiermee heeft de commandant een mentaal platform op basis waarvan COAs ontwikkeld, beoordeeld en gekozen kunnen worden voor de inzet van zijn capaciteit in tijd, tempo en diepgang.
- 6607 Afgeleid van het begrip *battlespace* is *battlespace management*⁵⁹. *Battlespace management* betreft de deconflictie van fysieke aspecten in de *battlespace* en is alleen gekoppeld aan de *area of operations (AOO)*.

Frameworks voor het orkestreren en toepassen van combat power

- 6608 Voor de inzet van *combat power* in zijn *battlespace*, moet een commandant de volgende vragen kunnen beantwoorden:
- Welke effecten beoog ik met de inzet van mijn capaciteiten?
  - Waar en wanneer moet ik mijn capaciteiten ontplooiën?
  - Hoe moet ik mijn capaciteiten organiseren om de beoogde resultaten te behalen?
- 6609 Als hulpmiddel bij het beantwoorden van deze vragen zijn drie samenhangende *frameworks* beschikbaar. Dit zijn *frameworks die* helpen om de gedachtenvorming te structureren. Het belang van de verschillende *frameworks* kan per operatie of activiteit verschillen. Echter, alleen in samenhang helpen zij om alle vragen te beantwoorden.
- 6610 De *frameworks* worden gebruikt voor het plannen, organiseren en synchroniseren van de inzet van *combat power* voor het realiseren van de opdracht. Zij bieden de commandant een conceptueel beeld van het gebruik van schaarse middelen, zodat deze zo effectief en efficiënt mogelijk ingezet kunnen worden om beoogde effecten te realiseren in de *battlespace*. Hierbij moet de commandant zich realiseren dat operaties gericht zijn op meer doelgroepen dan alleen de opponent en dat operaties bestaan uit fysieke en andere activiteiten. Hoewel er altijd behoefte zal blijven aan gevechtsoperaties, die alleen door militaire eenheden uitgevoerd kunnen worden, zullen *operational objectives* binnen een *campaign* bereikt worden door een breed scala aan activiteiten (offensieve, defensieve, stabiliserende en voorwaardenscheppende), waarbij interactie en coördinatie met andere, niet-militaire actoren noodzakelijk is. Normaliter wordt de samenhang van militaire en niet-militaire activiteiten door de commandant en zijn staf geformuleerd.
- 6611 Drie *frameworks* voor het toepassen van *combat power* worden in de volgende secties verder uitgewerkt.
- **Operational Areas Framework.** Het *operational areas framework* is ter ondersteuning van het organiseren van capaciteiten, eenheden, C2 en activiteiten in tijd en ruimte in de operationele omgeving.
  - **Functional Framework.** Het *functional framework* is ter ondersteuning van het organiseren van activiteiten door het synchroniseren en integreren van de functies van militair optreden en *core functions* (kerntaken) in de operationele omgeving.

⁵⁹ *Battlespace management* omvat het beheersen en deconflicteren van diverse fysieke aspecten binnen de AOO. *Air space management (ASM)*, frequentie management, *Groundspace Management* (bijvoorbeeld ruimtelijke ordening en verkeerscontrole) is hier onderdeel van.

- **Effects Framework.** In een *effects framework* worden effecten, hun onderlinge relatie, hun relatie met de doelgroepen en de operationele omgeving in een geheel samengebracht. Alle effecten beïnvloeden uiteindelijk het gedrag van de doelgroepen via het fysieke of het psychologische vlak met *first and/or second order effects*⁶⁰. De hiervoor benodigde activiteiten worden gegroepeerd in *shaping, decisive en sustaining* activiteiten/operaties in de operationele omgeving.

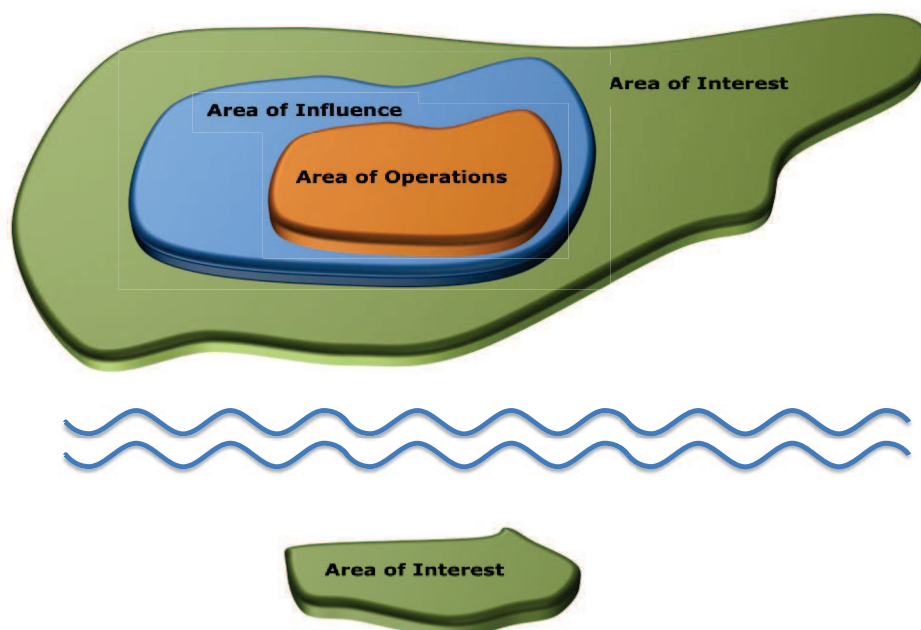
---

⁶⁰ Dit zijn effecten die beoogd zijn bij het plannen en uitvoeren van operaties en/of activiteiten. *First order effects* zijn directe en bedoelde effecten als gevolg van een activiteit. *Second order* en *subsequent effects* zijn gevolgen van het *first order effect*. Een voorbeeld is het strooien van pamfletten met als beoogd effect het vertrekken van opposenten. Een *first order effect* is de zichtbare presentie van de eigen eenheid. Het beoogde *second order effect* is dat de gevechtskracht van de opponent plaatselijk afneemt. (ze vertrekken). Een *second order effect* kan wel zijn dat je de opponent/bevolking geïnformeerd hebt en het *third order effect* is dat het vertrouwen en moreel van de commandant van de opponent afneemt, of dat je een bepaald gedrag van de opponent of de bevolking zou kunnen gaan zien, bijvoorbeeld ze vertrekken of juist versterking. Vaak overschrijden *subsequent order effects* de grens tussen het fysieke en psychologische vlak.

Sectie 7 Operational Areas Framework

Algemeen

- 6701 De *battlespace* van de commandant is opgebouwd uit zijn *area of operations (AOO)*, zijn *area of influence* en zijn *area of interest (AOI)*, inclusief het fysieke en psychologische vlak en het elektromagnetische spectrum. Van deze drie *battlespace areas* wordt het *AOO* toegewezen door zijn hogere commandant. Zijn eigen beoordeling leidt tot het identificeren van de andere *areas*.
- 6702 Het *operational areas framework* faciliteert gedecentraliseerde uitvoering. Dit hulpmiddel ondersteunt het identificeren van ondercommandanten, hun *AOO* en bevelsrelaties gedurende elke fase van een *campaign* of operatie. De *AOO* is terreingeoriënteerd en voor een belangrijk deel afgeleid van één of meerdere *lines/grouping of operation (LOO/GOO)* binnen het *campaign plan*.
- 6703 De *operational areas* bepalen ook de ordening van eenheden in een aaneengesloten, niet-aaneengesloten, lineaire en niet-lineaire *battlespace*. De indeling van de *operational areas* kan voortkomen uit het *operational design* en uit specifieke *LOO* en activiteiten.
- 6704 Een militaire organisatie levert *combat power* in de gehele *AOO* en beschikt over mogelijkheden dit uit te breiden naar de *area of influence*. Dit kan zowel op het fysieke als op het psychologische vlak. Hierdoor kunnen gewenste en/of ongewenste effecten ontstaan in de veel grotere *area of interest (AOI)*.
- 6705 Samenvattend zijn activiteiten en hun effecten niet beperkt tot de fysieke afmetingen van de geografische *area of influence*. Activiteiten uitgevoerd binnen een *AOO* kunnen reiken tot voorbij de geografische *AOO* en *area of influence*. Tactische incidenten kunnen zelfs verregaande operationele en strategische effecten veroorzaken. Deze gebieden buiten de *AOO* en *area of influence* worden ook gezien als *area of interest (AOI)* (zie Figuur 6-6).

Figuur 6-6: Illustratieve weergave van de *operational areas*.

Area of Operation

- 6706 De *area of operations (AOO)* is het operationele gebied, aangewezen door een *joint commandant*, waar land- of maritieme eenheden hun *tactical activities* uitvoeren (AAP-06). Het is een geografisch afgebakend gebied en wordt toegewezen door een hogere commandant. Binnen dit gebied heeft een commandant de autoriteit om tactische operaties uit te voeren voor het realiseren van zijn opdracht.
- 6707 Binnen de NAVO wordt de term *area of responsibility (AOR)* gebruikt, die praktisch dezelfde rol vervult als *AOO*. Formeel heeft *AOR* een andere betekenis⁶¹. Een *AOR*⁶² is het geografische gebied op de grond, zee of in de lucht onder commando van een commandant, die zowel de autoriteit als de capaciteit bezit om commando uit te oefenen. De verantwoordelijkheid omvat meestal het verzamelen van inlichtingen, het uitvoeren van operaties, de *control* over bewegingen en eventueel het onderhoud en de beveiliging van installaties. De verantwoordelijkheid kan echter ook beperkt blijven tot een specifiek domein. Hoewel een *AOR* aan een commandant toegewezen wordt door zijn hogere commandant, wordt het *AOR* vaak ook geduid met *AOO*. In dit document wordt alleen de term *AOO* gebruikt.
- 6708 Een *AOO* is een *control* maatregel, die vrijheid van handelen mogelijk maakt binnen helder omschreven grenzen en daarmee de flexibiliteit voor het uitvoeren van tactische operaties vergroot. Commandanten kunnen delen van hun *AOO* toebedelen aan hun ondercommandanten. De afbakening van een *AOO* kan in de loop van een operatie veranderen als gevolg van continue beoordeling van de toestand en de veranderende omstandigheden.
- 6709 Binnen een toegewezen *AOO* is een commandant (tenzij anders aangegeven) verantwoordelijk voor de volgende aspecten:
- uitvoeren van operaties;
  - coördineren van *tactical activities*;
  - controle over verplaatsingen;
  - opzetten en onderhouden van installaties;
  - ruimtelijke ordening (inclusief installaties);
  - *force protection*;
  - *situational awareness*;
  - inlichtingen.
- 6710 Bij het toewijzen van een *AOO* aan een ondercommandant moet de hogere commandant zeker stellen dat deze ondercommandant over voldoende capaciteit beschikt om de situatie in zijn gebied te beïnvloeden en de gewenste effecten en doelstellingen te realiseren. Commandanten leggen vaak beperkingen op aan een ondercommandant bij het toewijzen van een *AOO*. Deze kunnen geografisch georiënteerd zijn.
- 6711 Commandanten gebruiken geografische controlemaatregelen om bewegingen, manoeuvre, *airspace*, vuursteun en andere aspecten van een operatie te reguleren binnen hun *AOO*⁶³. Ook geografische controlemaatregelen veranderen met het verloop van de tijd en moeten daarom continu gemonitord worden om zeker te stellen dat zij een uiting zijn van de tactische behoefte.

⁶¹ De huidige definitie in de AAP-06 beschrijft de *AOR* als het geografische gebied toegewezen aan elk NAVO strategisch commando (*Allied Command Operations* en *Allied Command Transformation*) en elk regionaal commando van *SACEUR*.

⁶² Genoemde betekenis is nog niet opgenomen in de AAP-06, maar is voorgesteld voor opname in de AAP-06.

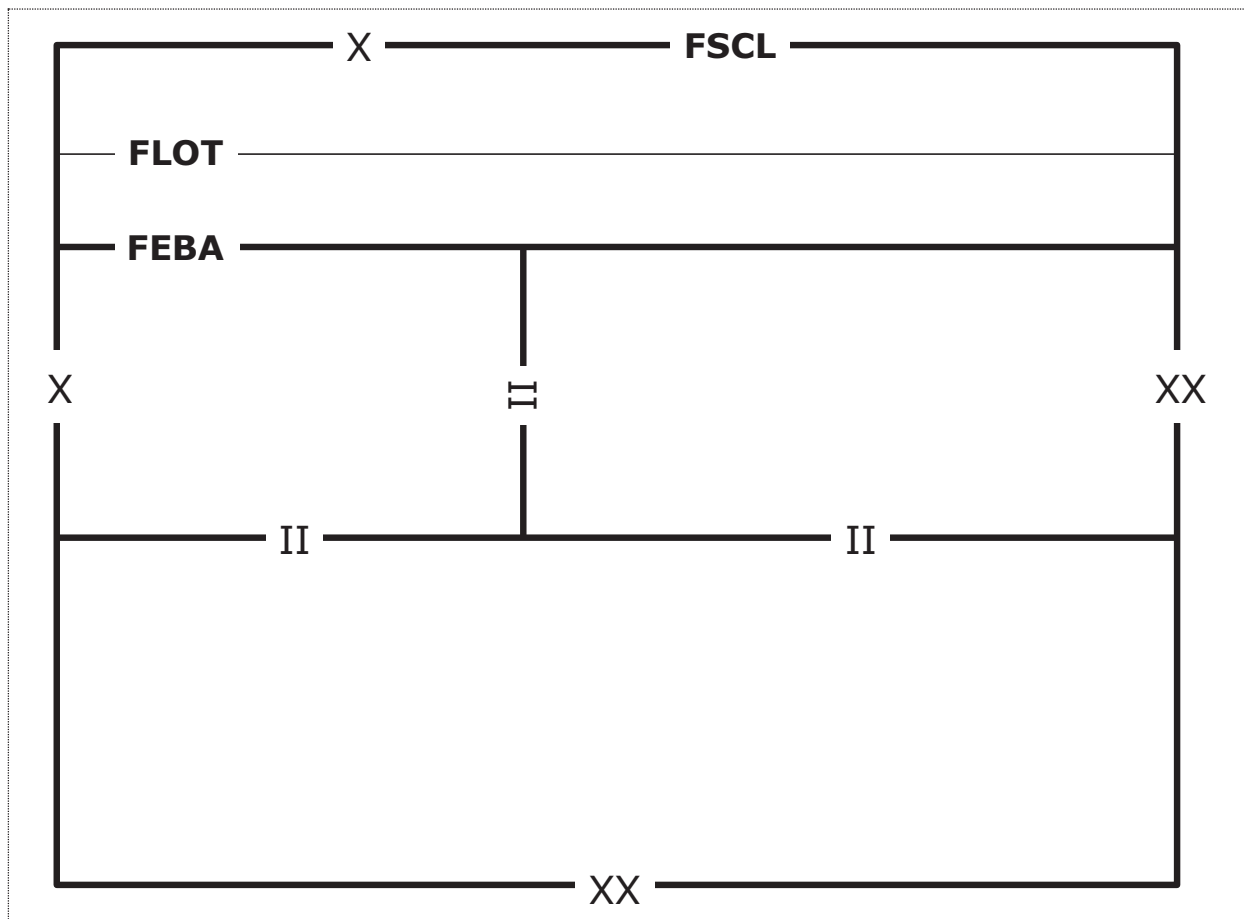
⁶³ *Battlespacemanagement*.

6712 Veel *campaigns* en operaties hebben grote/zichtbare, geografische uitdagingen. De aard van de dreigingen en de manier, waarop een opponent optreedt, maakt een aaneengesloten of lineaire wijze van optreden niet altijd mogelijk. Coördinatie, samenwerking en wederzijdse ondersteuning zijn dan moeilijker. Opdrachtgerichte commandovoering en beschikbaarheid van reserves op verschillende niveaus worden daardoor steeds belangrijker.

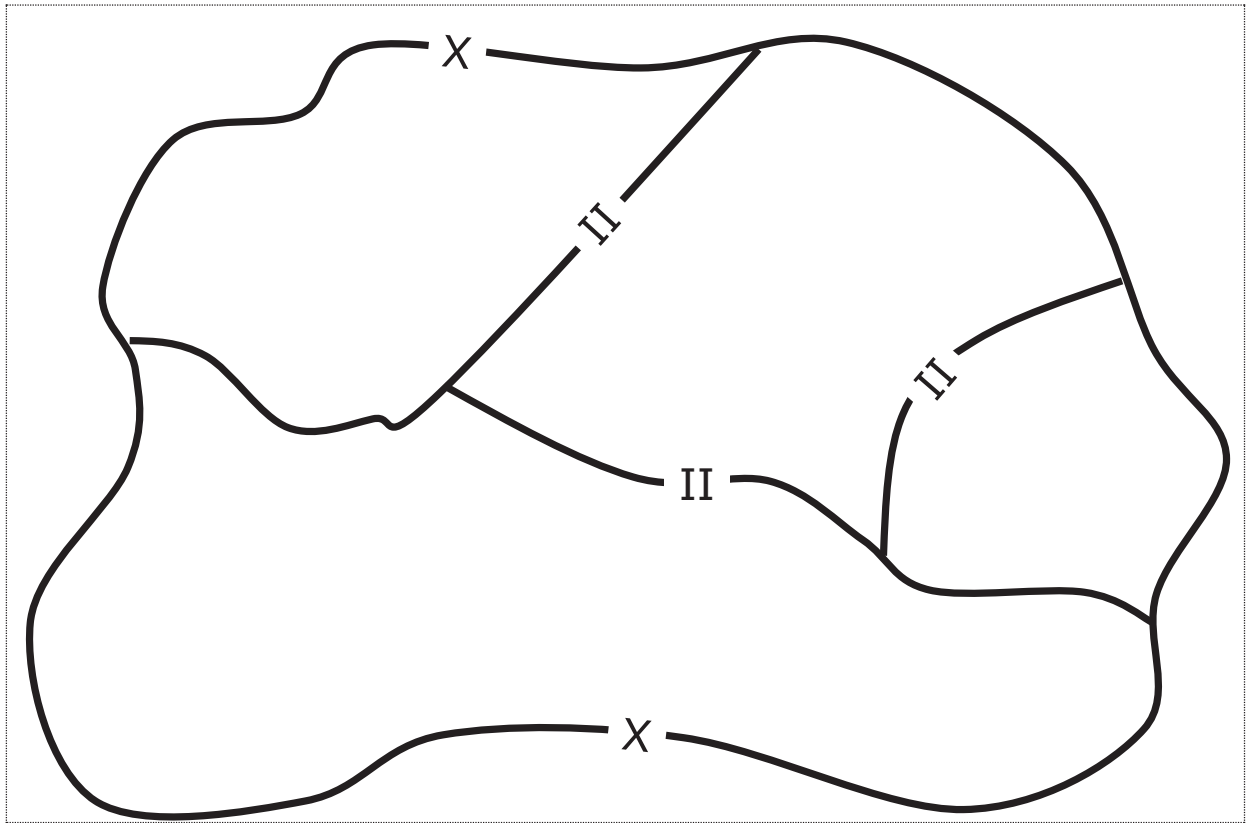
6713 De vier onderscheidende typen AOOs zijn:

- *contiguous - linear* (aaneengesloten, lineair) (zie Figuur 6-7);
- *contiguous - non-linear* (aaneengesloten, niet-lineair) (zie Figuur 6-8);
- *non-contiguous - linear* (niet-aaneengesloten, lineair) (zie Figuur 6-9);
- *non-contiguous - non-linear* (niet-aaneengesloten, niet-lineair) (zie Figuur 6-10).

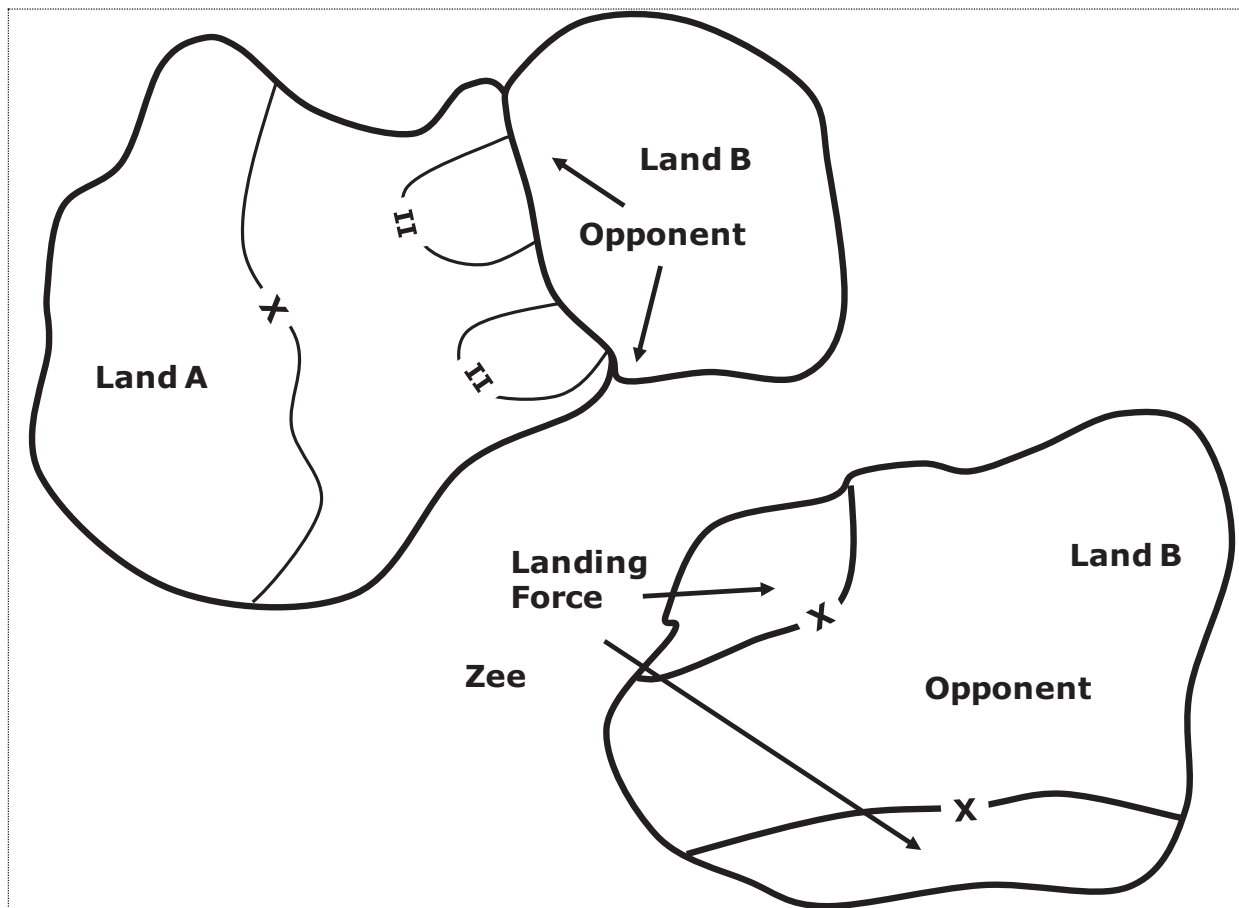
6714 De term lineair voor een AOO wordt bepaald aan de hand van de locatie van een identificeerbare opponent.

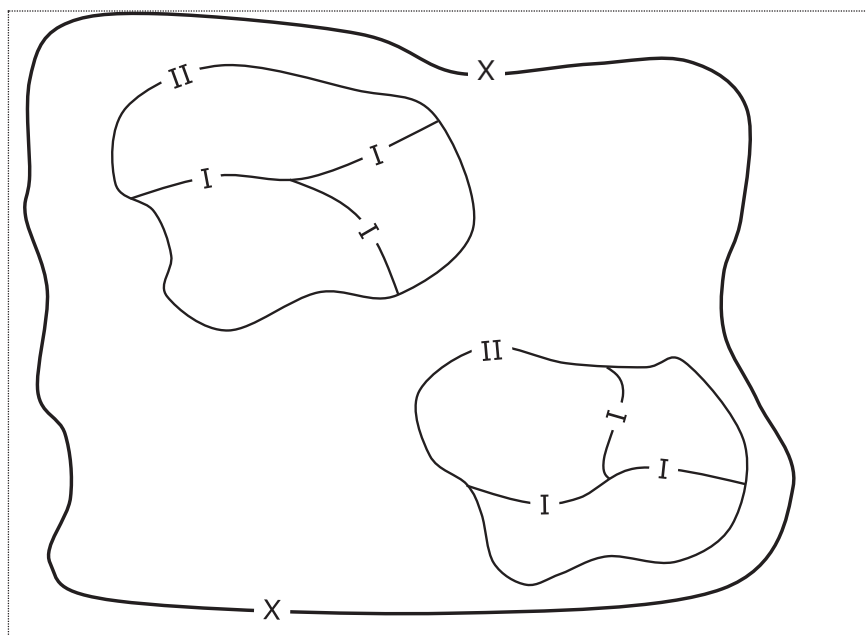
Figuur 6-7: *contiguous - linear* AOO.

Figuur 6-8: *contiguous – non-linear AOO.*

Figuur 6-9: *non-contiguous - linear AOO.*

Figuur 6-10: *non-contiguous - non-linear AOO.*

- 6715 Een commandant krijgt een AOO toegewezen. Op basis van zijn eigen beoordeling zal hij dit gebied verder indelen. Zijn manier van indeling kan afwijken van de wijze waarop zijn hogere commandant zijn eigen AOO heeft ingedeeld. De hogere commandant blijft binnen zijn eigen AOO verantwoordelijk voor gebieden die niet zijn toegewezen aan subeenheden.
- 6716 Factoren die het toewijzen van AOOs beïnvloeden zijn per missie verschillend. Naast het terrein zijn er vele, andere factoren die in overweging genomen moeten worden bij het vormgeven en het toewijzen van AOOs:
- opdracht;
  - *targets* en de gewenste effecten op deze *targets*;
  - kwaliteiten en vaardigheden van de eigen eenheid om de opgedragen missie en taken te realiseren, gewenste effecten te creëren en de noodzakelijke activiteiten uit te voeren;
  - *assigned* en *implied tasks*;
  - terrein;
  - dreiging;
  - tijd en ruimte (vooral voor de combinatie van omvang AOO, dreiging en verplaatsingsmogelijkheden);
  - culturele grenzen;
  - taalkundige grenzen;
  - politieke en/of juridische grenzen en sociale machtsstructuren;
  - tribale, historische, etnische en/of religieuze grenzen;
  - noodzaak voor economisch gebruik van middelen;
  - aanwezigheid van andere organisaties uit de *JIMP*-structuur, waarmee samenwerking is gepland en/of aanwezigheid van andere organisaties met hun eigen doelstellingen.

Area Unassigned

- 6717 In niet-aaneengesloten AOOs zijn altijd gebieden die niet zijn toegewezen aan ondercommandanten. Dit zijn *areas unassigned*. De commandant blijft verantwoordelijk voor deze gebieden en de operaties die er uitgevoerd worden. Hij stelt vast welke middelen en capaciteiten toegewezen worden om deze gebieden te monitoren en zo nodig te beïnvloeden als dat noodzakelijk is.

Area of Influence

- 6718 Een *area of influence* is het geografische gebied waarbinnen een commandant in staat is om de omgeving direct met operaties te beïnvloeden en effecten te creëren op het fysieke en het psychologische vlak. Dit doet hij in de regel met capaciteiten, middelen en eenheden die onder zijn eigen commando vallen.

Area of Interest

- 6719 De *area of interest* is het gebied dat van belang is voor de commandant en gerelateerd is aan de *objectives* van zijn lopende of geplande operaties. De *area of interest* omvat zijn *area of operations*, *area of influence* en direct aangrenzende gebieden. In deze gebieden kunnen opponenten of belanghebbende non-combattanten aanwezig zijn, die allen de missie kunnen beïnvloeden.
- 6720 De betekenis van de *area of interest* gaat verder dan de geografische en tijdsaspecten. Ook gebieden die gevolgen ondervinden van de activiteiten in de AOO en gebieden van waaruit door activiteiten consequenties ontstaan in de eigen AOO, vallen onder de *area of interest*.

6721 Het verzamelen en verwerken van informatie over de gehele *area of interest* wordt beperkt door de beschikbare capaciteit, tijd en personeel. Verder wordt het bemoeilijkt door de diffuse onderlinge beïnvloeding in dat gebied. Een commandant zal prioriteiten moeten aangeven voor het monitoren van de *area of interest*. Een te beperkte blik kan leiden tot een reactieve in plaats van proactieve operatie en een te brede blik kan de eigen operatie verstoren door een overvloed aan niet-relevante informatie.

Deep, Close and Rear – Activiteiten in tijd en ruimte

6722 Binnen het *operational areas framework* wordt het concept *deep, close* en *rear* toegepast⁶⁴. Dit behandelt het ontplooiën van eenheden en het uitvoeren van operaties en activiteiten in tijd en ruimte. Ze beschrijven het uitvoeren van alle *tactical activities* gerelateerd aan waar en wanneer deze plaats vinden in de *battlespace*.

6723 **Deep Operations** (diepe operaties) zijn operaties die over een grote afstand en/of over een langere periode worden uitgevoerd tegen *targets* (capaciteit, opponent of andere doelgroep) die niet betrokken zijn bij *close operations*. Het kunnen *decisive operations* zijn, maar meestal zijn het *shaping operations* (zie sectie 9 van dit hoofdstuk). Elk organisatieniveau kent zijn eigen *deep operations* voortkomend uit de wijze waarop de benodigde informatie verkregen wordt en de *targets* aangegrepen worden. *Deep operations* zijn principieel gekoppeld aan: het beïnvloeden van de perceptie en het begrip, *surveillance* and *target acquisition* en *interdiction* op zowel het fysieke als het psychologische vlak.

6724 **Close Operations** (nabijoperaties) zijn operaties, waarbij eigen eenheden direct contact hebben met een opponent. Het zijn operaties waarbij rekening gehouden wordt met direct contact en/of operaties waarbij de beoogde consequenties direct zichtbaar zijn. De gebruikte middelen en methoden zijn bijvoorbeeld fysieke uitschakeling door wapensystemen of het aanhouden van verdachten. *Close operations* kunnen *shaping, decisive* en/of *sustaining operations* zijn. Vaak is het optreden met verbonden wapens het kenmerk van *close operations*. *Close operations* vinden over het algemeen plaats op het fysieke vlak, hoewel zelfstandige of samenhangende *close operations* op het psychologische vlak ook mogelijk zijn. Voorbeelden van *close operations* op het psychologische vlak zijn een vuurkrachtdemonstratie of medische assistentie.

6725 **Rear Operations** (achtergebiedsoperaties) zijn operaties die de eigen vrijheid van handelen realiseren en in stand houden. Het zijn vaak administratief-bestuurlijke en logistieke activiteiten. *Rear operations* vereisen vaak beveiliging, vooral bij *campaigns* met een hoog asymmetrisch karakter en een irregulier optredende opponent. In een niet-aaneengesloten en/of niet-lineaire AOO is het meestal noodzakelijk de LOC en andere kritische locaties te beveiligen. *Rear operations*, inclusief de beveiliging en *force protection*, zijn in de regel *sustaining operations*.

6726 *Deep and close operations* kunnen ook betrekking hebben op een fasering in tijd, in samenhang met planning en uitvoering. Operaties uitgevoerd tegen opponenten waar binnen 48 uur gevechtscontact tot stand komt worden *close operations* genoemd. Operaties uitgevoerd tegen opponenten waar pas na 48 uur gevechtscontact tot stand komt worden als *deep operations* beschouwd. Bij operaties gericht op het creëren van effecten op het psychologische vlak, moet het begrip van tijd, ruimte en doelstelling verbreed en verdiept worden. Dit soort *deep operations* kunnen maanden of zelfs jaren duren voordat zij (eventueel) resulteren in *close operations*. Een voorbeeld van dit soort *deep operations* zijn operaties die gericht zijn op een verbetering van het onderwijssysteem. Deze kunnen direct leiden tot steun aan de *campaign*, maar zullen pas na jaren leiden tot een culturele en sociale verandering als gevolg van het onderwijs.

---

⁶⁴ Voorheen waren *deep, close* en *rear* operaties onderdeel van het operationele raamwerk. Het gebruik is echter alleen gekoppeld aan tijd en ruimte en zijn daarom onder het *operational areas framework* geplaatst (zie ATP-3.2.1 *Land Tactics*).

Sectie 8 Functional Framework

Algemeen

6801 Het *functional framework* ondersteunt de integratie van de verschillende functies van militair optreden (*combat functions*) en de integratie van *core functions*. De functies van militair optreden zijn: commandovoering, informatie & inlichtingen, manoeuvre, slagkracht, bescherming en *sustainment*⁶⁵. De *core functions* (kerntaken) zijn: *find, fix, strike* en *exploit*. Gezamenlijk vormen deze functies het *functional framework*. Het *functional framework* verwoordt het plan voor een operatie en biedt een *framework* voor het inrichten van activiteiten op zowel het fysieke als het psychologische vlak.

Functies van militair optreden

6802 De functies van militair optreden beschrijven de functionele aspecten van militaire eenheden voor het uitvoeren van tactische operaties en activiteiten. Ze zijn onafhankelijk van de eenheid of de aard van de operatie. Door het integreren van de functies van militair optreden wordt *combat power* gegenereerd. De functies van militair optreden zijn daarmee een analytisch hulpmiddel om de functionele aspecten van tactische operaties en activiteiten te benoemen. Ze bieden een brede en complete beschrijving, onafhankelijk van wapen, dienstvak of organisatie. Door het in overweging nemen van alle functies van militair optreden kunnen commandanten zich ervan verzekeren dat alle aspecten van de operatie in zowel de planning, voorbereiding als uitvoering worden meegenomen.

6803 Met het gebruik van de functies van militair optreden wordt uiteindelijk de gedachtegang vanuit de *manoeuvrist approach* omgezet in militaire operaties en activiteiten. Het vermogen om de *manoeuvrist approach* bij operaties te implementeren hangt af van: een passende manier van commandovoering⁶⁶, het benutten van inlichtingen, het toepassen van slagkracht en manoeuvre, de bescherming van de eigen capaciteiten en het voorzien in *sustainment*. Het relatieve belang van elke functie van militair optreden kan veranderen afhankelijk van de doelstelling van een operatie, maar gezamenlijk vormen de functies van militair optreden een samenhangend geheel en de basis voor een weloverwogen inzet.

6804 De functies van militair optreden vormen de denklijnen, waarlangs de militaire organisatie de beschikbare capaciteit ordent. Op basis van deze ordening wordt *combat power* ingezet voor de *core functions find, fix, strike* en *exploit*.

6805 **Commandovoering**⁶⁷ is de functie die alle functies van militair optreden integreert in een samenhangend tactisch concept. Commandovoering voorziet in verticale en horizontale integratie via sturing, planning, coördinatie, beoordeling van en *control* over de militaire eenheden en andere, toegewezen capaciteiten. Het voorziet in een methode voor het samenbrengen en integreren van activiteiten, die volgen uit de andere functies van militair optreden in *find, fix, strike* en *exploit* van opponenten en andere doelgroepen.⁶⁸

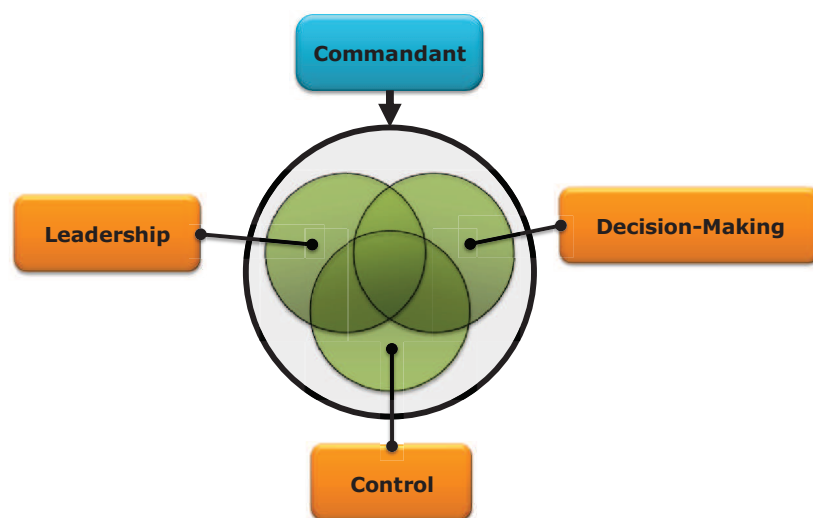
⁶⁵ Functies van militair optreden verwoorden de diverse functionaliteiten binnen een tactische operatie. Ze zijn niet gekoppeld aan soorten eenheden. De NAVO gebruikt hiervoor de term *combat functions*. Deze hebben dezelfde betekenis, maar hebben licht afwijkende termen: *command, information & intelligence, firepower, manoeuvre & fire, protection, sustainment*. In de Nederlandse terminologie is de functie logistiek vervangen door *sustainment*. Dit in lijn met de laatste NAVO-ontwikkeling, waarbij *sustainment* nadrukkelijk veel breder gezien wordt dan alleen logistieke aspecten.

⁶⁶ Binnen de NAVO wordt *mission command* (opdrachtgerichte commandovoering) algemeen beschouwd als de methode van commanderen die de *manoeuvrist approach* mogelijk maakt.

⁶⁷ Binnen de NAVO wordt deze functie aangeduid met *Command & Control*.

⁶⁸ De diverse planningsmethodieken en besluitvormingsmodellen, zoals TBM en Tactisch ontwerp (*design*) vallen onder deze functie net als C2, C2-ondersteuning en C2-ondersteuningssystemen. Voor inhoudelijke uitwerking van deze plannings- en besluitvormingsmodellen wordt verwezen naar de *AJP-5 Allied Joint Doctrine For Operational Planning, JDP-5 Campaign Planning* en DP 3.2.2 Commandovoering.

- 6806 Het centrale aspect van de functie commandovoering is het benadrukken van het juist formuleren en communiceren van het *intent* van de commandant. Een goed begrip van dit *intent* geeft richting aan besluitvorming op alle niveaus en stimuleert zowel initiatief als snelheid van handelen. Een goed begrip van het *intent* voorziet in horizontale en verticale eenheid van doelstelling en inspanning binnen een militaire eenheid en tussen een militaire eenheid en andere organisaties van de *JIMP*-structuur.
- 6807 Het uitoefenen van *command & control* geeft vorm en inhoud aan de functie commandovoering. *Command & control* is opgebouwd uit twee aspecten: autoriteit om te commanderen en commandovoeringsondersteuning (waaronder het hoofdkwartier, de faciliteiten, de systemen en de uitrusting).
- 6808 De autoriteit en bevoegdheid om te commanderen is in militaire organisaties toegekend aan een individu, de commandant. Deze autoriteit en bevoegdheid komt tot uiting in drie aspecten (zie Figuur 6-11).
- **Leadership** (leiderschap) voor, tijdens en na het uitvoeren van operaties;
  - **Decision-making** (besluitvorming), gekoppeld aan planning, voorbereiding en uitvoering;
  - **Control** (bevelvoering) is het continu monitoren, organiseren, sturen en coördineren van de toegewezen capaciteit en het beoordelen van resultaten in lijn met het plan van de commandant en zijn *intent*. De staf zal een belangrijk deel van deze *control* uitoefenen namens de commandant. De commandant vervult hierin de volgende rollen:
    - het hebben van kennis van de *end state* en het *intent* van het hogere niveau;
    - het beoordelen van de situatie en dit delen in de vorm van een planningsaanwijzing;
    - het nemen van besluiten, als voorwaarde voor gedetailleerde planning;
    - het toewijzen van missies aan ondercommandanten voor het creëren van effecten, die de gewenste doelstellingen realiseren;
    - het toewijzen van middelen in lijn met de uitgedeelde taken en *main effort*;
    - het aansturen van eenheden en aanpassen van plannen;
    - het ondersteunen van eenheden in lijn met het operatieconcept en de *main effort*;
    - het motiveren van eenheden;
    - het tonen van leiderschap.

Figuur 6-11: De drie aspecten van de commandant en zijn autoriteit.

- 6809 Commandovoeringsondersteuning is het systeem, waarmee de commandant zijn wil en intenties overbrengt op zijn ondercommandanten. Het systeem ondersteunt en faciliteert de kunst van het commanderen. De commandant en staf gebruiken hiervoor werkwijzen en procedures, ondersteund met de beschikbare communicatie- en informatiesystemen. Gezamenlijk vormen commandovoeringsautoriteit en commandovoeringsondersteuning het *command & control* systeem.
- 6810 Effectieve *command & control* is afhankelijk van de beschikbaarheid en de uitwisseling van informatie en inlichtingen, robuuste communicatiemiddelen en een effectief *operations process*. Commandanten moeten kunnen functioneren in een snel bewegende en technologische omgeving en gelijktijdig hun stempel kunnen zetten op de besluitvorming en de uitvoering van operaties. Ondanks de vaak technisch efficiënte commandovoeringsondersteuningssystemen zal de commandant nog steeds zijn rol vervullen via de kracht van zijn persoonlijkheid.
- 6811 Om effectief *command & control* uit te oefenen moet een commandant zich bewust zijn van de bevelsbevoegdheden, die bestaan tussen hem en de aan hem toegewezen eenheden voor zijn missie. Deze bevelsbevoegdheden bepalen primair of de commandant zelfstandige missies kan toebedelen, een eenheid naar eigen inzicht kan reorganiseren of directe taken kan opdragen binnen een overeengekomen *mission statement*⁶⁹.
- 6812 Het stafpersoneel is onderdeel van de commandovoeringsondersteuning en heeft als taak de commandant te assisteren en te adviseren. Ook ondersteunt de staf de ondercommandanten. De staf heeft geen inherente autoriteit, maar ontleent haar autoriteit aan de commandant en handelt ook in zijn naam. De voornaamste rol van de staf is *control* en de kernfuncties coördineren, monitoren en beoordelen. Voor de kernfunctie coördineren betekent dit dat de staf zodanig informatie verzamelt, verwerkt en presenteert dat het de commandant ondersteunt bij zijn besluitvorming. Aansluitend draagt de staf zorg voor het uitvoeren van diverse *control* maatregelen, meestal in de vorm van orders. Bij het deels overlappende monitoren zorgt de staf voor terugkoppeling die essentieel is voor tijdige besluitvorming.
- 6813 **Informatie & inlichtingen** is de functie van militair optreden die de commandant voorziet van kennis over actoren en factoren in de operationele omgeving. Deze functie van militair optreden integreert informatie uit verschillende systemen op alle organisatieniveaus (nationaal en internationaal) en stelt deze beschikbaar aan de commandant.
- 6814 Informatie is elke vorm van ruwe data, die gebruikt kan worden voor het maken van inlichtingen. Inlichtingen is het resultaat van het verwerken van informatie over andere landen, organisaties of groeperingen, inzetgebieden of potentiële inzetgebieden. De term wordt ook gebruikt voor het aanduiden van activiteiten die inlichtingen produceren en voor het aanduiden van organisaties die inlichtingenactiviteiten uitvoeren.
- 6815 Voor alle niveaus zijn inlichtingen onlosmakelijk verbonden met operaties, omdat het essentiële informatie aanlevert voor de besluitvorming, planning en uitvoering van operaties. De inlichtingenstaf⁷⁰ moet in staat zijn om de beschikbare informatie te analyseren en te beoordelen. Op basis hiervan worden inlichtingen geproduceerd voor besluitvorming en planning en wordt advies gegeven aan de commandant. Het blijft echter een commandantenverantwoordelijkheid om de inlichtingenstaf juist te sturen.
- 6816 Bij het beschouwen, analyseren en beoordelen van de omgeving zal de inlichtingenfunctie niet alleen de fysieke aspecten van het weer en terrein onderzoeken, maar ook een brede variëteit van systemen, entiteiten en machtstructuren, die in deze omgeving aanwezig en actief zijn. De onderling samenhangende aspecten van de omgeving, die beoordeeld moeten worden voor het opbouwen van een kennisbasis, betreffen politieke, militaire, economische, sociale (inclusief culturele), infrastructuur en informatie (PMESII)-aspecten. De reikwijdte van de inlichtingenfunctie moet breed zijn om enerzijds de commandant te

⁶⁹ Zie ook AAP-06 en AJP-3.2.2 *Command and Control Allied Land Operations*.

⁷⁰ In de DP 3.2.2.1 *Command Support in Landoperations* wordt deze functionaliteit binnen de *environment cell* uitgevoerd.

voorzien van een brede kennisbasis van de operationele omgeving en om anderzijds de effecten van activiteiten te kunnen beoordelen op alle aspecten in die omgeving.

- 6817 De inlichtingenfunctie wordt tastbaar gemaakt door het *Intelligence, Surveillance, Target Acquisition and Reconnaissance (ISTAR)* systeem, waarin alle middelen, mogelijkheden en capaciteiten worden samengebracht om informatie te verzamelen, vervolgens inlichtingen en begrip (*understanding*) te produceren en deze tot slot te verspreiden. In essentie maakt de inlichtingenfunctie gebruik van alle informatiebronnen. Traditioneel is het beheer van sensoren, de synchronisatie en *fusion* gecentraliseerd op hogere niveaus om maximaal gebruik te maken van variëteit aan systemen in de moderne *battlespace*. Echter, de huidige complexe omgeving vraagt, voor het ondersteunen van *situational awareness*, om vergelijkbare kwaliteiten als op hogere niveaus. Dit doet overigens niets af aan de behoefte om op het hogere niveau inlichtingen gecentraliseerd in te zetten.
- 6818 **Slagkracht** is de functie van militair optreden die de commandant laat nadenken over de capaciteit die het beoogde directe effect realiseert. Slagkracht omvat meer dan fysieke vuurkracht (*fire power*), geleverd door eenheden en wapensystemen. Ook capaciteiten voor het maken van infrastructuur, mediaberichten en pamfletten vallen hieronder. Slagkracht vormt de kern van operaties en activiteiten. De verbreding van het begrip vuurkracht naar slagkracht is in lijn met de verbrede betekenis van *combat power* (zie Hoofdstuk 4). In de huidige operaties zal een belangrijk deel van de vuurkracht (als onderdeel van de totale slagkracht) geleverd worden vanuit een *joint* samenstelling, oftewel door de integratie van grondgebonden vuursteeneenheden met maritieme en luchtgebonden capaciteit (*fire support*).
- 6819 **Manoeuvre** is de functie van militair optreden voor het verkrijgen van een gunstige positie ten opzichte van een opponent of andere doelgroep op zowel het fysieke als het psychologische vlak. Door manoeuvre kunnen de benodigde activiteiten gepositioneerd en uitgevoerd worden om de missie te realiseren (in sectie 4 van hoofdstuk 7 worden de verschillende manoeuvrevormen beschreven).
- 6820 **Bescherming** is de functie van militair optreden, die voorziet in het overlevingsvermogen van de eigen organisatie en het handhaven van de vrijheid van handelen. Bescherming omvat alle beschermende maatregelen van luchtverdediging tot contramobiliteit en overlevingsvermogen. Voorbeelden zijn het opzetten van een beveiliging of het versterken van gebouwen en onderkomens. Onder bescherming vallen ook alle beveiligingsmaatregelen (*force protection measures*).
- 6821 **Sustainment** is de functie van militair optreden, die alle aspecten van ondersteuning integreert om de militaire capaciteit te genereren en in stand te houden. Het omvat aspecten als aflossing, rotatie, opleiding & training en logistieke aspecten zoals personele/materiële instandhouding en infrastructurele voorzieningen. Onder *sustainment* vallen ook gezondheidszorg en *welfare*.

Core functions

- 6822 Activiteiten, gericht op het aangrijpen van de cohesie of de wil van een opponent, worden uitgevoerd via drie *core functions*: **find**, **fix** en **strike** (vinden, binden, slaan). Impliciet is altijd de noodzaak aanwezig om voorbereid te zijn op **exploit** (uitbuiten). Het vinden en binden van een opponent of andere doelgroep draagt bij aan *shaping* van de operationele omgeving. Slaan en uitbuiten kunnen potentieel *decisive* zijn (zie Sectie 9 van dit hoofdstuk). De *core function fix* is niet beperkt tot alleen de tactische taak 'fix'. Offensieve of defensieve activiteiten vanuit de *core function fix* kunnen voorwaarden creëren voor offensieve activiteiten vanuit de *core function strike*. Zo kan ook het vermogen van een opponent voor het beïnvloeden van de lokale bevolking aangegrepen worden vanuit de *core function fix*, bijvoorbeeld door *PSYOPS* en *Public Affairs (PA)* activiteiten. Operationele ervaring leert dat vinden, binden, slaan en uitbuiten in samenhang moeten plaatsvinden.
- 6823 De *core functions* zijn bruikbaar binnen alle geweldsniveaus en voor alle *campaign themes*. In een *security campaign* worden niet-militaire en paramilitaire opponenten gevonden door

het verzamelen van inlichtingen door inlichtingendiensten, *overt* en *covert* capaciteit van het militaire apparaat en andere overheidsinstanties. Herkenbare elementen van militaire eenheden en politie, gecombineerd met diplomatieke inspanning, binden *insurgents* en hun invloed op de bevolking door een combinatie van activiteiten met effecten op het fysieke en/of het psychologische vlak. Lokale eenheden kunnen een *core function find* en *fix* rol vervullen tegen een opponent. Speciale eenheden, militaire eenheden, politie en een rechtssysteem kunnen onderdeel zijn van de *core function strike* gericht op een *insurgent*. Activiteiten zoals *PSYOPS* and *PA* kunnen gericht zijn op de legitimiteit van *insurgents* en zijn daarmee ook onderdeel van de *core function strike*. Uitbuiten betekent voordeel behalen uit een situatie die zich ontvouwt, in lijn met het *intent* van de hogere commandant. Het uitbuiten van het succes kan betrekking hebben op het vergroten van de *freedom of movement* van de civiele politie, overheidsfunctionarissen en hulpverleners, zodat langetermijndoelstellingen op economisch en politiek vlak beter gerealiseerd worden.

- 6824 De ***core function find*** wordt tijdens een operatie steeds opnieuw toegepast en beoordeeld. Het omvat lokaliseren, identificeren, volgen en beoordelen van een doelgroep (opponent of anderen). Eenheden kunnen specifiek aangewezen worden voor het verkrijgen van informatie over een doelgroep, vooral in de initiële fase van een operatie.
- 6825 Een commandant kan niet alles weten. Zijn informatiesystemen en verzamelorganen kunnen zo veel informatie genereren, dat overbelasting dreigt bij het verwerken van deze informatie. Het kan zelfs leiden tot frictie in de staf. Deze problemen kunnen het hoofd geboden worden door een duidelijke informatiebehoefte en een heldere prioriteitstelling van de commandant.
- 6826 Het vinden vereist meer fysieke en intellectuele inspanning dan simpelweg lokaliseren van een opponent. Succesvol vinden wordt versterkt als de organisatie, locatie, sterkte (van een opponent), intenties, wijze van optreden en mogelijke reacties op ons eigen optreden bekend zijn. Het is ook belangrijk om te weten waar een dreiging niet vandaan komt of wat onwaarschijnlijke reacties zijn. Deze informatie kan een basisingrediënt zijn voor verrassing en uitbuiting.
- 6827 De *core function find* biedt ook identificatie- en analysemogelijkheden van andere doelgroepen (dan alleen de opponent) in de operationele omgeving, die de situatie kunnen beïnvloeden en mogelijk een rol vervullen bij het succesvol beëindigen van een *campaign*. Voorbeelden zijn sleutelfunctionarissen, sleutelfiguren, sociale verbanden, religieuze/politieke leiders en groeperingen, die allen mogelijk aangegrepen/beïnvloed moeten worden bij het nastreven van blijvende *campaign* resultaten. De analyse binnen de *core function find* zou de rol van al deze doelgroepen, inclusief de beïnvloedingsmogelijkheden, moeten duiden ter ondersteuning van de *campaign*.
- 6828 Hoewel technologische middelen veel ondersteuning geven bij het lokaliseren en beoordelen van een opponent of andere doelgroep, zal analyse door personeel en ervaring nog steeds noodzakelijk zijn voor het beoordelen van mogelijke intenties van de opponent of andere doelgroepen. Ook militairen en ander personeel in direct contact met een opponent of lokale bevolking zijn belangrijke en vaak accurate bronnen van informatie. Het is dan ook van groot belang dat de essentiële informatiebehoefte ook bij hen bekend is.
- 6829 De ***core function fix*** is het ontnemen van de vrijheid van handelen van doelgroepen. Dit kan door doelgroepen hun doelen te ontzeggen, hen af te leiden van hun doelstelling of door hen informatie te ontzeggen noodzakelijk om hun doel te realiseren. Dit kan op het fysieke en/of op het psychologische vlak plaatsvinden. Patrouilles kunnen bijvoorbeeld het optreden van een opponent binden tot een beperkt gebied, terwijl *electronic warfare (EW)*-middelen de communicatie van de opponent kunnen blokkeren en tegelijkertijd media de mogelijkheid gegeven kunnen worden om informatie aan de bevolking te verstrekken en daarmee de vrijheid van handelen van een opponent te beperken en hem te dwingen hierop te reageren. In dit voorbeeld worden de mogelijkheden van de opponent beperkt en wordt hem de mogelijkheid om de bevolking te beïnvloeden ontnomen.

- 6830 Het binden in fysieke termen heeft meestal betrekking op de inzet van gevechtseenheden ten behoeve van het ontzeggen van terrein, het binden van een opponent met vuur en/of beweging of het in handen houden van essentiële terreindelen. Door het fysiek binden van een opponent wordt de vrijheid van handelen van een opponent beperkt en de eigen vrijheid van handelen vergroot. Binden van de opponent kan door een combinatie van het conditioneren van het terrein of de opponent, opstellingen en misleiding. Het binden van opponenten kan ondersteund worden door het uitvoeren van patrouilles, het doorzoeken van een omgeving en door *checkpoints*. Het binden van een opponent kan versterkt worden door hem te confronteren met aanvullende acties, die hem afleiden van zijn hoofddoelstelling.
- 6831 Misleiding en verrassing zijn sleutelaspecten bij het binden van gevechtseenheden van een opponent. Door een opponent zijn mogelijkheden te ontzeggen om zijn doel te bereiken en door hem in een reactieve *mindset* te brengen, wordt de eigen vrijheid van handelen verhoogd. Het bovenstaande kan uiteindelijk leiden tot misleiding van de opponent door een combinatie van verwarring, uitlokking en verrassing van de opponent. Wanneer een opponent is misleid, denkt hij te weten hoe hij moet reageren, maar zijn besluit zal in de praktijk fout blijken te zijn. Wanneer hij uitgelokt is, is een opponent genegen activiteiten te ondernemen die hem kwetsbaar maken. Wanneer hij verrast is, is het onduidelijk voor hem hoe te reageren op de beschikbare informatie, totdat het te laat is. De gecreëerde onzekerheden kunnen een opponent dwingen om meerdere opties af te dekken en zijn capaciteit te versnipperen. Daarmee wordt hij afgeleid van zijn doelstelling en is hij gebonden.
- 6832 Het binden van een opponent op het psychologische vlak omvat onder meer het verstoren of het voorkomen van zijn mogelijkheden om begrip en wil van de diverse elementen (bevolking en leiders) in de omgeving te beïnvloeden. De doelstelling is het beperken van de manoeuvreerimte op het psychologische vlak (oftewel het beïnvloeden van de perceptie, het begrip en de wil van anderen). Dit zal vooral gedaan worden met beïnvloedingsactiviteiten, zoals tijdige mediaberichten voordat een opponent ondermijnende propaganda uitgeeft.
- 6833 Fysieke activiteiten kunnen ook indirect effecten hebben, die een doelgroep binden op het psychologische vlak. Een voorbeeld is het storen of het uitschakelen van een radiostation, waardoor een opponent de capaciteit ontnomen wordt om de lokale bevolking te beïnvloeden.
- 6834 Het binden van een doelgroep kan de eigen mogelijkheden snel beperken. Capaciteit die nodig is voor het binden, moet dan ook niet onnodig capaciteit weghalen voor het slaan. Dit geldt voor zowel het fysieke als het psychologische vlak.
- 6835 De **core function strike** wordt bereikt met het uitvoeren van offensieve activiteiten, die effecten hebben op zowel het fysieke als het psychologische vlak van een doelgroep. Het slaan kan zowel *shaping* als *decisive* zijn.
- 6836 Het slaan in fysieke termen omvat het aangrijpen van een opponent door het innemen van terrein, het vernietigen van uitrusting en het uitschakelen van essentiële objecten/installaties, belangrijk personeel of het verkrijgen van een gunstige positie. De doelstelling is het manoeuvreren van eenheden en het concentreren en inzetten van vuurkracht om druk uit te oefenen op een opponent. Succes kan leiden tot indirecte psychologische effecten op de opponent, zoals een afnemend moreel en een afnemende samenhang. Slaan moet dan ook vooral gericht zijn op de zwakke aspecten van een opponent, teneinde een gunstige positie te verkrijgen en zijn moreel en vertrouwen te ondermijnen.
- 6837 Het slaan om directe effecten te creëren op het psychologische vlak is het aangrijpen/beïnvloeden van de perceptie, het begrip en de wil. Veelal zal deze vorm van slaan uitgevoerd worden met beïnvloedingsactiviteiten op een doelgroep. Voorbeelden zijn *PSYOPS*-activiteiten aansluitend op een langdurige artillerie beschieting, maar ook herstel van essentiële voorzieningen na het binden van opponenten door beveiligingspatrouilles.

Het slaan van een doelgroep op het psychologische vlak vereist goede inlichtingen, gedegen analyse, gespecialiseerd advies en nauwgezette coördinatie.

- 6838 Idealiter vinden activiteiten samenhangend en complementair plaats op het fysieke en het psychologische vlak. De activiteiten omvatten selectieve aanvallen op de cruciale capaciteiten van een opponent, zijn begrip, zijn moreel en zijn legitimiteit binnen de omgeving. Het slaan combineert dan ook activiteiten van gevechtseenheden, speciale eenheden, *EW* met *PSYOPS*, *PA* en *CIMIC*, om complementaire effecten te creëren die leiden tot het beoogde resultaat. Enkele mogelijke, complementaire effecten zijn dat de opponent kerncapaciteiten ontnomen worden, dat zijn positie uitgemanoeuvreed en onhoudbaar wordt, dat zijn vermogen voor *command & control* en *sustainment* gereduceerd wordt en dat zijn mogelijkheden om andere elementen in de omgeving te beïnvloeden (waaronder leiders en bevolking) geneutraliseerd wordt.
- 6839 Deze complementaire effecten moeten zorgvuldig overwogen zijn bij de geïntegreerde planning en *targeting*. Indien de planning en *targeting* van complementaire effecten onzorgvuldig heeft plaatsgevonden, kunnen effecten van fysieke activiteiten de effecten van beïnvloedingsactiviteiten ondermijnen.
- 6840 De **core function exploit** betreft het grijpen van een kans om een *objective*, dan wel deel van het *intent* van een hogere commandant sneller dan gepland of zelfs direct te realiseren. Het gebruik maken van de situatie voor het uitbuiten vereist handelen voorbij de gegeven missie. Om het hogere *intent* te realiseren kan het daarom noodzakelijk zijn de gegeven taken in de *OPORD* te vervangen. Kansen voor het uitbuiten kunnen zich op elk moment voordoen tijdens het vinden, binden en slaan.
- 6841 Het slaan van een opponent is bedoeld voor het realiseren van de doelstelling van de missie. Om succes uit te bouwen naar een grotere prestatie, is durf en vastberadenheid noodzakelijk om vaak kortstondige kansen aan te grijpen. Het uitbuiten is gestoeld op offensief handelen, verrassing en flexibiliteit, samen met initiatief van de commandant en zijn begrip van het *intent* van zijn hogere commandant. Het uitbuiten moet gestimuleerd worden in het operatieconcept en in de filosofie van opdrachtgerichte commandovoering.
- 6842 Continue en uitgebreide beschikbaarheid van actuele inlichtingen is noodzakelijk voor het vinden van mogelijkheden voor het uitbuiten. Indien de met het verzamelen van inlichtingen belaste eenheid niet afdoende is voor het slaan, moeten zij een opponent tenminste binden door het beperken van zijn vrijheid van handelen en moeten zij de voorwaarden creëren voor het aangrijpen met andere capaciteiten.
- 6843 Het tactisch uitbuiten vereist inzicht in het *intent* van de hogere commandant. Bij het uitbuiten van een tactische situatie moet een commandant de *operational objectives* niet uit het oog verliezen. Tactische mogelijkheden op de korte termijn moeten eventueel losgelaten of vertraagd worden, als dit noodzakelijk is voor het vasthouden van een *operational objective*. Het kan bijvoorbeeld noodzakelijk zijn om een vluchtende opponent te laten ontsnappen om een gebied of bevolking te beschermen en de bevolking veiligheid te bieden, wetteloosheid te voorkomen of essentiële installaties te beveiligen.
- 6844 Zoals ook bij andere *core functions* kan het uitbuiten ook op het psychologische vlak met beïnvloedingsactiviteiten zoals *PSYOPS* en *PA*. Ook bij het uitbuiten op het psychologische vlak is zorgvuldigheid noodzakelijk, om langetermijnondersteuning voor de *campaign* niet te ondergraven.

Combineren van core functions

- 6845 Binnen een conflict of confrontatie vindt voortdurend interactie plaats tussen het vinden, binden, slaan en uitbuiten op zowel het fysieke als psychologische vlak. Afzonderlijk hebben zij slechts een beperkt effect. Voor het maximaliseren van het effect moeten *core functions* altijd gecoördineerd worden door commandanten. Hoewel de beschikbare capaciteiten kunnen variëren, zijn de *core functions* toepasbaar op zowel sectieniveau als op het niveau van samengestelde, multinationale, *joint* eenheden. Uiteindelijk kunnen deze

core functions ook uitgevoerd worden door andere organisaties dan militaire eenheden. Andere veiligheidsorganisaties, het juridische systeem en zelfs ontwikkelingsorganisaties kunnen een opponent en zijn capaciteiten, maar ook factoren en aspecten die een opponent motiveren of hem in staat stellen anderen te beïnvloeden, vinden, binden, slaan en uitbuiten. Zo kunnen veiligheidsorganisaties een capaciteit van de opponent fysiek binden, terwijl zijn grip op de bevolking via sociale en economische verbeteringen ten aanzien van de *core grievances* aangegrepen kan worden.

Sectie 9 Effects Framework

Algemeen

- 6901 Het *effects framework* wordt gebruikt om tactische operaties te beschrijven en te verbinden met het manoeuvreplan van de commandant. Het *effects framework* beschrijft de wijze van optreden en het beoogde resultaat. De commandant gebruikt het *effects framework* als een hulpmiddel, waarmee hij de activiteiten van zijn eenheden in de AOO in tijd en ruimte synchroniseert naar doelstelling. Daardoor kan hij samenhang van effecten in zijn *battlespace* inzichtelijk maken. Ook biedt het *effects framework* de mogelijkheid om activiteiten te ontwikkelen en te benoemen naar doelstelling. De doelstellingen zijn: *shaping, decisive of sustaining*.
- 6902 Concepten voor tactische operaties, die volgen uit het *effects framework*, kunnen het best beschreven worden in relatie tot de *decisive conditions/supporting effects* en *lines/grouping of operations*, zoals beschreven bij het *operational areas framework*. Zo kunnen een aantal *shaping* en *decisive* operaties noodzakelijk zijn voor het realiseren van de *decisive conditions/supporting effects* langs een *line of operations*. Het concept *shaping, decisive* en *sustaining* kan zowel voor het fysieke als voor het psychologische vlak gelden.

Decisive, shaping en sustaining operations

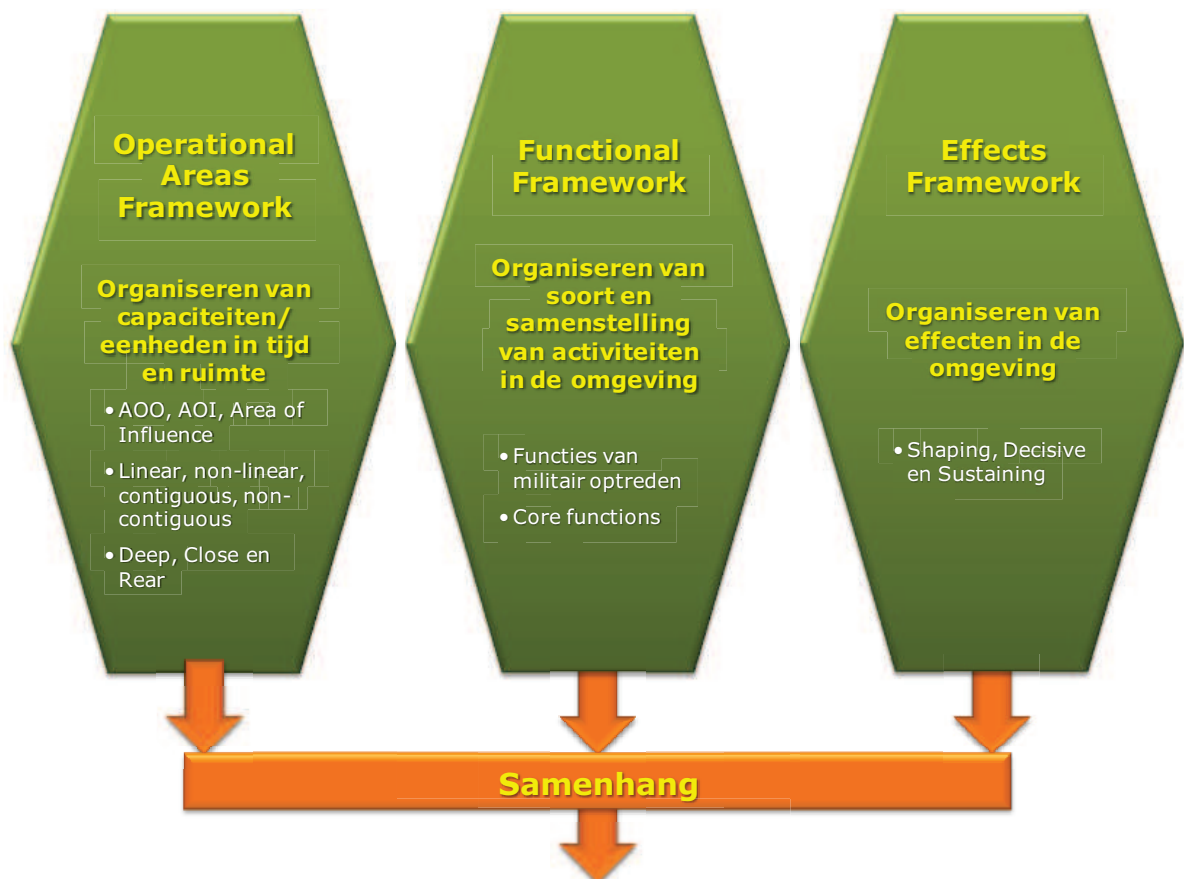
- 6903 Elke tactische operatie heeft maar één doelstelling. Dit is *shape, decisive of sustain*. De commandant definieert en verwoordt zijn *intent* in het manoeuvreplan in de termen *shaping, decisive* en *sustaining operations*. Door de synchronisatie en samenhang met operaties van het hogere niveau laat het *effects framework* eenheden zien wat de relatie is tussen hun opdracht en taken en die van andere eenheden.
- 6904 **Shaping operations** zijn operaties die bij een doelgroep en in de *battlespace* gunstige voorwaarden creëren voor de *decisive operation*. Zij maken een opponent of andere doelgroep kwetsbaar voor een aanval of andere *decisive operation* en helpen bij het vormen van de tijd- en ruimtefactoren voor deze *decisive operation*. *Shaping operations* kunnen gefaseerd uitgevoerd worden voor of gelijktijdig met de *decisive operation*. Succes van *shaping operations* worden bepaald aan de hand van specifieke, gewenste effecten, die de condities creëren voor de *decisive operation*. Het kan enige tijd duren voordat *shaping operations* effect sorteren, in het bijzonder als deze uitgevoerd worden met activiteiten en effecten op het psychologische vlak.
- 6905 **Decisive operations** zijn operaties die doorslaggevend zijn om het *intent* van de commandant te realiseren. *Decisive operations* bepalen daarmee het resultaat van een tactische operatie. Binnen een operatie of gevecht is er dan ook maar één *decisive operation*. Bij gefaseerde operaties, kan de *main effort* per fase verschillend zijn, maar er is uiteindelijk maar één *decisive operation*. Wanneer deze *decisive operation* van start gaat, wordt deze de *main effort*.
- 6906 **Sustaining operations** zijn operaties die ervoor zorgen dat de eigen capaciteiten beschikbaar blijven voor zowel het realiseren en voortzetten van de *decisive operation* als het uitblijven erna. Het omvat ondermeer gevechtlogistiek, *force protection*, het inrichten van bases en de ondersteuning aan en de bescherming van burgers en civiele instellingen. Ze moeten gericht zijn op het ondersteunen van het *intent* van de commandant en volgen zijn *main effort*. Eenheid van commandovoering is essentieel voor het coördineren van de vaak diverse aspecten van *sustaining operations*. Het concept van *sustaining* kan uitgebreid worden met het behouden van de ondersteuning en de legitimiteit voor de *campaign* bij de lokale bevolking.
- 6907 Het identificeren van de *main effort* is een kernaspect binnen het operatieconcept in elke *OPORD*. Binnen het *effects framework* van *shaping, decisive* en *sustaining operations*, wordt door de commandant de *main effort* aangewezen en gewijzigd.

Sectie 10 Integratie van resultaten

Algemeen

61001 De drie *frameworks* (*operational areas*, *functional* en *effects*) helpen bij het beantwoorden van de vragen waarom, waarvoor, waar en hoe met de eigen capaciteit om te gaan. De antwoorden op deze vragen worden gecombineerd in het tactische concept en het operatieconcept om het volgende met elkaar in verband te brengen (zie figuur 6-12).

- het organiseren van capaciteiten, eenheden en *command & control* in tijd en ruimte in de operationele omgeving (ondersteund met *operational areas framework*);
- het organiseren van soort en samenstelling van activiteiten in de operationele omgeving (ondersteund met *functional framework*);
- de samenhang van effecten in de operationele omgeving (ondersteund met *effects framework*).

Figuur 6-12: Drie samenhangende *frameworks*.

61002 De commandant organiseert zijn activiteiten in de *battlespace*, ondersteund door het *functional framework*. Hiermee combineert hij de functies van militair optreden en de *core functions*. Via dit *functional framework* wordt de beschikbare militaire capaciteit gebalanceerd en georganiseerd weggezet en levert daarmee daadwerkelijk *combat power*. Deze *combat power* wordt in samenhang gebracht met tijd- en ruimteaspecten en beoogde effecten. Binnen het *functional framework* zorgen eenheden voor de *core function strike* en *exploit*; andere eenheden leveren slagkracht en zorgen voor de *core function fix*. Sommige eenheden voeren hun inlichtingenfunctie uit voor de *core function find*. Weer anderen

zorgen voor *sustainment* of bescherming. De effecten van deze activiteiten zijn *shaping*, *decisive* of *sustaining*, die gepland zijn binnen het *effects framework*.

61003 De *frameworks* zijn gelijktijdig en complementair van toepassing op zowel het fysieke als het psychologische vlak. Het *functional framework* kan toegepast worden op het psychologische vlak om specifieke doelgroepen aan te grijpen voor het behalen van gewenste resultaten in het *effects framework*. Zo kan binnen de *battlespace* op basis van een *operational objective* een specifieke doelgroep en hun doelstellingen worden geïdentificeerd door het gebruik van inlichtingen, verkregen uit de *core function find*. Vervolgens kan met de *core function fix* deze doelgroep, afhankelijk van hun doelstelling, met de inzet van eenheden of middelen ondermijnd of ondersteund worden. Hiermee kan dan vorm gegeven worden aan *shaping* in deze situatie. Ook kunnen zowel *PSYOPS* als voorbereidende beschietingen een opponent "*shapen*", voordat een bewuste aanval gebruikt wordt in de *decisive operation*. Ook kunnen patrouilles als *shaping* gebruikt worden om inmenging van een opponent in bevolkingscentra te belemmeren, voordat *decisive CIMIC*-activiteiten plaatsvinden voor het herstellen van de essentiële diensten.

Elementen voor het integreren

61004 **Algemeen.** De drie *frameworks* helpen om antwoorden te ontwikkelen op de vragen, waarvoor een commandant zich gesteld ziet. Het gaat dan om de vragen hoe, waar, wanneer en waarvoor hij zijn capaciteiten inzet. Het combineren en integreren van al deze antwoorden vindt plaats door het aanwijzen van een *main effort* en het gebruik van synchronisatie en tempo. Uiteindelijk leidt het tot een tactisch concept dat de basis vormt voor de uiteindelijke tactische operatie die uitgevoerd wordt.

61005 **Main effort** concentreert effecten van eenheden en/of middelen in een bepaald gebied en op een bepaalde tijd ter ondersteuning van een activiteit, die de commandant als cruciaal bestempelt voor het succes van de missie op dat moment. Het aangeven van een *main effort* is een heldere en eenvoudige methode, die een commandant ondersteunt bij het identificeren van de juiste balans in het ontwikkelen van zijn *combat power* voor een gezamenlijke doelstelling.

61006 Het vaststellen van de *main effort* stelt een ondercommandant in staat zijn activiteiten en capaciteiten met behoud van flexibiliteit te richten op het doel. De *main effort* is geen punt op de kaart, maar een activiteit die de commandant wil gebruiken voor het realiseren van het gewenste resultaat. De *main effort* moet aangegeven zijn in locatie, tijd en betrokken eenheden. Het aanwijzen van de *main effort* stelt zeker dat commandanten begrip hebben voor de prioriteiten en daardoor slagvaardig kunnen optreden binnen het *intent* van hun hogere commandant, ook bij ontbreken van gedetailleerde opdrachten. De *main effort* kan verschillen voor de verschillende fasen van een operatie.

61007 Commandanten kunnen, om het succes te garanderen, de *main effort* versterken door het verkleinen van de *AOO*, het toewijzen van extra middelen, het geven van prioriteit aan vuursteun, logistiek, stafcapaciteit, verkenningen of door geplande opties voor inzet van de reserve. Zodra de *main effort* op het ene niveau is vastgelegd, moeten deze ook voor activiteiten op elk onderliggend niveau worden vastgelegd.

61008 **Synchronisatie** is het organiseren van militaire inzet in tijd, ruimte en doelstelling ten behoeve van het leveren van maximale relevante *combat power* op het beslissende moment en de beslissende plaats. Hierdoor wordt de commandant van een opponent overbelast en worden zijn mogelijkheden om adequaat te reageren beperkt.

61009 Synchronisatie is geen middel op zich, maar moet bezien worden door de ogen van de doelgroep en de invloed op hun handelen. Te nadrukkelijk grip houden op synchronisatie kan initiatief belemmeren en het gewenste tempo in een operatie vertragen.

61010 Synchronisatie van activiteiten op zowel het fysieke als het psychologische vlak is essentieel om zeker te stellen dat effecten complementair zijn, en langetermijndoelstellingen ondersteunen. Bijvoorbeeld een succesvolle grondoperatie tegen

een opponent in een bevolkt gebied, moet snel opgevolgd worden door noodhulp voor het ondersteunen van de bevolking. Aanvullende capaciteit voor veiligheid en het geruststellen van de bevolking en een snel herstel van noodzakelijke voorzieningen zijn noodzakelijk om de steun van de bevolking en de legitimiteit van de *campaign* te behouden.

- 61011 **Tempo** is de relatieve snelheid van handelen ten opzichte van de opponent/doelgroep. Tempo is opgebouwd uit de elementen: snelheid van besluitvorming, snelheid van uitvoering en snelheid van overgang van de ene naar de andere activiteit. Tempo geeft de competitieve karakteristiek weer van operaties. De commandant past zijn tempo aan om te bewerkstelligen dat hij sneller handelt en reageert dan de opponent/doelgroep. Ook kan het mogelijk zijn dat hij het tempo aanpast, zodat ondersteuning en voortzetting van zijn activiteiten mogelijk blijft.
- 61012 Tempo binnen operaties hoeft niet noodzakelijkerwijs een kort tijdsinterval te zijn. In sommige *campaign themes* zoals *Security*, kan tempo gezien worden over langere tijd.
- 61013 Tempo hangt samen met de tijdelijke integratie van de functies van militair optreden en de *core functions* voor het maximaliseren van *combat power*. Bezien vanuit tempo is het vermogen om snel te kunnen aanpassen van het grootste belang. Eenheden op elk niveau moeten zo georganiseerd zijn, dat zij snel hun samenstelling/groepering kunnen aanpassen. Het vermogen om snel de groepering aan te passen, verhoogt het tempo.
- 61014 Met tempo wordt getracht een opponent uit balans te brengen en houden door nieuwe en andere bedreigingen te lanceren, waardoor een opponent het gevoel krijgt dat de situatie regelmatig verandert en zijn reacties niet passend zijn. Dit kan bewerkstelligd worden door activiteiten te versnellen of te vertragen, maar ook door het aangrijpen van zijn plan of zijn besluitvormingscyclus.
- 61015 Tempo is zowel van toepassing op het fysieke als op het psychologische vlak. Commandanten kunnen een gunstige positie creëren ten opzichte van een opponent door hem te confronteren met andere bedreigingen. Zo kan een commandant proberen tijdig betere effecten te creëren via gesynchroniseerde *CIMIC*, *PSYOPS* en mediaberichten. Dit geldt niet alleen voor het aangrijpen van een opponent, maar ook voor doelgroepen die positief aangegrepen/beïnvloed moeten worden, waarbij een continue competitie gaande is met de opponent om de diverse doelgroepen in de operationele omgeving te beïnvloeden in lijn met de *campaign objectives*.
- 61016 In alle vormen van conflict zal elke partij de situatie beoordelen, besluiten nemen, handelen en beoordelen welke effecten zijn handelingen gehad hebben (*operations process*). Hieruit volgt de competitieve karakteristiek van operaties tussen opponenten om elkaar aan te grijpen of om ten opzichte van elkaar anderen te beïnvloeden. Die partij die deze cyclus consistent sneller doorloopt dan een opponent, krijgt uiteindelijk een gunstigere positie bij elke cyclus. De activiteiten van de opponent worden dan steeds minder relevant en sluiten uiteindelijk niet meer aan bij de omstandigheden. De opponent zal zijn cohesie verliezen en niet meer in staat zijn om door te vechten of zijn grip op de lokale bevolking zal langzaam afnemen, waardoor hij de steun van de bevolking verliest.
- 61017 Opdrachtgerichte commandovoering kan ook gebruikt worden om het tempo te verhogen. Hierdoor kunnen snel besluiten genomen worden op het laagste, tactische niveau. Indien waarnemingen eerst naar een hoger niveau gebracht moeten worden, voordat een besluit genomen kan worden en de instructies vervolgens via dezelfde weg weer terug moeten komen, wordt het *operations process* vertraagd. Dit geldt zowel voor het fysieke als het psychologische vlak. Bijvoorbeeld de bevoegdheid van een commandant om *PSYOPS*-berichten te maken en uit te geven, binnen bepaalde richtlijnen, maar zonder de noodzaak om de *PSYOPS*-berichten voor te leggen aan het hogere niveau, maakt dat de commandant snel kan reageren op propaganda van een opponent.
- 61018 Heldere, eenvoudige en korte opdrachten, waarin de missie duidelijk is verwoord met een helder *intent* en een duidelijke *main effort*, helpen om het tempo hoog te houden. Bekende en begrepen doctrine en werkbare *SOPs* helpen om de overdracht, het begrip en de uitvoering van opdrachten te versnellen. Echter, doctrine en *SOPs* moeten niet leiden tot

het beperken van initiatief, maar gebruikt worden als middel om zich snel aan te passen aan gewijzigde omstandigheden.

- 61019 Tempo kan verhoogd worden om gevechten te vermijden, mits dit noodzakelijk en in lijn met het *intent* van de commandant is. Voorbereiding, uitvoering en recuperatie van gevechten vergen kostbare tijd en verstoren het tempo van de eigen eenheden. De doelstelling zou moeten zijn om alleen een gevecht aan te gaan als dit direct bijdraagt aan de *operational end state* en als de voorwaarden voor succes aanwezig zijn.
- 61020 Bij het opereren met een hoger tempo dan voor de dreiging noodzakelijk is, moeten frictie, chaos en onzekerheid in het operatiegebied geaccepteerd worden. De hieruit volgende ongreepbaarheid (fluiditeit) van operaties moet geaccepteerd worden als de norm.
- 61021 Om te voorkomen dat een opponent inbreekt in ons *operations process*, moeten vaste patronen en methoden vermeden worden. Een opponent mag niet in staat zijn onze handelingen en activiteiten te voorspellen en zich hieraan aan passen. Nieuwe, snelle, tot de verbeelding sprekende en onverwachte oplossingen zijn altijd gewenst.
- 61022 **Overige frameworks.** Naast de bovengenoemde *frameworks* zijn er nog andere *frameworks* te gebruiken. Deze hebben hun nut bij specifieke operaties of binnen *campaign themes*, waar een enkele tactische operatie zich over langere periode uitstrekt en de samenwerking met andere organisaties expliciet onderdeel uitmaakt van het *framework*. Deze *frameworks* helpen de fasering binnen een tactische operatie vorm te geven⁷¹.

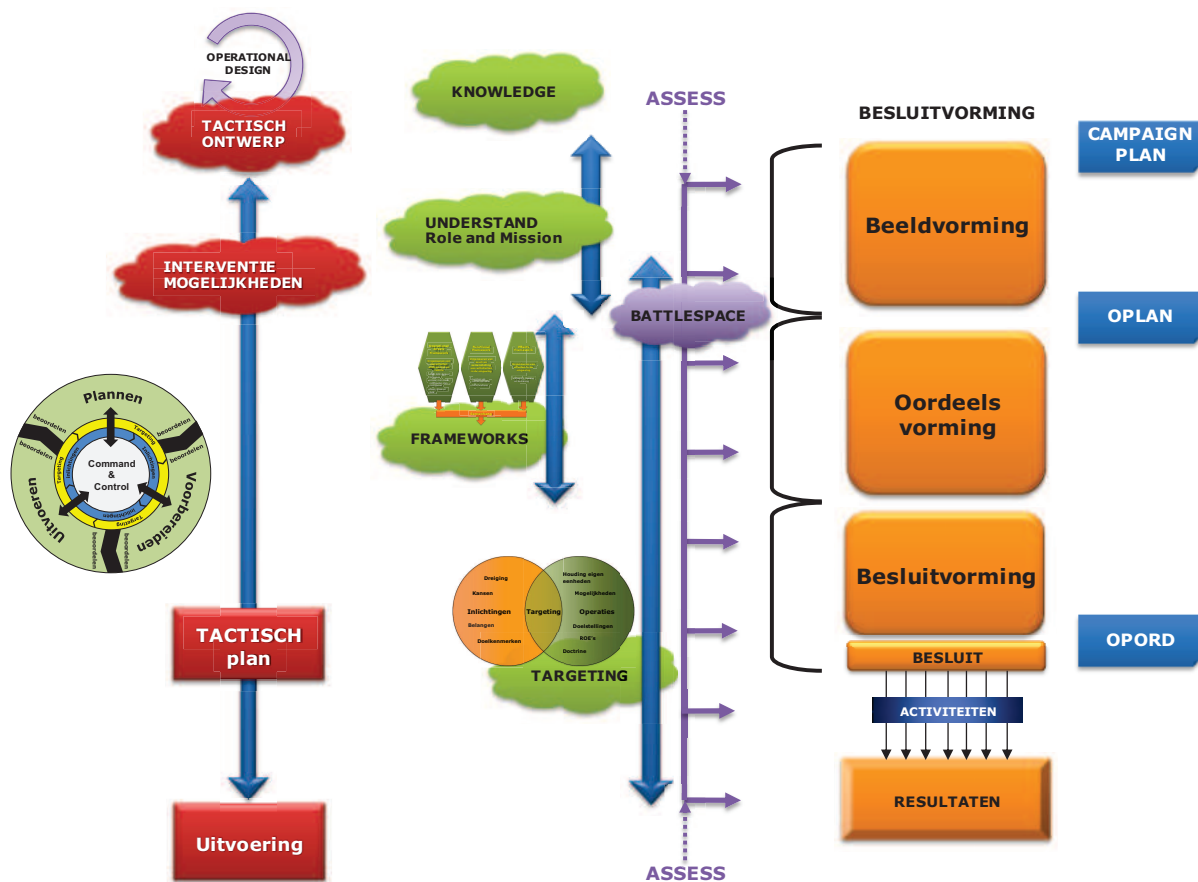
⁷¹ *Shape - Clear - Hold - Build* (SCHB). Dit *framework* wordt gebruikt in stabilisatie-operaties. Het vertoont grote gelijkenis met het *effects framework*, waar *decisive* overeenkomt met *clear* en *sustaining* verder is uitgesplitst in *hold* en *build*. Deze laatste twee geven expliciet aan dat er eerst een vorm van stabiliteit moet zijn, voordat er gebouwd kan worden aan ontwikkeling en bestuur.

Sectie 11 Van campaignplan tot OPORD

Algemeen

61101 In de voorgaande secties zijn diverse planningsmethoden en denkmodellen geïntroduceerd en uitgewerkt. Al deze methoden en modellen zijn hulpmiddelen voor de commandant en zijn staf om de ontvangen opdracht om te zetten in de uitvoering van operaties en activiteiten die de beoogde effecten realiseren, en om tegelijkertijd flexibel en adaptief te blijven in zowel de opzet als uitvoering van deze operaties en activiteiten. De diverse hulpmiddelen hebben hun specifieke rol en zijn complementair aan elkaar.

61102 De samenhang van deze planningsmethoden en denkmodellen is schematisch weergegeven in Figuur 6-13. Het tactische besluitvormingsmodel is hierbij gebruikt als referentie.

Figuur 6-13: Samenhang tussen tactisch ontwerp en tactische besluitvorming.

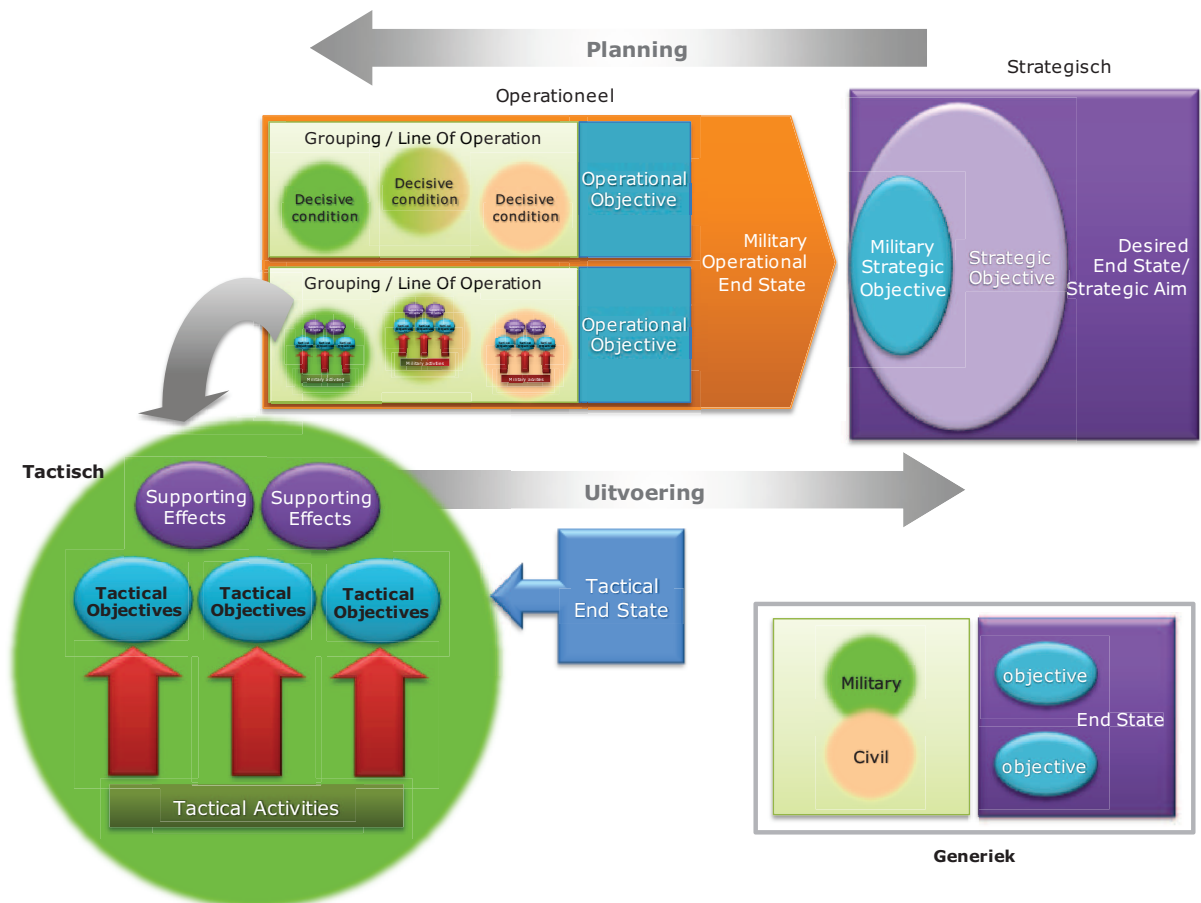
61103 De uitvoering van operaties wordt uiteindelijk verwoord en aangestuurd met één of meerdere *OPORDs*. Gebruik van de diverse planningsmethoden en denkmodellen helpt de commandant zowel de samenhang binnen en tussen operaties en activiteiten te organiseren alsook de beoogde resultaten van operaties en activiteiten te selecteren in lijn met de gewenste eindresultaten van een militaire operatie zoals idealiter verwoord en weergegeven in een *campaignplan*.

Bijlage 6A Samenhang endstates en objectives

6A-01 **End states en objectives.** Geplande activiteiten veroorzaken effecten. Deze effecten ondersteunen de gewenste *objectives*, die weer randvoorwaardelijk zijn voor *end states*. Voor een eenduidige toepassing van deze begrippen zijn de onderstaande termen gebruikt, die de logische samenhang weergeven zoals ook weergegeven in figuur 6.14.

- De **strategic end state** is de gewenste situatie, die direct is afgeleid van politieke richtlijnen. De *strategic end state* wordt gerealiseerd door het behalen van *strategic objectives*. Een *strategic end state* omvat vele facetten en de militaire *strategic end state* met bijbehorende militaire *strategic objectives* is hier slechts een onderdeel van.
- Een **strategic objective** is onderdeel van de *strategic end state*. Een *strategic objective* is gerealiseerd indien er aan van tevoren vastgestelde omstandigheden en voorwaarden is voldaan. Deze zijn vaak toegespitst op een element van macht. Bij het behalen van alle *strategic objectives* is de *strategic end state* gerealiseerd.
- Een militaire **operational end state** is de gewenste militaire situatie afgeleid van de strategische richtlijnen, die de basis vormen van een *campaign*. De militaire *operational end state* wordt gerealiseerd door het behalen van *operational objectives* en draagt bij aan het realiseren van de *strategic objectives*. De militaire *operational end state* houdt rekening met en integreert, waar nodig, de *end states* en *objectives* van andere machtsmiddelen. Een militaire *operational end state* kan bereikt worden, voordat de *strategic end state* is gerealiseerd. De inzet van het militaire machtsmiddel in de *campaign* kan na het bereiken van de militaire *operational end state* beëindigd of sterk teruggebracht worden.
- Een **operational objective** is onderdeel van de gewenste militaire *operational end state*. Een *operational objective* wordt gerealiseerd door activiteiten die één of meer samenhangende effecten en omstandigheden creëren. Ook andere machtsmiddelen kunnen deze *operational objectives* (of delen ervan) realiseren.
- Een **decisive condition** is onderdeel van een *operational objective*. Een *decisive condition* kan betrekking hebben op zowel het behouden van een situatie als de verandering in een situatie door gerichte activiteiten en dynamische ontwikkelingen, die in combinatie met elkaar een cruciaal element vormen van een *operational objective*. Eén of meer *decisive conditions* kunnen in een thematische of functionele *line/grouping of operation* ingedeeld worden ter onderbouwing van een *operational objective*.
- **Supporting effects** worden gecreëerd door activiteiten van één of meerdere actoren. Zij verbinden meerdere activiteiten in tijd, ruimte en/of doelstelling. Eén of meer *supporting effects* vormen daarmee de basis voor *decisive conditions*. *Supporting effects* vormen de primaire verbinding met *tactical activities* en zijn gerelateerd aan het *intent* (oogmerk) voor een tactische operatie of onderdeel van de *tactical end state*.
- Een **tactical end state** is de tactische situatie die bereikt moet zijn na het afronden van een tactische opdracht. De *tactical end state* wordt bij elke opdracht beschreven in het operatieconcept. Een *tactical end state* wordt gerealiseerd door het behalen van één of meer *tactical objectives*.
- Een **tactical objective** is een onderdeel van een *tactical end state* en het onmiddellijke doel van een militaire activiteit. Een *tactical objective* wordt gerealiseerd door het behalen van een tactisch succes of door het realiseren van effecten volgend uit één of meerdere *tactical activities*.

Figuur 6-14: Samenhang end states, objectives en militaire activiteiten in planning, voorbereiding en uitvoering.

6A-02 Effecten worden gerealiseerd door het uitvoeren van activiteiten. Deze systematiek zorgt voor het verbinden van het operationele en tactische niveau door het toewijzen van missies in OPLANs en OPORDs. Op het operationeel niveau wordt het volgende proces gevolgd:

- Het identificeren van een *operational end state*.
- Het vaststellen van *operational objectives*, die de *end state* ondersteunen. Deze zijn meer dan alleen geografische of fysieke *objectives* en kunnen de vorm hebben van te realiseren voorwaarden of omstandigheden. Zodra deze geïdentificeerd zijn, kunnen zij gegroepeerd worden in *lines/grouping of operation*, zoals de veiligheidsomgeving of *governance*.
- Het helder en expliciet maken van de noodzakelijke *decisive conditions*, die, zodra ze gerealiseerd zijn, helpen om het *operational objective* te behalen.
- Het identificeren van de noodzakelijke *supporting effects* en de activiteiten, die deze *decisive conditions* realiseren mede gezien in het licht van het inzicht in de diverse factoren van invloed in de operationele omgeving.
- *Supporting effects* en de (opdracht tot het uitvoeren van) activiteiten die deze creëren, worden in de vorm van OPLANs toegewezen aan de daartoe aangewezen (tactische of landcomponent) commandant.
- Het OPLAN wordt uitgevoerd door een scala aan activiteiten, die via de uitgifte van OPORDs opgedragen zijn aan subeenheden.

- Continue analyse en beoordeling van de uitgevoerde activiteiten en hun resultaten dragen bij aan een permanente verbetering van nieuwe OPLANs, zodat activiteiten en de resultaten die zij boeken, afgestemd blijven op het realiseren van de *operational objectives*.

6A-03 De *operational objectives* en *decisive conditions* zijn relevant voor de meeste machtsmiddelen en/of organisaties. Sommige zijn het exclusieve domein van specifieke organisaties, die voor het realiseren van hun doelstellingen alleen een veilige omgeving nodig hebben. Andere vereisen een combinatie van verschillende machtsmiddelen en organisaties om succesvol te zijn. *Operational objectives* kunnen gegroepeerd worden in thematische *lines/grouping of operation*. Binnen deze indeling kan het militaire apparaat, afhankelijk van de aard van de *operational objectives* en de benodigde *decisive conditions*, in een *supporting* of een *supported role* verkeren.

Hoofdstuk 7 De tactische operatie

Dit hoofdstuk legt de basis voor het uitvoeren van een samenhangende tactische operatie, waarin de diverse *tactical activities* tot één geheel worden samengevoegd en beoogde effecten worden gerealiseerd. Het behandelt als eerste de *tactical activities* en manoeuvrevormen waaruit de tactische operatie is opgebouwd. Vervolgens worden de drie soorten tactische operaties behandeld: de offensieve, defensieve en stabiliserende tactische operatie.

Sectie 1 Inleiding

7101 De opzet, samenhang en doelstellingen van een operatie moeten helder zijn. Daarmee wordt inzichtelijk wat bereikt moet worden met de activiteiten. Een tactische operatie is een samenhangend geheel van activiteiten, waarmee effecten worden bereikt. Tijdens de planning en gedurende de uitvoering van de tactische operatie moeten de commandant en zijn staf samenhang brengen en houden tussen de bouwstenen van de operatie, de tactische activiteiten. Het is daarbij noodzakelijk om te blijven beseffen dat elke tactische operatie bijdraagt aan een groter geheel. Een tactische operatie is dus een bouwsteen in een grotere operatie. Zonder de genoemde samenhang en het besef van een groter geheel is de kans groot dat de tactische operatie niet de gewenste resultaten oplevert.

Opzet hoofdstuk

7102 De volgende onderwerpen komen in dit hoofdstuk aan bod:

- *campaign themes*;
- *tactical activities*;
- manoeuvrevormen;
- de tactische operatie in samenhang;
- de offensieve operatie;
- de defensieve operatie;
- de stabiliserende operatie.

Sectie 2 Campagnethema's

Inleiding

7201 Deze sectie behandelt kort de campagnethema's (*Campaign Themes*) en hun relatie met tactische operaties. De inhoud sluit aan bij de introductie van campagnethema's en hun rol binnen het verloop van conflicten en *campaigns* zoals behandeld in hoofdstuk 3.

Algemeen

7202 Campagnes kunnen betrekking hebben op het gehele conflictspectrum of een deel van het conflictspectrum. Situaties met relatieve rust, spanning, conflict en strijd kunnen zich, plaatselijk en tijdelijk, naast elkaar en opeenvolgend voordoen. Wijzigingen kunnen zich plotseling of juist geleidelijk voordoen en kunnen transparante of juist nauwelijks merkbare gevolgen hebben. Wijzigingen kunnen de aanleiding geven tot het veranderen van denkmodellen en ook tot het veranderen van de militaire middelen (*force packages*). Er is dan ook een diepgaande analyse van alle factoren van invloed nodig om tot de keuze voor een specifiek thema te komen.

7203 Tactische commandanten en hun staven moeten zich er bewust van zijn dat de keuze voor een campagnethema voor een belangrijk deel voortkomt uit politiek-strategische en militair-strategische afwegingen, verplichtingen en zelfs het internationale recht. Het campagnethema is uiteraard een afbakening van de militaire inspanningen in een conflictsituatie, maar binnen die afbakening is geen format of vast stramien voor de invulling. Toch is er een viertal campagnethema's te onderscheiden, te weten: *Combat*, *Security*, *Peace Support (Operations)* en *Peacetime Military Engagement*. Deze thema's worden hieronder kort besproken.

Combat

7204 *Combat* is een confrontatie tussen reguliere strijdkrachten van twee of meerdere naties, bijvoorbeeld de noodzaak tot directe verdediging van het NAVO verdragsgebied of een NAVO verdragspartner of een grootschalig *out-of-area* optreden door de NAVO op verzoek van de VN. De confrontatie kan in schaal, frequentie en intensiteit wisselen, maar wordt in de regel in een serie van gevechtsoperaties uitgevochten. Combattanten zijn duidelijk als zodanig herkenbaar en zullen in principe het humanitair oorlogsrecht respecteren. Vaak treden geavanceerde en veelzijdig samengestelde internationale strijdkrachten in grootschalig verband op. Deze strijdkrachten zijn daartoe georganiseerd in functionele componenten (land, lucht en maritiem).

Security

7205 Dit thema kan gekozen worden wanneer de NAVO een bijdrage levert aan internationale, *multi-agency* operaties die veiligheid, stabiliteit en welzijn in een crisisgebied willen bewerkstelligen. Bij voorkeur ligt aan een dergelijke campagne een formeel verzoek, inclusief mandaat van een organisatie zoals de VN of OVSE, ten grondslag.

7206 Binnen dit thema zullen veelal irreguliere strijdkrachten optreden tegen strijdkrachten, veiligheidsorganisaties, bestuur, economische doelwitten en zelfs tegen de bevolking. Ze houden zich daarbij niet aan (inter-)nationale gedragsnormen en bedienen zich van methoden die in de ogen van de campagne onethisch, immoreel en/of illegaal zijn. Ook kan een voormalig reguliere strijdkracht, zelfs na verslagen te zijn, een speler blijven als een irreguliere strijdkracht. Conventionele krachtmetingen zijn uitzonderlijk, omdat de opponent beseft dat die voor hen weinig kans op succes bieden. Hierdoor zal er, militair gezien, binnen dit campagnethema zelden sprake zijn van een beslissende overwinning. Eerder zal succes behaald worden door opeenvolgende resultaten, die leiden tot opgave

door de opponent of irrelevantie van de opponent. De onmiddellijke militaire bijdrage zal zich concentreren op het herstel en het behoud van veiligheid voor de bevolking en voor civiele organisaties, zodat het stabilisatieproces door kan gaan. Afhankelijk van de specifieke context van de campagne en het vermogen en de bereidheid van GOs, NGOs en IOs om activiteiten te ontplooiën, komen daar mogelijk nog taken bij zoals *Security Sector Reform*, het vormen van een tijdelijk bestuur en het herstel van essentiële voorzieningen.

Peace Support

- 7207 Voor dit thema geldt dat er sprake is van een vredesverdrag of overeenkomst. De internationale gemeenschap begeleidt en bewaakt de uitvoering en naleving van een dergelijk verdrag. Dit gebeurt mogelijk deels met een militaire bijdrage, de *Peace Support Force (PSF)*. De militaire bijdrage kan per missie qua aard en samenstelling totaal verschillend zijn, maar moet te allen tijde onpartijdig zijn. Het doel is om een veilige omgeving te creëren en handhaven, waarin het land (of de landen) in kwestie, met ondersteuning van eigen en internationale, civiele organisaties, kan/kunnen werken aan een stabiele en blijvende vrede.
- 7208 In het meest gunstige geval stemmen alle partijen, inclusief hun achterban, in met de overeenkomst. Soms heeft een betrokken partij zich hoogstens neergelegd bij het internationaal bedongen verdrag. In enkele gevallen kunnen de kopstukken van een partij ingestemd hebben met een verdrag, maar hebben zij de achterban niet weten te overtuigen en is die achterban wellicht zelfs uitgesproken tegen. Afhankelijk van het bovenstaande is er een aangepast mandaat en een op de missie toegesneden troepenmacht. In de meest robuuste variant, *peace enforcing*, moet de *PSF* in staat zijn om met militaire middelen de naleving van het verdrag af te dwingen.

Peace Time Military Engagement

- 7209 Dit campagnethema omvat alle overige militaire inzet die bedoeld is om vrede en stabiliteit nationaal en internationaal te bewaren en te bevorderen. Dit campagnethema omvat een geheel van bilaterale of multinationale trainingen en uitwisselingen, het ter beschikking stellen van specialisten en adviseurs en de tijdelijke stationering van eenheden. Ook militaire inzet bij ondersteuning van rampenbestrijding en zelfs gecoördineerde *Non-combatant Evacuation Operations (NEOs)* vallen onder dit thema.

Sectie 3 Tactical Activities

Inleiding

7301 Deze sectie behandelt de vier categorieën *tactical activities*, zoals de NAVO deze onderscheidt.⁷² *Tactical activities* zijn derhalve het gedefinieerde deel van alle activiteiten die militaire eenheden uitvoeren. De sectie begint met een totaaloverzicht en zal vervolgens per categorie nadere toelichting geven.

Algemeen

7302 Op het tactische niveau krijgen eenheden concrete opdrachten, die zij uitvoeren door *tactical activities* te ontplooiën. Deze *tactical activities* vormen de basisbouwstenen voor het militair optreden in de landomgeving.

7303 *Tactical activities* zijn gegroepeerd in vier categorieën: offensieve, defensieve, stabiliserende en voorwaardenscheppende activiteiten. De *tactical activities*, inclusief de Engelse benaming, zijn per categorie weergegeven in figuur 7-1.

7304 In principe kunnen al deze activiteiten gelijktijdig, maar ook opeenvolgend plaatsvinden, naar gelang de capaciteiten van een eenheid. Meer hierover volgt in sectie 5 van dit hoofdstuk.

---

⁷² Voor meer uitgebreide informatie is de *ATP-3.2.1 Allied Land Tactics* het relevante naslagwerk.

Offensieve activiteiten	Defensieve activiteiten	Stabiliserende activiteiten
Attack (Aanval)		Security and Control (In stand houden en afdwingen van een veilige omgeving)
Raid (Overval)		
Feint (Misleidingsaanval)	Defence (Verdediging)	Support to Security Sector Reform (Ondersteuning aan SSR en opbouw militaire capaciteit)
Demonstration (Demonstratie)		
Pursuit (Achtervolging)		Support to initial Restoration of Services (Ondersteuning aan opbouw van en voorzien in openbare voorzieningen)
Reconnaissance in Force (Offensieve verkenning)	Delay (Vertraging)	
Ambush (Hinderlaag)		
Breakout of Encircled Forces (Uitbreken uit omsingeling)		Support to Initial Government Tasks (Ondersteuning aan bestuur, economische ontwikkeling en wederopbouw)
Voorwaardenscheppende activiteiten		
Reconnaissance (Verkenning)	Link-up (Aansluiting)	Withdrawal (Terugtrekking)
Security and Protection (Beveiliging)	Relief of Encircled Forces (Ontzetting van omcirkelde eenheden)	March (Tactische verplaatsing)
Advance to Contact (Opmars)	Relief of Troops in Combat (Aflissing)	Crossing and Breaching of Obstacles (Overschrijding en doorbreking van hindernissen)
Meeting Engagement (Ontmoetingsgevecht)	Retirement (Terugtocht)	

Figuur 7-1: *Tactical activities* in de landomgeving gegroepeerd in vier categorieën.

Offensieve activiteiten

7305 Er zijn acht offensieve activiteiten (*offensive activities*) conform Figuur 7-1. De ATP 3.2.1 noemt *exploitation* (uitbuiting) als negende offensieve activiteit. In de DP 3.2 is uitbuiting niet als activiteit opgenomen omdat het vanuit de *mindset* van de *manoeuvrist approach* verwoord is als één van de kerntaken (*core functions*). Hieronder volgt een beschrijving per offensieve activiteit.

7306 **Attack** (aanval). De aanval is een offensieve activiteit tegen een specifiek doel. De uitschakeling van een geselecteerde opponent of de vermeestering van een geselecteerd terreindeel vormt in deze activiteit het aanvaldoel (*objective*). Er zijn vier types aanval:

- Een **deliberate attack** (aanval na voorbereiding) grijpt de opponent aan met een goed voorbereide en gecoördineerde inzet van manoeuvre, vuursteun en genie.
- In een **hasty attack** (gelegenheidsaanval) staat snelheid centraal om een gunstige gelegenheid uit te buiten. Om het momentum te handhaven of om het initiatief te hernemen, is slechts minimale tijd besteed aan voorbereidingen.

- Een **counter attack** (tegenaanval) tracht een opponent uit te schakelen, die door zijn eigen offensieve optreden kwetsbaar is geworden, bijvoorbeeld door het prijsgeven van zijn *main effort*, of door het laten ontstaan van een open flank.
  - Een **spoiling attack** (tegenvoorbereidingsaanval) is een geplande aanval gericht op het ontwrichten van een opponent, wanneer deze gefocust is op de voorbereidingen van zijn eigen offensieve actie.
- 7307 **Raid** (overval). De overval is een in omvang, tijd en doelstelling beperkte, offensieve activiteit in een door de vijand beheerst gebied. De overval is gericht op het verwarren van de opponent, het verkrijgen van informatie, het uitschakelen van essentiële capaciteiten/posities of het bevrijden dan wel gevangennemen van bepaalde personen. De terugtrekking is een integraal, gepland, deel van de overval.
- 7308 **Reconnaissance in force** (offensieve verkenning). Een offensieve verkenning beoogt de opponent te verleiden om zijn locatie, sterkte, groepering en vooral zijn doelstellingen prijs te geven door hem te laten reageren op een offensieve actie.
- 7309 **Pursuit** (achtervolging). Het doel van een achtervolging is om de opponent tijdens zijn poging om te ontsnappen op te vangen of af te snijden ten einde hem uit te schakelen. De achtervolging ontwikkelt zich vaak als uitbuiting van een situatie en begint op het moment dat een opponent onder druk begint te bezwijken.
- 7310 **Demonstration** (demonstratie) en **feint attack** (misleidingsaanval). Zowel de demonstratie als de misleidingsaanval hebben als doel de aandacht van een opponent af te leiden van de werkelijke situatie. Daarbij vermijdt de demonstratie daadwerkelijk gevechtscontact, terwijl de misleidingsaanval de opponent juist bindt door het plaatselijk en tijdelijk uitlokken van gevechtscontact. Hiertoe moeten deze eenheden een adequate sterkte en slagorde hebben, die bij voorkeur voldoet aan de verwachtingen van de opponent, opdat die de gewenste reactie zal vertonen.
- 7311 **Ambush** (hinderlaag). De hinderlaag is een offensieve actie tegen een opponent, die zich verplaatst, met als doel hem uit te schakelen, krijgsgevangen te nemen of zijn materiaal buit te maken.
- 7312 **Breakout of encircled forces** (uitbraak). De uitbraak is een offensieve activiteit gericht op het onttrekken van een eenheid aan een omsingeling van de opponent met als doel een aansluiting (*link up*) met de hoofdmacht. De uitbraak moet verrassend zijn en heeft meer kans van slagen als hij uitgevoerd wordt bij de eerste gelegenheid die zich voordoet, oftewel zo snel mogelijk nadat de omsingeling voltooid is.

Defensieve activiteiten

- 7313 We onderscheiden een tweetal defensieve activiteiten (*defensive activities*) conform Figuur 7-1, te weten de *defence* (verdediging) en de *delay* (vertraging)⁷³. Hieronder volgt een beschrijving per defensieve activiteit.
- 7314 **Defence** is een defensieve activiteit met als doel te voorkomen dat de opponent zijn doelstellingen behaalt. Het behalen van doelstellingen kan voorkomen worden door de opponent de toegang tot, of de doorgang door, een gebied te ontzeggen. Hierdoor breekt zijn aanval wegens verlies van momentum en mogelijk zelfs wegens verlies van afdoende gevechtskracht.
- 7315 In theorie is de verdediging niet in tijd begrensd. Alleen de commandant die de verdediging opgedragen heeft, kan de activiteit beëindigen.

⁷³ De ATP-3.2.1 *Allied Land Tactics* geeft een tweedeling voor *defence* in *mobile defence* en *area defence*. De doelstelling van beide varianten is nagenoeg identiek. Daarnaast is het geen activiteit zoals in dit document beoogd. Beide worden beschouwd als manoeuvrevormen. Manoeuvrevormen worden behandeld in sectie 4 van dit hoofdstuk.

- 7316 De verdediger is meestal in de minderheid. Hij zal deze onbalans moeten corrigeren met terreinconditionering en uitstekende positiekeuzes. Deze aanpak kost uiteraard relatief veel tijdsinspanning, die er soms niet is. Het uitvoeren van een vertraging in het front van het verdedigingsvak kan in een dergelijk geval de essentiële tijd geven.
- 7317 **Delay** is een defensieve activiteit waarbij een eenheid geleidelijk ruimte prijsgeeft in ruil voor gewonnen tijd. De vertrager haalt het momentum uit de aanval van de opponent door zo veel als mogelijk offensieve acties uit te voeren zonder daarbij zelf gebonden te raken.
- 7318 De vertraging wordt vaak uitgevoerd om de eigen eenheden, die zich op een verdediging voorbereiden, meer tijd te geven, dan wel om de opponent naar een voor de verdediger gunstig gebied te leiden. Daarnaast is de vertraging geschikt om –mogelijk- beslissend gevechtscontact onder ongunstige omstandigheden te vermijden of om meer idee te krijgen over het *intent* en de *main effort* van de opponent.
- 7319 De opdracht tot het uitvoeren van een vertraging zal een te winnen tijdspanne bevatten, ofwel een te behalen slijtage van de opponent, ofwel een te bewaren hoeveelheid gevechtskracht van de eigen eenheid in verband met mogelijke of zekere vervolgoedraden.

Stabiliserende activiteiten

- 7320 Er zijn vier typen stabiliserende activiteiten conform Figuur 7-1, te weten:
- afdwingen en in stand houden van een veilige omgeving (*Security and Control*);
  - steun aan (her-)vorming van lokale veiligheidsinstanties (*support to Security Sector Reform* (SSR));
  - steun aan basisherstel van infrastructuur en nutsvoorzieningen (*support to the initial restoration of services*);
  - steun aan bestuurlijke taken (*support to initial governance*).
- 7321 Stabiliserende activiteiten hebben een gemengd karakter. *Security and Control* en *support to SSR* hebben een overwegend militair karakter. Deze activiteiten zijn realiseerbaar door middel van concreet beschreven *tactical activities*. *Support to the initial restoration of services* en *support to initial governance* hebben een meer civiel karakter en liggen daardoor buiten de militaire "comfort zone"⁷⁴. Dit neemt niet weg dat militaire eenheden in staat moeten zijn deze *initial restoration of services* - en *initial governance*- taken waar te nemen als de hiervoor geëigende instanties niet aanwezig, of niet in staat zijn deze taken uit te voeren⁷⁵. Hieronder volgt een beschrijving per cluster.
- 7322 **Security and Control**. Deze stabiliserende activiteiten moeten leiden tot een vrije en veilige omgeving. Dit is nodig om de normale civiele activiteiten weer op te kunnen starten en om verantwoordelijkheden (ook die voor veiligheid en controle) uiteindelijk weer bij de juiste lokale instantie of organisatie neer te kunnen leggen.
- 7323 Militaire eenheden zullen *Security and Control* activiteiten moeten uitvoeren wanneer lokale veiligheidsinstanties niet aanwezig, dan wel niet in staat zijn om de noodzakelijke veiligheid te realiseren. Hiervoor ingezette eenheden moeten dusdanig zijn geëquipeerd en gedimensioneerd dat zij snel en adequaat kunnen reageren op elke dreiging.
- 7324 *Security and Control* activiteiten vereisen veel mankracht. Het te verwachten geweldsniveau is mede bepalend in hoeverre voor het uitvoeren van de gerelateerde opdrachten gevechtseenheden nodig zijn. Het geweldsniveau bepaalt ook de noodzaak tot,

⁷⁴ Het neemt niet weg dat militaire eenheden (verplicht) in staat moeten zijn om deze taken waar te nemen, wanneer de oorspronkelijke aangewezen instanties (door bepaalde omstandigheden) niet functioneren. Voor meer informatie wordt verwezen naar de ATP-3.2.1.1 *Guidance for the Conduct of Tactical Stability Activities*.

⁷⁵ Volgens het landoorlogsrecht zijn militaire eenheden hiertoe zelfs verplicht als de omstandigheden dit vereisen.

en de balans tussen offensieve activiteiten (om een gewenste situatie af te dwingen) en defensieve activiteiten (noodzakelijk voor de bescherming van de eigen eenheden, overige actoren en/of de bevolking). Eenheden die betrokken zijn bij de uitvoering van deze activiteiten, moeten een grote hoeveelheid taken kunnen uitvoeren. Het kan hier bijvoorbeeld gaan om patrouilleren, toezicht houden, waarnemen, scheiden van gewapende partijen en konvooibegeleiding.

- 7325 Controle van een gebied is gebaseerd op het analyseren en begrijpen van alle actoren en factoren die binnen dat gebied hun invloed uitoefenen. Hiervoor is dagelijks contact met de bevolking noodzakelijk. De taken die militairen moeten verrichten in het kader van *Security and Control* zijn complex en gevaarlijk.
- 7326 De uitvoering van taken in het kader van veiligheid en controle biedt uitstekende mogelijkheden voor het verzamelen van informatie door direct contact met de burgerbevolking. De betrokken militairen zijn immers vrijwel voortdurend in direct contact met de bevolking en de instanties van de *Host Nation (HN)*.
- 7327 **Support to Security Sector Reform (SSR)**. Deze activiteiten nemen een sleutelpositie in bij de ontwikkeling van een staat. Het gaat om de (her-)vorming van alle elementen die behoren tot de veiligheidssector van het betreffende land. *SSR* activiteiten vereisen een gecoördineerde ketenbenadering door alle betrokken partijen, vooral regeringen en internationale instanties, die te maken hebben met politie en juridische zaken. *SSR* gerelateerde taken zijn gericht op twee aandachtsgebieden. De aandachtsgebieden zijn:
- de kwaliteit van de instanties die met veiligheid te maken hebben zoals de Ministeries van Defensie en Binnenlandse Zaken;
  - de technische bekwaamheden en de professionaliteit van het personeel, werkzaam in de veiligheidssector.
- 7328 Militaire eenheden van een coalitie vervullen een substantiële en zelfs leidende rol in het opleiden en trainen van het militaire vermogen. Het kan noodzakelijk zijn om te beginnen met ontwapening, demobilisatie en integratie (*Disarmament, Demobilization and Reintegration (DDR)*) van bewapende groeperingen, inclusief delen van de voormalige reguliere strijdkrachten.
- 7329 **Support to the initial restoration of services** en **support to initial governance**. De wederopbouw van een staat of regio, waar een crisis of conflict heeft plaatsgevonden of deels nog gaande is, vereist een scala aan stabiliserende activiteiten uit deze clusters. Daar waar de *Host Nation* overheid wordt gesteund door een hoger coalitiecommando (bijvoorbeeld *NATO JTF*), zullen regionale en lokale instanties veelal worden gesteund door tactische eenheden. Veel stabiliserende taken hebben een economische, sociale of politieke achtergrond, die vaak niet strookt met de opleiding, training en ervaring van de betrokken militaire eenheden. De inzet van functionele specialisten (bijvoorbeeld reservisten) is een optie voor deze situatie. Veelal zal de rol van reguliere, militaire eenheden ten aanzien van deze activiteiten dan ook een ondersteunend karakter hebben.
- 7330 Militaire eenheden zijn in de interventiefase van een crisis of een conflict vaak de eerste en enige vertegenwoordigers van de internationale gemeenschap, die kunnen beginnen met de aanzet tot (weder-)opbouw. Deze opbouwfase verloopt parallel met de opbouw van veiligheid en het verkrijgen van controle. Dit betekent dat militaire eenheden in staat moeten zijn om activiteiten uit te voeren, die bijdragen aan het basisherstel van infrastructuur en nutsvoorzieningen. Ook moeten zij steun kunnen leveren aan het (wederom) opzetten van een bestuurlijke organisatie en deze soms zelfs tijdelijk waarnemen. Zij beginnen ermee en dragen deze taken en verantwoordelijkheden zo snel mogelijk over aan de autoriteiten van de *Host Nation* of, in voorkomend geval, aan de internationale instanties, die specifiek gericht zijn op deze taken en verantwoordelijkheden.
- 7331 De stabiliserende activiteiten zullen meestal op operationeel niveau (centraal) worden gepland, maar op tactisch niveau (decentraal) worden uitgevoerd. Decentrale uitvoering vereist ook decentrale fondsen. Het is verder belangrijk om lokale leiders en overheden zo

vroeg mogelijk te betrekken en om in overleg duidelijke prioriteiten te stellen. Hierbij moeten commandanten zich realiseren dat niet iedere (lokale) leider bereid zal zijn het door de internationale gemeenschap voorziene hervormingsproces te steunen.

Voorwaardenscheppende activiteiten

7332 Er zijn elf voorwaardenscheppende activiteiten conform Figuur 7-1, te weten:

- *reconnaissance* (verkenning);
- *security and protection* (beveiliging);
- *advance to contact* (opmars);
- *meeting engagement* (ontmoetingsgevecht);
- *link-up* (aansluiting);
- *withdrawal* (terugtrekking);
- *retirement* (terugtocht);
- *relief of troops in combat* (aflossing);
- *relief of encircled forces* (ontzetting omsingelde eenheden);
- *crossing and breaching of obstacles* (overschrijden en doorbreken van hindernissen);
- *march* (tactische verplaatsing).

7333 Deze *tactical activities* vormen schakels en ondersteunen de overgang tussen verschillende soorten *tactical activities*. Een voorwaardenscheppende activiteit staat nooit op zichzelf, maar legt altijd een basis voor een andere *tactical activity*. Een snelle en vloeiende uitvoering verhoogt het tempo van de operatie, waarvan deze voorwaardenscheppende activiteiten deel uitmaken.

7334 Voorwaardenscheppende activiteiten kunnen, naast de schakelfunctie, ook om de volgende redenen plaatsvinden:

- om gunstige omstandigheden tijdens de uitvoering van andere *tactical activities* te scheppen of om op effectieve wijze in te spelen op een ongunstige ontwikkeling;
- om het gevechtscontact van of door andere eenheden over te (laten) nemen.

7335 Voorwaardenscheppende activiteiten zijn vaak uiterst gecompliceerd en vergen veel coördinatie. Het vervolg van deze sectie benoemt de diverse voorwaardenscheppende activiteiten en geeft een korte verklaring.

7336 **Reconnaissance** (verkenning) is een *tactical activity*, die moet leiden tot het verkrijgen van informatie over de opponent, het terrein, *key leaders* of andere (f)actoren. We onderscheiden verkenningen onder andere naar:

- niveau (strategische, operationele en tactische verkenning);
- dimensie (grond-, lucht-, ruimte-, (onder)waterverkenning);
- functionaliteit (elektronische-, digitale-, CBRN-, explosieven- of genieverkenning);
- methode (onbemande, *stay-behind* en langeafstandsverkenning evenals verkenning met vuur).

7337 **Security and protection** (beveiliging) is het nemen van samenhangende maatregelen ter bescherming van een eenheid, gebied, object, personeel, materieel of (informatie)-systeem om schade of verlies te voorkomen. Beveiligingsactiviteiten moeten de eenheid vrijwaren van (verrassend) optreden van de opponent en de hogere commandant zo nodig tijd en ruimte verschaffen voor het organiseren van tegenmaatregelen. Beveiligingsactiviteiten bestaan uit *screen*, *guard* en *cover*:

- *screen* is het systematisch en onafgebroken toezicht houden op en het waarnemen van een gebied, object, personeel, materieel of (informatie)stelsel, om te kunnen waarschuwen bij (mogelijke) inbreuken op de veiligheid;
  - *guard* is het verkrijgen van tijdswinst voor de hoofdmacht door het plaatselijk en tijdelijk aangaan van gevechtscontact bij inbreuk op de veiligheid. Waarneming en rapportage vinden parallel hieraan plaats. Naast tijdswinst kan deze activiteit bijdragen aan slijtage van de opponent;
  - *cover* beveiligt de hoofdmacht door de opponent aan te grijpen, te vertragen, te desorganiseren of te misleiden.
- 7338 **Advance to contact** (opmars) is een tactische verplaatsing om gepland gevechtscontact tot stand te brengen onder de meest gunstige omstandigheden. De opmars vindt meestal plaats als voorbereiding op een offensieve activiteit en eindigt op het moment dat de hoofdmacht in overeenstemming met het plan van de commandant is ontplooid.
- 7339 **Meeting engagement** (ontmoetingsgevecht) is een gevecht, waarbij niet of niet voldoende in gevechtsgerede groepering ontplooid eigen eenheden bij verrassing in gevechtscontact raken.
- 7340 **Link up** (aansluiting) is het bewerkstelligen van fysiek contact tussen twee of meer eigen eenheden of formaties in een niet (geheel) gecontroleerd gebied. De aansluiting kan onder de volgende omstandigheden plaatsvinden:
- een aansluiting tussen twee eenheden, die op twee convergerende assen bewegen en eventueel aansluitend een gezamenlijke opdracht moeten uitvoeren;
  - een aansluiting met afgesneden of omsingelde troepen, die zich ter rondomverdediging hebben ingericht of een uitbraak uitvoeren. De omsingelde eenheden moeten proberen de opponent af te leiden door bijvoorbeeld een uitbraak, demonstratie of misleidingaanval;
  - een aansluiting van grondgebonden eenheden met luchtmobiele, luchtlandings- of geïnfiltreerde eenheden.
- 7341 **Withdrawal** (terugtrekking) is een activiteit, waarin een eenheid in gevechtscontact dat contact verbreekt en zich losmaakt van de opponent. Hierbij tracht de hoofdmacht vervolgens geheel buiten gevechtscontact te blijven. Het contact kan behouden blijven door een beveiligend element en door andere methoden dan direct vuur, ten einde voeling te houden met de positie en de intentie van de opponent.
- 7342 **Retirement** (terugtocht) verschilt van de terugtrekking door het ontbreken van gevechtscontact. De uitvoering van de terugtocht gebeurt op dezelfde wijze als bij terugtrekking. Echter, aangezien de eenheid niet in gevechtscontact is, is de behoefte aan een sterke beveiligende eenheid minder waarschijnlijk.
- 7343 Van **relief of troops in combat** (aflossing) is sprake wanneer een in gevechtscontact zijnde eenheid wordt vervangen door een andere eenheid, al dan niet van dezelfde grootte of samenstelling. Er zijn drie soorten aflossing, die elk veel coördinerende maatregelen vergen:
- *relief in place*. Aflossing ter plaatse, waarbij een nieuwe gevechtseenheid de taak en verantwoordelijkheden van een te vervangen eenheid overneemt. De nieuwe eenheid zet de operatie voort;
  - *forward passage of lines*. Aflossing door voorwaartse doorschrijding, waarbij de overnemende eenheid aanvalt of voorwaarts gaat door de opstellingen van een andere eenheid die in gevechtscontact is;
  - *rearward passage of lines*. Aflossing door achterwaartse doorschrijding waarbij de overdragende eenheid zich achterwaarts verplaatst door de opstellingen van een andere eenheid. Daarbij wordt het gevechtscontact verbroken en overgedragen aan de eenheid in opstellingen.

7344 **Relief of encircled forces** (ontzetting van omsingelde eenheden) is bedoeld om de posities van de opponent te doorbreken, opdat de omsingelde eenheden kunnen uitbreken of anderszins vrijheid van handelen kunnen krijgen. In deze situatie heeft de omsingelde eenheid onvoldoende gevechtskracht om op eigen gelegenheid uit te breken. De eenheid die ontzet, zal een voorbereide aanval uitvoeren om te doorbreken. Vervolgens vindt een *link up* plaats en kunnen de betrokken eenheden met eventuele vervolgoopdrachten beginnen.

7345 **Crossing and breaching of obstacles** (Het overschrijden en doorbreken van hindernissen) vindt normaal gesproken plaats in combinatie met offensieve activiteiten, maar kan ook noodzakelijk zijn bij de andere *tactical activities*. Deze activiteit kan in het hele operatiegebied nodig zijn, vaak in combinatie met het overnemen/overgeven van gevechtscontact. Het zijn gecompliceerde activiteiten, die een uitgebreide planning en voorbereiding en specialistische capaciteit vereisen. Ze hebben een sterke impact op het tempo, de beweeglijkheid en de veiligheid van de eigen eenheden. Er zijn vier soorten overschrijdingen of doorbrekingen:

- *deliberate crossing/breaching* (voorbereide overgang/doorbreking), toegepast op grond van de complexiteit van de hindernis of indien een gelegenheidsovergang of doorbreking is mislukt;
- *hasty crossing/breaching* (gelegenheidsovergang/-doorbreking), toegepast met geringe voorbereiding en met de middelen die direct ter beschikking staan, waarbij de opponent geen tijd en ruimte krijgt om te reageren en tegenmaatregelen te nemen;
- *assault breaching* (gevechtsdoorbraak), heeft als doel een eenheid de ruimte en beweeglijkheid te verschaffen, die nodig is om vaste voet in de vijandelijke verdediging te verkrijgen;
- *covert breaching* (stille doorbraak), uitgevoerd om verrassing van de opponent te bereiken en zo de kans op succes te vergroten en het aantal slachtoffers te verminderen.

7346 **March** is een tactische verplaatsing⁷⁶ in het operatiegebied door eenheden, waarbij het tot stand brengen van gevechtscontact niet het doel is en gevechtscontact niet verwacht wordt, om in de best mogelijke staat de opgedragen bestemming te bereiken en de (vervolg)opdracht te kunnen uitvoeren. De eenheden zijn wel voorbereid om gevechtscontact aan te gaan. Het verschil met *advance to contact* is dat bij een opmars het tot stand brengen van gevechtscontact juist het doel is.

---

⁷⁶ Tactische mobiliteit heeft een sterke relatie met tactische verplaatsingen, maar betreft het vermogen van eenheden om met behoud van gevechtskracht binnen een operatiegebied beweeglijk, snel en effectief op een dreiging van de opponent te kunnen anticiperen.

Sectie 4 Manoeuvrevormen

Inleiding

7401 Deze sectie behandelt de zes manoeuvrevormen binnen de landomgeving. De sectie begint met een totaaloverzicht en zal vervolgens per vorm nadere toelichting geven, inclusief eventuele bestaande varianten op een manoeuvrevorm.

Algemeen

7402 Bij manoeuvrevormen gaat het om de positionering van activiteiten in de *battlespace*. Ze zijn in principe beschreven bij alle *tactical activities* en toepasbaar op elk tactisch niveau en voor alle typen operaties. Kortom, manoeuvre is het verkrijgen van een situatie waarin voordeel bestaat ten opzichte van de opponent. Dit kan een fysiek, maar ook een psychologisch voordeel zijn. Manoeuvre is dan ook zowel letterlijk (fysiek) als overdrachtelijk (mentaal) uit te voeren. Commandanten en militaire eenheden moeten bedreven zijn in het manoeuvreren in de operationele omgeving.

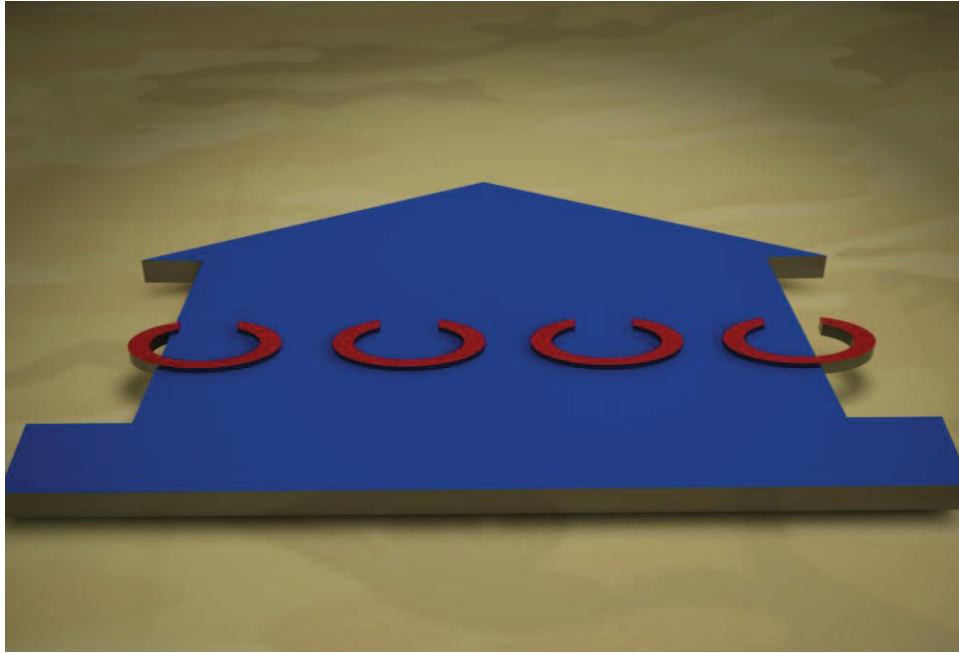
7403 Een belangrijke vaardigheid daarbij is het kunnen visualiseren van de *battlespace*: het in vogelvlucht overzien van de operationele omgeving en gevoel hebben voor positionering in tijd en ruimte van activiteiten (en impliciet capaciteiten) binnen die omgeving. De manoeuvrevormen zijn bruikbaar om invulling te geven aan de genoemde positionering.

7404 De manoeuvrevormen en hun varianten kunnen in samenhang worden toegepast. In sommige gevallen kan het einddoel worden bereikt door het uitvoeren van een enkele manoeuvrevorm. In de meeste gevallen zal een commandant meerdere manoeuvrevormen moeten combineren. De juiste keuze van activiteiten en een goede combinatie van manoeuvrevormen bieden een grotere kans op uitschakeling van de opponent of tenminste het creëren van nieuwe kansen daartoe.

7405 De volgende manoeuvrevormen komen in het vervolg van deze sectie aan bod:

- *frontal attack* (frontale aanval);
- *penetration* (doorbreking);
- *envelopment* (omvatting);
- *turning movement* (omtrekking);
- *mobile defence* (mobiele verdediging);
- *area defence* (gebiedsverdediging).

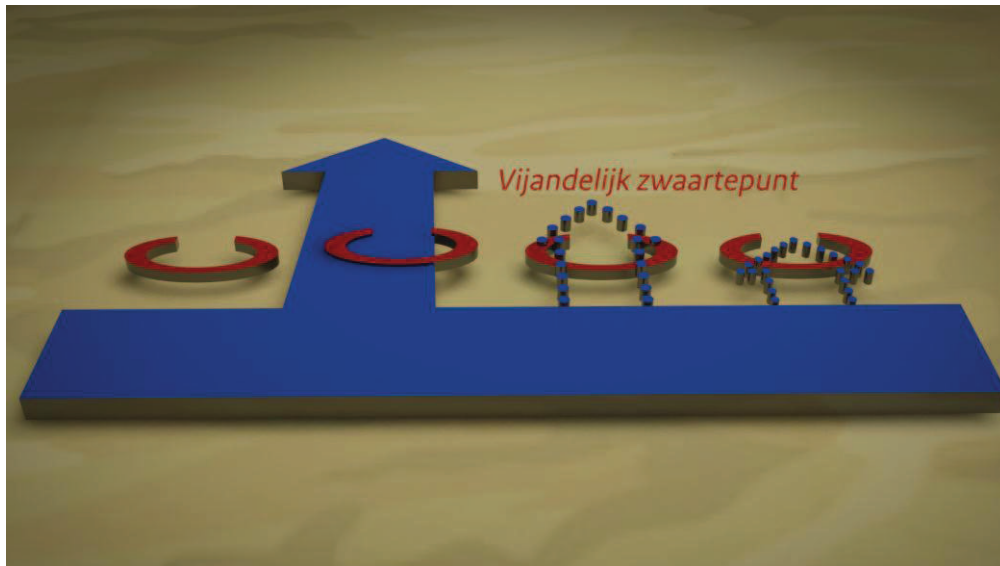
7406 **Frontal attack** (frontale aanval). De frontale aanval vormt vaak een onderdeel van de andere manoeuvrevormen omdat het bereikte effect meestal niet zal opwegen tegen de geleden verliezen. Er is bij een frontale aanval zelden sprake van een gunstige uitgangspositie ten opzichte van de opponent, terwijl dit juist het essentiële doel is van het toepassen van manoeuvrevormen. Toepassing van de frontale aanval verdient daarom terughoudendheid.

Figuur 7-2: *Frontal attack*.

7407 **Penetration** (doorbreking). De doorbreking beoogt de opponent in de diepte te raken. Dit kan zowel op het fysieke vlak als op het psychologische vlak. Ook kan de doorbreking noodzakelijk zijn om andere manoeuvrevormen mogelijk te maken. De doorbreking is uitvoerbaar op één of meerdere assen. Kern van de doorbreking is het bereiken van het einddoel met een minimaal contact met de opponent. Daarbij is voortvarendheid benodigd maar ook, weloverwogen, het risico nemen van onbeschermden flanken. De doorbreking kent de volgende varianten:

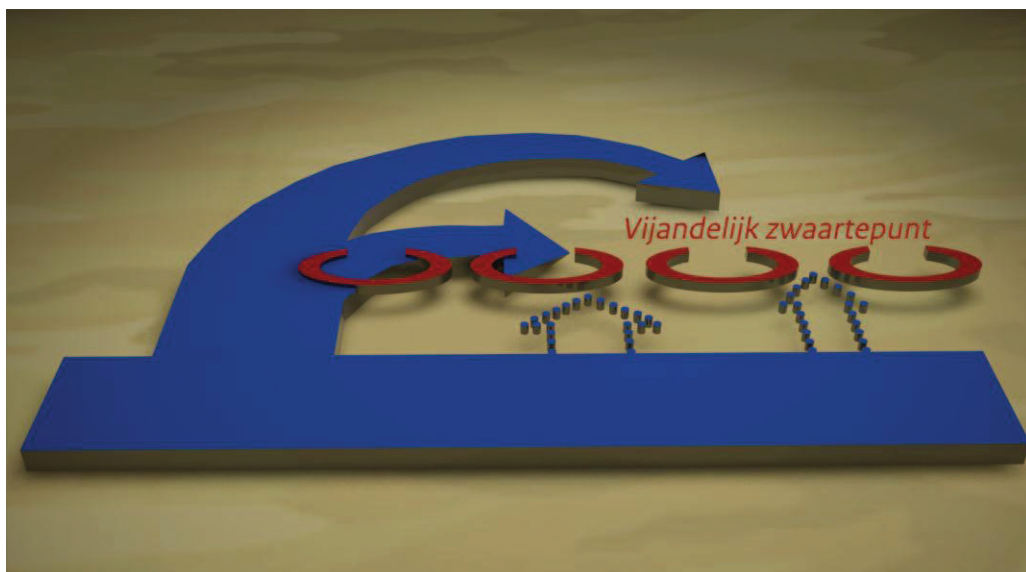
- **Deep Penetration.** Gericht op het vermeesteren of het uitschakelen van objecten die diep in het door de opponent gecontroleerd gebied liggen. Deze variant doorbreekt de posities van de opponent en positioneert achter die posities een troepenmacht. Het kan ertoe leiden dat de opponent in zijn eigen perceptie heeft verloren, zeker indien het vermeesterde of het uitgeschakelde object voor hem van groot belang is.
- **Multiple Penetration.** Gericht op het verstoren en ontwrichten van de cohesie van een verdedigende opstelling. Deze variant confronteert de opponent over meerdere assen met meerdere dreigingen. Het creëert meerdere kansen op verrassing en *shock*.
- **Combination of Deep and Multiple Penetration.** Gericht op het gecombineerde effect van de twee varianten *deep* en *multiple penetration*. Het effect kan voor de opponent desastreus uitpakken. Elke as van de doorbreking vereist tenminste twee eenheden: een leidende eenheid voor de doorbreking en een opvolgende eenheid om de flanken te beschermen, de achterhoede te beveiligen en om uitbuiting mogelijk te maken.
- **Infiltration.** Een bijzondere vorm van *penetration* is de infiltratie (*infiltration*). De doelstelling van de infiltratie is gelijk aan die van de *penetration*. Infiltratie is feitelijk een heimelijke uitvoering van de *penetration* en heeft vanwege dit heimelijke karakter meestal een beperking tot gevolg, namelijk dat de totale omvang van de betrokken eenheden beperkt wordt.

Figuur 7-3: *Penetration.*

7408 **Envelopment** (omvatting). De omvatting grijpt door een beweging om diens belangrijkste defensieve posities heen zwakke plekken aan, zoals de flank en/of de rug van de opponent. Het doel is om de posities voor de opponent onhoudbaar te maken. Voorafgaand, tijdens en eventueel zelfs na de omvatting worden de defensieve posities gebonden door ondersteunende *tactical activities*, zoals demonstraties of misleidingaanvallen. De identificatie van de zwakke plekken van de opponent en een hoge verplaatsingssnelheid zijn noodzakelijk om de omvatting succesvol te laten zijn. Deze manoeuvrevorm kent twee varianten:

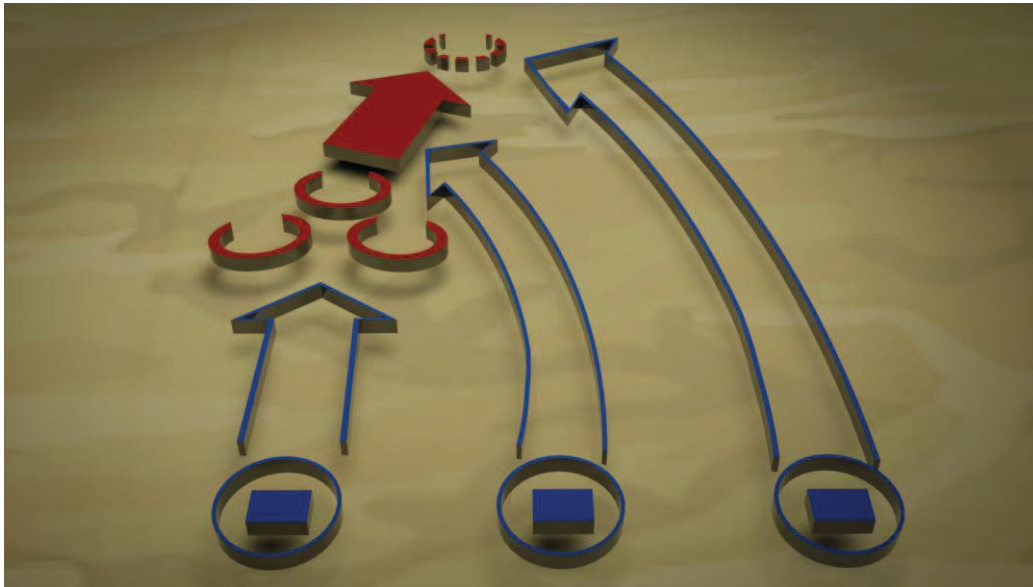
- **Single envelopment.** De enkele omvatting is gericht op het dwingen van de opponent tot terugtrekking of hergroepering, het ontwrichten van commandostructuren en logistieke bevoorradingslijnen of het creëren van mogelijkheden om objecten aan te grijpen die de opponent met zijn defensieve posities verdedigde.
- **Double envelopment.** De dubbele omvatting is gericht op het dwingen van de opponent om van zijn eigen intenties af te zien. Met deze variant wordt de beweging over twee assen uitgevoerd, waarbij de omstandigheden ontstaan om de opponent te omsingelen en uit te schakelen. De opponent rest eventueel nog de uitweg van een *withdrawal* of *break out of encircled forces*.

Figuur 7-4: *Envelopment.*

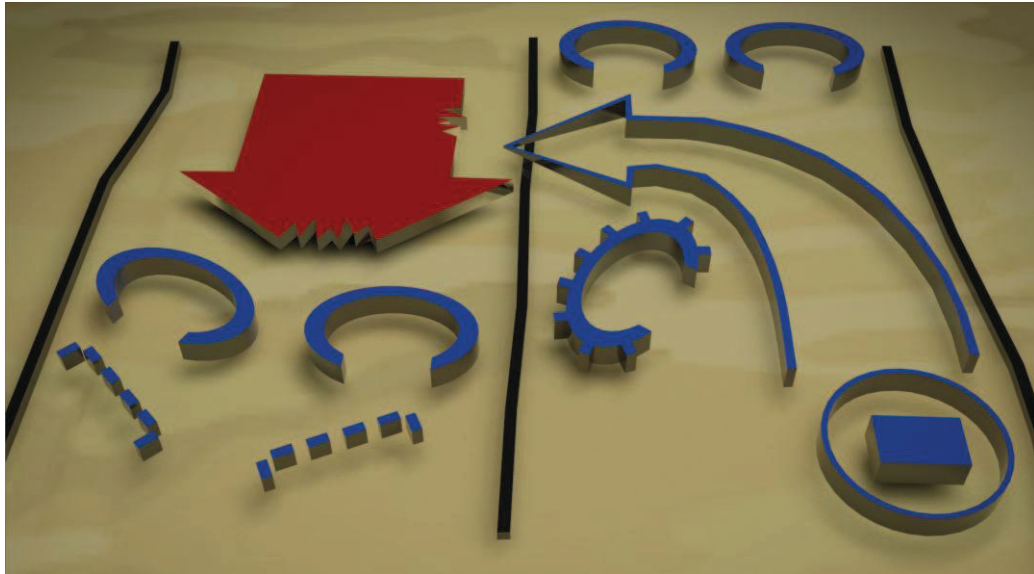
7409 **Turning movement** (omtrekking). De omtrekking⁷⁷ is een manoeuvrevorm die drie (of vier inclusief reserve) elementen vereist. Een eerste element bindt de defensieve opstellingen van de opponent. Een tweede element voert dan ondertussen via een omtrekkende beweging ruim langs (of over) de hoofdverdediging van de opponent een aanval uit op doelen in de diepte. Daardoor moet de opponent ofwel zijn hoofdverdediging opgeven of tenminste eenheden van substantiële omvang herpositioneren om die dreiging in de diepte aan te pakken. Deze verplaatsende eenheden van de opponent zijn vervolgens kwetsbaar voor een aanval in de flank door het derde element. In het meest gunstige geval verliest de opponent, zowel zijn elementen in de diepte als de eenheden die daar ter ondersteuning naar toe verplaatsen.

Figuur 7-5: *Turning movement*.

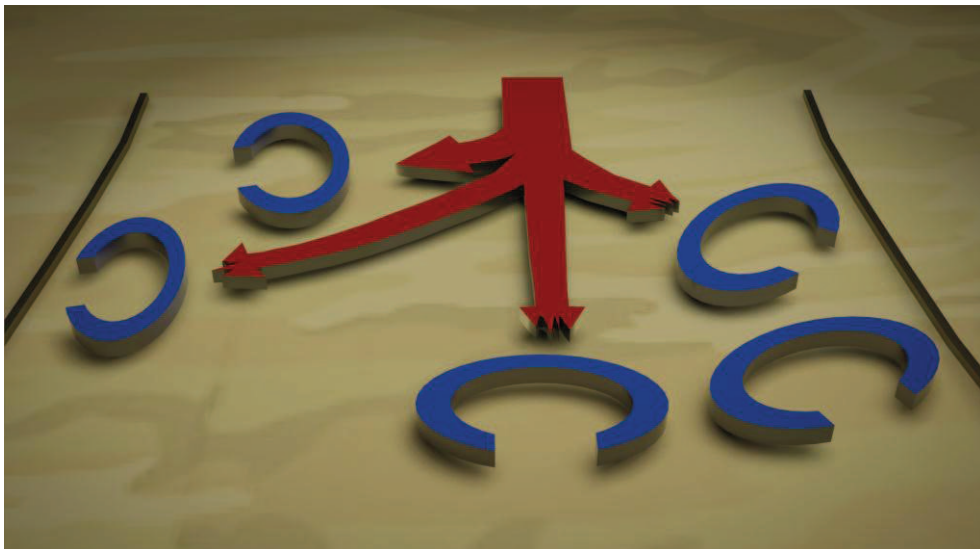
7410 **Mobile defence** (mobiele verdediging). De mobiele verdediging verleidt of dwingt de opponent in een kwetsbare positie, waarna een krachtige tegenaanval de gevechtskracht van de opponent kan aangrijpen. De mobiele verdediging maakt gebruik van terrein, obstakels, diepte en misleiding. Diepte in de verdediging, tijd en mobiliteit zijn essentieel om de mobiele verdediging uit te kunnen voeren. Eenheden die de mobiele verdediging uitvoeren, moeten in staat zijn om snel te schakelen tussen de verschillende activiteiten.

⁷⁷ Hier wordt de NAVO-betekenis van de omtrekking geïntroduceerd. Deze wijkt af van de beschrijving die voorheen in de Nederlandse doctrine werd gehanteerd.

Figuur 7-6: *Mobile defence*.

- 7411 **Area defence** (gebiedsverdediging). Het doel van de gebiedsverdediging is het behoud van terrein of het ontzeggen van het terrein aan de opponent. De gebiedsverdediging is dus niet primair gericht op het aangrijpen van de gevechtskracht van de opponent, maar op het verslaan van de opponent door hem niet het terrein prijs te geven, waar hij zijn zinnen op heeft gezet. De gebiedsverdediging positioneert *tactical activities* door de hiervoor benodigde capaciteiten in een stelsel van statische en elkaar onderling ondersteunende opstellingen in te zetten. Daarbij komen de eenheden die schaduwen, beveiligen, storen, misleiden en tegenaanvallen uitvoeren. De verdeling van de beschikbare eenheden over de diverse taken wordt bepaald door een analyse van de terreingesteldheid en de overige factoren van directe invloed.

Figuur 7-7: *Area defence*.

- 7412 Voor beide verdedigende manoeuvrevormen is misleiding een uitstekende wijze om defensieve posities en *tactical activities* te verbergen voor de opponent. Terrein, soorten eenheden, mobiliteit en plaatselijk vuuroverwicht bepalen de balans tussen mobiele en gebiedsverdediging.
- 7413 Figuur 7-8 vergelijkt de belangrijkste kenmerken van mobiele en gebiedsverdediging met elkaar.

Mobile defence (mobiele verdediging)	Area defence (gebiedsverdediging)
Accent ligt op het verslaan of het uitschakelen van de opponent door één beslissende aanval	Accent ligt op het ontzeggen van terrein aan de opponent
Mobiliteit tenminste gelijk aan of groter dan die van de opponent	Elkaar onderling ondersteunende opstellingen
Verdedigen met minimale gevechtskracht	Tactisch succes door andere eenheden via een separate manoeuvre
Vuur en beweging	Overlappend vuur
Tegenaanval inzetten op beslissende moment en plaats	Kleine mobiele reserves voor plaatselijke storende acties en tegenaanvallen

Figuur 7-8: Vergelijking mobiele en gebiedsverdediging.

Sectie 5 De tactische operatie in samenhang

Inleiding

7501 In de voorgaande secties zijn campagnethema's, de *tactical activities* en de manoeuvrevormen behandeld. Deze vormen respectievelijk de uitgezette piketten, de bouwstenen en de *best practices* voor de tactische operatie. Wat nog ontbreekt is een bouwtekening, in de vorm van een operatieconcept, en uiteraard een opdracht.

Algemeen

7502 Deze sectie geeft de samenhang tussen de diverse tot nu toe in dit hoofdstuk behandelde onderwerpen weer en plaatst ze binnen de tactische operatie. Nadere en specifieke toelichtingen per soort tactische operatie komen aan bod in de navolgende secties.

7503 De tactische operatie geeft invulling aan de opdracht en aan de taken van een eenheid door tenminste één en meestal meerdere *tactical activities* uit te voeren conform een operatieconcept en met gebruikmaking van één of meerdere manoeuvrevormen.

7504 Elke tactische operatie kan (meerdere) offensieve, defensieve, stabiliserende en voorwaardenscheppende activiteiten gebruiken (zie Figuur 7-1). De commandant en zijn staf zijn in principe vrij om activiteiten te kiezen uit de vier clusters van *tactical activities*, mits zij in de uitvoering van de tactische operatie binnen de piketten van het vigerende campagnethema blijven.

7505 De doelstelling van de betreffende operatie, leidt tot het benoemen van de operatie als één van onderstaande drie operaties:

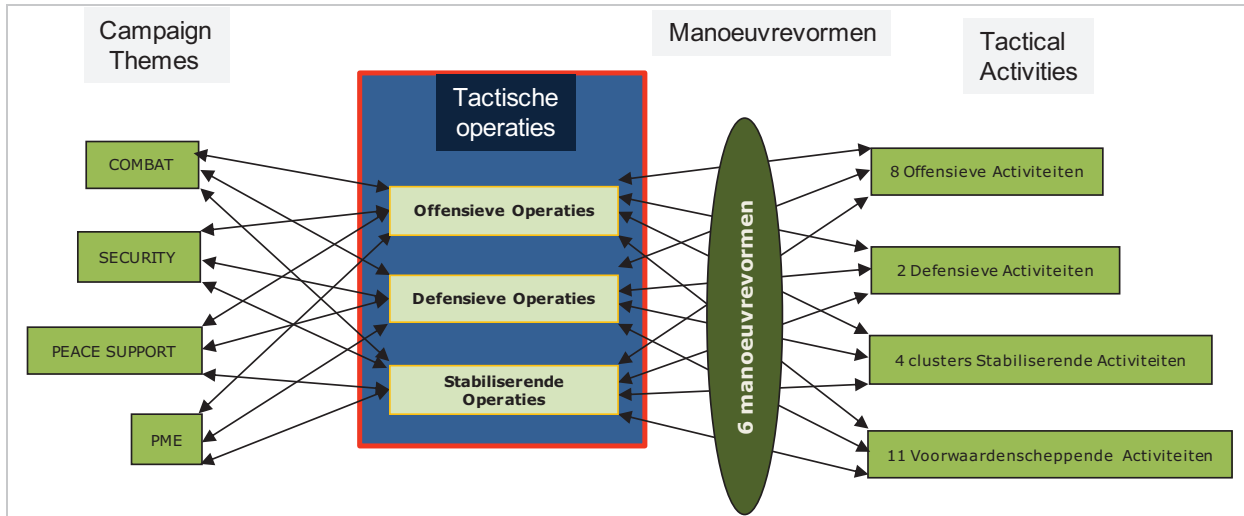
- offensieve operatie (sectie 6);
- defensieve operatie (sectie 7);
- stabiliserende operatie (sectie 8).

7506 Bij de offensieve en defensieve operatie ligt het zwaartepunt in het uitvoeren van offensieve en defensieve *tactical activities*. Voorwaardenscheppende activiteiten schakelen deze aaneen en stabiliserende activiteiten zijn ter ondersteuning van de hoofdinspanning of vormen een minder prominente lijn in de operatie. Succes bij deze operaties is vaak direct verbonden met het verslaan, uitschakelen of neutraliseren van de opponent. Het vermogen om dit soort operaties te kunnen uitvoeren is de kernkwaliteit van een militaire organisatie. Deze kwaliteit is de basis voor vrijwel elke militaire inzet.

7507 Bij de stabiliserende operatie vormen beveiliging en assistentie van andere organisaties de hoofdinspanning. Succes van dit soort operaties is veelal gekoppeld aan het succes van andere organisaties. De veiligheidssituatie kan sterk verschillen en daarmee het belang en de rol van de militaire organisatie. Door de aard en de doelstelling van deze tactische operaties zal de behoefte aan stabiliserende activiteiten veelal hoog zijn. Onder extreme omstandigheden dienen eenheden zelfs tijdelijk taken op zich te nemen die normaal aan andere organisaties toebehoren. De veiligheidssituatie kan echter zeker nopen tot intensieve uitvoering van defensieve en zelfs offensieve activiteiten binnen een stabiliserende operatie.

7508 Een tactische operatie is de plaatselijke en tijdelijke concretisering op tactisch niveau van de campagne. Zoals al aangegeven beslaan campagnes meestal een flink deel van het conflictspectrum en de toestand heeft op het operationele niveau meer weg van een lappendeken dan van een enkel beeld. Elke campagne kan in principe dus ook alle soorten tactische operaties bevatten (zie Figuur 7-9). Zo kan een *Peace Support Campaign* bestaan uit veel offensieve tactische operaties als actoren zich niet confirmeren aan het vredesverdrag (*Peace Enforcing*). Evenzo kan een *Security Campaign* veel defensieve operaties nodig hebben als de *insurgents* bijvoorbeeld zeer veelvuldig lokale bevolking

aangrijpen. Binnen elke *campaign* kunnen dus alle *tactical activities* voorkomen, gecombineerd in verschillende, gelijktijdige en/of opeenvolgende tactische operaties.

Figuur 7-9: Mogelijke combinaties van *tactical activities* in operaties en operaties in *campaigns*.

Sectie 6 De offensieve operatie

Inleiding

7601 Deze sectie gaat nader in op offensieve tactische operaties. Achtereenvolgens komen de volgende onderwerpen aan bod⁷⁸:

- doelstelling van de offensieve operatie;
- principes voor de offensieve operatie;
- planningsoverwegingen aan de hand van de functies van militair optreden.

Doelstelling

7602 De doelstelling van offensieve operaties is het verslaan of het verdrijven van een opponent en/of het vermeesteren van terrein.

7603 In lijn met de *manoeuvrist approach* is de operatie gericht op zowel de fysieke als de mentale component van de opponent. Een wisselwerking van effecten is meestal van toepassing: is de fysieke component met succes hard aangepakt, dan zal de mentale component van de opponent daar zwaar onder lijden. En andersom geldt dat wanneer de mentale component in het gedrang komt (bijvoorbeeld door verrassing in tijd, locatie en/of intensiteit), het optreden van de fysieke component zeker van mindere kwaliteit zal zijn. De wil om te vechten breekt, doordat de samenhang tussen de componenten van het militair vermogen van een opponent vermindert of zelfs wegvalt.

7604 Zoals in de vorige sectie al toegelicht is, kan elke tactische operatie uit één of meerdere *tactical activities* bestaan. Dit kunnen offensieve, defensieve, stabiliserende en voorwaardenscheppende activiteiten zijn. In offensieve operaties ligt logischerwijs het zwaartepunt bij offensieve *tactical activities*. In offensieve operaties kunnen echter ook defensieve, stabiliserende en voorwaardenscheppende *tactical activities* opgenomen zijn, maar zij zijn in het operatieconcept 'dienend' aan de hoofdinspanning, of stellen resultaten van eerdere of volgende operaties veilig.

Principes voor offensieve operaties

7605 Essentieel bij het uitvoeren van offensieve operaties zijn het **initiatief** en het behoud van **vrijheid van handelen**. Dit voorkomt dat de opponent het offensief af kan slaan, tegenaanvallen kan uitvoeren of reserves vrij kan inzetten. De offensieve partij heeft het belangrijke voordeel van de keuzes van het *objective* (aanvalsdoel), het tijdstip, de richting en het zwaartepunt voor het offensief. Het initiatief blijft behouden door voortdurend sneller dan de opponent het *operations process* te doorlopen.

7606 **Verrassing en shockeffect** dragen sterk bij aan het breken van de wil bij de opponent. Moderne technieken maken het steeds moeilijker om onopgemerkt middelen te verplaatsen en te concentreren, dus verrassing moet komen uit bijvoorbeeld keuzes voor locatie (niet de meest logische/optimale), *main effort* of methode. Verrassing heeft gewoonlijk slechts een tijdelijke uitwerking en biedt een beperkte *window of opportunity*. De offensieve partij dient de kansen maximaal uit te buiten in de gehele diepte van het operatiegebied. Indien mogelijk wordt ook verrassend opgetreden. Deze combinatie van handelingen heeft een extra sterk effect en overweldigt de opponent door het aanbod van onverwachte uitdagingen. Zijn *operations process* zal hierdoor trager verlopen of zelfs vastlopen.

⁷⁸ De sectie gaat niet in op technisch-tactische uitvoering van de militaire activiteiten binnen de offensieve operatie. Voor die informatie zijn ATP-3.2.1 *Allied Land Tactics* en ATP-3.2.1.1 *Guidance for the Conduct of Tactical Stability Activities* als relevante naslagwerken beschikbaar.

- 7607 Het uitbuiten van gunstige omstandigheden met een hierop afgestemd optreden vereist **beweeglijkheid en snelheid**. Beweeglijkheid, zowel fysiek als mentaal, geeft de offensieve operatie extra kracht en onvoorspelbaarheid. Snelheid geeft de gelegenheid om het shockeffect uit te buiten en maakt het moeilijk voor de opponent om tegenacties te ontplooiën.
- 7608 De aanvaller moet **momentum verkrijgen en behouden** tot en met het behalen van het aanvalsdoel. Hij doet dit door in de volle diepte van het offensief het effect van de combinatie van manoeuvre, slagkracht, tempo, gelijktijdig optreden en verrassing uit te buiten. De opponent is daardoor druk met reageren en krijgt niet de tijd en de ruimte om het initiatief te hernemen.

Planningsoverwegingen bij offensieve operaties

- 7609 **Commandovoering**. Het handhaven van het momentum vereist een hoog tempo in de offensieve operatie. Dit operationeel tempo kan alleen worden bereikt door opdrachtgerichte commandovoering op alle niveaus toe te passen. Bevelen zullen slechts voor het eerste deel van de operatie gedetailleerd kunnen zijn. Voor de volgende delen zullen eenheden uit moeten gaan van het operatieconcept en eventuele aanvullende partiële bevelen. Succes zal in sterke mate afhankelijk zijn van het initiatief dat de lagere niveaus nemen in lijn met het *intent* van de hogere commandant.
- 7610 De plaats van de commandant is de locatie waar hij het beste inzicht heeft. Daar kan hij constateren of de gewenste effecten en gewenste doelen worden gehaald. Daar kan hij ook het beste invloed uitoefenen en het beste terugvallen op zijn staf. In de regel is dit op zijn commandopost. Wanneer hij inschat dat zijn aanwezigheid dichterbij de operatie om praktische redenen of vanwege het moreel nodig is, kan hij hiervoor kiezen.
- 7611 De coördinatie in tijd en ruimte is slechts in detail vast te leggen voor zover het verloop van de offensieve operatie is te voorzien. Coördinatiemaatregelen voor het verdere verloop moeten in grote lijnen zijn vastgelegd, ter verkrijging van eenheid van inspanning, ook bij onverwachte ontwikkelingen. Mogelijke vervolgoopdrachten blijken uit het *intent*, het operatieconcept en de (partiële) bevelen van de hogere commandant.
- 7612 **Informatie & inlichtingen**. Om aan de informatiebehoefte te voldoen, worden sensoren en waarnemingscapaciteit ingezet. Daarnaast kan informatie worden verkregen van neven- of hogere eenheden als ook van nationale en internationale partners (*Requests for Information (RFIs)*). De sensoren, de waarnemingscapaciteit en het stellen van *RFIs* (voor, tijdens en na de operatie) is gebaseerd op de *critical, priority, standard* en *specific information requirements* van de commandant. Deze *requirements* zijn verwerkt in een *Intelligence Collection Plan (ICP)* en een *Intelligence, Surveillance, Reconnaissance (ISR) Plan*. Deze plannen worden gebruikt om de informatiebehoefte te categoriseren en de beantwoording van de *requirements* te coördineren en te beleggen bij de sensoren en waarnemingscapaciteit (zoals *ISTAR*-middelen en het stellen van *RFIs*).
- **De informatiebehoefte van de commandant** betreft vooral actoren, naderingen (letterlijk en overdrachtelijk) en de dispositie, wijze van optreden, verwachte reactie van de opponent en mogelijkheden tot uitbuiting. Door de verkregen inlichtingen kan de commandant zijn initiatief behouden en momentum handhaven.
  - **Verkenningseenheden, sensoren en verzamelorganen** zullen in de voorbereiding en de uitvoering ondersteuning leveren aan de besluitvorming en de bevelvoering. Zij volgen het verloop van de offensieve operatie en voorzien de commandant van een doorlopende stroom van juiste en actuele informatie. Verkenningseenheden (in tegenstelling tot overige sensoren en verzamelorganen) kunnen door hun beweeglijkheid en directe relatie met andere eenheden zelfs richtinggevend zijn voor het verloop van de operatie.
- 7613 **Manoeuvre** is het positioneren van middelen in tijd en ruimte. De wijze waarop dit wordt uitgevoerd wordt gevisualiseerd door manoeuvrevormen. Deze zijn beschreven in sectie 4

van dit hoofdstuk. Alle manoeuvrevormen kunnen afzonderlijk of in combinatie met elkaar toegepast worden binnen de offensieve operatie, maar offensieve manoeuvrevormen zijn dominant. De bestaande manoeuvrevormen zijn zeker geen opgelegde 1-op-1 te volgen formats. Combinaties van manoeuvrevormen dragen bij aan het principe van verrassing en maken het voor de opponent moeilijker het *intent* in te schatten.

- 7614 Om capaciteiten te kunnen positioneren, het momentum in de offensieve operatie te handhaven en beweeglijk en snel op te kunnen treden is vaak mobiliteitssteun nodig. Mobiliteitssteun is een kerntaak van de genie. De taken liggen hoofdzakelijk in het overschrijden of doorbreken van hindernissen en in het openhouden van routes. Geniecapaciteit zal veelal worden toegevoegd aan de aanvallende elementen, maar kan ook juist aan elementen met een defensieve taak toegevoegd worden. Geniesteun maakt een betere voorbereiding op een defensieve activiteit mogelijk. Daardoor kan eventueel weer reguliere gevechtscapaciteit vrijkomen voor offensieve activiteiten.
- 7615 **Slagkracht** is de kwaliteit, die bij het uitvoeren van een tactische activiteit de gewenste effecten realiseert. Slagkracht omvat dan ook meer dan alleen vuurkracht. Om de benodigde, tactische activiteiten te kunnen uitvoeren zal een commandant zijn subeenheden verschillende taken en verantwoordelijkheden toedelen. Het type en de sterkte van de beschikbare gevechtseenheden en specialistische eenheden, zoals bijvoorbeeld *Tactical PsyOps Teams (TPT)*, zijn beslissende factoren bij het bepalen van de aanvalsdoelen, de toebedeelde taken en de gevechtsorganisatie voor het uitvoeren van de opdracht.
- **Gepantserde en gemechaniseerde capaciteiten.** Tanks zijn op grond van hun specifieke eigenschappen de dragers van een offensief tegen vijandelijke tanks en overige gepantserde middelen. Zij kunnen bij deze acties door hun vuurkracht, snelheid en incassingsvermogen het gewenste resultaat forceren en daardoor de beslissende factor zijn. Tanks zijn in staat tot snelle aanvalsacties over grote afstand, ook bij verminderd zicht. Afhankelijk van de sterkte en de positie van de opponent en van het terrein (in relatief vlak en open terrein heeft de stootkracht van tanks het meeste effect) kunnen tanks en pantserinfanterie tijdens offensieve activiteiten afwisselend voor in het gevecht optreden. Ook kunnen zij geïntegreerd optreden, vooral in terrein met beperkte waarnemingsmogelijkheden of onder omstandigheden met verminderd zicht. Nederlandse eenheden beschikken niet meer zelf over deze capaciteit, maar optredend in internationaal verband kunnen ze nog wel gekoppeld worden aan dergelijke eenheden.
  - **Pantserinfanterie** is bereden in staat om het tempo van tanks bij te houden. Zo is gedurende de operatie infanteriecapaciteit in combinatie met eigen gepantserde middelen inzetbaar. Daardoor kan zij een belangrijke bijdrage leveren aan het, samen met de tanks, handhaven van de beweging in de offensieve operatie. De pantserinfanterie is essentieel bij zuivering van een aanvalsdoel en bij uitstek geschikt om vermeesterd gebied vast te houden. De capaciteit om in bedekt en doorsneden terrein, bossen en oorden het gevecht zelfstandig te kunnen voeren, is van wezenlijk belang bij offensieve en defensieve activiteiten.
  - Lichte infanterie is in het bijzonder geschikt voor offensieve activiteiten in doorsneden of bedekt terrein. Dat kost in dergelijk terrein echter veel tijd. Waar mogelijk kan niet-gepantserde infanterie via onbezette en onbestreken ruimtes infiltreren naar de flank en de rug van de opponent. Daarmee kunnen voorwaarden gecreëerd worden voor de offensieve activiteiten door gepantserde eenheden. Bij zeer ongunstig (open) terrein kunnen aan lichte infanterie beter andere dan offensieve activiteiten binnen de operatie toegekend worden.
  - **Air manoeuvre capaciteit** beschikt over *combat power* en flexibiliteit die nodig is om offensieve activiteiten snel en over de hele diepte van het operatiegebied uit te voeren. Hierbij is deze capaciteit minder gevoelig voor hindernissen en terreinobstakels dan grondgebonden eenheden. Inzet kan plaatsvinden buiten of binnen het bereik van de vuur- en gevechtssteun van de overige grondstrijdkrachten. Deze capaciteit is vooral geschikt voor het ontwijken van hindernissen, het innemen van tactisch belangrijke

gebieden, het uitvoeren van inleidende gevechtsacties en het optreden als een reserve die met een korte reactietijd over grotere afstanden inzetbaar is. Het voortzettingsvermogen in het inzetgebied is echter gering en eenheden dienen na inzet op korte termijn te worden versterkt of afgelost.

- **Gevechtshelikopters** zijn als manoeuvreermiddel geschikt om vuurkracht tot gelding te brengen tegen zowel gepantserde als ongepantserde doelen. Zij beschikken over grote mobiliteit en snelheid, zijn relatief onafhankelijk van de situatie op de grond, en beschikken over verminderd-zicht-capaciteit en zelfstandige doelopsporingscapaciteit. Onder bepaalde omstandigheden kan de gevechtshelikopter daardoor ook als sensorplatform worden ingezet. Boven door de opponent beheerst gebied zijn gevechtshelikopters relatief kwetsbaar voor de vuuruitwerking van luchtverdedigings- en luchtnabijbeveiligingsmiddelen.
- **Amfibische capaciteit** is primair bedoeld voor het uitvoeren van een amfibische aanval of overval (*amphibious assault, - raid*) gericht op het vestigen van landingseenheden op een vijandelijke of potentieel vijandelijke kust. Het doel van deze aanval kan de voorbereiding op vervolgooperaties aan land zijn. De speciale maatregelen die nodig zijn voor een snelle opbouw van *combat power* op de kust, maken het verschil in organisatiestructuur en toegepaste techniek tussen amfibische en landoperaties.
- **Vuursteuncapaciteit.** Het flexibele karakter van vuursteuncapaciteit biedt de commandant de mogelijkheden om over de gehele diepte van het vak ondersteuning te bieden aan het behoud van momentum. Vuursteun concentreert zich daartoe in principe daar waar het de beste bijdrage aan de *main effort* geeft. Ook biedt het de mogelijkheid om snel de *main effort* te verleggen en kan ook worden ingezet voor andere tactische activiteiten binnen de offensieve operatie, om onnodig binden van eigen capaciteit te voorkomen. De commandant moet dan ook voortdurend het vuur van gevechtseenheden en vuursteuncapaciteit op elkaar afstemmen.
- **PSYOPS**-capaciteit is gericht op het breken van de wil van de opponent om te gaan verdedigen of dat vol te houden. PSYOPS tast daartoe de cohesie van de opponent aan door zich op de mentale component te richten. PSYOPS draagt in sterke mate bij aan het creëren van misleiding en verrassing door het beïnvloeden van specifieke doelgroepen met gerichte (des-)informatie. Verder kan PSYOPS bijdragen aan het bereiken of vergroten van shock bij de opponent door intimiderende of overbluffende boodschappen te verkondigen.
- **CIMIC**-capaciteit uit zich in de offensieve operatie nadrukkelijk in de hoofdtaak liaison. CIMIC zal door intensieve liaisonactiviteiten naar lokale en regionale overheden en naar aanwezige organisaties zorgdragen voor deconflctie van activiteiten teneinde te grote overlap of discrepantie te voorkomen. Verder kan CIMIC al tijdens de offensieve operatie assessments uitvoeren naar aanleiding van bijvoorbeeld (*collateral*) *damage*, maar ook op grond van maatschappelijke *shortfalls*/ontwrichting. Dergelijke assessments stellen de commandant in staat om zijn offensieve operatie zo goed mogelijk te ondersteunen met stabiliserende activiteiten.
- **Public Affairs (PA)** beïnvloedt begrip en perceptie van het publiek en de opponent. Voor het publiek is hierbij het bewerkstelligen of vergroten van de legitimiteit van en transparantie over de operatie het doel. PA kan verder, door bewust met informatie en timing van berichtgeving om te gaan, bijdragen aan misleiden en verrassen van de opponent.

7616 **Bescherming** (*protection*) betreft alle maatregelen die gericht zijn op het minimaliseren van het effect van alle mogelijke bedreigingen op het eigen militair vermogen en optreden. Daarbij dienen vrijheid van handelen en operationele effectiviteit behouden te blijven om de eigen doelstellingen te bereiken. Slagkracht en bescherming staan op gespannen voet omdat ze beide gebruik maken van dezelfde capaciteiten. Het behouden van initiatief tijdens de offensieve operatie kan bijvoorbeeld negatief worden beïnvloed door het nemen van noodzakelijke beschermingsmaatregelen, omdat die ten koste kunnen gaan van de

snelheid en beweeglijkheid van eenheden. Commandanten maken hierover gedurende de gehele operatie een afweging.

- **Luchtverdediging.** De opponent kan met luchtaanvallen plaatselijk en tijdelijk luchtoverwicht bevechten. Hij zal daarmee trachten om de offensieve activiteiten te stoppen en andere *tactical activities* te storen. De taak van de luchtverdediging is het beschermen van objecten, eenheden en gebieden tegen de dreiging van bemande vliegtuigen op lage tot middelbare hoogte, onbemande vliegtuigen, helikopters, kruisvluchtwapens en andere ingezette wapens. De doelstelling van de luchtverdediging kan object georiënteerd zijn, oftewel het beschermen van een object tegen vijandelijke luchtacties om de functionaliteit van het object of de militaire eenheid te behouden. Een andere mogelijkheid is dat de luchtverdediging gebiedsgeoriënteerd is met als primaire doelstelling het behouden van de eigen vrijheid van handelen door de opponent de vrijheid van handelen te ontzeggen boven een bepaald gebied.
- **Genie.** Naast de mobiliteitssteun kunnen genie-eenheden contra-mobiliteitssteun uitvoeren in het kader van de bescherming van de flanken van offensieve elementen. Ook voor het bieden van bescherming in de vorm van dekkingen is geniesteun vereist. Dit kan bijvoorbeeld gelden voor offensieve elementen in de consolidatie (ingravingen), maar ook voor reserves en volgende eenheden die zich in afwachtingsgebieden bevinden, en, zoals gezegd, voor eenheden met defensieve *tactical activities* binnen de offensieve operatie.
- **Passieve bescherming.** Bij bescherming van logistieke eenheden, installaties en inrichtingen ligt de nadruk op passieve bescherming. Hier kan invulling aan gegeven worden door spreiding, verplaatsing, camouflage (of voor geneeskundige inrichtingen juist markering), beperkt elektronisch verkeer en goede *situational awareness*. Hierdoor is het mogelijk dat de logistieke eenheden zich primair richten op hun functionele taak. Gevechtslogistieke eenheden die installaties in gebieden moeten ontplooiën waarvan niet zeker is dat ze vrij zijn van vijandelijke activiteiten, krijgen eventueel extra beveiligingscapaciteit.
- **Chemical, Biological, Radiological and Nuclear.** Indien een *CBRN*-besmettingsgevaar of *Release Other Than Attack (ROTA)* dreigt, zijn eenheden genoodzaakt om adequate beschermingsmaatregelen te treffen, waaronder een *CBRN-dress state*. Deze bescherming is onontbeerlijk, maar beïnvloedt de capaciteiten van eenheden negatief (snelheid, beweeglijkheid).

7617 **Sustainment** (instandhouding). Bij de offensieve operatie is instandhouding er vooral op gericht om eenheden in staat te stellen het momentum te behouden en in voorkomend geval succes uit te buiten. Daarbij beïnvloeden de tijd- en ruimtefactoren de planning, voorbereiding en uitvoering van de instandhouding in sterke mate; denk hierbij aan de voorbereidingstijd, de (geplande en gerealiseerde) uitvoeringstijd van de tactische opdracht en de omloopafstanden en -tijden.

7618 Om het bovenstaande effect te bereiken, bevinden (elementen van) logistieke installaties zich relatief dicht bij de eenheden in offensieve activiteiten. Omloopafstanden en -tijden blijven op deze wijze klein en de continuïteit gewaarborgd. In de regel liggen dergelijke logistieke elementen dan dichterbij, of zelfs in, een omgeving met verhoogde dreiging. Aanvullende bescherming van deze installaties is een aandachtspunt, aangezien deze wellicht ten koste gaat van offensieve capaciteit. Logistieke elementen die niet direct nodig zijn ter ondersteuning van het gevecht kunnen wel buiten die omgeving liggen; in de hedendaagse operationele omgeving betekent verder naar achteren niet per definitie veiliger.

- **Personeelslogistiek.** Achtereenvolgens komen de geneeskundige verzorging en personeelszorg aan bod.
  - **Geneeskundige verzorging.** In de planningsfase wordt aan de hand van de tijd-ruimte factoren en beschikbare middelen een effectief geneeskundig plan ontwikkeld. Hierbij is de geneeskundige dekking (*coverage*) bepalend zodat slachtoffers binnen gestelde tijdslimieten de juiste zorg ontvangen.

- o **Tijd/ruimtefactoren.** De toenemende omloopafstanden en het behoud van het momentum van te ondersteunen eenheden zijn bepalend voor het geneeskundig plan, waarbij continuïteit in geneeskundige verzorging gewaarborgd moet zijn. In beginsel is regiobinding de basis voor geneeskundige verzorging. Het doel van regiobinding is eenheden zo lang als mogelijk terug te laten vallen op al ontplooide geneeskundige installaties. Het planmatig inzetten van rotary wing medical evacuation is noodzakelijk om te voldoen aan opgedragen tijdslijmieten. Geneeskundige installaties kunnen offensieve activiteiten beperkt volgen. De effectiviteit is gebonden aan de minimum ontplooiingstijd (opbouw-, actieve -, leegwerk- en afbouwperiode).
- o **Role 2/3 MTF.** De omvang en het feit dat er (zwaar) gewonde patiënten worden geopereerd en opgenomen bepalen voor een belangrijk deel de mobiliteit van een *Role 2/3* installatie. Deze patiënten krijgen immers een intensieve behandeling en zijn daardoor niet direct transportabel. Ter voorbereiding op de offensieve operatie wordt een *Role 2/3* zo ver als wenselijk en mogelijk naar voren ontplooid. Voor bewaking en beveiliging heeft een geneeskundige installatie geen eigen capaciteiten. Voor de geneeskundige ondersteuning van specifieke militaire activiteiten kan de tijdelijke en/of plaatselijke inzet van een snel verplaatsbare *Role 2 Basic* de overlevingskans van instabiele zware gewonden vergroten.
- o **Personeelszorg.** Eenheden begeven zich vaak in onbekend gevaar waarbij grote personele verliezen een gevolg kunnen zijn. Het mentale aspect van het militair vermogen wordt zwaar op de proef gesteld en kan een negatieve invloed hebben op dit militaire vermogen. Het is daarom van belang om onder alle omstandigheden aandacht te blijven besteden aan goede zorg voor het personeel. Commandanten kunnen daarvoor een beroep doen op de personeelslogistieke organisatie die hen daarbij ondersteunt (zie paragraaf 5107).
- **Materieellogistiek.** Achtereenvolgens komen bevoorrading en onderhoud aan bod.
  - o **Bevoorrading.** In de voorbereidende fase ligt de nadruk op de analyse van de benodigde logistieke zelfstandigheid. Verhoging van de logistieke zelfstandigheid van gebruikende eenheden is een overweging wanneer tijdens planning blijkt dat:
    - o het geraamde verbruik de standaard zelfstandigheid zal overstijgen;
    - o er sprake zal zijn van te grote omloopafstanden;
    - o het vijandelijk optreden de continuïteit van de verzorgingsstromen naar verwachting zal verstoren.
  - o Tijdens de uitvoering ligt de nadruk op de bevoorrading met munitie en brandstof. Tijdens daadwerkelijk gevechtscontact zal dit zeer moeilijk zijn. Periodes in uitgangstellingen/ afwachtingsgebieden, gevechtspauzes en de consolidatie vormen een *window of opportunity* voor de materieellogistiek. Om hiervan optimaal gebruik te kunnen maken, dienen de logistieke functionarissen in de betrokken staven en de logistieke eenheden het verloop van de operatie voortdurend nauwgezet te volgen, het zogenaamde 'lezen van het gevecht'. De verkregen *situational awareness* stelt hen in staat te anticiperen op bevoorradingskansen.
  - o **Onderhoud.** Om een maximale inzetbaarheid te bereiken voor de uitvoering van de offensieve operatie, krijgen in de voorbereidingsfase de aanvallende elementen prioriteit als het gaat om onderhoud. Tijdens de uitvoering ligt de *main effort* van onderhoud bij de materiële inzetbaarheid van de gevechts- en gevechtssteuneenheden. Onderhoud vindt zo dicht als mogelijk bij de locatie van uitval plaats. Te herstellen materieel komt op die wijze zo snel mogelijk weer beschikbaar voor de eenheid, evenals het schaarse bergingsmaterieel. De focus ligt bij het onderhoud op herstel van mobiliteit en vuurkracht. Afvoer op de onderhoudsinstallatie is alleen van toepassing op materieel dat niet ter plaatse herstelbaar is.

- **Verplaatsingen.** Tijdens de planningsfase van de operatie horen verplaatsingen een integraal item te zijn. Vrij te gebruiken routes/corridors zijn zowel voor een vloeiende uitvoering van de offensieve activiteiten als voor ononderbroken verzorging van groot nut en belang. De kans op volledige *freedom of movement* in de operationele omgeving is echter relatief klein. Coördinatie van de verplaatsingen is daarom cruciaal. Inzet van *Movement control (MOVCON)* met ondersteunende *Military Police (MP)* en wegherstedetachementen is dus geboden. Deze elementen zijn ook inzetbaar voor (de ondersteuning van de) eventueel noodzakelijke deroutring van vluchtelingenstromen. Inzet van *combat power* ter begeleiding van logistieke verplaatsingen (*convoy ops*) kan nodig zijn, als routes door omgevingen met grote dreiging lopen; deze *combat power* is dan echter niet beschikbaar voor offensieve of andere *tactical activities*.

Sectie 7 De defensieve operatie

Inleiding

7701 Deze sectie gaat nader in op defensieve tactische operaties. Achtereenvolgens komen de volgende onderwerpen aan bod⁷⁹:

- doelstelling van de defensieve operatie;
- principes voor de defensieve operatie;
- planningsoverwegingen aan de hand van de functies van militair optreden.

Doelstelling

7702 De doelstelling van defensieve operaties is het voorkomen dat een opponent zijn doelstellingen behaalt. Dit gebeurt door (te dreigen met) het toebrengen van significante verliezen. Hierdoor verliest de opponent eventueel al bij voorbaat de wil om zijn offensief in te zetten. Als hij zijn offensief toch inzet, moet de defensieve operatie zijn fysieke component dusdanig slijten dat hij fysiek niet meer in staat is om te vechten; hij verliest uiteindelijk de wil of fysieke mogelijkheid om zijn offensief voort te zetten. Soms is de mentale component zo sterk dat de defensieve operatie de fysieke component echt verregaand moet slijten, voordat de opponent zijn offensief staakt.

7703 Zoals in sectie 5 al toegelicht is, kan elke tactische operatie uit één of meerdere *tactical activities* bestaan. Dit kunnen offensieve, defensieve, stabiliserende en voorwaardenscheppende activiteiten zijn. De verhouding tussen de gekozen activiteiten maar vooral de specifieke opdracht en de doelstelling van de betreffende operatie leiden tot een *labeling* van de operatie en de campagne. Defensieve operaties hebben logischerwijs één of meerdere defensieve *tactical activities* in zich, die terrein-, vijand- of tijdgeoriënteerd kunnen zijn. Defensieve activiteiten brengen echter slechts zelden een beslissing en de defensieve operatie zal dus ook altijd offensieve activiteiten bevatten. Wanneer de opponent heeft gekozen om zijn offensief uit te voeren, kan de defensieve operatie met één, of enkele opvolgende, offensieve activiteiten een beslissing proberen te forceren. De stabiliserende en voorwaardenscheppende *tactical activities* kunnen ook opgenomen zijn in de operatie, maar zijn dan in het operatieconcept dienend aan de hoofdinspanning, of stellen resultaten van eerdere of volgende operaties veilig.

7704 Defensieve operaties zijn geschikt voor:

- het beschermen van eigen of bevriende actoren;
- het behoud van een situatie of terrein;
- het slijten van de offensieve capaciteit van de opponent;
- het winnen van tijd voor andere (vervolg)operaties;
- het creëren van de mogelijkheid (anders dan tijd) om zelf elders te kunnen concentreren voor een offensieve operatie;
- het vormen van een 'schild' waarachter stabiliserende operaties plaatsvinden.

---

⁷⁹ De sectie gaat niet in op tactisch-technische uitvoering van de *tactical activities* binnen de defensieve operatie. Voor die informatie zijn de ATP-3.2.1 *Allied Land Tactics* en de ATP-3.2.1.1 *Guidance for the Conduct of Tactical Stability Activities* de relevante naslagwerken.

Principes voor defensieve operaties

- 7705 **Initiatief.** Per definitie heeft een aanvaller het initiatief. Hij bepaalt het moment en de richting van een offensieve activiteit. De verdediger bepaalt echter waar de strijd daadwerkelijk plaats gaat vinden en kan dus het terrein in zijn voordeel uitbuiten. Kennis en kunde van een commandant om het terrein te analyseren en te begrijpen zijn van groot belang. Vaak zullen de daadwerkelijke bedoelingen van de opponent pas blijken tijdens het verloop van zijn offensief. Daarom zal het plan voor de defensieve operatie aanvankelijk gebaseerd zijn op veronderstellingen over het vijandelijke optreden, waaronder de ligging van de *main effort* van zijn offensief. De opponent moet verleid of gedwongen worden tot een optreden dat zijn mogelijkheden beperkt, zijn gevechtskracht vermindert en hem kwetsbaar maakt. Een effectieve defensieve operatie is daarom nooit passief; uitmanoeuvreren, ontwrichten en (selectief) aangrijpen zijn geboden en verrassing is een sterk beginsel, vooral wanneer dit herhaaldelijk wordt toegepast.
- 7706 **Concentratie** van gevechtskracht op de *main effort* van de opponent is in eerste aanleg op grond van analyse en aannames en wordt later eventueel aangepast naar aanleiding van aanvullende beeldvorming. In die zin geldt: "Wie alles verdedigt, verdedigt niets". Als eenheden grote gebieden van verantwoording, brede vakken of zeer veel objecten ter verdediging opgedragen krijgen, dient de commandant te waken voor te grote spreiding van zijn eenheden, waardoor zij niet effectief kunnen optreden. De commandant wordt dan voor keuzes tussen bijvoorbeeld bewaken (*surveillance*) of beveiligen (*secure*) in combinatie met sterkere reserves en het gebruik van vuursteun en geniesteun gesteld. In elk geval moet sprake zijn van diepte in de verdediging bij de vijandelijke *main effort*. Diepte hindert verkenningactiviteiten van de opponent, maakt hem kwetsbaar op eventuele flanken en absorbeert de aanvalskracht van de opponent.
- 7707 De voorbereiding van een defensieve operatie neemt een aanzienlijke tijd in beslag. Het conditioneren van het terrein of van objecten, maar ook de coördinatie (bijvoorbeeld met te beschermen actoren) kosten veel tijd. Prioriteiten in de voorbereiding moeten duidelijk zijn en de werkzaamheden moeten zo vroeg als mogelijk starten. De voorbereidingen voor het defensief zullen zelden onopgemerkt blijven voor de opponent. Daardoor wordt verrassing van de opponent bemoeilijkt. Het is dan ook zinnig om in het plan voor de defensieve operatie het aspect misleiding te integreren.

Planningsoverwegingen bij defensieve operaties

- 7708 **Commandovoering.** Bij een defensieve operatie moet de commandant in principe het operatiegebied bestuderen, verkennen en analyseren, voordat hij nadere besluiten neemt over het operatieconcept. Hij stelt vervolgens vast welke *tactical activities* geschikt zijn voor (welke delen van) het gebied of objecten. Hij bepaalt locaties of zones voor mogelijke offensieve activiteiten. Al die activiteiten deelt hij voorlopig uit aan zijn beschikbare eenheden, maar indien ook maar enigszins mogelijk houdt hij zelf een (kleine) reserve. De ondercommandanten voeren hun taak uit binnen het aan hen toegewezen gebied, waarbij de reserve in het tijdens de uitvoering meest bedreigde gebied kan steunen. Ondanks het feit dat commandoposten in de defensieve operatie meer statisch zouden kunnen zijn, moeten ze veelvuldig van locatie veranderen om onderkenning door de opponent te voorkomen. De defensieve operatie moet als één samenhangend geheel worden gepland en gecoördineerd, maar de uitvoering heeft een sterk decentraal karakter. Juist hierdoor moet de samenhang in het eigen optreden voortdurend bewaakt worden. Tijdige inlichtingen, voldoende verkenningcapaciteit, goede verbindingen en een robuuste reserve helpen de commandant bij het sturen van de operatie.
- 7709 **Ruimtelijke ordening** van het operatiegebied. De dimensies van het operatiegebied zijn afhankelijk van de doelstelling, de eigen *combat power* en die van de opponent en de (on)mogelijkheden van het terrein. Een opponent zal de voorkeur hebben om een doorbraak te realiseren langs de vak- of gebiedsgrenzen. Het herstellen of handhaven van de samenhang langs die grenzen is een mogelijke taak voor de reserve. De defensieve operatie behoeft vele en sterke coördinatiemaatregelen.

7710 **Informatie & inlichtingen.** Een analyse van het *intent* van de opponent en de analyse van de *battlespace* moet leiden tot een inschatting van de naderingen en (opmars)routes die de opponent zal kiezen. Vervolgens projecteert een nadere beschouwing (bijvoorbeeld met behulp van *wargaming*) de gebruikelijke handelswijze en eventuele doctrines van de opponent op de naderingen. Uit die beschouwing kan een redelijke verwachting over zijn daadwerkelijke optreden in het operatiegebied volgen.

- **De informatiebehoefte van de commandant** betreft dus het vermoedelijke *intent*, de dispositie en de naderingsmogelijkheden van de opponent. Daarnaast moet de informatie gericht zijn op het identificeren en lokaliseren van specifieke uitrusting, eenheden, personeel en reserves. Net als bij de offensieve operatie kunnen eenheden gebruik maken van inlichtingen van hogere niveaus met behulp van ISTAR-middelen (inclusief *Air ISR*). Ook is bij een defensieve operatie in de regel meer tijd ter beschikking om te coördineren met de inlichtingen-verzamelorganen van de neveneenheden. Tenslotte beschikken eenheden vanaf bataljonsniveau en hoger over eigen verkenningseenheden. Verkenningseenheden kunnen als een scherm voor de gevechtseenheden worden uitgezet. Door de verkregen inlichtingen kan richting worden gegeven aan de voorbereiding en uitvoering van de defensieve operatie.
- **Verkenningseenheden, sensoren en verzamelorganen** zijn noodzakelijk om voorwaarschuwing te genereren over de positie en activiteiten van de opponent. Zij zullen zich hiertoe positioneren om in het hele gebied inzicht te krijgen. Zij moeten in staat zijn elke daadwerkelijke nadering van de opponent te onderkennen. Op basis daarvan kunnen de commandant en zijn staf de vijandelijke *main effort* en mogelijk zelfs zijn *intent* definitief bevestigen. Daarom moet de commandant zich verzekeren van een doorlopende stroom van juiste en actuele informatie en zorgen dat hij over adequaat georganiseerde verkenningen beschikt en daarmee ononderbroken kan communiceren.
- **Misleiding en verrassing** is een maatregel om het plan van de tegenstander te doorkruisen en eigen vrijheid van handelen onder deze vaak ongunstige gevechtskrachtverhoudingen zo veel mogelijk te blijven behouden. Dit wordt bereikt door de beeldvorming van de opponent in ons voordeel te beïnvloeden (het verspreiden van foute informatie, manipulatie van zijn informatiesystemen). Het is aannemelijk dat de opponent al een vermoeden heeft van waar wij onze daadwerkelijke defensieve activiteiten zullen ontplooiën. Daaruit is wellicht ook af te leiden, waar onze offensieve activiteiten kunnen plaatsvinden. Hij zou er daardoor voor kunnen kiezen om bij zijn opmars meer risico te nemen. Zijn optreden zal dan sterk gericht zijn op het behoud van snelheid en het doorstoten naar de diepte van het vak.
- **Bevolking/actoren.** De lokaal aanwezige bevolking, maar ook andere actoren, zijn in relatie tot het gebruik van het terrein een belangrijke factor in de planning. Ook kunnen verplaatsingen van de bevolking, bijvoorbeeld als reactie op de voorbereiding van defensieve opstellingen, de opponent een indicatie geven van onze plannen. Andersom kan de lokale bevolking ook reageren op activiteit van de opponent. Door scherp te zijn op dergelijke reacties zijn bewegingen vroegtijdig waar te nemen en kan de commandant daarop anticiperen.

7711 **Manoeuvre.** Manoeuvrevormen zijn beschreven in sectie 4. Zoals voor alle tactische operaties geldt, combineert ook de defensieve operatie bij voorkeur verschillende manoeuvrevormen. De twee defensieve manoeuvrevormen (mobiele- en gebieds-verdediging) zullen echter dominant zijn.

7712 Binnen een defensieve operatie zal vaak sprake zijn van (achterwaartse) doorschrijdingen, positiewisselingen en verplaatsingen in (voorbereiding op) diverse offensieve acties. Dat gebeurt allemaal onder offensieve druk van de opponent met een hoofdaanval en (bindende) nevenaantallen. De manoeuvre mogelijkheden binnen het operatiegebied zullen maximaal benut moeten worden, terwijl er ook nog vrijheid van handelingsruimte (letterlijk en figuurlijk) voor de inzet van de reserve moet blijven. De vele bewegingen vergroten de kans op fratricide en vragen om veel coördinatie en communicatie.

- 7713 Alle hindernissen (*obstacles*) bij de diverse *tactical activities* moeten in een hindernissenplan worden afgestemd op het algehele plan voor de defensieve operatie. Dit geeft per hindernis het te bereiken effect aan, zoals verbreken van de samenhang, van richting veranderen, binden en/of stoppen. Het hoogste niveau coördineert hindernissen, maar de commandanten van de onderliggende niveaus plant ze en voert ze uit. Hindernissen mogen eigen (vervolg-)activiteiten niet hinderen. Daarom worden er gebieden aangewezen die vrij moeten blijven van hindernissen. Kunstmatige hindernissen moeten het plan voor de defensieve operatie ondersteunen en niet dicteren.
- 7714 Om voortijdige onderkenning van de eigen opstellingen te voorkomen en om de kwetsbaarheid voor vijandelijke, voorbereidende beschietingen te verminderen, kunnen de verdedigende eenheden in afwachtingsgebieden liggen. Hierbij is een goede deconflicte in tijd en ruimte noodzakelijk om de verdedigende opstellingen te bezetten kort voor het moment dat de opponent zijn offensief over de grond inzet.
- 7715 Doorbrekingen door de opponent vormen, mits adequaat benaderd, eerder kansen dan tegenslagen. Een penetratie is namelijk initieel vatbaar voor een offensieve activiteit. Die kans is echter van tijdelijke aard en commandanten moeten deze onmiddellijk grijpen. Eenheden moeten dus mentaal voorbereid zijn om snel offensief op te treden.
- 7716 Ook de naasthogere commandant kan besluiten middelen in te zetten om daarmee te versterken, af te grendelen of een offensieve activiteit uit te voeren in het operatiegebied. Uiteraard vergt dit goede onderlinge coördinatie met ondercommandanten.
- 7717 **Slagkracht** is het vermogen dat bij het uitvoeren van een militaire activiteit de gewenste effecten realiseert. Slagkracht omvat dan ook meer dan alleen vuurkracht. Om de benodigde *tactical activities* te kunnen uitvoeren zal een commandant zijn subeenheden verschillende taken en verantwoordelijkheden toedelen. Het type en de sterkte van de beschikbare gevechtseenheden en specialistische eenheden zijn beslissende factoren bij het bepalen van toebedeelde taken en de gevechtsorganisatie voor het uitvoeren van de opdracht.
- **Gepantserde en gemechaniseerde capaciteiten** kunnen beweeglijker en met een grotere diepte optreden dan niet-gepantserde capaciteiten doordat zij een hogere mate van bescherming en mobiliteit hebben. Hoewel tanks en pantserinfanterie een gelijkwaardige mobiliteit bezitten, is de pantserinfanterie het meest effectief indien ingezet vanuit voorbereide opstellingen, zodat zij gebruik kan maken van anti-tankwapens. Tanks zijn zeer geschikt als beveiligende strijdmacht, voor vertraging (dracht en mobiliteit) of kunnen deel uit maken van de verdediging in de *main effort* (vuurkracht en bescherming), maar tanks zijn bij uitstek geschikt voor het uitvoeren van verrassende, offensieve activiteiten in hoog tempo. Gemechaniseerde, gepantserde infanterie is net als tanks geschikt voor het uitvoeren van de defensieve, tactische activiteit vertraging. Wel beschikt deze capaciteit over minder mobiliteit.
  - **Lichte infanterie** beschikt over een beperkte tactische mobiliteit. Lichte infanterie is geschikt voor verdedigende activiteiten, vanuit voorbereide opstellingen, in een statische rol in bedekt terrein of in oorden. Infanterieopstellingen dwingen de opponent tot een tijdrovende zuiveringsactie met zijn infanterie-eenheden en daarbij is de kans groot dat hij grote verliezen zal leiden. De opponent zal dergelijke opstellingen bij voorkeur omtrekken, dus deze opstellingen moeten aangeleund en ingebed zijn in een raamwerk van andere opstellingen of wapensystemen. Het gebrek aan bepantsering van infanterie dwingt tot grote aandacht voor het afbreken van het gevecht en het bewegen tussen de opstellingen. Infanterie is in open terrein niet geschikt om zich al vechtend terug te trekken. Zij is wel geschikt voor zogenaamde *stay behind actions*.
  - **Air manoeuvre-capaciteiten** in defensieve operaties zijn door hun specifieke sterke kanten in hoge mate vergelijkbaar met de manier van inzet bij offensieve operaties (zie ook paragraaf 7615). Deze capaciteiten kunnen specifiek in een defensieve operatie een beslissende rol vervullen door:

- het ontregelen van het vijandelijk offensief door een offensieve activiteit in de diepte;
- ontplooiing in gebieden buiten de vijandelijke *main effort* en in gebieden waar de commandant zijn grondgebonden slagkracht niet onherroepelijk wil inzetten;
- zo mogelijk in combinatie met voorbereide luchtsteun ongedekte zones in het operatiegebied te dichtten, gevolgd door een aflossing met grondgebonden gevechtseenheden;
- een inzet in een eigen achtergebied tegen vijandelijke parachutisten en luchtmobiele eenheden.
- **Vuursteuncapaciteit** kan snel vuurkracht concentreren en een lokaal tekort aan slagkracht compenseren. Doordat vuursteun in staat is om snel vuur te verleggen, is het mogelijk om het lokale directe vuur te versterken met (lange afstands) indirect vuur. Zo zijn in een korte tijd in een groot gebied vele effecten te bereiken, zoals het hinderen, neutraliseren of vernietigen van doelen. In het geval van een mogelijke doorbraak kan vuursteun de bressen, die tussen eenheden geslagen zijn, tijdelijk met vuur of verschietbare anti-tankmijnen dichtten.
- Vaak kan vuursteuncapaciteit als eerste de achterhoede en de opmars van een opponent aangrijpen, vooral bij doorgangen, overgangen en het oversteken van ongedekte terreindelen. Met name gevechtshelikopters spelen hierbij een belangrijke rol want zij kunnen door een serie van vuurovervallen in de diepte de vijandelijke opmars zeer bemoeilijken.
- **Genie** zal zich bij de defensieve operatie concentreren op:
  - contramobiliteitstaken: het aanleggen van hindernissen (inclusief mijnenvelden), het onbruikbaar maken van routes en het stellen van vernielingen;
  - mobiliteitstaken ten behoeve van de eigen eenheden door het openhouden en verbeteren van routes om een beslissend gevecht te vermijden, inclusief het voorbereiden van gevechtsovergangen;
  - mobiliteitstaken ten behoeve van eenheden die offensieve activiteiten moeten uitvoeren;
  - voorbereidende taken, zoals het graven van opstellingen voor pantservoertuigen in de volgende lijnen van tijdelijk verdedigen.
- **PSYOPS**-capaciteit is gericht op het breken van de wil van de opponent om een aanval in te zetten of vol te houden. Daartoe richt PSYOPS zich op de mentale component van de opponent om zo diens cohesie aan te tasten. Het creëren van de perceptie bij de opponent van de onhaalbaarheid van zijn operatie is daarbij essentieel.
- **CIMIC**-capaciteit binnen de defensieve operatie uit zich nadrukkelijk in de hoofdtaak liaison. CIMIC zal door intensieve liaisonactiviteiten naar lokale en regionale overheden en naar aanwezige organisaties zorgdragen voor deconflictie van activiteiten teneinde te grote overlap of discrepantie te voorkomen. Een bijzonder aandachtsgebied is de aanwezigheid van de militaire organisatie in de omgeving van bevolkingsconcentraties. Afhankelijk van de duur van het verblijf zal dit meer of minder impact hebben, door beslaglegging van militairen op lokale voorzieningen.
- **PA** beïnvloedt begrip en perceptie van het publiek en de opponent. Voor het publiek is hierbij het bewerkstelligen of vergroten van de legitimiteit en transparantie van de operatie het doel. Door bewust met informatie en timing van berichtgeving om te gaan kan PA verder bijdragen aan het ondermijnen van de wil van de opponent om de aanval in te zetten of door te zetten. Ook kan PA de wijze waarop de opponent zijn offensieve operatie voorbereidt en uitvoert beïnvloeden.
- **Elektronische oorlogvoering**. De belangrijkste functie is het voortdurend inwinnen van informatie over de bedoelingen en de slagorde van de opponent. Wanneer de

gevechten beginnen, kunnen EOV-elementen storingsactiviteiten uitvoeren, bijvoorbeeld tegen vijandelijke commandoposten, detectiemiddelen en radars.

- **Reserves.** Als vooraf niet is vast te stellen waar het zwaartepunt van de opponent ligt, zal de grootte van de aan te houden reserve hiervan afhankelijk zijn. Reserves zijn belangrijk om flexibiliteit in het plan mogelijk te maken. Het hebben van een reserve levert een belangrijke bijdrage aan het behoud van de vrijheid van handelen. De inzet van een reserve kan bijvoorbeeld de samenhang behouden tussen de eigen eenheden, in het bijzonder als de opponent in staat is geweest om een omtrekkende beweging uit te voeren. Een reserve kan bestaan uit een deel van de eenheid dat nog niet in gevecht is, of kan specifiek als reserve dienen. Taken voor een reserve kunnen zijn:
  - het snel innemen van grendelopstellingen in initieel slecht bewaakte gebieden;
  - het uitvoeren van offensieve activiteiten, zoals tegenstoten en het uitvoeren van vuurovervallen, om een (gebonden) eenheid te helpen het gevecht af te breken en zich gedekt onder vuur terug te trekken.

7718 **Bescherming** (*protection*) betreft alle maatregelen die gericht zijn op het minimaliseren van het effect van alle mogelijke bedreigingen op de eigen *combat power* en het eigen optreden. Daarbij dienen vrijheid van handelen en operationele effectiviteit behouden te blijven om de eigen doelstellingen te bereiken. Bescherming is er dus op gericht om de *combat power* en vrijheid van handelen te behouden en moet voorkomen dat eenheden worden verrast, gebonden raken of in een voor hun ongunstig beslissend gevecht verzeild raken. Bescherming kan door alarmering en procedures, spreiding, veldversterkingen en ingravingen, camouflage en misleiding, luchtverdediging, elektronische (contra)-maatregelen en CBRN-maatregelen. Ook onderlinge steun met direct en indirect vuur draagt bij aan de bescherming van de eigen eenheden. Deze maatregelen moeten zorgvuldig worden gepland binnen het raamwerk van het operatieplan.

- **Luchtverdediging.** Vijandelijke luchtaanvallen zullen zich concentreren op onze commandovoeringsinstallaties, troepenconcentraties, reserves, vernauwingen (*chokepoints*), doorgangen, overgangen en oversteken van ongedekte terreindelen. De luchtverdediging richt zich op onderkende luchtverdedigingsprioriteiten en draagt bij aan *counter air*.
- **Elektronische Oorlogvoering.** Het nemen van *electronic protective measures (EPM)* draagt bij tot een effectief gebruik van het *EM*-spectrum. Het veilig gebruik en de bescherming van *EM*-energie verwerkende apparatuur vergen een zorgvuldig plan, het *emission control plan*.
- **CBRN-beschermende maatregelen** worden door de commandant, afhankelijk van de dreiging, afgekondigd. Indien de opponent onverwacht zijn offensief stopt of zijn voorste eenheden terugtrekt, kan dit een indicatie zijn voor een inzet van CBRN-middelen op (zeer) korte termijn. Snelle alarmering van bedreigde eenheden is nodig en de commandant moet beslissen of zijn eenheden ter plaatse blijven, zich verspreiden of zich op korte afstand van de opponent positioneren. CBRN-aanvallen zijn ook zeer effectief op doorgangen of uitgestelde vernielingen, aangezien zij het passeren ervan voor onze eenheden bemoeilijken. Chemische aanvallen op terugtrekkende eenheden en vluchtelingen kunnen als gevolg van de veroorzaakte slachtoffers een grote psychologische uitwerking, en dus impact op de mentale component, hebben.

7719 **Sustainment.** Bij de defensieve operatie is de instandhouding er vooral op gericht om eenheden in staat te stellen zich ter verdediging in te richten. Bij de voorbereiding van de defensieve operatie kunnen logistieke eenheden zich relatief kort op de inrichtende eenheden bevinden. Omloopafstanden en -tijden blijven zo korter en bredere prioriteitstelling is dan mogelijk. Het is zaak na de voorbereiding een omgeving met minder dreiging te kiezen voor de logistieke locaties. Dit geldt vooral voor installaties die veel fysieke ruimte innemen en een grote op- en afbouwtijd kennen. Afstemming tussen de beschikbare logistiek en de loop van het gevecht is essentieel. Logistieke functionarissen van staven en de logistieke eenheden dienen voortdurend een actueel beeld van het gevecht te hebben.

- **Personeelslogistiek.** Hieronder worden achtereenvolgens de geneeskundige verzorging en personeelszorg beschreven.
  - **Geneeskundige verzorging.** Geneeskundige elementen ontplooiën zich al in de voorbereidingsfase. Hierdoor is er vanaf het begin van de werkzaamheden geneeskundige zorg beschikbaar en is er gelegenheid om met alle betrokken partijen te coördineren over locaties, afvoerroutes, hindernissen en procedures. Bij defensieve operaties worden geneeskundige installaties zo dicht mogelijk bij ingezette eenheden ontplooid. In het geneeskundig plan moet een *contingency plan* met criteria zijn opgenomen wanneer de geneeskundige ondersteuning van behandelgericht overgaat in afvoergericht indien de tijd/ruimte factoren hiertoe noodzakelijk zijn.
  - **Personeelszorg.** De verleiding is groot om personeel zo veel en lang mogelijk aan de voorbereiding van de defensieve operatie te laten werken. Bewust rust- en slaapmanagement kan voorkomen dat personeel bij aanvang van de uitvoering van de operatie al zwaar vermoeid en daardoor verminderd inzetbaar is. Door offensief optreden van de opponent en het achterwaarts verplaatsen kan bij de eigen militairen een gevoel van verlies ontstaan, waardoor de mentale component ondermijnd wordt. Daarom moeten de doelstelling en uitvoering voor alle betrokken militairen duidelijk zijn. Geneeskundige afvoer moet zeker gesteld zijn. Vooral geruchten over vijandelijke omtrekkingen kunnen snel paniek veroorzaken. Daardoor verdienen groepscohesie en discipline extra aandacht.
- **Materieellogistiek.** Achtereenvolgens komen bevoorrading en onderhoud aan bod.
  - **Bevoorrading.** Tijdens de voorbereiding zal er grote behoefte zijn aan veldversterkingsmateriaal, mijnen en springmiddelen. Ook moet zeker gesteld worden dat eenheden maximaal bevoorrad zijn met munitie en brandstof. Het plan voor de voorbereidende werkzaamheden en het plan van de ondersteuning moeten op elkaar zijn afgestemd. Het leveren van voorraad voor in het inzetgebied is een goede optie, vooral bij een schaarste aan transportmiddelen. Het verbergen, camoufleren en eventueel beschermen van deze voorraden kost echter ook capaciteit. Er is ook het risico van verlies van voorraden bij onverwachte verschuivingen in de operationele omgeving. In het uiterste geval kan vernietiging van voorraden nodig zijn. Tijdens de uitvoering ligt de nadruk op de bevoorrading van munitie. Dit zal bij voorkeur gebeuren tijdens perioden met verminderde gevechtsintensiteit. Aangezien die perioden niet volledig planbaar zijn, is er een gereede kans op pieken in de vraag voor wat betreft het aantal te bevoorraden locaties. Commandanten moeten in dergelijke situaties duidelijke prioriteiten aangeven.
  - **Onderhoud.** Gedurende de voorbereiding ligt de nadruk op het inzetbaar maken van voor de defensieve operatie essentieel materieel. Onmiddellijke afvoer van materieel dat niet tijdig herstelbaar is voor inzet, is noodzakelijk, opdat het materieel niet verloren gaat. Tijdens de uitvoering ligt de prioriteit bij *battle damage repair*. Indien dat niet mogelijk is, volgt het bergen en afvoeren van materieel. Verder herstel zal op een hoger niveau in de keten moeten gebeuren. Als tijdige berging of afvoer niet mogelijk blijkt, volgt vernietiging van het beschadigde materieel om te voorkomen dat het materieel in handen van de opponent valt. Het vrijhouden van kritieke punten in routes en/of corridors heeft prioriteit voor de bergingsmiddelen.
- **Verplaatsingen.** Tijdens de planningsfase van de operatie hoort dit een integraal onderwerp te zijn. Vooral als gevolg van zowel de positionering als de bevoorrading van eenheden zal in de voorbereidingsfase sprake zijn van veel verplaatsingen. Alle verplaatsingen vormen een operationeel risico: ze kunnen aan een opponent een indicatie geven van de diverse locaties. Zoveel als mogelijk zal in elk geval de bevoorrading bij duisternis plaatsvinden. Duidelijke lokalisering, routing, coördinatie en deconflicte zijn daarbij onmisbaar. Vrij te gebruiken routes en/of corridors zijn vervolgens voor een vloeiende uitvoering van de defensieve en offensieve activiteiten als ook voor een ononderbroken verzorging van groot nut en belang. Coördinatie van de

verplaatsingen van *combat*, *combat support* en *combat service support* elementen is daarom cruciaal. De inzet van *Movement control (MOVCON)* met ondersteunende *Military Police (MP)* en wegherstelcapaciteit is dus belangrijk. Deze elementen zijn ook inzetbaar voor (ondersteuning van de) eventuele noodzakelijke deroutring van vluchtelingenstromen. Inzet van *combat power* ter begeleiding van logistieke verplaatsingen kan nodig zijn, als routes door omgevingen met grote dreiging lopen. Deze *combat power* is dan echter niet meer beschikbaar voor offensieve of andere *tactical activities*.

Sectie 8 De stabiliserende operatie

Inleiding

7801 Deze sectie gaat nader in op stabiliserende tactische operaties⁸⁰. Achtereenvolgens komen de volgende onderwerpen aan bod:

- doelstelling en kenmerken van de stabiliserende operatie;
- principes voor de stabiliserende operatie;
- planningsoverwegingen aan de hand van de functies van militair optreden.

Doelstelling

7802 De doelstelling van stabiliserende operaties is door inzet van militaire capaciteiten, inzet en functioneren van andere organisaties mogelijk te maken. Het creëren en behouden van *freedom of movement* voor zowel de militaire, maar zeker ook voor andere organisaties en de lokale bevolking ligt in het hart van de stabiliserende operatie. Veelal gebeurt dit door het creëren, versterken en/of behouden van een veilige omgeving.

7803 Deze inzet, veelal in samenwerking met ministeries, GOs, NGOs en IOs, creëert de voorwaarden voor (weder)opbouw en ontwikkeling. Ook ondersteunt deze inzet het functioneren van de verantwoordelijke bestuurlijke instanties. Stabiliserende operaties dragen daarmee bij aan het verkrijgen van bewegingsvrijheid voor de actoren van de bestuurlijke instanties en (inter)nationale instellingen, maar ook voor de bevolking. Deze bewegingsvrijheid stelt de (lokale, regionale en federale) bestuurders en de bevolking in staat om het dagelijkse leven weer op te pakken en te beginnen met de (weder)opbouw van de samenleving.

7804 Stabiliserende operaties kunnen, net als offensieve en defensieve operaties, binnen alle *campaign themes* voorkomen. Deze operaties hebben dan ook een grote diversiteit aan verschijningsvormen, variërend van assistentie aan civiele autoriteiten (zowel nationaal als internationaal) of assistentie aan hulporganisaties bij rampen of door oorlog getroffen gebieden tot aan het creëren van veiligheid voor de bevolking en om inzet en functioneren van andere organisaties mogelijk te maken.

7805 In tegenstelling tot offensieve en defensieve operaties is het zwaartepunt bij stabiliserende operaties niet gericht op het ondermijnen van de fysieke en/of de mentale component van een opponent. Stabiliserende operaties beogen juist de fysieke, mentale en zelfs conceptuele component van de rechtmatige overheid en de samenleving binnen het operatiegebied te versterken. Als het gaat over het overtuigen van de bevolking (mentale component) van het nut en de noodzaak van de aanwezigheid van coalitietroepen valt internationaal vaak de term *hearts and minds*.

7806 Het bovenstaande neemt niet weg dat binnen een stabiliserende operatie wel degelijk de noodzaak kan bestaan om plaatselijk en tijdelijk de fysieke en/of mentale component van opponenten aan te grijpen. Zoals in sectie 5 staat, kan elke tactische operatie uit één of meerdere *tactical activities* bestaan. Dit kunnen offensieve, defensieve, stabiliserende en voorwaardenscheppende activiteiten zijn. De hoofdinspanning van een stabiliserende operatie zal bestaan uit stabiliserende *tactical activities*. Afhankelijk van de veiligheidssituatie kunnen ook andere *tactical activities* deel uitmaken van de operatie. Deze *tactical activities* dienen in het operatieconcept de hoofdinspanning, ofwel stellen resultaten van eerdere of volgende operaties veilig.

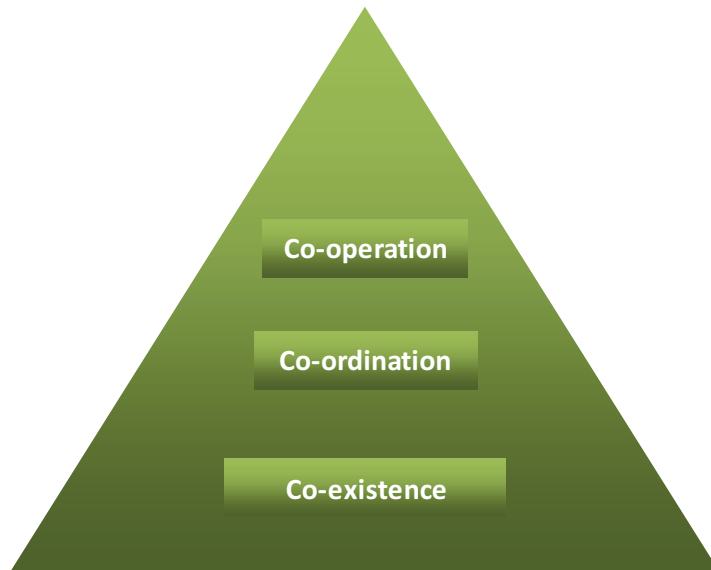
---

⁸⁰De sectie gaat niet in op technisch-tactische uitvoering van de *tactical activities* binnen de stabiliserende operatie. Voor die informatie zijn de *ATP-3.2.1 Allied Land Tactics* en de *ATP-3.2.1.1 Guidance for the Conduct of Tactical Stability Activities* de relevante naslagwerken.

- 7807 De stabiliserende activiteiten zijn in vier clusters gegroepeerd (zie paragraaf 7320), die elk een variëteit aan mogelijke stabiliserende activiteiten bevatten. Succes van deze operaties is nauw gelinkt aan het succes van niet-militaire elementen van de *JIMP*-structuur. De nauwe verwevenheid van bestuurlijke, economische en sociale aspecten met veiligheidsaspecten maakt de uitvoering complex. Veel noodzakelijke activiteiten vallen dan ook onder de verantwoordelijkheid van andere organisaties. Indien de veiligheidssituatie kritiek is en/of andere organisaties (nog) niet aanwezig zijn, moet de militaire organisatie zelf (een deel van) deze activiteiten uitvoeren of de verantwoording ervoor dragen. De grote variëteit aan stabiliserende taken maakt het mogelijk om die taak of taken te kiezen die de meest optimale bijdragen leveren aan het bereiken van het gewenste effect.
- 7808 De complexe aard van stabiliserende operaties manifesteert zich vaak laag in de organisatie (groep, peloton en compagnie). Operationele aspecten zoals begrijpen van de situatie, gewenst gedrag van een doelgroep, beschermen en aangrijpen van cohesie zijn vaak prominent aanwezig op dit lage niveau, naast andere tactische/technische aspecten zoals bijvoorbeeld veiligheid, coördinatie en bevoorrading. Al deze aspecten, in combinatie met de vaak ondersteunende rol naar andere organisaties toe, vereisen een specifieke benadering van de inzet en gebruik van het militaire middel. Vooral voor de kleinere eenheden en hun *junior leaders* komt daarbij ook nog dat het werk in een stabiliserende operatie geschiedt onder een hoge mate van zichtbaarheid, onzekerheid en spanning. Deze bijzondere aspecten worden in de volgende paragrafen verder uitgewerkt.

Toepassing van grondbeginselen voor stabiliserende operaties

- 7809 Stabiliserende operaties hebben een specifieke plaats en doel binnen een campagne. Alle actoren en factoren in een operationele omgeving kunnen van invloed zijn op stabiliserende activiteiten. Een aantal van de grondbeginselen van militair optreden (zie hoofdstuk 1) heeft een specifieke relevantie voor stabiliserende operaties. Deze specifieke relevantie komt in de navolgende toelichting aan bod.
- 7810 **Eenheid van inspanning** (*unity of effort*) betekent in deze context dat binnen de operatie alle militaire middelen en activiteiten niet alleen op elkaar, maar ook op de niet-militaire inzet zijn afgestemd. De eenheid van inspanning zal zijn weerslag dus vinden in het plan van de commandant. In een ideale situatie spannen de niet-militaire actoren zich ook in om eenheid van inspanning te bereiken.
- 7811 Hierbij is het belangrijk om in het oog te houden dat vaak niet een militair plan, maar een civiel plan de rode draad is, waaraan het militaire apparaat dan een bijdrage levert. Daarnaast is er niet altijd een eenduidige civiele lijn, door de grote hoeveelheid civiele actoren en hun grote verscheidenheid. In de praktijk is eenheid van inspanning niet eenvoudig te bewerkstelligen omdat er niet altijd een eenheid van doelstelling (*unity of purpose*) is. Het creëren van begrip en een goede verstandhouding zal dan ook veel inspanning vergen. Het onderstaande model geeft conceptueel weer hoe de verhouding tussen het militaire apparaat en civiele organisaties kan liggen in een operatiegebied.

Figuur 7-10: Civiel-militaire verhoudingen in een operatiegebied.

- 7812 Met bepaalde organisaties is wederzijdse (acceptatie van) aanwezigheid in een operatiegebied het hoogst haalbare. Tot samenwerking zal het om principiële redenen niet komen. Dergelijke organisaties vormen een minderheid. De meerderheid van NGOs is bereid tot een vorm van coördinatie, waarbij het wel moet gaan om *to co-ordinate with the military*, niet om *to be co-ordinated by the military*. Hiertoe is een onafhankelijk platform zoals UNOCHA (*UN Office for the Co-ordination of Humanitarian Affairs*) geschikt. Sommige (grotere) NGOs en vooral de GOs zullen de militaire werkzaamheden en inspanningen complementair willen laten zijn aan hun eigen werkzaamheden en inspanningen. Deze NGOs en GOs zullen thema's, gebieden van verantwoordelijkheid en *timing* willen afstemmen, opdat er geen overlap of juist hiaten ontstaan.
- 7813 Samenwerken met de burgerbevolking en alle andere actoren en organisaties onder een voortdurende dreiging van acties door de opponent vereist naast mentale kracht, moed en uithoudingsvermogen ook een hoge mate van **flexibiliteit** op alle niveaus van militair optreden. Vooral de *junior leaders* op pelotons- en compagniesniveau zitten wat dit betreft vol in het middelpunt van de hectiek.
- 7814 **Legitimiteit** heeft invloed op het behoud van acceptatie en draagvlak bij de lokale bevolking, maar ook op de internationale opinie. Acceptatie en draagvlak wordt gecreëerd door een *legal basis* (rechtsbasis) voor de inzet van militair vermogen en een juiste uitvoering van de bijbehorende regels tijdens een inzet (rechtsregime). Bij de keuze van inzetmiddelen zal de commandant het voorkomen van *collateral damage* altijd moeten meewegen. Regelmatig gezamenlijk optreden met de *host nation (HN)* veiligheidseenheden kan de legitimiteit versterken. De verschillen in regelgeving en de naleving van verschillende rechtsregimes, mogelijkheden en beperkingen in de samenwerking op juridisch gebied en de operationele gevolgen daarvan, zijn van invloed op de manier van optreden. De elementen transparantie en impartialiteit zijn van essentieel belang voor het verkrijgen en behouden van legitimiteit in de stabiliserende operatie.
- **Transparantie.** Voor het bereiken van transparantie zijn drie vuistregels van toepassing. Deze vuistregels sturen de perceptie van betrokken actoren en voorkomen daarmee valse verwachtingen en teleurstellingen, die kunnen leiden tot het verlies van legitimiteit in de ogen van bijvoorbeeld de bevolking. Hierbij moet de *operational security* echter wel in het oog gehouden worden. De bedoelde vuistregels zijn:
    - belooft niets, waarvan je niet zeker weet dat je het waar kunt maken;
    - vertel het wie/wat/waar/waarom/hoe van wat je gaat doen, en doe het vervolgens ook op die wijze en vertel dat achteraf nogmaals op precies dezelfde wijze;

- vertel ook wat je waarom niet gaat doen en eventueel wie dat wel zou kunnen doen.
- **Impartialiteit** (onpartijdigheid) is niet altijd volledig mogelijk, bijvoorbeeld ten opzichte van opstandelingen in een *COIN* campagne, maar impartialiteit is een belangrijk principe. De lokale actoren moeten, ondanks het feit dat sommigen meer naar onze maatstaven handelen dan anderen, in principe ieder een gelijke behandeling krijgen. Een gelijke behandeling betekent overigens niet dat elke lokale actor op eenzelfde wijze maximaal ondersteund wordt. Het principe van de wortel en de stok (*we can be your best friend, or your worst enemy*) is naar gelang het gedrag van de actoren van toepassing. Denk hierbij aan actoren zoals (tijdelijke) overheidsfunctionarissen, vertegenwoordigers van diverse politieke stromingen, stamoudsten, geestelijken en andere sleutelspelers.

Planningsoverwegingen bij stabiliserende operaties

- 7815 **Commandovoering.** Reguliere plannings- en coördinatiemethoden zijn ook bij stabiliserende operaties bruikbaar. De focus is in stabiliserende operaties minder gericht op een opponent, maar meer op ondersteuning aan civiele instanties en het realiseren van langere termijndoelstellingen. Daardoor moet bij het toepassen van de plannings- en coördinatiemethoden rekening gehouden worden met de te steunen civiele actoren. Hun tijdlijnen en hun prioriteiten zijn vaak bepalend voor de wijze waarop de ondersteuning wordt uitgevoerd. Uitbrengen van liaison en regulier overleg zal bij stabiliserende operaties veelal regel zijn.
- 7816 Militairen zijn gewend om te denken en te handelen vanuit een lijn-staf organisatie, waarbij de bevelvoeringsautoriteit is belegd bij één persoon. Binnen civiele organisaties is deze autoriteit vaak belegd bij organen en niet bij een individu. Bij het maken van afspraken en uitbrengen van liaison moet hiermee rekening gehouden worden.
- 7817 De focus op de ondersteuning aan civiele instanties geeft een extra dimensie aan stabiliserende operaties, omdat de uitvoerders van dit soort operaties vaak kleine eenheden zijn. Operationele en soms zelfs strategische dilemma's binnen de tactische uitvoering van de militaire operatie zijn niet ondenkbaar, terwijl de eenheden op tactisch niveau hiervoor niet ingericht zijn.
- 7818 De uitvoering van stabiliserende operaties gebeurt doorgaans in nauwe samenwerking met de andere actoren in het operatiegebied, omdat het voor een deel gaat om activiteiten die niet tot de militaire *core business* behoren. Het plannen en voorbereiden van deze operaties zou dan ook zoveel mogelijk in samenwerking met civiele instanties moeten gebeuren. De commandant moet daarbij altijd een afweging maken tussen transparantie en *operational security*. Samenwerking met andere actoren vereist een gedetailleerde coördinatie en synchronisatie op alle niveaus.
- 7819 Het is belangrijk dat commandanten zich realiseren dat de uitvoering van veel stabiliserende taken geen uitstel dulden. De te bereiken effecten zijn direct gekoppeld aan het verbeteren van de leefsituatie van de lokale bevolking. Deze vaak hoge prioriteit ten aanzien van stabiliserende taken is voor commandanten een belangrijk gegeven bij de planning van een operatie.
- 7820 Sommige genomen beslissingen en uitgevoerde activiteiten zullen direct gewenste of ongewenste effecten hebben. Door de nauwe en vaak op laag niveau directe relatie tussen tactisch/technische en operationele aspecten, kunnen verkeerde besluiten en verkeerd gekozen of uitgevoerde activiteiten zeer vergaande gevolgen hebben, ook op de langere termijn.
- 7821 Eenheden moeten voor stabiliserende operaties zijn opgeleid, getraind en uitgerust. Opleiding en training hebben niet alleen te maken met de specifieke uitvoering van taken, maar ook met soms afwijkende planning, besluitvorming en manier van werken van de zeer diverse groep aan nationale en internationale actoren. Dit samenwerken met andere

coalitie-eenheden, met de politie en de legereenheden van de *HN* en met GOs, NGOs en IOs moet tot op het laagste niveau van een coalitie-eenheid getraind worden.

- 7822 Stabiliserende operaties vergen veel personeel en materieel en zijn bovendien tijdrovend. Vaak is continue presentie vereist om een veilige situatie te creëren en een continue beveiliging van essentiële objecten te waarborgen. Veel personeel en materieel is ook nodig voor activiteiten die ver buiten de *comfort zone* van militairen liggen. Veel van deze activiteiten binden de militaire capaciteit die daardoor niet beschikbaar is voor andere taken. Daarom is het altijd zaak om taken zo snel als mogelijk over te dragen aan andere instellingen en/of de daarvoor geëigende autoriteiten.
- 7823 Tijdens voorbereiding en uitvoering van stabiliserende operaties is het uitbrengen van een robuuste *liaison* een absolute *must*. Hoewel dit een extra beslaglegging betekent op de beschikbare mankracht, levert *liaison* veel op in de vorm van het voorkomen of het snel wegwerken van frictie in de breedste zin van het woord.
- 7824 **Informatie & inlichtingen.** In een stabiliserende operatie is er bijzonder veel interactie met vele verschillende actoren, overheden en bevolking. Informatie & inlichtingen is dan ook vooral gericht op het in kaart brengen van de diverse actoren. Commandanten moeten zich wel bewust zijn van het feit dat sommige actoren niet als informatiebron willen dienen en zelfs (tijdelijk) het contact met de eenheid kunnen verbreken als zij erachter komen dat ze ongewild daartoe zijn gebruikt. Soms kan het behoud van een goed werkbaar relatie belangrijker zijn dan het verkrijgen van (nog meer) informatie. Een goed overzicht van de actoren en hun positie ten opzichte van elkaar en ten opzichte van de overheid en/of de bevolking helpen de commandant bij het verkrijgen van inzicht en overzicht over een complexe omgeving.
- 7825 De noodzaak om tot op het laagste niveau voldoende kennis, inzicht en begrip over de situatie te verkrijgen geeft een bijzondere dimensie aan informatie & inlichtingen in een stabiliserende operatie. Vaak zal alleen direct contact met de lokale omgeving en bevolking de informatie opleveren voor het verkrijgen van kennis, inzicht en begrip. Deze *human dimension* binnen stabiliserende operaties zorgt voor een *bottum up* informatiestroom waarbij individuele militairen en hun interpretatie van de omgeving cruciaal zijn. Inlichtingen-personeel zal hun werkwijze hieraan moeten aanpassen om de op deze wijze verkregen informatie en inzichten te verwerken en in kaart te brengen. Dit neemt niet weg dat *top down* verkregen informatie nog steeds een belangrijke rol speelt, maar de individuele soldaat in direct contact met de omgeving levert de noodzakelijk *reality check*.
- 7826 Naast het verkrijgen van informatie uit de omgeving kan op basis van dit directe contact met de omgeving ook feedback gegeven worden over begripsontwikkeling en inzicht over behaalde resultaten en voortgang van de operatie.
- 7827 Een relatiediagram brengt alle onderlinge verbanden tussen de actoren in kaart. Doelstellingen, onwenselijkheden, afhankelijkheden en dergelijke maken deel uit van dit relatiediagram. Het *up-to-date* houden van de operatieroos en het relatiediagram is weliswaar een nauwgezet en tijdrovend karwei, maar is van grote waarde in de voorbereiding en uitvoering van de operatie.
- 7828 **Manoeuvre.** Goed positioneren van activiteiten in tijd, ruimte, doelstelling en wijze van uitvoering⁸¹ in een stabiliserende operatie vergt inzicht, begrip en geduld. Stabiliserende operaties hebben vaak lange doorlooptijden van planning, voorbereiding en uitvoering. Daarnaast zijn resultaten vaak moeilijk te herkennen of te meten. Gecombineerd met het open karakter van dit soort operaties en de snelle berichtgeving in de media over uiteenlopende aspecten binnen de operatie, geeft dit vaak wrijving tussen de soms hoog gespannen verwachtingen (lokaal en internationaal) en de realiteit van de operatie. Ook vereist het een nauwe samenwerking en wederzijds begrip tussen de militaire en civiele actoren. Geduld, begrip en het temperen van te hoge verwachtingen zijn van belang voor een succesvolle uitvoering van stabiliserende operaties. Deze leveren namelijk niet altijd

---

⁸¹ Zie hoofdstuk 6 sectie 6.

voor alle actoren direct het gewenste resultaat op. Vaak duurt het langere tijd voordat effecten zichtbaar worden en het resultaat blijkt. Veel betrokken actoren verlangen echter snelle en zichtbare effecten. Vooral lokale bevolking zal snel verbetering van de situatie willen zien.

- 7829 **Economisch gebruik van middelen** is voor stabiliserende operaties van groot belang, omdat deze veel capaciteit en effort vergen gedurende een relatief lange periode, vooral de stabiliserende *tactical activities* binnen de operatie. Tijdige betrokkenheid van civiele actoren kan in sterke mate bijdragen aan het economisch gebruik van middelen, zowel voor de militaire als de civiele organisatie(s) overigens. Een goede analyse vooraf moet aantonen welke civiele actoren welke (deel-)aspecten in voorkomend geval voor rekening zouden kunnen en willen nemen.
- 7830 **Slagkracht.** Het is belangrijk om te beseffen dat alle eenheden de meeste stabiliserende taken moeten kunnen plannen, voorbereiden en uitvoeren. Dit vereist extra opleiding en training voor zowel individuele militairen en eenheden als staven. Daardoor leren zij om te gaan met de uitdagingen van stabiliserende operaties.
- 7831 Binnen stabiliserende operaties zal een belangrijk deel van de slagkracht geleverd worden door civiele organisaties. Incorporeren van deze slagkracht binnen de operatie en zelfs activiteiten vereist nauwe en intensieve samenwerking met de civiele actoren. De militaire slagkracht zal de inzet en werkwijze van deze "civiele slagkracht" maximaal moeten ondersteunen.
- 7832 Binnen de stabiliserende operatie moet vooral worden gedacht aan slagkracht geleverd door PSYOPS-capaciteiten, CIMIC-capaciteiten en *Public Affairs*. Deze houden zich bezig met beïnvloeding op het sociale en psychologische vlak naast de klassieke vormen van slagkracht.
- **PSYOPS**-capaciteit. Binnen stabiliserende operaties is de mentale beïnvloeding die PSYOPS uitoefent gericht op het creëren van begrip voor aanwezigheid en acties van het militair middel. Door het benadrukken van nut en noodzaak van de operatie tracht PSYOPS de actoren die een afwachtende houding aannemen over te halen tot het ondersteunen van de operatie.
  - **CIMIC**-capaciteit moet net als alle andere militaire middelen *in support of the commander and his mission* zijn. CIMIC-personeel is specifiek opgeleid voor de interactie met de IO/GO/NGO-wereld en met civiele autoriteiten (bestuurlijk en/of religieus). Vooral bij de bevolking kunnen snelle resultaten zeer welkom zijn en leiden tot meer geduld bij activiteiten, waarvan de resultaten minder snel zichtbaar zijn (*Quick Impact Projects (QIPs)*). Dit kan de basis leggen voor dieper vertrouwen bij en verdergaande samenwerking met andere actoren. Voor de meeste actoren geldt immers eerst zien dan geloven. Overigens is een keerzijde van de aard van het werk dat ingezet CIMIC personeel door de reacties van de bevolking vatbaarder is voor de *feel good trap*. Dat is een verschijnsel, waarbij militair personeel zich zo goed voelt door het helpen van de bevolking, dat zij niet altijd meer in het oog houdt of de (volgende) activiteit nog *in support of the mission* is. In CIMIC opgeleid personeel kent dit verschijnsel en is er op voorbereid.
  - **Public Affairs (PA)** kan vooral aan het principe van transparantie een uitstekende bijdrage leveren. PA moeten altijd de feiten verkondigen, maar mag wel kiezen welke feiten zij gebruiken in de berichtgeving. Daarmee kan PA toch gerichte invloed uitoefenen.
  - **Functional Specialists** (functioneel specialisten) beschikken over diepgaande vakkennis en vakkunde op diverse gebieden die voor een stabilisatie operatie essentieel zijn. Functioneel Specialisten kunnen worden uitgezonden voor een initiële analyse of naar aanleiding van een *Civil Assessment* of *CIMIC estimate* in een later stadium van een missie. Ook kunnen ze worden ingezet bij een specifieke operatie.
- 7833 **Bescherming** (*protection*) is een ingewikkeld onderwerp in stabilisatieoperaties. Enerzijds zal een toegankelijke *presence, posture and profile* van eenheden bijdragen aan de

perceptie van lokale bevolking met betrekking tot veiligheid in hun samenleving. Anderzijds zal een dergelijke *presence, posture and profile* averechts werken op opposanten die maar al te graag willen toeslaan. Tenzij er een zeer concrete dreiging is, geldt vaak *Force Posture leads to Force Acceptation leads to Force Protection*. Voor offensieve en defensieve activiteiten in de stabiliserende operatie moet een eigen separate analyse plaatsvinden voor wat betreft bescherming.

- 7834 **Sustainment** (instandhouding) is toegesneden op het verzorgen van de eigen eenheden (behalve bij humanitaire missies). Toch zijn de logistieke capaciteiten (net als de geniecapaciteiten) nu net de capaciteiten, waarmee militairen heel concrete bijdragen kunnen leveren aan steun voor de bevolking en wederopbouw. Vaak zullen diverse actoren dan ook bij de commandant een beroep doen op deze capaciteiten, bijvoorbeeld transport, voorraden en geneeskundige elementen. Daarom mag niet uit het oog worden verloren dat er meer manieren zijn om instandhouding te bewerkstelligen, denk aan uitbesteding, *contracting* en *sourcing*.
- 7835 Voor de commandant en zijn eenheden bestaat hier het gevaar van *Mission Creep*. Dat is het verschijnsel dat de oorspronkelijke opdracht geleidelijk aan uit het oog verdwijnt, doordat het werk in het kader van diverse steunverzoeken logisch, praktisch en humanitair is. Daarbij is er altijd nog wat meer te doen, waardoor het vanzelfsprekend lijkt om door of verder te gaan.
- 7836 Soms is het echter voor een commandant ethisch gezien onmogelijk om zijn logistiek niet beschikbaar te stellen. Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn bij natuurrampen in het operatiegebied of acute hoge nood in inrichtingen voor vluchtelingen (*Internal Displaced Persons and Refugees*).

Index

aard en karakteristieken.....	1-11, 2-2
air assault	3-8
air defence	3-11, 3-14
air interdiction	3-11, 3-13
air land integration	3-12, 4-14
air manoeuvre	3-8, 3-12, 7-23, 7-31
air power.....	3-10, 3-12
air power.....	1-2, 3-10
air superiority	3-10
air supremacy	3-10
airmobile.....	3-8
amfibische aanval.....	3-13, 7-24
amfibische overval.....	3-14
amfibische terugtrekking.....	3-14
amphibious manoeuvre	3-8
armoured	3-7, 3-8
asymmetrie	2-10
attack	3-11, 7-6, 7-25
battlegroup.....	3-6, 6-14
battlespace.....	2-7, 2-8, 3-12, 4-14, 6-19, 6-21, 6-27, 6-31, 6-36, 6-37, 6-38, 7-13, 7-30
bescherming	4-13, 6-31, 7-24, 7-33, 7-41
besluitvorming.....	1-7, 1-8, 2-2, 4-5, 4-10, 4-14, 4-15, 4-17, 4-18, 5-11, 6-3, 6-4, 6-5, 6-6, 6-8, 6-9, 6-10, 6-15, 6-16, 6-18, 6-29, 6-30, 6-39, 6-41, 7-22, 7-39
bevoorrading	3-14, 5-6, 7-26, 7-34
branches	6-16
campagne	3-3, 3-4, 7-3, 7-19, 7-28, 7-37, 7-39
campagnethema's	3-2, 3-3, 7-3, 7-19
campaign.....	1-8, 1-9, 1-17, 2-14, 2-15, 3-3, 3-4, 3-9, 3-10, 3-13, 3-16, 4-2, 4-5, 4-9, 4-13, 4-14, 4-15, 4-17, 6-6, 6-14, 6-15, 6-16, 6-19, 6-21, 6-27, 6-32, 6-34, 6-36, 6-39, 6-40, 6-43, 7-2, 7-20, 7-36
campaign planning	4-2, 6-28
campaign themes.....	1-17, 3-3, 6-6, 6-32, 6-39, 6-40, 7-2, 7-36
campaignplan	6-2, 6-41
centre of gravity.....	6-11
CIMIC	4-8, 4-15, 6-34, 6-38, 6-39, 7-24, 7-32, 7-41
close air support	3-11
COIN	1-9, 7-39
combat	1-13, 1-20, 3-3, 3-7, 4-1, 4-2, 5-4, 6-14, 7-3
combat power.....	1-13, 4-1, 4-2, 4-3, 4-7, 4-12, 5-3, 6-12, 6-13, 6-17, 6-18, 6-19, 6-21, 6-28, 6-31, 6-37, 6-38, 6-39, 7-23, 7-24, 7-27, 7-29, 7-33, 7-35
Command & Control	6-4, 6-28
commandovoering.....	1-9, 1-12, 1-19, 1-20, 2-9, 3-14, 3-19, 4-1, 4-4, 4-9, 4-10, 4-17, 4-18, 4-19, 6-2, 6-8, 6-23, 6-28, 6-29, 6-34, 6-36, 6-39, 7-22, 7-29, 7-39
comprehensive approach	1-8, 1-9, 1-20, 3-1, 3-2, 3-17, 4-5, 4-14
contingency planning	6-14
counter air	3-10
culminating point	6-10, 6-12
operational objectives	4-2, 4-5, 4-17, 6-15, 6-34, 6-45
decisive conditions	6-10, 6-11, 6-12
defensieve activiteiten	6-31, 7-7, 7-9, 7-23, 7-30, 7-42
defensieve operaties.....	3-11, 7-19, 7-28, 7-29, 7-31, 7-34, 7-36
defensive counter air	3-11
denken in effecten.....	4-4
denkmodellen	1-20, 6-1, 6-2, 6-18, 6-41, 7-3
end state.....	3-18, 4-2, 4-5, 4-17, 6-10, 6-11, 6-15, 6-29, 6-40, 6-43, 6-44
favourable air situation	3-10
fire support	3-12, 3-14

formatie	1-19, 3-6
framework	1-7, 6-19, 6-20, 6-21, 6-27, 6-28, 6-36, 6-37, 6-38, 6-40
GOs	2-7, 3-9, 3-17, 3-18, 7-4, 7-36, 7-38, 7-40
grond-lucht coördinatie	3-12
ground manoeuvre	3-7
informatie & inlichtingen	3-14, 4-10, 6-28, 7-40
infrastructurale ondersteuning	5-6
instandhouding	1-4, 1-20, 2-8, 3-12, 5-1, 5-2, 5-3, 5-4, 5-5, 5-6, 5-10, 6-31, 7-25, 7-33, 7-42
intent	1-12, 1-17, 1-18, 4-5, 4-8, 4-13, 4-17, 4-18, 4-19, 5-9, 5-10, 6-4, 6-5, 6-6, 6-7, 6-8, 6-29, 6-32, 6-34, 6-36, 6-38, 6-39, 6-40, 6-43, 7-8, 7-22, 7-23, 7-30
interagency	3-17, 3-18, 3-19, 6-5
interoperabiliteit	3-19
IOs	2-7, 3-9, 3-17, 3-18, 7-4, 7-36, 7-40
joint	1-7, 1-8, 1-9, 1-13, 1-17, 1-20, 2-4, 2-7, 2-14, 3-1, 3-2, 3-3, 3-4, 3-5, 3-6, 3-9, 3-10, 3-11, 3-12, 3-13, 3-14, 3-16, 3-17, 4-2, 4-5, 4-15, 5-2, 5-10, 6-2, 6-5, 6-10, 6-14, 6-22, 6-28, 6-31, 6-34
landcomponent	1-20, 2-3, 3-2, 3-5, 3-6, 3-9, 4-14, 6-44
levels of warfare	1-8, 2-1, 2-14, 2-15, 3-2, 6-2
linear operations	6-13
logistieke diensten	5-7
luchtcomponent	3-10, 3-12, 4-14
luchtdomein	3-10
luchtmobiliteit	3-12
luchtruim	2-5, 2-6, 3-10, 3-12
manoeuvre	6-31, 7-13, 7-22, 7-30, 7-40
manoeuvrist approach	1-12, 1-20, 4-1, 4-3, 4-4, 4-9, 4-10, 4-11, 4-13, 4-14, 4-15, 4-17, 4-18, 6-28, 7-6, 7-21
maritiem optreden	3-13, 3-14, 3-15
maritime strike operations	3-13
materieellogistiek	5-6, 7-26, 7-34
mechanised	3-8
militair vermogen	1-12, 1-13, 1-14, 1-15, 1-17, 1-19, 1-20, 2-1, 2-3, 2-9, 2-10, 2-11, 4-9, 4-12, 4-18, 5-1, 5-2, 5-4, 5-7, 7-21, 7-24, 7-26, 7-38
militaire gezondheidszorg	5-7
multinationaal	3-18
NGOs	2-7, 3-9, 3-18, 7-4, 7-36, 7-38, 7-40
niveaus van militair optreden	2-14
non-combatant evacuation operation	3-14
non-linear operations	6-13
objective	4-5, 6-10, 6-11, 6-34, 6-38, 6-43, 6-44, 7-6, 7-21
offensieve activiteiten	6-31, 6-33, 7-6, 7-9, 7-12, 7-19, 7-23, 7-25, 7-26, 7-27, 7-28, 7-29, 7-30, 7-31, 7-32, 7-33, 7-34
offensieve operaties	3-11, 7-21, 7-22, 7-31
offensive counter air	3-11
onderhoud	5-6, 7-26, 7-34
opdrachtgerichte commandovoering	2-9, 4-10, 4-19
operational design	4-5, 6-7, 6-21
operational pause	6-12, 6-13
operational reach	6-12
operationeel niveau	2-14, 4-5
operations process	6-2, 6-3, 6-4, 6-30, 6-39, 6-40, 7-21
OPORD	6-2, 6-7, 6-9, 6-15, 6-34, 6-36, 6-41
organisatieniveaus	1-8, 2-14, 2-15, 3-3, 6-2, 6-27, 6-30
orkestreren	1-20, 6-1, 6-3
peace support operations	1-8, 1-9, 3-3, 6-13
peace time military engagement	3-3, 7-4
personeelslogistiek	5-7, 7-25, 7-34
phase	6-10, 6-12
planning	4-2, 4-4, 4-5, 5-10, 6-2, 6-3, 6-6, 6-10, 6-11, 6-28
planningsactiviteiten	6-6
planningsconcepten	6-6
Planningshorizon	6-14, 6-15
planningsmethoden	6-2, 6-6, 6-7, 6-8, 6-10, 6-41
PSYOPS	4-7, 4-8, 6-31, 6-32, 6-33, 6-34, 6-38, 6-39, 7-24, 7-32, 7-41

reconnaissance	3-8, 3-11, 3-12, 3-14, 6-31, 7-7, 7-10, 7-22
Richten	1-20, 4-1
riverine operations	3-8, 3-14
roles	5-8
rules of engagement	3-19
scheepsvuursteun	3-14
security	3-3, 3-20, 4-8, 6-13, 6-14, 6-39, 7-3, 7-4, 7-8, 7-9, 7-10, 7-19
sequels	6-16
sequencing	6-12
situational awareness	3-10, 3-12, 4-2, 6-22, 6-31, 7-25, 7-26
slagkracht	6-31, 7-23, 7-24, 7-31, 7-41
special operations.....	3-9, 3-14
stabiliserende activiteiten	6-16, 7-8, 7-9, 7-19, 7-24, 7-37
stabiliserende operaties	5-7, 7-28, 7-36, 7-37, 7-39, 7-40, 7-41
strategisch niveau	2-14, 4-5
subeenheid.....	1-4, 3-6
supporting effects.....	4-3, 6-10, 6-11, 6-12, 6-15, 6-17, 6-36, 6-43, 6-44
sustainment.....	2-8, 5-4, 5-10, 6-6, 6-7, 6-28, 6-31, 6-34, 6-36, 6-38, 7-25, 7-33, 7-42
synchronisation.....	6-12
taakorganisatie	3-6, 3-7
tactical activities.....	1-4, 1-20, 2-15, 3-3, 3-4, 3-6, 4-2, 4-6, 6-3, 6-11, 6-19, 6-22, 6-27, 6-43, 7-47, 7-2, 7-5, 7-8, 7-10, 7-12, 7-13, 7-15, 7-17, 7-19, 7-20, 7-21, 7-25, 7-27, 7-28, 7-29, 7-31, 7-35, 7-36, 7-41
tactisch ontwerp.....	4-2, 4-5, 6-2, 6-7, 6-8, 6-9, 6-10, 6-12, 6-13, 6-14, 6-15, 6-19, 6-41
tactische operatie.....	1-4, 1-20, 2-15, 3-3, 3-6, 6-11, 6-14, 6-16, 6-22, 6-28, 6-36, 6-38, 6-40, 6-43, 7-2, 7-3, 7-19, 7-21, 7-28, 7-30, 7-36, 7-47
targeting	3-16, 6-3, 6-4, 6-5, 6-34
taskforce	3-6
troepenaanvoering	6-8, 6-9
unity of effort	1-17, 1-18, 3-17, 4-17, 4-18, 7-37
unity of purpose.....	3-17, 4-18, 7-37
verplaatsingen	5-6, 7-27, 7-34
voorwaardenscheppende activiteiten.....	3-6, 7-5, 7-10, 7-19, 7-21, 7-28, 7-36
withdrawal	3-14, 7-10, 7-15
zeestrijdkrachten.....	3-13

